

T. C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

GÖÇ HAREKETLERİNİN SOSYAL VE
EKONOMİK ETKİLERİNİN ANALİZİ:
ERZİNCAN İLİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Orhan Onur AYDIN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZER

Erzincan - 2018

TEZ BİLDİRİM

"Göç Hareketlerinin Sosyal ve Ekonomik Etkilerinin Analizi: Erzincan İli Örneği" isimli "Yüksek Lisans" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Orhan Onur AYDIN

EK 3: TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

"Göç Hareketlerinin Sosyal ve Ekonomik Etkilerinin Analizi: Erzincan İli Örneği"
isimli bu çalışma, İktisat Anabilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZER

Jüri :
Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan ECE

Jüri :
Dr. Öğr. Üyesi Ersin KURNAZ

GÖÇ HAREKETLERİNİN SOSYAL VE EKONOMİK ETKİLERİNİN ANALİZİ: ERZİNCAN İLİ ÖRNEĞİ

Orhan Onur AYDIN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2018

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZER

ÖZET

İnsanoğlunun gerçekleştirilmiş olduğu göç hareketleri hem insanlık hem de toplumsal açıdan önem taşımaktadır. Bu önem sebebi ile çalışmamızın kaynağı olan göç olgusu, tüm bileşenleri ile araştırılmaya çalışılmıştır. Günümüzde göç hareketleri toplumların biçimlenmesi açısından oldukça önemli bir işleve sahiptir. Göç hareketlerinin bu önemli işlevinin sonucu çeşitli ekonomik ve sosyal dönüşümler gerçekleşmektedir.

Bu kapsamda Erzincan iline ilişkin gerçekleştirilen araştırmada kullanılan veriler katılımcılarla yüz yüze görüşme yapılarak ve anket tekniği uygulanarak elde edilmiştir. Çalışmanın evrenini Erzincan iline göç eden kişiler, örneklemini ise Üzümlü ilçesinde yaşayan 400 kişi oluşturmaktadır. Uygulanan anket yöntemiyle elde edilen veriler SPSS 16.0 istatistik programı kullanılarak çeşitli analizlere tabi tutulmuştur. Bu program yardımıyla anket güvenilirlik testi, frekans analizleri, karşılaştırmalı analizler ve Ki-kare bağımsızlık testleri yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda, göç eden kişilerin ekonomik kaygılar neticesinde Türkiye'ye geldikleri dikkat çekmektedir. Buna ek olarak kaynak ülkelerdeki güvenlik kaygıları da göç eden insanları ülkelerini bırakmaya zorlayan bir diğer etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Erzincan ili özelinde değerlendirdiğimizde göç eden insanların bir gün ülkelerine dönmek hayali kurduklarını ve konak ülke olan Türkiye'ye uyum açısından beklendiklerini az da olsa bulamadıklarını ve en önemlisi de ekonomik beklentilerinin

tam olarak karşılanamaması sorunları söz konusu olmuştur. Bu doğrultu da, çalışmamızın esas amacı göç olgusunun sosyal ve ekonomik etkilerini Erzincan ili özelinde araştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Süreci, Göçün Etkileri.

**MIGRATION' SOCIAL AND ECONOMIC AFFECTS OF MIGRATION:
THE CASE OF ERZINCAN**

Orhan Onur AYDIN

Erzincan Binali Yıldırım University, The Institute of Social Science

Master Thesis, May2018

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZER

ABSTRACT

Migration is an important phenomenon not only for humanity but also for societies. Because of the significance of the issue, the migration, which is the main theme of the study, have been examined from its all aspects. Today, migration have important role in shaping societies.

In this context, the data used in the research about Erzincan province were obtained by using interview method with the participants and applying the questionnaire technique. The people who migrated to the Erzincan province of the universe of the study are 400 people living in Üzümlü province. The data obtained from the questionnaire were subjected to various analyse levels under the SPSS 16.0 statistical program. Questionnaire reliability test, frequency analysis, comparative analysis and Chi-square independence tests were conducted with this program. With regards to the data from the research, migrants have left their home countries because of economic concerns. As a result of these apprehension, they preferred to come to Turkey. In addition, security based problems in source countries push the people to migration process. Migrants in Erzincan dream to go back their home countries one day. Their expectations from the future are to meet their economic demand. Besides, as a result of the study, it is obvious to notice that migrants have various disappointments such as social integration and earning money. The end result of this important function of migration movements is various economic and social

transformations. The main purpose of our study is to investigate the social and economic effects of the migration phenomenon in Erzincan province.

Key Words: Migration, Immigration Process, Immigration Effects.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren ve desteğini üzerimden esirgemeyen değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZER'e; düşünce ve önerilerine başvurduğum Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan ECE'ye; çalışmama göstermiş oldukları ilgi ve alakasından dolayı değerli dostum Arş. Gör. Salim Sercan SARI'ya ve diğer tüm dostlarıma, araştırma boyunca yol göstericiliğinden ve manevi desteklerinden dolayı Erzincan da yaşayan tüm göçmenlere; bugünlere ulaşmamada en büyük pay sahibi olan haklarını hiçbir zaman ödeyemeceğim annem Ayla AYDIN ve babam Ramiz AYDIN'a teşekkür ederim. Ayrıca son olarak zor süreçte desteğini her zaman arkamda hissettiğim değerli eşim Eda AYDIN'a sevgilerimi sunuyorum.

Orhan Onur AYDIN

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
ÖNSÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
TABLolar DİZİNİ	XII
KISALTMALAR LİSTESİ	XV
GİRİŞ.....	1
1.1.Göç Kavramı	3
1.2.Göç Tarihinin Analizi	8
1.3.Göçün Ortaya Çıkış Sebepleri.....	17
1.3.1.Ekonomik Sebepler	18
1.3.1.1.İşsizlik ve Ücret Farklılıkları	18
1.3.1.2.Bölgelerarası Eşitsizlikler	30
1.3.2.Sosyal Sebepler.....	31
1.3.2.1.Dinsel Baskılar	31
1.3.2.2.Eğitim Olanaklarındaki Eşitsizlikler	32
1.3.2.3.Evlilik	33
1.3.3.Politik Sebepler.....	35
1.3.3.1.Savaşlar ve Etnik Çatışmalar	35
1.3.4.Çevresel Sebepler	37

1.3.4.1.Doğal Afetler	37
1.4.Göç Çeşitleri.....	45
1.4.1.İç Göç.....	45
1.4.2.Dış Göç.....	47
1.5.Göç Süreci.....	48
2.1.Türkiye’ de Uygulanan Göç Politikaları.....	57
2.1.1.1923- 1960 Dönemi Uygulanan Göç Politikaları	57
2.1.2.1960- 1980 Dönemi Uygulanan Göç Politikaları	59
2.1.3.1980- 1999 Dönemi Uygulanan Göç Politikaları	61
2.1.4.1999 ve Sonrası Dönem Uygulanan Göç Politikaları.....	61
2.2.Ekonomik ve Sosyal Göç Kuramları	63
2.2.1.Neo- Klasik Göç Teorisi	63
2.2.2.Marksist Teorisi	67
2.2.3.Yapısalcı Yaklaşım ve Yapılandırma Teorisi.....	69
2.3.Göçün Ekonomik Etkileri	71
2.3.1.Göç Veren Ülke Açısından Ekonomik Etkileri	71
2.3.2.Göç Alan Ülke Açısından Ekonomik Etkileri	74
2.4.Göç ve Gelişme	77
2.5.Döngüsel Göç	82
2.6.Uluslararası Göç	87
2.7.Türkiye’ de Göç Olgusunun Ekonomik ve Sosyal Etkileri Üzerine Yapılmış Çalışmalar	93
3.1.Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	99
3.2. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi	99

3.3.Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirme	100
3.3.1. Göç Edenlerin Kişisel Özellikleri	100
3.3.2. Göç Edenlerin Geliş Zamanları ve Geliş Yerlerine Göre Dağılımları	105
3.3.3. Göç Edenlerin Ailelerindeki Birey, Çalışan Sayısı ve Gelir Durumu	110
3.3.4 Göçmenlerin Göç Nedenleri	114
3.3.4.1. Çekici Nedenler	114
3.3.4.2. İtici Nedenler	124
3.3.5. Göçmenlerin Yaşam Memnuniyeti	134
SONUÇ VE ÖNERİLER	163
KAYNAKÇA	166
EKLER	180
Ek 1. Anket Formu	180

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Kuzey-Güney Göçü, Kuzey-Güney Bölünmesini Nasıl Daha Kötü Bir Hale Getirebilir?	19
Şekil 2. Dünya işgücü piyasası	21
Şekil 3. Kaynak ülke eşitsizlikleri daha az olduğunda, görelî gelir eşitsizliği etkileri	23
Şekil 4. Kaynak Ülke Eşitsizliği Daha Fazla Olduğunda, Nispi Gelir Eşitsizliğinin Etkileri	24
Şekil 5. İklim Değişikliği Göç İlişkisi	39
Şekil 6. İklim Değişikliklerinin Kavramsal Modeli	41
Şekil 7. Göç Politikalarını Açıklayan Bir Göç Modeli	48
Şekil 8. Göç Akışının Kurumsal Modeli	50
Şekil 9. Normal Göç	51
Şekil 10. Reaksiyon Eğrisinin Her iki Durumda Aşağıya Doğru Kayması	52
Şekil 11. Dünya Göçü Yoksulluğu Nasıl Azaltır?	53
Şekil 12: Göç Yönetimi Şeması	55
Şekil 13. Dengeye Yol Açan Neo-klasik Mekanizmalar	65
Şekil 14. Göç Alan Ülkelerin Nüfuslarında Bir Pay Olarak Uluslararası Göçmenler	92

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Türkiye’ de Yerleşim Yerlerine Göre Göç Eden Nüfus	46
Tablo 2. Döngüsel Göç Politika Rotası	86
Tablo 3. Uluslararası Göçün Gidilen Ülkeler Yönünden Büyüklüğü (1970-2000).....	92
Tablo 4. Göç Edenlerin Cinsiyet Dağılımı	100
Tablo 5. Göç Edenlerin Yaş Dağılımları	100
Tablo 6. Göç Edenlerin Eğitim Durumları	101
Tablo 7. Göç Edenlerin Geliş Yerlerine Göre Dağılımları.....	101
Tablo 8. Göç Eden Ailedeki Birey Sayısı.....	102
Tablo 9. Göç Edenlerin Medeni Durumları	102
Tablo 10. Göç Eden Hanelerde Toplam Çocuk Sayısı.....	103
Tablo 11. Göç Eden Hanede 0-6 Yaş Aralığı Çocuk Sayısı.....	103
Tablo 12. Göç Eden Hanede 7-17 Yaş Aralığı Çocuk Sayısı.....	104
Tablo 13. Göç Eden Hanede 18 Yaşından Büyük Çocuk Sayısı	104
Tablo 14. Göç Edenlerin Geliş Yerlerine Göre Dağılımları	105
Tablo 15. Göç Edenlerin Memleketine Geri Dönme İsteği Dağılımı	105
Tablo 16. Göç Edenlerin Geliş Yerleri ve Geri Dönme İsteği Çapraz Tablosu	106
Tablo 17. Çalışma Fırsatı Olsa Memlekete Geri Dönme İsteği ve Göçten Önceki Kaynak Ülke Çapraz Tablosu	107
Tablo 18. Göç Edenlerin Geliş Zamanlarına Göre Dağılımları.....	108
Tablo 19. Göç Edenlerin Geliş Zamanları ve Geri Dönme İsteği Çapraz Tablosu	108
Tablo 20. Gelecekle İlgili Beklenti ve Geliş Zamanı Çapraz Tablosu.....	109
Tablo 21. Göç Eden Ailedeki Birey Sayısı.....	110
Tablo 22. Göç Eden Ailedeki Çalışan Sayısı.....	110
Tablo 23. Göç Edenlerin Göç Ettikten Sonraki İstihdam Dağılımları	111
Tablo 24. Göç Edenlerin Göç Ettikten Sonraki İstihdam Dağılımları	111
Tablo 25. Göç Eden Ailenin Gelir Durumu.....	112
Tablo 26. Göç Edenlerin Sosyal Güvence Durumları.....	112
Tablo 27. Göç Edenlerin Aldıkları Yardımın Kaynağı	113

Tablo 28. Göç Edenlerin Aldıkları Yardımın Niteliği	113
Tablo 29. Ailesel Nedenler (Hane Halklarından Birine Bağlı Göç) Dağılımı.....	114
Tablo 30 .Siyasi Nedenler Dağılımı	115
Tablo 31. Çevreden Duyduğu İzlenimler Dağılımı.....	115
Tablo 32. Ekonomik Nedenler Dağılımı	116
Tablo 33. Sosyal Nedenler (Şehrin Sağladığı Sosyal İmkânlar) Dağılımı	116
Tablo 34. Coğrafi Konum Dağılımı	117
Tablo 35. Sağlık nedenleri Dağılımı	117
Tablo 36. Diğer Nedenler Dağılımı.....	118
Tablo 37. Çekici Faktörlere İlişkin Betimleyici İstatistikler	118
Tablo 38. Ailesel Nedenler İle Çevreden Duyduğu İzlenimler Çapraz Tablosu	120
Tablo 39. Ailesel Nedenler İle Ekonomik Nedenler Çapraz Tablosu.....	121
Tablo 40. Ailesel Nedenler İle Siyasi Nedenler Çapraz Tablosu	123
Tablo 41. Ailesel Nedenler (Hane Halklarından Birine Bağlı Göç) Dağılımı.....	124
Tablo 42. Siyasi Nedenler (Güvenlik) Dağılımı	125
Tablo 43. Doğal Afetler (Deprem, Sel vb.) Dağılımı.....	125
Tablo 44. Ekonomik Nedenler Dağılımı	126
Tablo 45. Sosyal Nedenler Dağılımı	126
Tablo 46. Tayin Nedeni Dağılımı	127
Tablo 47. Eğitim Nedeni Dağılımı	127
Tablo 48. Evlilik Nedeni Dağılımı	128
Tablo 49. Sağlık Nedenleri Dağılımı	128
Tablo 50. İtici Faktörlere İlişkin Betimleyici İstatistikler	129
Tablo 51. Siyasi Nedenler ile Ailesel Nedenler Çapraz Tablosu.....	129
Tablo 52. Siyasi Nedenler ile Eğitim Çapraz Tablosu	131
Tablo 53. Siyasi Nedenler ile Ekonomik Nedenler Tablosu	133
Tablo 54. Göç Edenlerin Gelecek Beklentileri Dağılımı	134
Tablo 55. Göçten Önceki Kaynak Ülke ve Gelecekle İlgili Beklenti	135
Tablo 56. Cinsiyet ve Gelecekle İlgili Beklenti Çapraz Tablosu.....	136
Tablo 57. Yaş ve Gelecekle İlgili Beklenti Çapraz Tablosu	137
Tablo 58. Eğitim Durumu ve Gelecekle İlgili Beklenti Çapraz Tablosu	140

Tablo 59. Göçmenlerin Ülkelerine Geri Dönme İsteği Dağılımı.....	143
Tablo 60. Göçmenlerin Ülkelerine Geri Dönme İsteği ve Yaş Çapraz Tablosu	144
Tablo 61. Göçmenlerin Ülkelerine Geri Dönme İsteği ve Cinsiyet Çapraz Tablosu.....	145
Tablo 62. Göçmenlerin Ülkelerine Geri Dönme İsteği ve Eğitim Durumu Çapraz Tablosu	146
Tablo 63. Çalışma Fırsatı Olsa Memleketinize Geri Dönme İsteği ve Cinsiyet Çapraz Tablosu	147
Tablo 64. Çalışma Fırsatı Olsa Memleketinize Geri Dönme İsteği ve Yaş Çapraz Tablosu	148
Tablo 65. Çalışma Fırsatınız Olsa Memleketinize Geri Dönme İsteği ve Eğitim Durumu Çapraz Tablosu.....	149
Tablo 66. Gelecek İle İlgili Beklenti ve İstihdam Durumu Çapraz Tablosu	150
Tablo 67. Memlekete Geri Dönme İsteği ve İstihdam Durumu Çapraz Tablosu	152
Tablo 68. Gelecekle İlgili Beklenti ve Çalışma Şekli Çapraz Tablosu	154
Tablo 69. Geri Dönme İsteği ve Çalışma Şekli Çapraz Tablosu	155
Tablo 70. Göçten Önceki Kaynak Ülke ve Gelir Çapraz Tablosu.....	156
Tablo 71. Eğitim Durumu ve Gelir Çapraz Tablosu	158
Tablo 72. Gelecekle İlgili Beklenti ve Gelir Çapraz Tablosu.....	159
Tablo 73. Geri Dönme İsteği ve Gelir Çapraz Tablosu.....	160
Tablo 74. Geri Dönme İsteği ve Sosyal Güvence Çapraz Tablosu.....	161
Tablo 75. Gelecekle İlgili Beklenti ve Sosyal Güvence Çapraz Tablosu.....	162

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasılası
MÖ	Milattan Önce
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
v.b.	Ve Benzeri
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Göç insanlık tarihi kadar eskidir. Göç olgusu, basit bir tanımlamayla ve sadece bir bilim dalının prensipleri ve kuralları uygulanarak içinden çıkılamayacak kadar karmaşık ve kökü derinlere uzanan bir yapıyı ihtiva eder. Bu özelliği nedeniyle ki, göç, birçok bilim dalını kapsayan ve bunlarla etkileşim sonucunda incelenip açıklanabilecek bir olgudur. Göç, yapı itibariyle ekonomi, sosyoloji, siyaset, ekoloji, istatistik v.b. çoğunlukla birbirleri ile direkt etkileşimi söz konusu olmayan bilim dallarının bir arada kullanılması sonucunda formüle edilebilecek bir insan davranışı şeklidir. Göç, temel itibariyle sadece insanlar tarafından hayata geçirilen bir süreç değildir, yaşayan tüm canlılar bu süreci bir şekilde gerçekleştirmektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde bile ne kadar önemli ve dikkate değer bir araştırma konusu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Dünya' nın varoluşundan bu yana tüm canlı varlıkların yaşamsal ya da yaşamsal olmayan nedenlerle gerçekleştirdikleri yer değiştirmeler söz konusu olmuştur. Bu yer değiştirmeler insanlar veya diğer başka canlılar tarafından belirli nedenler ve amaçlarla gerçekleştirilmiştir ve gerçekleştirilmeye devam edilmektedir. Bu yer değiştirmelerin sosyal, ekonomik ve siyasi nedenlerle belirli sınırlar dışına doğru olanları insanlar tarafından yapılmaktadır. Bu hareketliliklere göç adı verilmektedir. Yapılan bu hareketlerin, gerek bu hareketi gerçekleştiren insanlar ve gerekse bu harekete maruz kalan bölgeler açısından önemli sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçların insanlar ve coğrafyalar açısından son derece hayati bir öneme sahip oldukları bilinmektedir.

Göçün, bu hem insanlar ve hem de coğrafyalar açısından sahip olduğu önem, bu konuda araştırmacılar tarafından birçok araştırma ve çalışmanın yapılmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın yapılmasının temel nedeni de göçün içeriğinde barınan bu çok özel neden ve sonuçlardır. İçerisinde yaşadığımız coğrafya da bize göç olgusunun ortaya çıkması için oldukça zengin bir içerik sunmaktadır. Bu içerik dâhilinde hem gönüllü ve hem de zorunlu göçün ortaya çıkmasına neden olan

etkenler söz konusudur. Göçün barındırdığı bu zengin içerik daha özelden, bizim araştırma konumuza kaynaklık teşkil eden Erzincan ili için de söz konusudur. Hem Türkiye hem de Erzincan ili için büyük önem arz eden göç hareketleri, çalışmamıza kaynak teşkil eden Erzincan ili açısından ele alındığında kırsal göç olarak tanımlanabilecek bir göç hareketi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, insanoğlunun var oluşundan bu yana çeşitli nedenlerle gerçekleştirdiği ya da gerçekleştirmek zorunda kaldığı mekânsal değişiklikleri ve bu mekânsal değişikliklerin meydana getirdiği sosyal ve ekonomik şekillenmeleri, bozulmaları ve dönüşümleri genel teoriler çerçevesinde ve Erzincan ili özelinde ele alarak bir analiz yapmaktır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; göç kavramı, göç tarihinin analizi, göçün ortaya çıkış sebepleri, göç çeşitleri ve göç süreci başlıklarından oluşmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünü ise göçün ekonomik ve sosyal etkileri ana başlığı altında; Türkiye’de uygulanan göç politikaları ki bunlar kritik dönemlere ayrılarak incelenmiştir, göç kuramları, göçün ekonomik etkileri, göç ve gelişme, döngüsel göç, uluslararası göç ve Türkiye’de göç olgusunun ekonomik ve sosyal etkileri üzerine yapılan çalışmalar alt başlıkları oluşturmaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, kırsal göç hareketlerinin Erzincan iline göç edenlerin yaşamında meydana getirdiği ekonomik ve sosyal değişimler analiz edilmiştir. Bu kapsamda anket yönteminden faydalanılmıştır. Kırsal göç sonucu Erzincan’ a göç etmiş kişilerin sosyal ve ekonomik açıdan bazı değişiklikler yaşadığına yönelik hipotezler, katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilen anket çalışmasından elde edilen verilerin istatistikî yöntemler kullanılarak yapılan çeşitli analizleri ile ispatlanmaya çalışılmıştır. Bu analiz ve hipotezler, Erzincan’ a göç etmiş olanların ekonomik ve sosyal değişim ve dönüşümlerini inceleyen bir içerikte olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GÖÇ KAVRAMI VE TEORİK ÇERÇEVESİ

Çalışmanın bu bölümünü göç kavramı, göç tarihinin analizi, göçün ortaya çıkış sebepleri, göç çeşitleri ve göç süreci başlıkları oluşturmuştur.

1.1.Göç Kavramı

Göç, insanın mevcudiyetiyle doğan bir harekettir. Göçün asıl nedeni; bireylerin veya toplulukların daha iyi bir hayat koşullarına erişme arzusu ve kendilerine daha iyi bir istikbal kurabilme çabasıdır. İnsanlık tarihini derinden etkileyen göç vakalarının asıl nedeninin, ilk yıllar, bireylerin hayatta kalabilmelerini sağlamak amacı ile çaba sarf ettikleri tarım ve hayvancılık yönünden daha elverişli yerlerde yaşamlarını sürdürebilme arzusudur.

Daha sonraki zamanlarda, nüfusun yükselmesi, topraklarında yaşanan mevsimsel farklılıklar, hastalıklar, elverişli arazi arayışı, topraklarda yaşanan savaş mücadeleleri, yönetim gücüne sahip olabilme uğraşları, kuraklık gibi sebeplere bağlı olarak, oldukça büyük göç akımları yaşamakla birlikte, insan topluluklarının bir yerden başka bir yere gitmesi ile dünya tarihini derinden sarsmıştır. Göç Avrupa kıtasındaki Almanya, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin zeminlerinin hazırlanmasına sebep olduğu gibi, insanlık tarihinin en uzun çağı olarak bilinen ilk çağın da son bulmasına bütün kâinatta yeni bir çağın da (orta çağ) doğmasına yol açmıştır.

Dünyada uluslararası ulaşım imkânlarının ilerlemesi, denizciliğin gelişmesi ve denizleri aşarak ulaşılan ülkelerle ticaret yapmak isteği yeni coğrafi buluşları meydana getirmiş, ortaya çıkarılan kıtalara, Avrupa kıtasında bulunan Fransa, İngiltere, İspanya ve Portekiz gibi ülkelere ulaşan kalabalık göç sonucunda meydana gelen göçmen toplulukları bugün ki Amerika' nın kurulmasına da sebep olmuştur.

Yukarıda da anlatıldığı üzere, insanlık tarihine direkt olarak etkisini gösteren göç kavramı, başka ülkelerin türemesine ve toplumların gelişim göstermesine faydalı

olmuş, birçok kültürün ve uygarlığın zenginleşmesini sağlamıştır. Göçler toplumsal değişimlerin en göze çarpan niteliği olmuştur. Birbirinden farklı dine, fiziksel yapıya, dile ve kültüre bağlı toplulukları yüz yüze getiren göç, bu milletlerin birlik içinde hayatlarını sürdürmelerine ve böylece karşılıklı olarak birbirlerini etkilemelerine de sebep olmuştur.¹

Göç kavramının temel ögesini meydana getiren güzel bir istikbal umudu, kimi zaman toplumsal, kimi zaman maddi sebeplere kimi zaman da dini ve siyasi sebeplerden dolayı değişiklik göstermektedir. Ayrıyeten, göç olgusu bireylerin arzu ve isteklerine bağlı olduğu kadar, bir kuvvet veya devlet yönünden zorlama ile kişilerin ya da toplulukların isteği haricinde de meydana gelmektedir. Göçlerin sebeplerinde, ister bireyin kendi isteği ile isterse mecburiyetten olsun insanların yaşadıkları yerlerden diledikleri yaşam koşullarını elde edememiş olmaları vardır.

Keleş göç kavramını; genel olarak yerleşme maksadıyla bir yerleşim merkezinden başka bir yerleşim merkezine, herhangi bir ülkeden başka bir ülkeye gitme eylemi olarak tanımlamıştır.²

Tekeli ise göçü; bireylerin bir yerden başka bir yere, mevcut bir sınırı geçerek, kalıcı veya uzun süreli yerleşim maksadıyla gerçekleştirdikleri coğrafi hareketlilik şeklinde ifade etmiştir.³

Göçü genel şekilde tanımlayan Hill belirli bir zaman aralığında, yaşanılan alandan dışarıya olan yer değişikliklerinin adedi olarak ifade etmiştir.⁴

Göç kavramı üzerine yapılan açıklamalardan anlaşılacağı üzere, göç denilen kavramın oluşabilmesi; bireyin ya da bireylerin yaşadıkları yani buldukları yerleşim bölgesinin dışında bir yere gitmesi ya da taşınması bu yer değişikliği neticesinde de yeni yerleşim bölgelerine kalıcı ya da uzun süreli şekilde yerleşmeleri ile mümkündür. Tüm bu açıklamalar değerlendirildiğinde görülmektedir ki taşınma

¹Kemal Karpat, *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*, İstanbul, 2010, s: 9.

² Ruşen Keleş, "Göç", *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı, İstanbul, İmge Yayınevi, 1998, s.58.

³İlhan Tekeli, Leila Erder, *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, D-26, 1978, s.62.

⁴Kenneth Hill, "Migration; Definitions and Measurement" *Jhon Hopkins Bloomberg School of Public Health*, Jhon Hopkins University, 2006, s.4.

eyleminin göç sayılabilmesi için yer değıştirilen yerleşim birimlerinin birbirinden farklı olması gerekmektedir. Yani örneğın; Erzincan şehrinin herhangi bir mahallesinden başka bir mahallesine hareket, göç olarak tanımlanmamaktadır.

Birçok bilim alanının içinde barınan göç olgusu bu bilim dalları da göz önünde bulundurularak değerdendirilmesi gereken oldukça önemli ekonomik, sosyal, çevresel ve siyasal sebep ve neticeleri olan bir olgudur. Önemli birçok sebebi ve sonucu içeren göç olgusunu yalnızca bireyin ya da bireylerin buldukları yerleşim birimlerini terk edip başka yerleşim birimlerine yerleşmesi olarak algılamak oldukça yanlış bir değerdendirmedir.

19. yüzyılın ikinci yarısında Ernst George Ravenstein göç olgusu ile ilgili ilk bilimsel araştırmaları gerçekleştirmiştir. Bu zamana kadar bilim insanları tarafından göç konusu ele alınmamış bir konudur. Ravenstein göç olgusu ile ilgili gerçekleştirmiş olduğu araştırmaların sonucunda 1885 senesinin Haziran ayında Journal of The Statistical Society of Londonadlı bilimsel dergide The Laws of Migration başlığını taşıyan makalesi yayınlamıştır. Göç konusunda ilk bilimsel makale olan The Laws of Migration daha sonra göç olgusu alanında yapılacak olan araştırmalara ışık tutmuştur. Ravenstein' in yazmış olduğu söz konusu makalede göç modelinin özünü göçün hacminin ve mesafesinin arasındaki ilişki ile bağıntılı olduğu ifade edilmektedir.⁵Demografik, ekonomik ve sosyolojik unsurları içerisinde barındıran göç olgusu karmaşık yapıdadır. Bu olgunun karmaşık olması sebeplerinin ve sonuçlarının oldukça geniş alanlara etkilerinin olmasıdır denilebilir.

Dolayısıyla böylesine karmaşık bir yapıya sahip olan göç olgusu incelenirken araştırmayı kolaylaştırmak adına çeşitli sınıflandırmalara gereksinim duyulmuştur. Kabaca göçü değerdendirmek gerekirse üç ayrı şekilde değerdendirme yapmak mümkündür. Bu değerdendirmeye göre ilk olarak göç olgusu mekânsal anlamda yorumlanmalı ve araştırmaları iç ve dış göç şeklinde ikiye ayırmak gerekmektedir. İç göç bireylerin milli sınırları içerisindeki yer değıştirmelerini içerirken dış göç ise ülkeler arası yer değıştirmeleri içermektedir. Bir diğerdendendirme ise göç

⁵Arjan De Haan, "Livelihoods and Poverty The Role of Migration", *Journal of Development Studies*, vol.36, no.2, 1999, s.9-10.

modellerini içerecek biçimde olmalıdır. Bu modeller mikro yaklaşımlar ve makro yaklaşımlar şeklinde iki başlık altında incelenir. Bireylerin davranış biçimlerini içeren mikro yaklaşıma karşılık siyasi ve coğrafi sınır ve konumları makro yaklaşım içermektedir. Bir diğer sınıflandırma ya da değerlendirme ise göç olgusunun belirleyici unsurlarını ortaya çıkarmak ya da sonuç ve etkilerini araştırmak olmalıdır.⁶

Adam Smith iktisat biliminin en önemli yazarlarından biridir. İngiliz olan yazar iktisat alanında oldukça değerli bir eser özelliği taşıyan ve aynı zamanda kaynak teşkil eden *Millerin Zenginliği* adlı eserini 1776 senesinde yayınlamıştır. Bu eserde yazar bireysel ekonomik bağımsızlığı savunmaktadır. Bireysel girişime konan engellerin ortadan kaldırılması ile ekonominin canlanacağı yani rekabetin artacağı dolayısıyla milletlerin gelirlerinin artacağını iddia ediyordu. İktisatçı bilim adamının savunduğu ve olması gerektiğini düşündüğü liberalizing serbest ekonominin yanı sıra ekonomide devletin işlevinin azaltılması gerektiğini de savunuyordu.⁷

Adam Smith' in 18. Yüzyılda yayınladığı *Ulusların Zenginliği* isimli eseri incelendiğinde görülmüştür ki 19. Yüzyıla kadar böylesine önemli bir iktisatçı bile göç olgusunu önemsememektedir. Göç olgusunun önemsenmediği Smith' in *“Tecrübelerden açıkça görülüyor ki, her türden bagaj içerisinde taşınması en zor olan bir insandır.”* sözlerinden anlamak mümkündür. Bu sözlerin geçtiği paragrafta oldukça yüksek ücret farklılıklarının olduğundan da bahsetmektedir ancak Smith bu yüksek ücret farklılıklarını bile bir bireyin bir mahalleden başka bir mahalleye taşınması için yeterli bir sebep olarak görmemektedir.⁸

Smith' in göç olgusuna olan bu ilgisizliğinin nedeni; sanayi devriminin başlamamış olması ve tarım devriminin yeni başlamış olması olarak düşünülebilir. Gelecekte yaşanacak sanayi devrimi ile bireylerin hatta toplulukların uluslararası

⁶İvan Etzo, “Internal Migration: A Review of The Literature”, *Munich Personal RePec Archive*, MPRA Paper no.8783, May 2008, s.2.

⁷Tevfik Güran, *İktisat Tarihi*, İstanbul, Acar Basım San. Tic. A.Ş., 2003, s.139-140.

⁸Tevfik Güran, *a.g.e.*, s. 140.

göçler gerçekleştireceği o dönemlerde İngiliz iktisatçı tarafından tahmin edilememiş olabilir.

20. Yüzyıla kadar göç olgusunun demografik değişiklikleri açıklamak için kullanılmadığı ya da az kullanıldığı görülmektedir. Bu döneme kadar göçün demografik bakımdan da önemsenmediği düşünülmektedir. Ülkeleri sınıflandırmak amacıyla oluşturulmuş Demografik Geçiş Modeli, modernleşmemiş toplumlarda doğum ve ölüm oranlarının yüksek, modernleşmiş toplumlarda ise bu oranının düşük olduğu üzerine kurulan bir teoridir. Bu konu ile ilgili ilk araştırma Warren Thompson tarafından İngiltere’de 1929 senesinde yapılmıştır. Thompson, nüfus artış oranları farklı olan değişik ülkeleri üç gruba ayırmıştır. İlk grubu oluşturan ülkeler nüfus artış oranları ve potansiyel nüfusları düşen ülkelerdir. Söz konusu ülkelerde ölüm oranları düşük olsa dahi gitgide doğurganlık oranının azalması nüfusun azalmasına sebep olmaktadır. Birinci gruba deniz aşırı ülkeler ve Batı Avrupa dâhil edilmiştir. Söz konusu ülkelere yerleşen Avrupalı göçmenlerde bu grup içerisinde yer almıştır. Ölüm ve doğum oranları düşen ülkeler ikinci grupta yer almaktadır. Nüfusta sabit bir gerilemenin söz konusu olduğu bu ülkeler Güney ve Doğu Avrupa ülkeleri olarak bu gruba dâhil edilmiştir. Ölüm ve doğum oranlarının kontrol altına alınamadığı, Malthusian baskının yoğun olduğu ülkeler ise üçüncü grubu oluşturmaktadır. Warren Thompson, bu gruba dünya nüfusunun %70 ila %75’inin dâhil olduğunu ifade etmiştir.⁹

Demografik Geçiş Modelinin yapısının ve dayanaklarının güçlü olmaması ya da yetersizliği Thompson’ın yapmış olduğu çalışmalardan anlaşılmaktadır. Fakat 20. Yüzyılda göç olgusu konusunda çok sayıda bilim insanı tarafından araştırmalar ve çalışmalar yapılmıştır. Başta uluslararası göç olmak suretiyle kırsal alanlardan kentsel alanlara göçe kadar birçok araştırma yapılmıştır. Fakat bu çalışmalarda da demografik faktör arka planda kalmıştır.

Göçe neden olan asıl faktörler çeken ve iten faktörler arasında ki dengedir. Bu faktörlerin temelinde ise ekonomik etkenler yatmaktadır. Neo-klasik ekonomik

⁹ Kirk Dudley, “Demographic Transition Theory”, *Population Studies*, vol.50, 1996, s.361-362.

düşünceye sahip yaklaşıma göre; küçülme ve durgunluğun söz konusu olduğu ekonomilerden genişleyen ekonomilere, krizin yaşandığı ortamlardan gelişmiş bölgelere ve düşük ve ağır hayat koşullarından yüksek ve rahat hayat koşullarına doğru olan hareket göç olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Bireyler çok sayıda nedenden ötürü göç ederler. Bireylerin göç etme nedeni sadece insani ve iyi duygularla ekonomik ve sosyal açıdan iyileşmek olabileceği gibi sömürgeleştirmek gibi nedenlerde olabilmektedir. Yeni bölgeleri fethetmek, dünyayı keşfetmek yine bireylerin göç nedenleri arasındadır. Bu tip göçler bireylerin kendi kendilerine aldıkları kararlar neticesinde kendi istekleri ile gerçekleştirilen göçlerdir. Bunların dışında bireylerin isteğinin dışında mecburen gerçekleştirilen göçler de bulunmaktadır yani zorunlu göçler. Zorunlu göçlerin nedenleri; sözleşmeli çalışan ya da köle olanların göçe zorlanması, kıtlık, savaşlar, politik gerekçeler ve doğal afetler olarak sıralanmaktadır.¹¹

1.2.Göç Tarihinin Analizi

Göçler insanlık tarihi kadar eskidir. Bilinen o ki, en büyük göçler, modern zamanlarla hiçbir paralellik göstermeyen, soyumuzun evrimsel geçmişinde yaşanmıştır. Şu anki genel kanı, insan ırkının Doğu Afrika'da ortaya çıkmış olduğu yönündedir. İnsansılar (hominidler) başlangıçta Afrika'ya mahsustu ancak 1 milyon veya daha fazla yıl önce Eski Dünya'nın diğer bölgelerine yayıldılar. Bu teori ışığında, insanlar Doğu Afrika'dan dünyanın her yerine göç etmişlerdir denilebilir. Böylelikle, dünyadaki diğer her yerde herkes ya göçmendir ya da göçmen soyundan gelmektedir. Bu toplumların daha sonradan, günümüzden yaklaşık 200 bin yıl önce kendi türümüzden sömürgeci ülkelerle yer değiştirip değiştirmediği hakkındaki tartışmalar günümüzde de devam etmektedir, fakat birçoğunun savunduğu gibi, böyle bir yer değiştirmeyi destekleyecek olan genetik kanıtlar oldukça güçlüdür. Çok yakın geçmişte (ve daha kesin şekilde), modern insanlığın Eski Dünya ve Okyanusya'nın uçsuz bucaksız boş alanlarını sömürgeleştirdiği bilinmektedir. Bu sömürgeleştirme

¹⁰ Michel Oris, "The History of Migration as A Chapter in The History of The European Rural Family; An Overviev", *History of the Family*, vol.8,2003, s.189.

¹¹Teresa, Hayter, *Open Borders: The Case Against Immigration Controls*, London, Pluto Press, 2000, s.8.

olayının gerçekteleştiğine dair kesin bilgilere sahibiz çünkü daha önce insan varlığının söz konusu olmadığı topraklar sonradan insanlar tarafından doldurulmuştur.¹²

Çağımızdan yüzyıllar önce, Orta Avrupa'nın büyük bir bölümü Keltler'in (Hint-Avrupa kökenli bir kavim) elindeydi, Aynı zamanda, Helenler (Yunanlılar) Perslerin ilerlemesini durdurarak, Akdeniz kıyılarına ve Anadolu'nun iç taraflarına doğru yayılmışlardı. Akdeniz dünyasında yaşanan bu Yunan göçü, esnaf, tüccar ve seçkin tabakanın Helenizasyon (Yunan uygarlığını benimseme) süreciyle biten bir göçtü. Yunan İmparatorluğu'nun genişlemesi askeri ve bir takım başka kuralların dayatılmasıyla gerçekleşmiştir.¹³

Daha sonraki dönemde Makedonya kralı Büyük İskender Helenleri fethederek bu yayılma ve Helenizasyon politikasına son vermiştir. Büyük İskender, askerleri, tüccarları ve boştaki insanları da yanına alarak büyük bir toplulukla birlikte Hindistan sınırına kadar ulaştı. Romalılar ise imparatorluklarını, batıda İspanya, Fransa ve İngiltere'den başlayan Ren ve Danube nehirlerini geçerek, Karadeniz'e kadar ulaşan bölgede, sınırlarına Anadolu ve günümüz İran-Irak bölgesini, yakın doğu, Mısır ve Kuzey Afrika bölgelerini de dahil ederek kurdu ve varlıklarını uzun yıllar devam ettirdi. Ancak varlığını uzun bir dönem sürdürmeyi başaran bu imparatorluk, uzak yerlerde yaşayan doğudaki savaşçı göçebelerin, hepsinden öte Hunların saldırılarına karşı savunmasız olan köylülerin göçleriyle başlayan halk göçlerinin baskısı altında yıkıldı. Bu saldırılar, çiftçileri taşınmaya zorlayarak insanları ve kabileleri Roma İmparatorluğu'nun sınırlarını geçmeye yönlendirdi ve yüzyıllarca devam etti. Bu Göç Çağıydı.

Milattan sonra 800 ve 1050 yılları arasında Kuzey Avrupalıların şiddetli bir yayılması söz konusu olmuştur. Bu yayılmayla, Kuzey Avrupa toplumları Rusya'ya, Bizans'a, İngiltere'nin kuzey kısmına, Grönland Adası ve Kuzey Amerika'ya taşındı. Aynı dönemde, Araplar da, dinsel ve dinsel olmayan kültürlerinin izini bırakarak Akdeniz'e doğru ilerliyorlardı. Avrupa Kitası bütün bu ilerlemeler karşısında bir

¹² Alan G. Fix, *Migration and Colonization in Human Microevolution*, New York, Cambridge University Press, 1999, s.1.

¹³ Dirk Hoerder, Leslie Page Moch, *European Migrants: Global and Local Perspectives*, Boston, Northeastern University Press, 1996, s.1.

savunma pozisyonu almış durumdaydı. Takip eden yüzyıllarda, Avrupalılar kademeli olarak güçlendi ve bu yayılmanın yönünü değiştirebilecek bazı hamleler yaptı. Haçlı Seferleri, yakın doğuda güvenli bir yer oluşturmak niyetiyle yapılmış seferlerdir. Ancak doğuda dengeler istikrarsızdı, Moğolların baskısı altındaki Türkler daha batıya ilerleyebilmek amacıyla 1453 yılında İstanbul'u fethetti ve 1529 yılında da Viyana'yı kuşattı. Sonraki dört yüzyıl, Avrupa'nın büyüme ve gelişme dönemi oldu. Avrupalılar ilk olarak tacirler ve daha sonra da fatihler olarak, Afrika'nın güney bölümüne, Hindistan'a ve hatta o zamana kadar bilinmeyen ve doğuda yer alan Avustralya'ya ve batıda yer alan Amerika'ya kadar gittiler.

Avrupalılar keşfettikleri yerlerde, orada var olan kültürlere çok ciddi zararlar vermiştir; tıpkı Güney ve Orta Amerika örneğinde olduğu gibi. Başka yerlerde ise, toprağı zapt ederek buralarda var olan doğal zenginlikleri açığa çıkardılar. Bunu Güney ve Orta Amerika'da olduğu gibi yağmalayarak değil, oradaki insanları ve kaynakları sömürerek yapmışlardır. Göç ettikleri bazı yerlere yerleşen bu toplumlar, yerleştikleri yerlerde, avcılıkla yaşamlarını sürdüren ve kabileler halinde yaşayan insanları topraklarından kovarak o insanların yurtsuz kalmalarına ve göç etmelerine sebep olmuşlardır. Bunun örneklerini Kuzey Amerika'da, Güney Afrika'nın bazı bölgelerinde daha sonraları da Avustralya ve Yeni Zelanda'da görmek mümkündür. Bu yayılma hareketi önceki tüm yayılma hareketlerinden çok daha fazla etki yaratmıştır. Bu yayılma hareketi yeni keşfedilmiş kıtalara Avrupalı görüntüsü vermiş, dünyadaki Avrupalı nüfusu payını artırmış, sömürgecilik, rekabet, savaş ve emperyalizme yol açmıştır.¹⁴

Fetihlerle birlikte başlayan sömürgeleştirme hareketleriyle birlikte sonuç olarak bazı halklar yerlerinden edilmiş ve yeni yerlere yerleşmeye zorlanmışlardır. Bu uygulama güvenlik gerekçeleri ile yapılmışsa da, uygulamanın temel amacı çalıştırılacak İşgücünün teminidir. İşgücü temini zorunluluğı 16. Yüzyılın ortalarından İtibaren keşfedilen Yenidünyanın Güney ve Kuzey kıtalarında yer alan

¹⁴ Ingrid Semmingsen, *Norway to America: A History of the Migration*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1978, s.4.

kahve, şeker ve pamuk üretim alanlarında çalıştırılacak kölelere ihtiyaç duymasıyla birlikte ortaya çıkmıştır.

Endüstri devriminden önceki Merkantilist dönemde Batı Avrupa'da yer alan ülkelerle, bu ülkelerin sömürgeleştirdiği ülkeler arasındaki ilişki Kapitalizmin gelişim koşullarını hazırlamıştır. Batı Avrupa'da yer alan ticaret merkezleri; önceleri Kuzey İtalya'da bulunan kentler, daha sonra Alman 'liman kentleri, İspanya ve Portekiz, 17. Yüzyıldan itibaren de Hollanda ve İngiltere'nin liman kentleri olmuştur. Batı Avrupa'da bulunan bu ticari merkezlerdiğer ülkelerle gerçekleştirdiği ticarete kullandığı ürünleri sömürgeleştirdiği Güney ve Kuzey Amerika, Asya ve Afrika'dan elde etmiştir.¹⁵

Yeni üretim tarzları önemli miktarda işgücüne ihtiyaç duyduğundan, 1550'lerden itibaren Portekizli gemiciler Afrika'dan Karayipler'e şeker ve tütün üretimi yapılan alanlarda çalıştırılacak işgücünün teminini sağlamak üzere köle götürmeye başlamışlardır. Daha sonraki süreçte Afrika'dan 15 milyon kişinin Güney ve Kuzey Amerika'ya götürüldüğü tahmin edilmektedir.¹⁶

1550'den itibaren, Batı Asya ve Orta ve Güney Amerika toplumlarının zenginlikleri, ekonomik yönden zayıf durumda olan Avrupa toplumlarının politik ve askeri gücü Avrasya'dan Amerika'ya mikrop transferi geniş demografik değişimlere yol açmıştır.

Bu değişimler:

- Güney ve Kuzey Amerika'da birçok insana soykırım yapılması ve bu topraklara Avrupalı toplumlardan getirilen göçmenlerin yerleştirilmesi
- Afrika'da Sahra Çölü'nün güneyindeki topraklarda yaşayan kültürlere mensup birçok erkek ve kadının, Avrupa kökenli yatırımcılar tarafından

¹⁵ Stephen Castles, *Here For Good: Western Europe's New Ethnic Minorities*, Londra, Pluto Press, 1984, s.16.

¹⁶ Peter Stalker, *The Work of Strangers: A Survey of International Labour Migration*, Geneva, ILO, 1994, s.10.

astropikal sömürge bölgesinin kuruluş aşamasında esir işçi olarak kullanılması

- Hint Okyanusu bölgesinden ve Doğu Asya'dan İnsanların, Avrupa tarafından askeri ve ticari sömürgeler haline getirilmesi yoluyla gerçekleşmiştir.

Bütün bunların sonucunda, yarımküresel ve küresel göç sistemleri ortaya çıkmış, ortaya çıkan bu göç sistemleri sonucunda da Avrupa'dan tüccarlar, askeri ve idari personel dışarıya doğru göç etmiştir. Göç eden bu insanların silahları ve satın alma gücü, üreticilerin ve İşçilerin de aynı yöne doğru göç etmesi sonucunu doğurmuştur. Madenler ve büyük çiftliklerin kuruldukları yerlerde çok sayıda işçiye ihtiyaç duyulmasına rağmen yerel nüfus için kabul edilebilir maaş ve çalışma şartları sunulmamaktaydı, bu nedenle işgücü sıkıntısı çeken bu işletmeler yoğun nüfuslu Asya'da, erkekleri ve kadınları tarlalarda çalışmaya zorlamışlardır. Yine benzeri bir şekilde Latin Amerika'da, önceden beri var olan toplumların yer değiştirme şanslarını ellerinden alınarak, bu insanlar iş gücü dağıtım sistemlerine dâhil edilmiş ve bu yolla insanlar tarım işçisi aileler haline getirilmiş veya yüzlerce mil ötede bulunan gümüş madenlerinde çalışmak için göç etmeye zorlanmışlardır.

Avrupa'dan gelenler ile yerel toplumların ilişkisi sonucunda ortaya çıkan hastalıklar ve salgınlar, imha savaşları ve madenlerdeki olağanüstü kötü çalışma koşulları nedeniyle Güney ve Kuzey Amerika'da yaşayan insanların birçoğu ölmüştür. Bu yüzden, çalışacak insan açığını karşılamak isteyen Avrupalı tüccarlar, batıda köle yakalayan ve köle ticareti yapan sahil toplumlarının yardımıyla, Afrika'dan kitlesel esir işçi ithalatına başlamışlardır. Yapılan yatırımlar ve yoğun silahlandırma yardımlarıyla, Avrupalı sömürgeci göçmenler acımasız bir köle göçü sistemini kurmuştur. Kurulan bu zoraki göç sistemi ile tropikal üretime olan talebin karşılanabilmesi için 1500'den 1870'lere kadar aşağı yukarı 9,8 milyon erkek ve kadının Amerika kıtasına taşındığı hesaplanmıştır. Bu önceden yapılan 15 milyonluk bir tahminin aşağı doğru revizyonudur. Esir edilen bu insanlardan yaklaşık olarak 2 milyonu taşıma işlemi gerçekleştirilirken okyanus geçişi sırasında hayatını

kaybetmiştir. Buna ek olarak, milyonlar Afrika sahillerinde esir alınma esnasında ölmüştür. Bu insan kaçakçılığı, Batı ve Orta Afrika 'da ki insan nüfusunun azalmasına neden olmuştur.¹⁷

Bu baskıyla yapılan iş gücü hareketleri döneminde bile, kentleşme ve özgürlük arasındaki ilişki devam etmiştir. Özgür göçmenler çalışmak için şehirlere doğru göç etmişlerdir. Bazı köleler de bu şekilde bir göç hareketine niyet etmesine rağmen, özgür olmayan göçmenlerin büyük bölümü, kırsal alanlardaki zenginlik üreten tarımsal ve madensel yerleşim bölgelerinde yaşamaya mahkûm edilmişti.¹⁸

O dönemde yapılan hesaplamalar köleleri beslemenin ve üremelerini sağlamanın mı, yoksa ölüme terk ederek yerine yenilerini getirmenin mi daha kârlı olacağı yönündedir. Uzun bir süre yeni kölelerin getirilmesi çok daha ucuza mal olduğu için toprak sahipleri ve tüccarlar köle kadınların çocuk düşürmesini veya doğan bebeklerini öldürmelerini dayatmıştır. Çünkü bir çocuğun çalışabileceği yaşa kadar beslenmesi daha pahalıya mal olmaktadır. Uzunca bir dönem boyunca insanlık tarihinin bu en utanç verici hesaplamaları ve uygulamaları devam etmiştir.¹⁹

16. Yüzyıldaki Kapitalist dönemin başından günümüze kadar, dört önemli göç dönemi söz konusu olmuştur. Bunlardan İlki tamamen bir zorunlu göç dönemidir, ikincisi de kısmen benzer özellikler taşımaktaydı, üçüncüsü büyük ölçüde gönüllü bir göç hareketiydi ve dördüncüsü ise hem zorunlu ve hem de gönüllü göç özellikleri taşımaktaydı. İlk önemli göç, 10-20 milyon arasında insanın Afrika'dan Amerika'ya zorunlu göçüydü. Bu olay, Avrupalı sömürgeciler Amerika Kıtası'nda yerel nüfusu yok ettikten ve kendi madenleri ve ekim alanları için yeni iş gücüne ihtiyaç duyduktan sonra, 16. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında gerçekleşmiştir. İkinci önemli göç, sözleşmeli iş gücünün varış bölgelerindeki ucuz ve kullanma hazır işgücü eksikliğini telafi etmek için Hindistan ve Çin'den gelen geçici kölelerin göçüydü.

¹⁷Hoerder, *European Migrants*, s.2.

¹⁸Alejandro Portes, "Immigrations and Metropolis, Reflections on Urban History," *Journal of International Migration and Integration*, vol.1, no.2, Spring 2000, s.155.

¹⁹Stalker, *The Work of Strangers*, s.10.

Kâğıt üzerinde sözleşmeli işçiler, işverenler ve işçi acenteleriyle kendi rızalarıyla sözleşme imzalamışlardı ancak pratikte çoğu için bu seçim Afrika'dan getirilen kölelere sunulandan biraz daha iyi koşullar sunmaktaydı. Çünkü imzaladıkları bu sözleşmeler onlara hiçbir politik veya insani hak sağlamıyordu. Yalnızca Hindistan'dan 30 milyon sözleşmeli işçi, sömürge dönemi boyunca, I. Dünya Savaşı'na kadar, Hindistan'ı terk etmiştir. Göç eden bu işçiler, Burma, Sri Lanka, Malezya, Singapur, Mauritius, Güney Afrika, Guyana ve Jamaika'daki madenlere ve ekim alanlarına iş gücü sağlama işlevi görmüş, buna benzer bir şekilde, birkaç milyon Çinli bu yolla Güneydoğu Asya, Pasifik Adaları, Karayipler ve Güney Afrika'ya göç etmiştir.

Üçüncü önemli dünya göçü, 18. yüzyılda başlayan ve 20. yüzyılın ilk 10 yılında en üst seviyesine ulaşan, Avrupalıların Amerika ve Avustralya'ya yaptıkları göçtür. 19. yüzyılın başından 1920'lere kadar, 60 milyondan fazla Avrupalı, Amerika ve Avustralya'ya göç etmiştir. Avrupalılar, yoksulluktan macera isteğine kadar uzanan çeşitli nedenlerden dolayı bu göçü gerçekleştirmiştir. Bu göçmenlerin çoğu, abartılmış, cesaret, özgürlük ve zenginlik efsanelerinden etkilenerek bu yolu seçmiş olsa da bu seçim yerli halk için yıkım veya boyun eğme ve verimli toprakların çoğunun sömürgeciler tarafından ele geçirilmesi sonucunu doğurmuştur.

1950'lerde başlayan dördüncü önemli göç, Güney'den Kuzey'e karşılıklı olarak yaşanmış olan göçtür. Daha önceki dönemlerde, İngiltere ve Fransa gibi ülkelere bu ülkelerin sömürge krallıklarından az sayıda insan göç etmişti. Ama 1945'ten sonra göç eden insan sayısında büyük bir artış olmuştur. UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) tarafından yapılan tahminlere göre, 1960 ile 1990 yılları arasında Üçüncü Dünya ülkelerinden, 6 milyon yasal olmayan göçmeni de kapsayan 35 milyon kadar insan sanayileşmiş ülkelere göç etmiştir. Buna ek olarak, UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) rakamlarına göre 1990'11 yıllarda sanayileşmiş ülkelerde, 3-4 milyon kadar mülteci bulunmaktaydı. 1960 ve 1990 yılları arasında Üçüncü Dünya ülkelerinin nüfusunun yaklaşık %1 'i ya

da her bir yıl için %0,0375 'i sanayileşmiş ülkelere göç etmiştir. Göçmenler, göç alan ülkelerde her yıl %0,2'lik bir nüfus artışına yol açmıştır.²⁰

Göç emperyalistleri 19. Yüzyıl çekirdek Avrupa ülkelerindeki (Fransa, İngiltere ve Prusya/Almanya) sanayileşme boyutunu tahmin etme konusunda yanılmışlardır. Bu ülkeler kendi üretim boyutlarını artırabilmek için civardaki ve uzaktaki ülkelere işçi ithal etmeye ihtiyaç duyacaktır. Örnek vermek gerekirse İrlanda şu anda İngiltere'den tesadüfen geniş bir suyla ayrılmış ve ülkeye mısır, yün sığır, endüstriyel işçiler ve askerler temin eden bir tarım bölgesi durumundadır, 1851 İtibariyle İngiltere'de vatandaşlık hakkından mahrum 700 bin İrlandalı göçmen vardı. Bu göçmenler kendilerine resmi olmayan serbest işler kurmuş, ayrıca endüstriyel işçilik ve özellikle giyim sanayinde iş bulmuşlardır.²¹

19. yüzyılın sonunda, Avrupa'da hâkim olan ekonomik örgütlenme biçimi piyasa ekonomisi olmuştur. Ekonomik dalgalanmalar daha belirgin bir hal almış ve sonuçları dünyanın her tarafında hissedilir hale gelmiştir. 1930'larda yaşanan ekonomik kriz, bu tarz geniş ve dünya çapında sonuçları olan dalgalanmalara güzel bir örnektir. 20. yüzyılın ilk yarısında, teknik açıdan ilerlemiş, güçlü ve zengin birkaç ülke ile dünyanın geri kalanı arasında büyüyen bir fark meydana gelmiştir. Çoğu Üçüncü Dünya Ülkesinde nüfus artışı ekonomik büyümeden daha hızlı ilerlemiş ve nüfus artışı lehine ortaya çıkan bu büyüme farkı kitlesel yoksullukların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Avrupa'da tarımsal üretim, özellikle 1950'den sonra düşüşe geçmiş ve bunun sonucunda şehirleşme oranında bir artışın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Toprak sahibi olan insanların sayısında meydana gelen önemli ölçüde azalma ile birlikte sanayi üretimi şehirlere kaymıştır. Bunun sonucunda da, kırsal sanayi kentsel sanayi ile olan yarış kaybetmiş ve şehirlerdeki kaliteli eğitim olanakları, daha fazla üretkenlik, makineleşme ve daha düşük fiyatlar, insanların kırsal alanları terk etmesine neden olmuştur. Şehirlerde, büyüyen endüstri için çalışabilecek bu

²⁰Hayter, *Open Borders*, s.9-10.

²¹Robin Cohen, *Migration and Its Enemies: Global Capital Migrant Labour and The Nation State*, Ashgate Publishing, 2006, s.45.

insanların varlığına rağmen, İstenmeyen işlerde çalışacak ekstra iş gücüne ihtiyaç bulunmaktaydı. Zengin batılı ülkelerdeki insanların eğitimlerinin uzun sürmesi, çalışma saatlerinin uzunluğu, daha yorucu işlerde çalışmak istememeleri, düşük doğum oranları ve savaşta yaşanan insan kayıpları işgücü eksikliğinin büyük oranda artmasına sebep olmuştur. Bu nedenle, batı dünyası birçok insanı geçici göç konusunda kolaylıklar sağlayarak topraklarına davet etmek zorunda kalmıştır. Bu uygulamanın nedeni elbette iş gücü açığındaki büyüklüktü.

1.Dünya Savaşı'ndan sonra, işgücü açığı oluşan devletler oluşan bu işgücü açığını kapatabilmek için göç düzenlemeleri yapmaya başladı. Bu devletler, belirli endüstrilerde ihtiyaç duyulan İnsanların ülkelerine girişine izin vermek zorunda kalmışlardır. Hayata geçirilen bu uygulamalar sonucunda, sanayileşmiş ülkeler, daha iyi taşıma ve iletişim yöntemleri nedeniyle, dünyanın diğer bölgelerinden gelen ve sadece geçici işlerde çalışabilen yoksul göçmenlerle dolmuştur. Ekonomik krizler bu süreci daha da ^z hızlandırmış ve gelişen kentleşmeden dolayı, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra kısa mesafeli ve geçici tarımsal göç neredeyse yok olmuştur. Bu sebeple artık birçok insan, kalcı olarak kentlere göç etme yolunu seçmiştir.²² 2. Dünya Savaşı'nı takip eden süreçte ülkelerin göçmen kabul etme kurallarını gevşetmesi sonucunda büyük bir göç dalgası yaşandı. Bu dönemde sömürgeleikten yeni kurtulmuş olan ülkelere, kendilerini daha önce sömürmüş olan ülkelere doğru önemli miktarda göç yaşanmıştır. (Senegal ve Cezayir'den Fransa'ya, Zaire'den Belçika'ya v.b.) Daha sonra, 20. Yüzyılın son yarısında ortaya çıkan küresel eğilimler, geçici İşçilerin misafir olarak kabul edilmesi ve girişi kabul edilecek olanların vasıflı işçiler, yatırımcılar ve ailesi zaten o ülkede olanlarla sınırlandırılması şeklindeki uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.²³

Tarihsel olarak ifade etmek gerekirse, göç süreçleri ekonomik yapının değişimi ve evrimine bağlı olarak farklılıklar göstermiş ve bununla beraber

²² Bülent Açma, "Economic Consequences of International Migration: Case Study of Turkey," *ISA's 49th Annual Convention Bridging Multiple Divides*, conference paper, San Francisco, 26. 03. 2008, s.2.

²³ Atif Kubursi, "The Economics of Migration and Remittances Under Globalization," *United Nations Economic and Social Council Meetings*, 4-5 April 2006, New York, USA, s.3.

ekonomik yapının şekillenmesine de önemli katkılar sunmuştur. Göç'ü ekonomik dönüşümlerden bağımsız düşünmek ve değerlendirmek mümkün değildir. Geçmişte ve günümüzde göç ekonomik yapılara ucuz işgücü sağlayan bir işlev üstlenmiştir.

1.3.Göçün Ortaya Çıkış Sebepleri

İnsanlar pek çok sebepten dolayı taşınır. Yokluk çeken ve açlığı gören bir aile, uluslararası bir spor yıldızının daha az vergi ödemek için daha düşük vergili bir ülkeye gitmesi, yabancı karısına eşlik etmek için yabancı ülkeye giden bir adam, bir istila ordusundan kaçan insanlar topluluğu. Bunların hepsi koşulları ve bu yolculuğa çıkma nedenleri çok farklı olan göçmenlerdir. Ve benzer biçimde, bu insanları kabul eden ülkeler de farklılıklar gösterir. Ülkelerin, göçmen' olabilecek kişileri kabul etmek veya reddetmek için pek çok çeşitli nedenleri bulunmaktadır.

Peki, insanlar neden göçer? Neden kendilerini köklerinden koparır, evlerini bırakır ve başka bir yere yerleşmek için uğraşırlar? Bu durumu açıklamaya belki iki farklı göç tipi olan isteyerek ve istemeyerek yapılan göçler arasındaki genel farkları anlatarak başlayabiliriz. Bir balama, bütün göçler isteğe bağlıdır tabii ki. Çünkü bir kişinin bulunduğu yerde ölmeyi tercih ederek oradan ayrılmayı reddedebilme şansı da bulunmaktadır.²⁴

Göç kararları yalnızca bireylerin denetim ve (kontrolünde alınan kararlar değildir. Yani göç sadece hane halkının, hiçbir dış etki, koşul ve şart gözetmeden ve dikkate almadan gerçekleştirebileceği bir eylem olmaktan çok uzaktır, Göç kararları çekirdek aile veya daha geniş ailelerin aldığı değil, çok geniş kapsamlı koşulların meydana getirdiği ve derinlemesine bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gereken kararlardır.²⁵

Göç kararının alınmasına neden olan ve çoğunlukla ekonomik, politik ve sosyal değişim süreçlerini yansıtan geniş kapsamlı sebepler vardır. Bölgeler ve

²⁴ Peter C. Meilaender, *Toward A Theory of Immigration*, New York, USA, Palgrave Macmillan, 2001, s.9-10.

²⁵ Mariapia Mendola, "Rural Out Migration and Economic Development at Origin," *University of Sussex*, Sussex Centre for Migration Research, Sussex Migration Working Paper• no:40, May 2006, s.3.

Ülkelerarası eşitsizlikler, gelir dağılımı eşitsizlikleri gibi çoğu nedenler gücün ekonomik ayağım oluşturur. Bu durumda ekonomik açıdan kötü olarak kabul edilen yerlerden daha çok fırsatlar sunduğu dnlen yerlere gücü meydana gelir. Bunun yanında, araştırmacılar tarafından itici gücü olarak adlandırılan, sosyal değişim ve modernite arayışları da önemli faktörlerdir.

Ekonomik sebeplerin yanında, doğal afetler, baraj veya yol inşaatları gibi altyapı yatırımları, anlaşmazlıklar ve savaşlar insanların yaşadıkları yerleri terk edip, başka yerlere gücü etmelerine neden olur. Ülkelerin ulusal ve uluslararası ie gücü ve dışa gücü politikaları da insanların gücü etme veya yaşadığı yerde kalma kararlarında oldukça etkilidir. Gücü yalnızca gcmeni değil aynı zamanda onun bağlı olduğu kişileri de ilgilendirir. Gücü bu yönüyle sadece gcmen üzerinde değil, geride kalanlar üzerinde de etkisi ve sonuçları olan bir olgudur.

Bu güdüsel faktörler gücün sebeplerini bir Şekilde açıklarken, asıl odaklanma dışta kalan, kışkırtıcı ve zorlayıcı durumlardır. Gücü' n sebepleri bütün yönleriyle ele almak istendiğinde, makro ve mikro koşul ve nedenlerin bir arada ele alınması daha doğru olacaktır. Örneğin, hane halkının gücü kararım, yerel ve bölgesel mikro koşullar yanında toprakların devlet tarafından yeniden dağıtımını politikaları gibi makro ölçekli politik ve ekonomik süreçler de Őekillendirmektedir. Bu da bize açıkça göstermektedir ki gücü akımını herhangi tek bir teoriyle açıklanamaz.²⁶Aaėıda Gücü'n ortaya çıkış nedenleri ana başlıklar altında ve genel bir çerçevede ele alınmaya çalışılmıştır.

1.3.1.Ekonomik Sebepler

Gücü olgusunun ekonomik sebepleri; işsizlik ve ücret farklılıkları ve bölgeler arası eşitsizlikler kapsamında incelenmiştir.

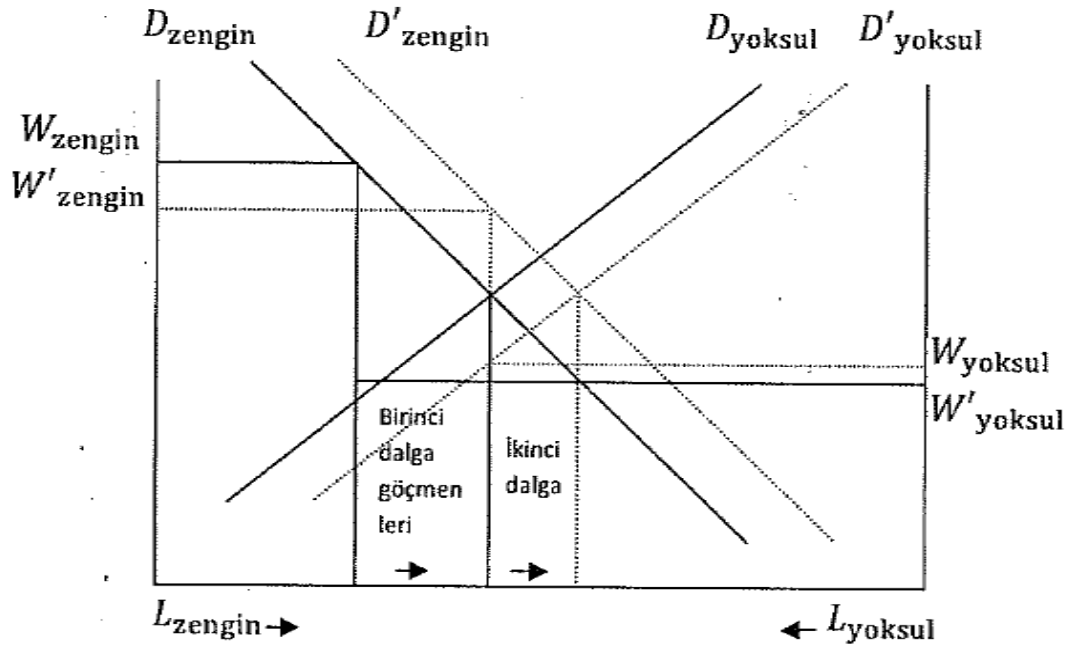
1.3.1.1.İşsizlik ve cret Farklılıkları

Bölgesel ekonomilerde, gücü ve istihdam oranındaki değişim arasındaki ilişki hl önemli bir yer tutmaya devam etmektedir. Gücü, bölgesel ekonomik gelişmelerde

²⁶ Uma Kothari, "Staying Put and Staying Poor?," *Journal of International Development*, vol.15, 2003, S.647.

dengeleme mekanizması olarak görülür. İşgücü talebinin fazla olduğu yerlerde, işçi arzım artırmak için ücretler artar. Bu yenilenmiş daha yüksek ücretler, işgücü arzım artırır ve ücretler üzerine aşağı yönlü bir baskı yaparak, ücretlerin daha düşük olduğu yerlerdeki bireyleri çeker. Göçmen gönderen yerlerde dışa göç, ücretlerin üzerine yukarı yönlü bir basınç uygular ve işgücü arzım düşürerek, işgücü piyasalarını dengeye getirir. Deneysel çalışmalar, göç ve istihdam büyümesinin karşılıklı birbirine bağlı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak yine de, istihdam büyümesi, göçü, göçün istihdam büyümesini etkilemesinden çok daha fazla etkiler.²⁷

Aşağıdaki şekilde, Bölgelerarası zenginlik ve dolayısıyla bölgelerarası ücret farklılıklarının göç kararının alınmasına ve yoksul bölgelerden, zengin bölgelere

yapılan göçün işgücü arz ve talebine ve işgücü ücretlerine etkisi ele alınmaktadır.

Şekil 1. Kuzey-Güney Göçü, Kuzey-Güney Bölünmesini Nasıl Daha Kötü Bir Hale Getirebilir?²⁸

²⁷ Li Li Swain, Steven Garasky, "Migration Decisions of Dual-earner Families: An Application of Multilevel Modeling," *Journal of Family Economics Issue*, vol.28, 2007, s.153.

²⁸David Ellerman, *Policy Research on Migration and Development*, The World Bank, Policy Research Working Paper no: 3117, August 2003, s.54.

Şekil I. üç dengeyi temsil etmektedir. Burada işgücü kapıları açıldığında, zengin yoksul ile verilen ayrı dengeler göçmenlerin yoksul ülkeden zengin ülkeye doğru olan ilk göç dalgasını yaratmasına yol açar. Fakat göçün dinamik yığılmacı etkileri zengin ülkedeki işgücü talep eğrisini $Dzengin$ dışı doğru zengin 'ekaydırır ve yoksul ülkedeki gettolaşma etkisi iş gücü talep eğrisini $Dyoksul$ aşağıya doğru $D'yoksul$ kaydırır. Bu durum $W'zengin$ ve $W'yoksul$ arasındaki ücret farkını yine de aynı bırakacaktır ve böylelikle ikinci bir göçmen dalgası olacaktır. Sonuç olarak, birinci göç dalgasından sonra yoksul ülkedeki ücret, önceki orijinal ücretten yine de daha yüksek olacaktır.

Yukarıda da açıklamaya çalıştığımız gibi göçün ortaya çıkış nedenlerinden birisi de işsizlik ve ücret farklılıklarıdır. Ancak İtalya'da yapılan ve 1985-2001 yılları arasındaki dönemi ele almış, 95 şehir ve taşra bölgesini kapsayan, net göç oranı kullanılarak yapılan bir araştırmaya göre, bu dönemde işsizlik oranlarının bölgelerarası göçü etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.²⁹

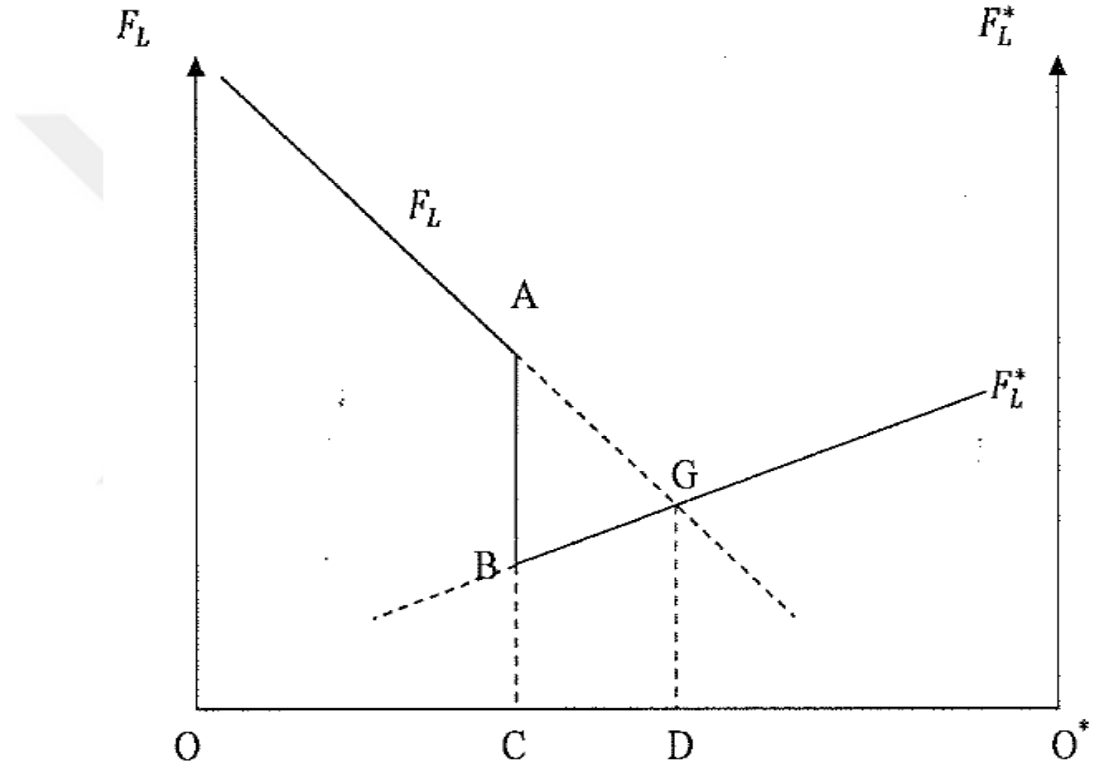
Belirli bir bölgeyi kapsayan bu çalışmalar ve ulaşılan sonuçlar işsizlik ve göç arasındaki ilişkiyi tamamen göz ardı etmemiz sonucunu doğulmamalıdır. Yapılan bu çalışmalara ve analizlere rağmen işsizlik ile göç arasında önemli bir bağlantı olduğu yapılan birçok başka çalışmanın sonuçlarından anlaşılmaktadır.

İşgücü için dünya piyasası kavramını bir üretim faktörü olarak alırsak, (mallarda yaptığımız gibi) dünya işgücü talebi ve işgücü arzını karşılaştırmamız gerekir. Dünya işgücü piyasasındaki hareketliliğin basit bir açıklaması aşağıdaki şekilde ifade edilmeye çalışılmıştır. İşgücü mobilitesinin tam ve kusursuz, nitelikler yönünden homojen bir yapıda olduğunu varsayalım. Buna ilaveten, işgücü arzının dışı hareketli ve sürekli olacağı kabul edelim. Bu varsayımlar çerçevesinde, dünya işgücü arzı, Şekil 2'de gösterildiği gibidir ve $O0^*$ arasında yer almaktadır. Köken ülke (OC) ve yabancı ülkeler ($O^* C$) dağılan dünya işgücü arzıdır. Köken ülkenin işgücü talep eğrisi FL, aynı görevi gören yabancı talep eğrisinden daha yüksek bir marjinal üretkenlik gösterir. Bu durumda iki piyasanın ayrıldığı kabul edilir. Köken ülkedeki

²⁹ Etzo, "Internal Migration," s.9.

ücret CA, yabancı ülkedeki ücret CB'den daha yüksektir. Ücret farklılıkları BA, yeteri kadar yüksektir ve yabancı işçiler memleketlerine göç etmenin akılcı olduğunu görür. Sonuç olarak, dünya üretimi büyütülebilir.

Göç, BAG üçgeninde (Harberger Üçgeni)³⁰ temsil edilen ilave üretimi oluşturur. Köken ülkenin ilave üretimi AGDC'dir ve bu durumda yabancı ülkenin üretimi BGDC'ye düşer.

Şekil 2. Dünya işgücü piyasası³¹

³⁰ James R. Hines Jr., "Applied Public Finance Meets General Equilibrium: The Research Contributions of Arnold Harberger," *University of Michigan and National Bureau of Economic Research*, working paper, January 2002, s.2.

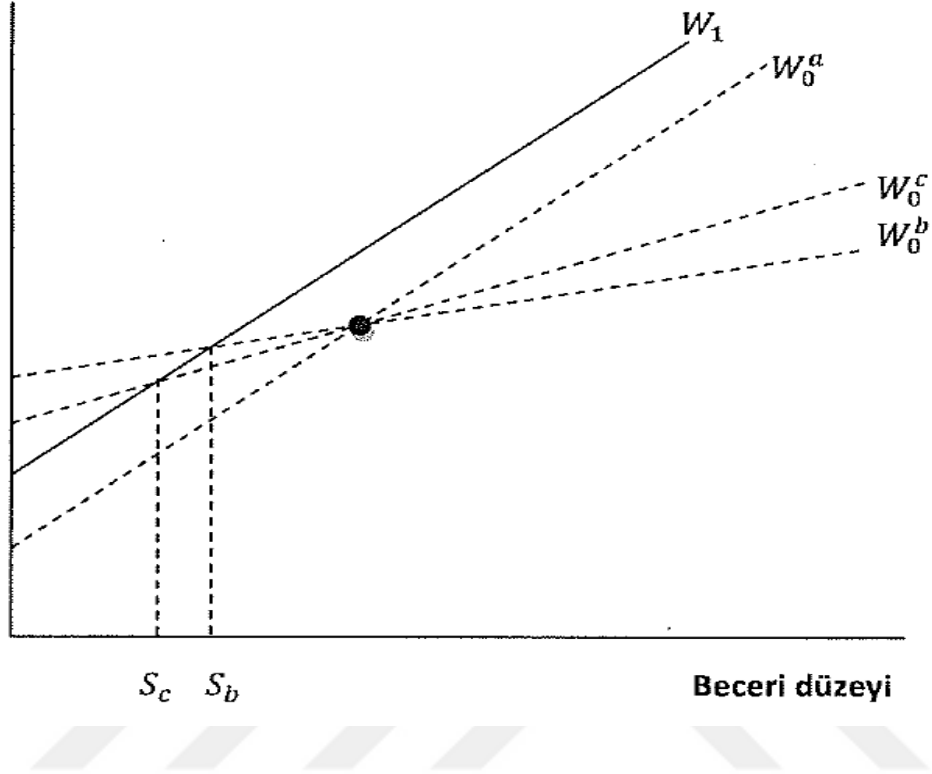
³¹ Horst Siebert, *World Economy*, London, GBR, Routledge, 1993, s.50.

Göç, iki ülkenin faktör donatımının değişmesine de yol açmaktadır. Köken ülke kendi iş gücü arzını artırır ve bunun sonucunda köken ülkede ücretler düşüş gösterirse, yeni dengede (G noktası), köken ülkedeki İşçilerin tümü daha düşük ücret alır. Yabancı işçiler açısından değerlendirdiğimizde ise; yabancı iş gücünde azalma olacak ve yabancı işçilerin tümü daha yüksek ücret alacaktır.

Yukarıda, işsizlik ve ücret farklılıkları nedeniyle oluşan işgücü hareketliliğini ve bunun sonucunda ortaya çıkan göçün nasıl şekillenebileceğini açıklamaya çalıştık.

İşsizliğin yanı sıra beceri düzeyi ve bu beceri düzeyi nedeniyle oluşan, bölgelerarası ve ülkelerarası kazanç veya başka bir deyişle işgücü ücretleri arasındaki fark nedeniyle de göç hareketleri ortaya çıkabilmektedir. Bunun nedeni, işgücünü . oluşturan insanların üretirken, üretimdeki katkılarından dolayı daha fazla kazanabilme imkânına sahip olabilecekleri yerleri tercih etmeleridir. Gelirlerin dağılımındaki farklılıkların göçü nasıl etkilediğini görmek için, Şekil 3 ve Şekil 4'ten faydalanabiliriz. Her iki şekilde, farklı gelir profilleri göze çarpmaktadır.

Gelirler

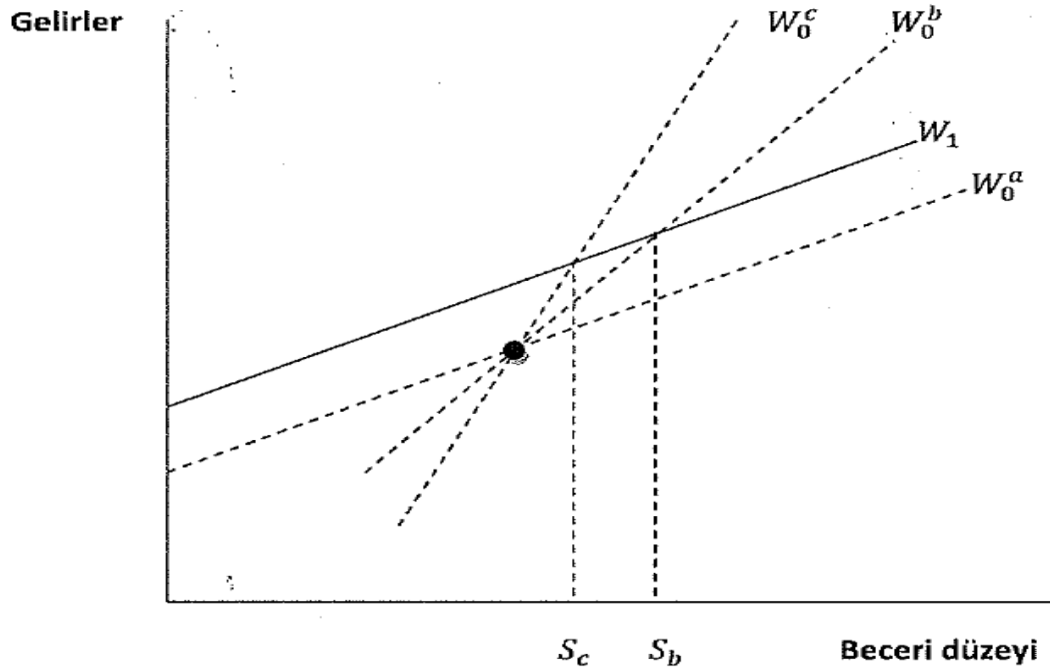
Şekil 3. Kaynak ülke eşitsizlikleri daha az olduğunda, görel gelir eşitsizliği etkileri ³²

Şekil 3 ve Şekil 4'te, her ücret profili bir ülkedeki gelir seviyelerini vasıf ve beceri seviyeleriyle ilişkilendirir. Gelir fırsatlarının daha yüksek (daha düşük) farklılıkları beceriye göre getiriyi artırdığı için, gelirlerdeki daha yüksek bir değişiklik, bu şekillerde daha dik bir ücret profiline işaret eder. Her iki Şekilde de, göç alan ülkenin nispeten daha zengin olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca her iki Şekilde de, W_1 göç edilen ülkedeki ücret ile vasıf ve beceriler arasındaki ilişkiyi gösterir. Her iki şekilde de, kaynak ülkedeki gelir ve beceriler arasındaki fark, göçü alan ülkedeki gelir ve beceriler arasındaki farkla aynı olduğunda, W^a o kaynak ülkedeki ücret profilini gösterir. Gelir ve beceriler arasındaki farklar eşit ve beceriler

³² Siebert, a. g. e, s.50.

de tamamen aktarılabılır oluğunda, köken ülkede ki İnsanların tümünde bir göç dürtüsü oluşur ve göç oranı %100 olur. Sonuç olarak, her iki şekilde de, üç köken ülkenin profilleri W_1 ortalamasının altında olan ortalama gelir seviyesinde kesişir ve bu da göçü alan ülkenin nispeten daha zengin olduğu varsayımını yansıtır.

Şekil 3'e göre, kaynak ülkenin ücret profili daha az dik olduğunda (W_0^b örneğinde olduğu gibi), o zaman yalnızca beceri düzeyi S_b ya da daha yüksek olanlar göç edecektir. Eğer köken ülkedeki gelir eşitsizlikleri artarsa ücret profili yukarı, W_0^c doğru dönecek ve beceri seviyesi S_c veya daha yüksek olanlar göç edecek ve bu durumda toplam göç miktarında da artış söz konusu olacaktır. Kaynak ülkedeki

gelir eşitsizliği ilk etapta nispeten daha düşük olduğu sürece, bu ülkenin gelir eşitsizliğindeki bir artış, daha yüksek bir gelen göç oranıyla sonuçlanacaktır.

Şekil 4. Kaynak Ülke Eşitsizliği Daha Fazla Olduğunda, Nispi Gelir Eşitsizliğinin Etkileri³³

Şekil 4'e göre, eğer köken ülkenin ücret profili W_0^b 'ise, o zaman beceri seviyesi S_b veyadaha altında olan kişiler göç edecektir çünkü bu insanlar için göçü

³³ Ö.B.Bodvarsson, H.Van den Berg, "The Determinants of International Migration: Theory The Economics of Immigration, Springer-Verlag, 2009, s.44-45.

alan ülke daha yüksek getiri sunar. Eğer köken ülkedeki gelir eşitsizliği yükselirse ve ücret profili yukarı W_o^C 'e doğru dönerse, o zaman yalnızca beceri seviyesi S_c veya daha düşük olanlar taşınır. Bu nedenle, gelen göç oranı düşüş gösterir. Kaynak ülke eşitsizliği daha büyükse ve bu yüzden kaynak ülke ücret profili daha dikse, kaynak ülke eşitsizliklerindeki bir artış veya azalış ile birlikte, gelen göç oranları düşer veya yükselir.

Yeni sanayileşmiş ulusların, önceden sanayileşmiş olanlara bağımlılığı ortadan kalktığında ve bu uluslar, onlarla eşit şartlarda rekabet etme fırsatı sağlayacak olan teknolojiler ve beceriler kazandığında, ekonomik göç kaçınılmaz olarak yoğunlaşacaktır. Hindistanlı ve Latin Amerikalı eğitimli insanlar, kendi ülkelerinde yazılım programlamacısı, ağır merkezi elemanı veya otomobil donanımcısı olarak çalıştıklarında akranlarından daha çok para kazansalar da, bu işleri yapmak için, gelişmiş ülkelerin ücret oranları daha yüksek olan kent merkezlerine göç ederek, çok daha fazla para kazanabileceklerdir. Ekonomik küreselleşme, küresel eşitsizliği azaltacağına dair ümitler verse de, gerçekte, ödemeler ve koşullardaki tutarsızlık insanların taşınma güdüsünü artırmaktadır.³⁴

Bu kısımda, işsizlik ve ücret farklılıkları nedeniyle göç başlığı altında beyin göçünü ele almak doğru olacaktır. "Beyin göçü, belirli niteliklere sahip işgücünün doğduğu ve yaşadığı ortamdan kopup, başka bir yere göç etmesiyle ortaya çıkmaktadır. Göçten sonra emeğin niteliğinden yararlanan çevre, artık doğduğu yer değil, doyduğu yerdir."³⁵

Çok yetenekli insanların gerçekleştirdiği göç, göçü alan ülkelerin hükümetleri için son zamanlarda en popüler olan göç şeklidir. 1980'lerden beri, ABD (Amerika Birleşik Devletleri), Kanada ve Avustralya, girişimcileri, yöneticileri, bilim İnsanlarını, profesyonelleri ve teknik uzmanları etkilemek ve bu insanları ülkelerine çekebilmek için ayrıcalıklı giriş sistemleri kurmuşlardır. Çok yakın geçmişte, Batı Avrupa ve bazı Doğu Asya ülkeleri de bu politikaları hayata geçirmişlerdir. İngiltere gibi ülkelerin sağlık servisleri Afrika ve Asya'dan gelen doktor ve hemşireler

³⁴ June Edmunds, "Migration Studies: New Directions," *Ethnicities*, vol.6(4), 2006, s.557.

³⁵ H. Gürak, *Ekonomik Büyüme ve Küresel Ekonomi*, Ankara, Ekin Kitabevi, 2006, s.344.

olmadan neredeyse çalışamayacak durumdadır. Buna teknoloji yönlü bir örnek vermek gerekirse, Hintli bilgi teknolojisi uzmanlarını ülkelere çekebilmek gelişmiş ülkeler açısından dünya çapında bir rekabete yol açmıştır. Bu şekilde gerçekleşen göçler beyin göçü olarak nitelendirilmektedir. Beyin göçü yoksul ülkelere zengin ülkelere insan sermayesi aktarımıdır.³⁶

Beyin göçünü doğuran sebepleri maddeler halinde ele alacak olursak:

- “Sayı ve nitelik olarak bazı dallarda eğitilen insan gücü ile talep edilen insan gücü arasındaki dengesizlik.
- Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında vasıfları belirli işlere farklı ücret seviyelerinin uygulanması ve maddi tatminsizliğin yanı sıra, manevi tatmine erişememek.
- İstihdam imkânlarının gelişmekte olan ülkelere sınırlı olması, işsizliğin ve bilhassa aydın işsizliğin görülmesi, eğitim-istihdam ilişkilerinin yeterince düzenlenmemesi.
- Yaratıcı gücün teşvik edilememesi, araştırma ve inceleme konusunda imkânların yetersizliği, ilim zihniyetinin ve ikliminin bulunmaması, araç gereç ve kalkınma hedefleriyle bütünleşmiş bir araştırma-geliştirme politikasının noksanlığı.
- Siyasi ve ekonomik istikrarın bulunmaması, demokratik yapının zedelenmesi, can ve mal güvenliğinin azalması
- Gelişmiş ülkelerin teknolojik gelişme ve yeniliklerin merkezi olmaları
- Alistırma ve telkin yoluyla gelişmiş ülkelerin cazip gösterilmesi için sürdürülen kültürel baskı ve yüksek öğretimde yabancı dille öğretim.
- Mevcut eğitim sisteminin ve bilhassa bazı eğitim kuruluşlarının gelişmiş

ülkeler için pazar olabilme özelliği.”³⁷

³⁶Stephen Castles, "Migration and Community Formation Under Conditions of Globalization," *International Migration Review*, vol.36, no.4, Winter 2002, s.1152.

³⁷Mustafa E. Erkal, *İktisadi Kalkınmanın Kültür Temelleri*, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2000 Yayın no.266, s.124.

Yukarıda sıraladığımız nedenleri kısaca toparlamak istersek, beyin göçünü gerçekleştiren insanları harekete geçiren neden, kendi memleketlerinde onlara sunulan gelir miktarının düşüklüğü ve sosyo-ekonomik açıdan ilerlemeler sağlayan fırsatların olmamasıdır. Uluslararası göçmenler, sahip oldukları beşeri sermayeye göre seçildiği için, bu ulus ötesi yer değiştirme hareketleri bir beyin göçü yaratmaktadır. Beyin göçü oluşmasının temel nedeni, göç gönderen ülkenin, bünyesindeki yüksek vasıflı seçkin insanların gelir ve kariyer beklentilerini karşılayamamasıdır. Gelişmekte olan ülkeler bu nedenle bir paradoks yaşar, bir yandan ekonomik açıdan ileride olan ülkelerin iyi eğitilmiş ve yüksek vasıflı temsilcilerinin yardımıyla büyüyüp modernleşir ve daha fazla gelişim için gerekli olan kendi beşeri sermayelerini üretirler. Ancak öte yandan, bu beşeri sermayelerini beyin göçü olarak bu ekonomik açıdan ileri ülkelere gönderirler çünkü sahip oldukları vasıflı elemanlara bu vasıflarıyla örtüşecek bir çalışma ortamı ve yaşam olanağı sunamazlar.³⁸

Eğitilmiş; dolayısıyla vasıflı ve kalifiye vatandaşların buldukları yerleri terk edip başka yerlere göç etmelerinin beyin göçü olarak adlandırıldığından daha önce söz etmiştik. Bu tanım kapsamına giren vatandaşların yaşadıkları ülkeyi terk ederek başka ülkelere göç etmeleri, kaynak ülkeler açısından önemli sorunlar doğurmaktadır. Bunun nedeni, göç eden vasıflı insanların gerçekleştirdikleri bu göç hareketinin ayrıldıkları ülkedeki teknolojik dolayısıyla ekonomik ve sosyal gelişimlerin yavaşlaması veya tamamen durması sonucunu doğurabilmesidir.

Dünya çapında yaşanan beyin göçünü sayısal olarak ve kabaca ele alacak olursak; beyin göçünün 1970'lerden beri, çarpıcı bir artış göstermiş olduğunu gözlemleriz. Yaklaşık 30 yıl önce, BM (Birleşmiş Milletler), Kuzey-Güney yönünde göç eden kalifiye göçmenlerin toplam sayısının 1961-1972 yılları arasında yalnızca 300 bin civarında olduğu tahmininde bulunmuştu. 1990 yılında yapılan çalışmalar sonunda, bir nesilden daha kısa bir süre sonra, yalnızca ABD'de gelişmekte olan

³⁸ Eva Morawska, "International Migration: Its Various Mechanisms and Different Theories That Try to Explain It," *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations*, 2007, s.5.

ülkelerden gelmiş, 25 yaş altındakiler hariç (çoğu yabancı öğrenci sayılmadan), 2,5 milyondan daha fazla, iyi eğitilmiş göçmen yaşadığı ortaya çıkmıştır.

1990 yılından bu yana, beyin göçüne neden olan etkenler güçlenmiş ve çeşitlilik kazanmıştır. Seçici göç politikaları öncelikle 1980'lerde Avustralya ve Kanada'da ortaya çıkmış ve daha sonra da diğer OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ülkelerine yayılmıştır. ABD'nin yüksek tahsilli profesyonellerin (H1-B vizesi) kotasında yaptığı önemli rahatlama, ülkenin göç politikasında önemli bir değişim yaratmıştır. Bu değişim sonucunda ABD, OECD ülkelerine olan toplam göçün %40'ını kabul eden bir konuma gelmiştir. Sonunda, birçok AB (Avrupa Birliği) ülkesi (Fransa, Almanya, İrlanda ve Birleşik Krallık v.b.) de kalifiye işgücünü kendilerine çekebilmek için benzer programlar yapmışlardır.³⁹

Beyin göçü ile ilgili olarak toparlanan birçok veri günümüzde, uluslararası beyin göçünün 20 ya da 30 yıl öncesinden çok daha yaygın olduğunu göstermektedir. Örneğin, Afrika'dan yurtdışına göç eden iyi eğitilmiş insanların sayısı 1960-1975 yılları arasında, bir yılda ortalama 1.800 iken, bu sayı 1975-1984 yılları arasındaki süreçte yılda ortalama 4.400'e ve 1984-1987 döneminde ise 23 bin'e kadar çıkmıştır. Bu eğilim 1990'larda da bu şekilde artmaya devam etmiştir. Bunun nedeni yukarıda da bahsedilen ve OECD ülkelerinin birçoğunda da uygulanmakta olan ve giderek artan nitelikli seçicilik ve göç politikalarıdır.

Benzer bir şekilde, Avustralya da gelen göç politikalarını 1984 yılından beri, nitelikli işçilere imtiyaz sağlayacak şekilde düzenlenmektedir. Bunun temel nedeni, göçmen olarak kabul edilecek adayların Avustralya ekonomisine yapacakları katkının göz önünde bulundurulmasıdır. Kasım 1991 'de, Yeni Zelanda göçmen politikası, Avustralya'dakine benzer şekilde, geleneksel gönderen ülke tercihi yapısından puan sistemli bir seçim yöntemine kaymıştır. Kanada göçmen seçme sistemi de aynı rotayı izlemektedir. Kanada'ya kabul edilen göçmenler arasında en büyük pay iyi eğitilmiş insanlara aittir. Örneğin, 1997 yılında, 50 bin profesyonel uzman ve girişimci Kanada'ya göç etmiştir ve kendileriyle birlikte 75 bin aile

³⁹ Frederic Docquier, Hillel Rapoport, *Skilled Migration: The Perspective of Developing Countries*, The World Bank, Policy Research Working Paper Series, 2007, no.3382, s.5.

bireyini de beraberlerinde getirmişlerdir. ABD'de 1990 göç yasasından beri (bu yasayı 1998 Amerikan Rekabet Gücü ve İş Gücü İyileştirme Yasası takip etmiştir), asıl vurgu iyi eğitilmiş işçilerin seçilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Bu, adayların akademik derecesine veya belirli uzmanlık vasıflarına ayrıcalık tanıyan bir kota sistemiyle sağlanmaktadır.

Bu uygulamalar sonucunda, gelişmekte olan ülkelerden göç edip OECD ülkelerine yerleşen iyi eğitilmiş göçmenlerin sayısı, 1990-2000 yılları arasında iki katına çıkmıştır. Yüksek vasıflı göç oranları gelişmekte olan ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir. ⁴⁰Bu programlar sonucunda gerçekleşen göç ile yer değiştiren insanların göç ettikleri ülkelerde bazı dezavantajları ortaya çıkmaktadır. Göçle gelen vasıflı insanlar ve yerliler arasındaki sosyal statü farklılıkları, göçmenlerin dezavantajlarının ortaya çıkmasında önemli bir faktördür. Göçmen kompozisyonlarıyla yerli halkın kompozisyonları arasındaki benzerliğin en fazla olduğu ülkelerde, göçle gelenlerin dezavantajları en düşük seviyededir. Bu nedenle, Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada gibi ülkeler yüksek vasıflı göçmenleri kendilerine daha fazla çekmektedirler.⁴¹

Yukarıda da söz ettiğimiz gibi, yüksek vasıflı göçteki artış kısmen, öncelikle 1980'lerde Kanada ve Avustralya'da ve daha sonra da diğer OECD ülkelerinde benimsenen seçici göç politikalarından kaynaklanmıştır. Grafik I 'de Dünya'da 2000 yılı itibariyle yüksek öğrenimli nüfusun, bölgelere göre göç dağılım yüzdeleri verilmiştir.⁴²

⁴⁰ Jorge Mora, J. Edward Taylor, *International Migration, Remittances and the Brain Drain*, editör: Maurice Schiff, Washington DC, USA, World Bank Publications, 2005, s.152.

⁴¹ Sylke Viola Schnepf, "Immigrants Educational Disadvantage An Examination Across Ten Countries and Three Surveys," *Journal of Population Economics*, vol.20, 2007, s.529.

⁴² The World Bank, *Economic Implications of Remittances and Migration 2006*, Washington, USA, Global Economic Prospects, The International Bank for Reconstruction and Development, no.34320, 2006, s.67.

1.3.1.2.Bölgelerarası Eşitsizlikler

Bölgesel gelişmişlik farklarını açıklamaya çalışan teorik yaklaşımlar, günümüzde yeni katkılarla genişlemekte ve gündemi şekillendirmeye devam etmektedir. Birçok fikir adamı, gelişmiş veya çekirdek bölgelerdeki eşitsizliklerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi için herhangi bir müdahalede bulunmamanın her zaman daha avantajlı olacağı görüşünü savunmaktadır. Temelde, bölgesel farklılıklardan doğan ve bu farklılıkların daha da artmasına neden olan, kenar gelişmemiş bölgelerden gelişmiş çekirdek bölgelere doğru hareket eden vasıflı iş gücü akışıdır.

Neo-klasik büyüme teorisine göre, sermaye kârın en yüksek olduğu yerlere, emek gücü de ücretlerin en yüksek olduğu yerlere taşınır. Ama aslında, bölgelerarası ücret farklılıklarının yanı sıra, faktör hareketlerini etkileyen diğer birçok etken bulunmaktadır. Sayısız ülkede,tarihsel olarak her dönemde, dezavantajlı bölgeler daima göçten kaynaklı bir nüfus kaybı yaşamıştır.⁴³

Ekonomik farklılıklar daha yoksul yerlerden daha zengin yerlere doğru göç hareketlerinin ortaya çıkmasına neden olur. Bu temel nokta hakkında herhangi bir uyuşmazlık yoktur ancak ekonomik nedenlerin yanı sıra uluslararası göçe neden olan politik, etnik ve dini gerilimler gibi ilave sebepler de bulunmaktadır. Örneğin; Türkiye'nin güneydoğusunda yaşanan çatışmalar, Yugoslavya'daki iç savaş, azınlıklara uygulanan ayrımcılık gibi nedenler de İnsanları göçe teşvik edebilir. Benzer şekilde, Kuzey Afrika'daki aşırı islâmi tutuculuk, ekonomik farklılıklar azalsa bile, yine de göçü teşvik edici bir rol üstlenecektir. Bu faktörler bize, dışa göçü azaltmada ekonomik büyümenin önemli ancak tek başına yeterli bir koşul olmadığını göstermektedir.

Kimi ülkelerde uygulanan, ekonomik gelişmeyi ve büyümeyi hızlandırmaya yönelik politikalar da, yer değiştirme hareketlerini ve dolayısıyla işsizliği artırıcı etkiler üretirler. Bir ekonominin dışa açılması, koruma altındaki ve ulusallaştırılmış sanayilerin dışa yönelmesine neden olur ki, bu da işsizliğin artmasına neden olabilir.

⁴³Ferhat Gezici, Berna Keskin, "Interaction Between Regional Inequalities and Internal Migration in Turkey," *ERSA Conference Papers*, 2005, s.2.

Bununla birlikte - tarımın modernleşmesi de benzer bir sonuç doğurabilir. Bunun sonucunda kırsal alanlardan, kentsel alanlara göç artar ve bu durum kentlerde doymuş iş gücü piyasaları yaratır. Şehirler, uluslararası nakliye sistemlerinin ana geçiş noktaları olduğu için, gelişmekte olan ülkelerin yeniden yapılanan şehirlerinde bulunan işsiz gençlerin oluşturduğu iç göçmen havuzları, uluslararası göçün artmasına zemin hazırlamaktadır.⁴⁴

Bölgelerarası eşitsizlik göçü etkilediği gibi kendisi de göçten etkilenir, . Mesela, bulunduğu yerden ekonomik olarak daha zengin ülkelere veya bölgelere göç edenler, ailelerine destek olmak amacıyla kazançlarının belirli bir kısmını para havaleleri yoluyla geride kalan ailelerine gönderirler. Gönderilen para havaleleri ile zenginleşen aileler, yatırım, üretim ve tüketim olanaklarını geliştirerek ekonomiye katkıda bulunurlar ve bir yönüyle yoksulluğun ve ekonomik gelişme farklarının azalmasına veya ortadan kalkmasına yardımcı olurlar. Bu yönüyle değerlendirildiğinde, eşitsizlik göçten etkilenmiş olmaktadır.⁴⁵

1.3.2.Sosyal Sebepler

Göç olgusunun sosyal sebepleri ise dinsel baskılar, eğitim olanaklarındaki eşitsizlikler ve evlilik başlıkları altında incelenmiştir.

1.3.2.1.Dinsel Baskılar

Öncelikle, iten faktörler için, İnsanları yaşadıkları yerden ayrılmaya motive eden sebeplerdir diyebiliriz. Bunlardan bazıları nispeten açıktır ve hemen akla gelir. Tarihi öneme sahip böyle bir gerekçeye örnek olarak dini zulümler gösterilebilir. Örneğin, Amerika'ya ilk olarak yerleşen İngiliz Puritanları Avrupalı dinci gruplara üyeydi ve yaşadıkları yerdeki eziyetten kaçmak için göç etmişlerdi. Yine bu duruma örnek vermek gerekirse, 1825 yılında Norveç'ten ilk göç edenler, İskandinav (Kuzey Avrupalı) muhalif dindarlardır. Göç eden bu grup, Kuveykır (Quaker) ve Hans

⁴⁴ Philip Martin, "Migration and Development," *International Migration Review*, vol.26, no.3, Oct.1 1999, s.1003-1004.

⁴⁵ Clare Waddington, "Livelihood Outcomes of Migration for Poor People," Development Research Centre on Migration Globalisation and Poverty, *Sussex Centre for Migration Research*, Working paper T1, December 2003, s.9-10.

Nielsen Hauge'nin Pietist Lüteriyan (Pietist Lutheran) taraftarlarından oluşmaktaydı. Aynı şekilde, Erik Jansson'un binlerce Janssonist İsveçli taraftarı da Amerika'ya göç etmiş ve 1847 yılında İllinois'de Bishop Hill kolonisini oluşturmuşlardır. İskandinavlar, özellikle Danimarkalılar 1846'da Utah'a yerleşen ilk Mormon mezhebi üyesi göçmenler arasındadır. Sözü edilen bütün bu insanların göç etmelerinin temel nedeni, devlet kilisesinin sunduğu imkânların sınırlı olması ve dinsel özgürlüklerin onları tatmin edecek düzeyde olmamasıydı.⁴⁶

1.3.2.2.Eğitim Olanaklarındaki Eşitsizlikler

“Beyin göçüne konu olan insan unsurunun göç olgusu içinde yer alması, çağımızda eğitimin sosyal hareketlilik üzerinde etkili olmasıyla ortaya çıkmıştır. 20. Yüzyıl eğitim alanında büyük adımların atıldığı ve fertlerin eğitim yoluyla yükselebildikleri bir çağdır. Böylece, fertler sosyal statülerini gördükleri eğitime göre kazanır olmuşlar, doğuştan elde edilen statüler önemlerini yitirmişlerdir. Her ne kadar aileden ve sosyal miras yoluyla elde edilen özellikler statüye yardımcı olursa da, eğitim yoluyla meslek kazanmak çağımızın temel özelliklerindedir.”⁴⁷

İnsanlar yaşadıkları yerlerdeki eğitim olanaklarının yetersizliği veya kalitesizliği nedeniyle, kendilerine daha iyi eğitim İmkânları sunan ülkelere göç etme yolunu seçmektedirler. Bu göçü gerçekleştiren insanların büyük bir çoğunluğu ekonomik olanaklar bakımından gelişkin ve iyi durumda olan insanlardan oluşmaktadır. Bunun nedeni, sözü edilen gelişmiş ve kaliteli eğitime ulaşabilmenin temel şartının yüksek miktarlarda ücret ödemek olmasıdır. Bununla birlikte, daha önce de söz ettiğimiz, yüksek vasıflı göç ve beyin göçü de eğitim yoluyla gerçekleşebilmektedir. Bu durum, eğitim olanakları bakımından gelişmiş bir ülkede bulunan eğitim kurumlarının zeki ve başarılı öğrencileri herhangi bir ücret talep etmeden bünyelerine kabul etmeleri ve eğitimleri süresince bu öğrencilere maddi destek ve barınma imkânları sağlamaları yoluyla gerçekleşmektedir.

⁴⁶ Meilaender, *Toward A Theory*, s.4.

⁴⁷Mustafa E. Erkal, *Sosyoloji (Toplumbilimi)*, ilaveli on üçüncü basım., İstanbul, Der Yayınları, yayın no:84, 2006, s.300.

Böyle bir uygulamanın nedeni, yetenekli olduğuna inanılan öğrencilerin okuldan mezun olduktan sonra okul bünyesinde veya yine o ülkede, bilimsel ve teknolojik üretimde istihdam edilmesi isteğidir. Bu uygulama sadece zeki öğrenciler için söz konusu olamamaktadır, aynı zamanda sportif açıdan yetenekli ve başarılı bulunan öğrenciler, yine yukarıda belirtilen olanaklar sağlanarak okullara davet edilmekte, gerek okuduğu dönem içerisinde ve gerekse mezun olduktan sonra başarılı olduğu branşta profesyonel sporcu yapılmaktadırlar.

Eğitimle alakalı sebeplerden dolayı yurt dışına taşınan göçmenler eğitim kurumlarının civarlarına ağırlıklı olarak şehirleşmiş bölgelere yerleşirler. Bu öğrencilerin çoğu eğitimini tamamladıktan sonra ülkelerine dönse de, bazıları devletlerin teşebbüsleri tarafından kalmaya teşvik edilmektedir. Örneğin, The Scottish Fresh Talent Initiative (İskoç Dinç Yetenek Girişimi) gibi daha önce göçmen olarak kabul edilmiş yabancı öğrencilerin, kendilerini göçmen olarak kabul etmiş ülkelerde kalıp çalışmasını destekleyen programlar vardır.⁴⁸

1.3.2.3.Evlilik

Evlilik nedeniyle de insanlar buldukları yaşam alanlarını terk ederek başka yaşam alanlarına göç edebilmektedirler. Bunun nedeni eşlerin aynı yerleşim merkezinde yaşama imkânlarının bulunmamasıdır. Bu nedenle gerçekleştirilen göç yolculuğu genellikle eşlerden kadının, kocasının yaşadığı yere taşınması ile son bulur.

Evliliğe olan yatkınlıkları göz önünde tutulursa, kadınların neden göç ettiği, taşınma kararını nasıl aldıkları ve bu göç kararı hakkında ne hissettikleri sorularına cevap arayan çalışmaların fazla yapılmamış olması oldukça şaşırtıcıdır. Medeni durum, cinsiyet ve göç arasındaki ilişki hakkında yapılmış çok az analiz vardır. Teorik bakış açıları, göçün kaynağı olarak daha çok ekonomik faktörlere odaklanır ve toplanan veriler de bu parasal etkileri ölçmek için kullanılır. Göçmenlerin çeşitli

⁴⁸Petra J. B. Vergunst, ' 'Whose Socialisation? Exploring the Social Interaction Between Migrants and Communities of Place in Rural Areas,' *Population Space and Place*, vol.15, 2009, s.255.

kategorilere ayrıldığı bu çalışmalar, cinsiyetin göçe karar verme analizlerinde önemli bir kriter olduğunu göz ardı etmiştir.

Bir göçmenin gitmek için seçtiği yer, o kişinin nasıl bir yaşam şekli seçtiğinin somut bir yansımasıdır. Gidilecek yer beklentiler ve kişisel bakış açılarına bağlı olarak, birçok seçenek arasından seçilir. En uygun yerlere göç etmeyi düşünen kişiler, kendileri ve aileleri için en uygun ve tatmin duygusu yaratacak yerler ararlar. Göçü takip eden memnuniyet, iki önemli faktörden etkilenmektedir. Bu faktörlerden birincisi, göç edilen yerin göçmenin beklentilerini asımda karşılayıp karşılayamayacağıdır. İkinci faktör, göç etme kararının alınmasında ve gidilecek yerin seçilmesinde göçmenin bir payının olup olmadığıdır.

Göçmenler göç kararını almada etkin olduklarını düşünür ve hissederlerse, bu durumda memnuniyetleri daha fazla olacaktır. Ancak eğer tam tersi bir durum söz konusu olursa, yani göç etmenin kendilerine dayatıldığını hissederlerse o zaman da tersi bir durum ortaya çıkacaktır. Çiftler arasında, kadın karar verme aşamasında çok daha az bir etkiye sahiptir ve buna bağlı olarak göçten sonra da genellikle eşlerinin olacağından daha az memnun olurlar.

Kadınların ayrıca, göçe karar verme aşamasında, uzlaşmaya erkeklerden daha yatkın oldukları gözlemlenmiştir. Her ne kadar karar verme aşamasında eşler arasında fikir birliği varmış gibi görünse de, erkekler özel hayatlarında karar verme eylemini yönlendirmeye meyillidir. Bu fark da özellikle kadınlar açısından memnuniyetsizlik yaratan bir faktördür.

Toplum ve göç hakkındaki güncel araştırmalar da, cinsiyet rolleri ve göç arasındaki bağın güvenirliliğine katkılar sağlamaktadır. Son dönemde yapılan araştırmalarda, kadınların aile, sosyal bağlar ve millet gibi toplumsal ilişkilere, erkeklerden daha çok değer verdiği sonucuna varılmıştır. Kadınlar aynı zamanda doğal çevrenin kalitesi, cemiyet tarzı sosyal ilişkiler ve karşılıklı etkileşim gibi konularda da oldukça hassastır.⁴⁹

⁴⁹ Anne S. Williams, Patrick C. Jobes, C. Jack Gilchrist, "Gender Roles Marital Status and Urban Rural Migration," *Sex Roles*, vol. 15, no.11-12, 1986, s.628.

1.3.3.Politik Sebepler

Göç olgusunun politik sebepleri; savaşlar ve etnik çatışmalar kapsamında değerlendirilmiştir.

1.3.3.1.Savaşlar ve Etnik Çatışmalar

Dünya tarihi politik nedenlerle meydana gelmiş sürgün ve zorunlu göç örnekleriyle doludur. Bu zorunlu göçler kutsal kitaplarda bile kendisine yer bulmaktadır. Örneğin, Tevrat'ta Yahudi diasporasının⁵⁰ Mısır, Babil gibi uygarlıkların topraklarından sürülmeleri ve başka yerleşim yerlerine zorunlu göçü işlenmektedir. Bunun dışında, M.Ö. (Milattan Önce) üçüncü yüzyılda Çin İmparatoru Qin Shi Hunagdi'nin, 500 bilim adamını ve 100 binlerce insanı Kuzey Çin'den, Güney Çin'e sürmesi ile ortaya çıkan göç, Amerika Kıtasında yaşayan bir uygarlık olan İnkaların, yaşadıkları topraklardan kovulmaları sonucu yaşanan göç ve siyah kölelerin Afrika'dan Amerika kıtasına doğru gerçekleştirdikleri göç de zorunlu göçe verilebilecek diğer örneklerden bazılarıdır. Zorunlu göçün ortaya çıkmasına nedenolan itici güçler yüzyıllar boyunca değişmeden büyük ölçüde aym kalmıştır. Bu itici güçler, politik ve pragmatik faktörlerin belirli bir karışımıdır.⁵¹

Politik nedenlerle göç, genellikle aşağıda sıralanan sebeplerin bir veya birkaçının meydana gelmesi sonucunda gerçekleşir. Bu nedenler; Devlet güçlerinin insanları koruma ve muhafaza etme yeteneğinin bulunmaması, iç savaşı da kapsayan silahlı çatışmalar, genelleştirilmiş şiddet ve milliyet, ırk, siyasi görüş veya sosyal grup gerekçesiyle baskılara maruz kalmadır. Sözü edilen bu nedenlerin oluşması sonucunda, yerinden edilmiş insanların büyük bir bölümü mülteci olarak uluslararası sınırların ötesine kaçacak veya yaşadığı ülke içerisinde daha güvenli korunaklı bölgelere göç edecektir. Kendi ülkelerinin sınırları dışına göç edenlerden bazıları uluslararası hukuk çerçevesinde sığınma hakkı elde edilebilirken, bunun dışında kalanlar, sığınma taleplerinin gerçekleşmemesi ve köken ülkelere geri gönderilme ihtimaline karşı sığındıkları ülkede kaçak olarak yaşamlarını sürdürmeye

⁵⁰Stephane Dufoix, *Diasporas*, Berkeley, USA, University of California Press, 2008, s.4.

⁵¹ Pavel Polian, *Against Their Will: The History and Geography of Forced Migrations in the USSR*, New York, USA, Central European University Press, 2003, s.17.

çalışacaklardır. Soğuk savaşın bitiminden bu yana, yerlerinden edilmiş insanların sayısında çarpıcı bir artış meydana gelmiştir. 2004 yılı sonunda, dünya çapında mülteci ve sığınma hakkı arayan 11 milyon 500 bin ve yerlerinden edilmiş 21 milyon insan bulunmaktaydı.⁵²

Silah ve şiddet kullanımı olsun ya da olmasın, insanların aileleriyle veya diğer insanlarla birlikte yaşadığı yerlerden, bir kişi veya grup tarafından yapılan baskı sonucu, insan hakları ihlallerinden korunmak veya tehlikede olan hayatlarını kurtarmak için ayrılmak zorunda kalmaları çatışmaya bağlı yerinden olma olarak tanımlanmaktadır. Bu çatışmaya bağlı yerinden olma durumlarında, yöneticiler ve hükümetler doğrudan veya dolaylı olarak sorumludur, çünkü onlar sözü edilen çatışmalar ve 'anlaşmazlıklarda taraftır. Yerinden olma durumları hükümetle çatışma halinde olan grupların baskıları sonucunda da ortaya çıkar. Örneğin, Türkiye'de 1984 ve 1999 yılları arasındaki silahlı çatışmadan kaynaklanan yerinden olma durumlarının büyük çoğunluğu bu gruba girer. Çatışmaya bağlı yerinden olma durumlarında, yer değiştirmeden kaynaklanan sorunlar genellikle çabucak çözülemez ve bu tür dahili yerinden olma hadiselerinin süreklileştiği ve on yıllarca çözülemediği durumlar, dünyanın birçok yerinde görülmektedir.⁵³

Çok yakın geçmişte, örneğin, eski Yugoslavya'da yaşanan çatışmalar ve yine Ruanda ve Kongo'daki Hutu ve Tutsi Kabileleri arasındaki etnik çatışmalardan kaynaklanan nüfus hareketleri de benzer şekilde iç çatışmalar nedeniyle yerinden olma durumuna örnek teşkil etmektedir. Daha eskiye giderek örnek vermek gerekirse, yükselen Avrupalı yerleşiminin karşısında Amerikalı yerlilerin batıya doğru göçü de aynı hadisenin farklı bir örneğidir.

İç savaş ve siyasi anarşi sıklıkla isteksiz mültecilerin oluşmasına yol açar. Bu durumu başka örneklerle açıklamak istersek; 1988 ve 1990'lı yıllar boyunca Liberya'da süren iç savaş 1 milyon 260 bin mülteci yaratmıştır ki bu rakam Liberya nüfusunun yarısından fazlasına karşılık gelmektedir. Bu mülteciler Gana, Nijerya,

⁵² "What is Forced Migration?," çevrimiçi www.forcedmigration.org, 18.11.2017

⁵³ Deniz Yüksek, v.d., *Coming to Terms With Forced Migration: Post Displacement Restitution of Citizenship Rights in Turkey*, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, 2007, s.81.

Gine, Fildişi Sahilleri ve Sierra Leone'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Yine Somali'de geçen 10 yılda yaşanan iç ve etnik savaş hafi birkaç yüz bin mültecinin Kenya'ya gitmesine yol açmıştır. 1997 yılında Arnavutluk'taki siyasi düzenin yıkılması binlerce insanın Adriyatik Denizini aşarak İtalya'ya gitmesine yol açmıştır. Yugoslavya'daki çatışmalar milyonlarca mülteci yaratmıştır. Bunların 500 bin ile 600 bin arasındaki bölümü halen eski Yugoslavya bölgesinin dışında, Almanya, İsviçre ve İsveç gibi farklı Avrupa ülkelerinde yaşamaktadırlar. Kosova krizinde Sırbistan, yaklaşık olarak 1 milyon Arnavut kökenli insanı Kosova'dan göç etmek zorunda bırakmıştır.⁵⁴

1.3.4.Çevresel Sebepler

Göç olgusunun çevresel sebepleri doğal afetler kapsamında değerlendirilmiştir.

1.3.4.1.Doğal Afetler

Çevresel nedenler, doğal tehlikeler şeklinde ortaya çıkmaktadır. Doğal tehlikeleri tanımlamak gerekirse ilk olarak şunları söyleyebiliriz; biyosferde, litosferde, hidrosferde veya atmosferde meydana gelen, İnsanları, onların mülkiyetini ve mal varlığını tehdit eden şiddetli doğa olaylardır. Pek çok doğal tehlike, zaman içinde tekrarlanır ve her zaman mümkün olmamakla birlikte, sadece meydana geleceği yer açısından tahmin edilebilirler.

Doğal tehlikelerin toplum üzerindeki etkileri azımsanamayacak kadar çoktur ve gün geçtikçe artmaktadır. Şiddetli fırtınalar, seller ve depremler genellikle, iç kargaşa gibi sosyo-politik olaylardan daha az ölümlerle sonuçlanmasına rağmen, bu doğal tehlikeler çok sık meydana gelen olaylardır ve genellikle göreceli olarak daha fazla sayıda bireyi etkiler.

Yapılan tahminlere göre dünya nüfusunun 1/4'ü ile 1/5'inin 1970 ve 1980'li yıllar boyunca doğal tehlikelerden etkilenmiştir. 1972-1995 dönemi boyunca, mevcut felaketler yılda %5-7 oranında artarken, bu felaketlerin sonucunda oluşan zarar yılda

⁵⁴ Meilaender, *Toward a Theory*, s.1-2.

%5-10 oranında artmıştır, 2030 yılı için yapılan tahminler, bu eğilimlerin artmasına ek olarak bir süreklilik olacağını ileri sürmektedir. Beklenen gelecekte, insanların bu doğal tehlikeler üzerindeki etkileri, iki nedenden dolayı artacaktır. Bunlar; nüfus büyümesi ve doğal afetlerin yüksek etkilerine en açık olan, insan yapımı çevrenin (özellikle kıyı bölgeleri ve kentsel alanların) artmasıdır.⁵⁵ Tabii ki meydana gelen felaketlerin insanların eylemleri sonucunda meydana gelen iklim değişikliklerine bağlı olup olmaması, bu felakete maruz kalan insanlar açısından sonuçları itibarıyla önemli değildir.⁵⁶

Bu doğal felaketlerden birisi olan depremler, öngörülmesi mümkün olmayan ve önemli hasarlara yol açarak birçok insanın ölümüne neden olan felaketlerdir. Yerleşim yerlerinin yakınında meydana gelen ya da uzakta da olsa yerleşim yerlerini etkileyen depremler buralarda önemli yıkımlara neden olabilmektedir. Meydana gelen bu yıkımlar çok sayıda insanın ölmesine ya da evsiz kalmasına yol açmaktadır. Depremler sonrasında oluşan Tsunami (Deprem nedeniyle oluşan dev dalgalar) deniz ve okyanus kıyısında bulunan yerleşim merkezlerinde önemli can kaybına ve hasara yol açabilmektedir. Depremlerin yerleşim merkezlerinde meydana getirdiği hasarlar neticesinde çok sayıda insan evsiz kalmakta ve yaşanabilir koşulların ortadan kalkması nedeniyle daha önce yaşadıkları, yıkıma uğrayan yerleri terk etmek zorunda kalabilmektedirler. İnsanların yaşadıkları yerleri terk etmeleri sonucunda ortaya bir göç hareketi çıkmaktadır. Bu göç hareketi çoğunlukla aynı ülke içerisinde bir iç göç hareketi şeklinde kendini gösterdiği gibi, ülkeler arasında bir uluslararası göç hareketi şeklinde de görülebilmektedir.

Dünya'da yakın geçmişte meydana gelmiş ve gerçekleştiği yerlerde çok büyük hasarlara yol açmış önemli depremler söz konusu olmuştur. 1906 Yılında Amerika'nın San Francisco kentinde meydana gelen depremde 3 bin insan ölmüş ve 300 bin insan evsiz kalmıştır. 1939 Yılında Türkiye'nin Erzincan kentinde meydana

⁵⁵Lori M. Hunter, v.d., "Environmental Hazards, Migration and Race," *Population and Environment*, vol.25, no.1, September 2003, s.24-25.

⁵⁶Vikram Odedra Kolmannskog, "Future Floods of Refugees, A Comment on Climate Change Conflict and Forced Migrations," *Norwegian Refugee Council*, April 2008, s.8.

gelen deprem sonucunda 33 bin kişi ölmüş ve 116 bin bina yıkılmıştır, 1985 Yılında Meksika'nın Mexico City şehrinde meydana gelen deprem, 10 bin kişinin ölümüne ve binlerce insanın evsiz kalmasına neden olmuştur. Yine bu büyük depremlerden birisi olan Kobe depremi 1995 yılında Japonya'da meydana gelmiş ve binlerce insanın evsiz kalması ve 5 binin üzerinde insanın ölümüne neden olmuştur. 1999 Yılında Türkiye'de yaşanan Kocaeli-Gölcük merkezli deprem büyük bir yıkım gerçekleştirerek, 20 bine yakın kişinin ölümüne ve 600 bin kişinin evsiz kalmasına sebep olmuştur. 2004 Yılında Endonezya'nın Sumatra adası açıklarında meydana gelen deprem ve oluşan tsunami sonucunda 200 bin kişi ölmüş ve binlerce insan yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Nihayet 2011 yılında Japonya'nın kuzeydoğu kıyıları açıklarında meydana gelen deprem ve bu deprem sonucunda oluşan tsunami dalgaları binlerce İnsanı öldürmüş ve evsiz bırakmıştır. Yaşanan bu depremin dolaylı sonuçlarından biriside, nükleer santralde meydana gelen hasar nedeniyle oluşan nükleer sızıntının, belki deprem sonrası yaralarını saracak ve yine aynı yerlerde yaşamak niyetinde olan insanların da göç etmesine neden olmuş olmasındır.

Yukarıda verilen bazı deprem örneklerinde de olduğu gibi, yıkıma neden olan depremler sonuçları itibariyle insanların evsiz kalmasına, çevrenin yaşanabilir olmasını yitirmesine ve bütün bu olumsuz sonuçları ile de insanların iç göç veya dış göç hareketleri gerçekleştirmelerine neden olmaktadır.

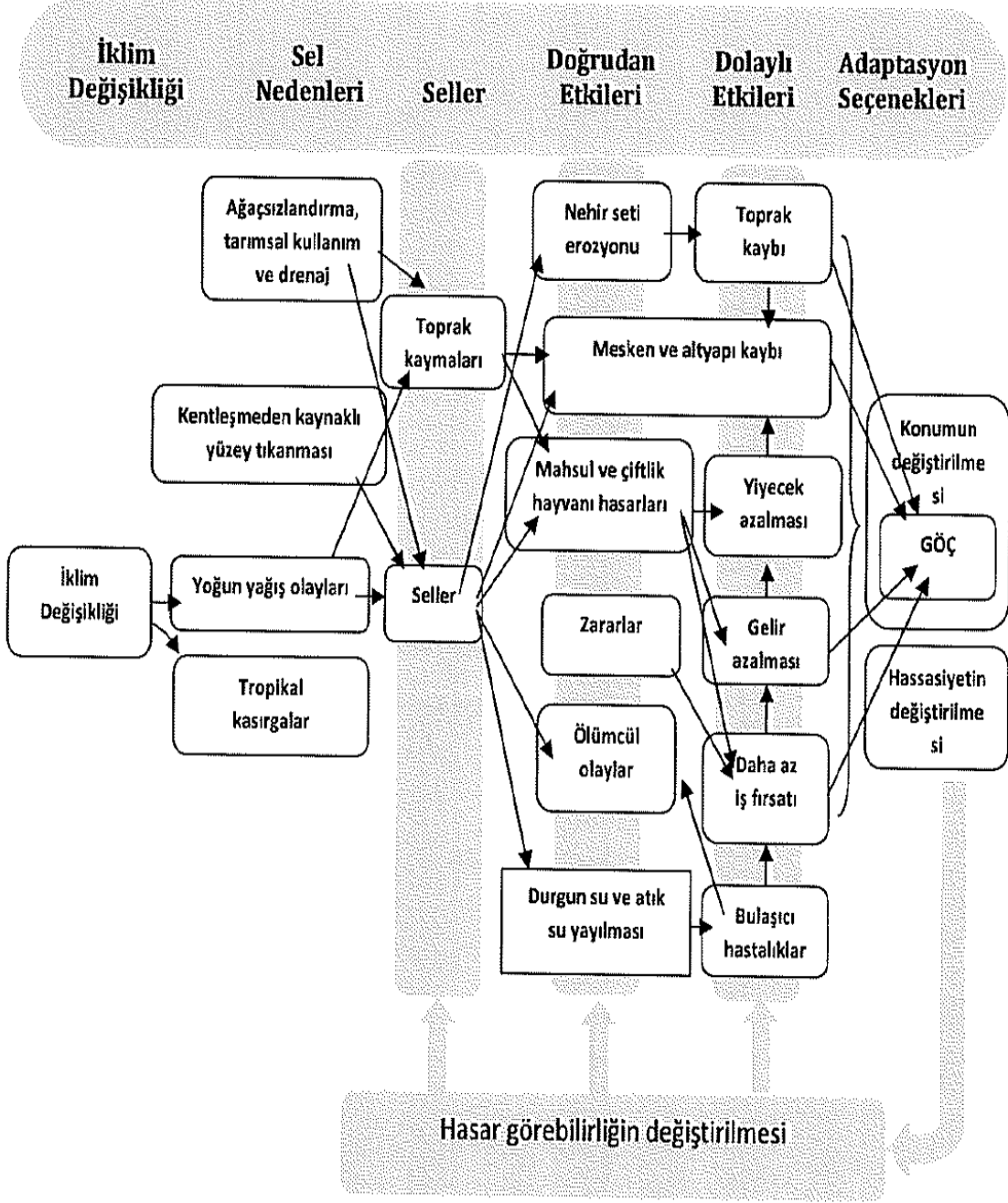
Depremler gibi, sellerin de, göçe basit bir biçimde neden olduğu var sayılır, doğal bir tehlike insanların topraklarını, evlerini ve elle tutulur tüm mallarını ve mal varlıklarını tahrip eder. İklim değişikliği göç ilişkisini gösteren basit bir model aşağıda şekil.5'te gösterilmiştir.

Şekil 5. İklim Değişikliği Göç İlişkisi⁵⁷

İklim değışiklikleri, şiddetli yağmurlar ve fırtınalar yoluyla oluşan selleri etkileyebilir. Aşağıda, Şekil 6'da oluşturulmuş model için örnek olarak, iklim değışikliklerinin neden olduğu seller seçilmiştir. Soldaki ilk bağlantılar sel riskinin artmasında iklim değışikliklerinin rolünü gösterir. Daha sağa doğru, sonunda göçe ve farklı adaptasyon türlerine (en sağdaki sütunda) neden olabilecek doğrudan ve dolaylı etkiler betimlenmiştir.

⁵⁷ Vikram, a. g. e. , s: 9.

Şekil 6. İklim Değişikliklerinin Kavramsal Modeli⁵⁸

Nisbi deniz seviyesi (karaya göre deniz seviyesi), karanın düşey hareketliliği kadar östatik deniz seviyesi yükselmesinden de (iklim değişiklikleri nedeniyle ısı artışı ve bu ısı artışı sonucunda buzulların erimesi ile ortaya çıkan deniz seviyesi yükselmesi) etkilenir. Östatik deniz seviyesi yükselmesinin ne kadar geniş bir etki yaratabileceği, 2010 yılına kadar yansıtılmış, yirmi mega kıyı şehriyle yapılmış bir örneklemede görülmüştür. Buna göre örnelemeye tabi tutulan şehirlerden sekizi, muhtemel östatik deniz seviyesi yükselmelerini aşan, nispi deniz seviyesi yükselmesi yaşamıştır. Bu nispi deniz seviyesi yükselmelerinin nedeni, insanlar tarafından yapılan uygulamalar sonucunda meydana gelen düşey hareketlerdir. Bu hareketin nedeni kıyı bölgelerin altından su veya hidrokarbon çıkarılmasıdır. Yapılan uygulamalar ile birlikte karada bir çökme meydana gelmektedir. Örneğin, Çin'in Tianjin kenti 1980'lerin sonlarında, su çıkarılmasına bağlı olarak, her yıl ortalama 5cm çökmüştür.

Göç tetikleyicilerini deniz seviyesi yükselmelerinin etkileriyle karşılaştırmak, iklim değişiklikleri durumundakiyle benzerlikler gösterir. Göçe yol açan mekanizmaları ve birbirini etkileyen tepkileri açıkça inceleyen durum çalışmaları az olduğundan, bu çalışmaları genel kabul görür hale getirmek zordur. Bununla ilgili olarak yapılmış tek örnek çalışma, 20. yüzyılın başlarında ABD'de bulunan Chesapeake Bay adalarında yapılan çalışmadır. Bu ada topluluğunda çalışma yapılmasının nedeni, yetmiş yılda gerçekleşen yaklaşık 20 cm'lik bir deniz seviyesi yükselmesi ve bu yükselmenin erozyona ve toprak kaybına neden olmasıdır. Sözü edilen bu 20 cm'lik yükselme bu adanın insanlar tarafından terk edilmesine yol açmıştır. 300 insanın yaşadığı bu adayla ilgili yapılan analiz sonucunda, adada yaşayan insanların adayı terk etmeden önce erozyonu önlemek için uğraştıklarını ve öncelikle, ada içerisinde bazı yer değişiklikleri yaptıkları görülmüştür. Bu araştırmada

⁵⁸Vikram, a. g. e. , s: 10.

dikkat çeken bir husus ta, adadan en son ayrılma olayının ada tam olarak yaşanamaz hale gelmeden hemen önce gerçekleşmiş olmasıdır.⁵⁹

Deniz seviyesi yükselmesi, hem uzun vadeli ve kademeli bir su taşması sürecidir hem de fırtına ve sellerin şiddetine katkı sağlar. Bu durum, özellikle deniz seviyesi altında bir rakımı olan, küçük ada devletlerinde yaşayanlar ve aynı zamanda denizlere yakın sel havzaları civarında ve kasırğa eğilimli kıyı alanlarında yaşayan insanlar için çok önemli bir tehlikedir. 600 milyondan fazla insanın (yaklaşık olarak dünya nüfusunun %10'u), rakımı 10 metre olan kıyı bölgelerinde (dünya toprak yüzeyinin yaklaşık %2 'si) yaşadığı tahmin edilmektedir. Bu İnsanların, 360 milyonu (dünya nüfusunun yaklaşık %13 'ü) kentsel alanlarda ve 247 milyonu ise düşük gelirli ülkelerde yaşamaktadır. Belli ki, deniz seviyesi yükselmesi ve fırtınaların riski altında yaşayanların sayısı gelecek birkaç on yılda bundan daha az olacaktır, ancak deniz seviyesinde meydana gelebilecek 2 metre yükselmenin, ne gibi sonuçlar doğurabileceği ile ilgili kesin bir şey söylemek oldukça güçtür.

İnsanların deniz seviyesi yükselmesine karşı vereceği tepkinin göç olup olmayacağı toplumların ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyleri ve hükümetlerin alacağı önlemlere bağlıdır. Hükümetlerin alacağı bu önlemler arasında, altyapının iyileştirilmesi, toprak kullanımının ıslahı, yapı teknolojileri ve bu tehlikelere karşı en savunmasız alanların boşaltılması gibi çeşitli seçenekler bulunmaktadır. Ancak dikkat çekici olan durum, en büyük risk altında bulunan alanların bazılarının, daha çok ekonomik fırsat sundukları için en fazla göç alan yerler konumunda olmasıdır.

Deniz seviyesi yükselmelerinin gerçekleşmesi durumunda, eski tecrübelerden bazı neticeler çıkarılabilir ve taşınmaya zorlanacak İnsanların sayısı çevreye uyum sağlama girişimleri daha geniş ulusal plânlama stratejilerine bağlı olarak değişiklikler gösterir. İklim değişiklikleri sonucunda yaşanacak yağış şekillerindeki değişimin boyutu; tropikal kasırğa, tayfun, hortumların sıklığı ve gücü hakkındaki tahminler

⁵⁹ Sabine L. Perch Nielsen, Michele B. Battling, Dieter Imboden, "Exploring The Link Between Climate Change and Migration," *Climatic Change*, vol.91, 2008, s.377-378-385.

yalnızca 50 yıl sonrasına kadar gidebildiği için, çevresel değişimler ve göç arasındaki yakın ilişkiyle ilgili uzun vadeli gerçekçi değerlendirmeler yapmak oldukça güçtür,⁶⁰

Ulusal düzeyde deniz seviyesi yükselmesinin yiyecek güvenliği ve ekonomik büyümeyi etkileyeceği yönünde önemli işaretler de bulunmaktadır. Bangladeş'teki Gangetik ovası ve Mısır'daki Nil deltası ki her ikisi de ülkelerinin can damarıdır ve bu duruma verilebilecek iki örnektir. Nil Delta'sı dünyanın en yoğun nüfuslu yerlerinden biridir ve deniz seviyesi yükselmesine karşı savunmasızdır. Yalnızca 1 metrelik bir yükselme en az 6 milyon insanın yerinden olmasına ve 4.500 km bir tarım alanının da sular altında kalmasına neden olabilecektir.

İklim olayları, muson selleri, fırtınalar, kasırgalar ve tayfunlar gibi ani ve tesirli sonuçlar doğurabilmektedir. Bu iklimsel olaylar, insanları çok daha hızlı ve etkili bir şekilde topraklarından eder. Örneğin, Katrina ve Rita Kasırgaları, 2005 yılının Ağustos ve Eylül aylarında ABD'nin Körfez Kıyısını vurarak yaklaşık 2 milyon insanın evsiz kalmasına neden olmuştur. 2000 Yılı Dünya Felaketler Raporu'na göre, 2000 yılındaki felaketlerden (hem hava durumu ile alakalı hem de jeofiziksel) toplam 256 milyon kişi etkilenmiştir. 1990'lı yıllarda ise bu doğa olaylarından her yıl için 211 milyon kişinin etkilendiği tespit edilmiştir.

Arkeolojik kanıtlar da insan yerleşim şekillerinin iklimsel değişikliklere uyumlu olarak sürekli değiştiğini göstermektedir. İlk büyük kent toplumlarının kuruluşunun iklimsel ve çevresel koşulların değişiklik göstermesinden kaynaklandığına dair kanıtlar vardır. Örneğin, Mısır ve Mezopotamya'nın gelişmiş toplumları, kuruyan meralardan ırmak kenarındaki yaşam alanlarına göç sonucunda kurulmuştur. Bu zorunlu durum nedeniyle, yoğun olarak bir araya toplanmış nüfus için sınırlı alanlardaki kısıtlı kaynakların paylaşımı ve idaresi ilk medeniyetlerin gelişiminin altında yatan temel itici güçlerden birisidir.

Daha sonraki dönemlerle ilişkili olarak bu duruma örnekler vermek gerekirse;
4. yüzyıl boyunca uzun süren soğuklardan doğan kuraklık Hun ve Germen

⁶⁰ Cecilia Tacoli, "Crisis or Adaptation? Migration and Climate Change in a Context of High Mobility," *Environment and Urbanization*, vol.21, 2009, s.519.

kavimlerinin Volga ve Rhine'den, daha ılıman Gaul'a geçmelerine ve sonuçta da Roma'nın Vizigotlar tarafından yağlanması neden olmuştur. Aynı şekilde, Akdeniz ve Güney Avrupa üzerindeki 800 yıllık müslüman yayılımı, bir bakıma, Ortadoğu'daki kuraklıktan kaynaklanmıştır.⁶¹

Günümüzde, kuraklık nedeniyle Dünya'nın ormanları, tarım alanları ve yeşil alanlarının azalmasına karşılık, çöl vasfı taşıyan bölgelerde genişleme söz konusu olmaktadır. Birleşmiş Milletler, her yıl 6 milyon hektarlık verimli arazinin ki bu neredeyse İngiltere yüz ölçümünün yarısıdır, çölleşmeyle birlikte yok olduğunu tespit etmiştir. 1962 yılında kişi başına düşen tarıma elverişli arazi miktarı 0.32 hektarken, bu miktar 1998 yılında 0.21 hektara düşmüş ve 2030 yılına kadar da 0.16 hektara kadar düşmesi beklenmektedir. Ekolojik açıdan elverişli toprakların miktarının azalmasıyla, dünyanın artan nüfusunu göçe zorlayan baskı da artmaktadır. Bu baskı, insan eliyle yapılan doğal tahribatın yol açtığı küresel ısınmayla daha da artmaktadır. Bunun sonucunda da göç tetiklenmektedir.⁶²

1.4. Göç Çeşitleri

Göç çeşitleri iç göç ve dış göç olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

1.4.1. İç Göç

Bireylerin çeşitli sebepler sonucu, yaşadıkları ülkenin sınırlarını geçmeden yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim yerinden farklı bir yerleşim yerine gitme eylemine iç göç denmektedir. Göçlerin esas nedeni; göç ister yurt dışına ister yurt içine gerçekleşsin ekonomiktir denilebilir. Dolayısıyla sanayileşmenin arttığı bölgelerde iş imkânlarının fazla olması bu bölgelere göçü arttırmaktadır.⁶³

⁶¹ Oli Brown, 'Climate Change and Forced Migration: Observations Projections and Implications,' *UNDP, Human Development Report Office, Human Development Report 2007-2008, 17/2007, s.11-14.*

⁶² Milton H. Saier Jr., "Desertification and Migration," *Water Air and Pollution*, vol.205, 2010, s.31.

⁶³ Mustafa Öztürk, Nihat Altıntepe, "Türkiye'de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması", *Yaşar Üniversitesi Dergisi*. 2008, s. 1567 – 1596.

Türkiye' nin iç göç ile tanışması 1900' lü senelerin ortalarında olmuştur. Çünkü bu dönemde tarımda makineleşme, kalkınma sebebiyle oluşan bölgeler arası farklılıklar ve nüfusun artması gibi sebepler gelişmiş olan bölgelere doğru göçün başlamasına sebep olmuştur.⁶⁴

Tarım alanında teknolojinin gelişmesi, nüfus artışı, tarım arazilerinin parçalanması, arazilerin kamulaştırılması, sanayi- imalat sektörlerinin ilerlemesi, erozyon, kalkınma planları, deprem ve güvenlik problemleri Türkiye'de kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru gerçekleşen göçlere sebep olan faktörlerdir.⁶⁵

İş olanaklarının olmadığı ve az gelişmiş alanlardan, iş olanaklarının fazla olduğu ticari hayatın ve sanayileşmenin arttığı alanlara gerçekleştirilen iç göçler zorunlu ve gönüllü olarak belirgin bir şekilde gerçekleştirilmiştir.⁶⁶

İç göçün meydana geliş şekilleri; kırdan kıra, kırdan kente, kentten kente veya kentten kıradır. İç göçün Türkiye' de ki doğrultusu genellikle kırdan kente şeklinde gözlenmiştir.⁶⁷

Tablo 1. Türkiye' de Yerleşim Yerlerine Göre Göç Eden Nüfus⁶⁸

Yerleşim Yeri	Yıllar							
	1975-1980		1980-1985		1985-1990		1995-2000	
Kentten Kente	1.752.817	48.90	2.146.110	56.18	3.359.357	62.18	3.867.979	57.80
Kırdan Kente	610.067	17.02	860.438	22.53	969.871	17.95	1.168.285	17.46

⁶⁴Ferhat Topbaş, İç Göçün Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Model Çalışması; 2000 Türkiye Örneği, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Trabzon, 2007.

⁶⁵Vedat Pazarlıoğlu, "İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonomik Analizi", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2007,Cilt:14, s.112-145.

⁶⁶Devlet Planlama Teşkilatı, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Nüfus, Demografi ve Göç İhtisas Komisyonunun Raporu, 2001, s. 31.

⁶⁷İhsan Sezai, *Göçler ve Şehirleşmeden Şehirler Toplum ve Göç Bildiriler*, DİE Yayınları, Ankara,2000. s. 150.

⁶⁸<http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?jsessionid=Y7MNVKShvNftF48jnHp0nwSJ6Lr%20Cs3mhnHcjQ>, Erişim Tarihi: 28. 03. 2018.

Kentten Kıra	692.828	19.33	490.653	12.84	680.527	12.60	1.342.518	20.06
Kırdan Kıra	528.709	14.75	322.709	8.45	392.935	7.27	313.481	4.68
Toplam	3.534.421	100	3.819.910	100	5.402.690	100	6.692.263	100

Tablo 1 incelendiğinde 1975 ile 2000 seneleri arasında, kentten kente göçün giderek arttığı izlenmektedir. 1975 ile 2000 seneleri arasında, kırdan kente göç kısmen artış gösterdiği izlenmektedir. 1975 ile 2000 seneleri arasında, kentten kıra göçü sabit bir seyir izlemese de tablonun son senelerinde artış gösterdiği izlenmektedir. 1975 ile 2000 seneleri arasında kırdan kıra gerçekleşen göçün ise giderek azaldığı izlenmektedir.

1.4.2.Dış Göç

Bireylerin göç ettikleri yerleşim yerlerinde uzun süre kalmak şartıyla yerleşmek veya çalışmak amacıyla ulusunun sınırlarını geçerek göç etmelerine dış göç denilmektedir. Dış göçün esas noktası ülke sınırının aşılması, devamlı ya da geçici olarak başka bir ülkeye çalışmak ya da yerleşmek amacıyla göç edilmesidir.⁶⁹

Dış göçün yönü genellikle az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkelerden, gelişmiş olan ülkelere doğrudur. Burada ki amaç iç göçün gerçekleşmesinde ki amaçla aynı doğrultudadır. Yani bireylerin yaşam standartlarını yükseltme, daha fazla gelir elde etme amaçları onları ülkelerinin sınırlarını aşmaya yöneltmektedir.⁷⁰

Dış göçlerin daha doğru anlaşılması için konuyu ikiye ayırarak incelemek daha doğrudur. Bu sebeple dış göç işçi göçü ve beyin göçü olmak üzere ikiye ayrılabilir. İşçi göçü ekonomik anlamda sıkıntı yaşayan, sahip oldukları fiziksel gücü

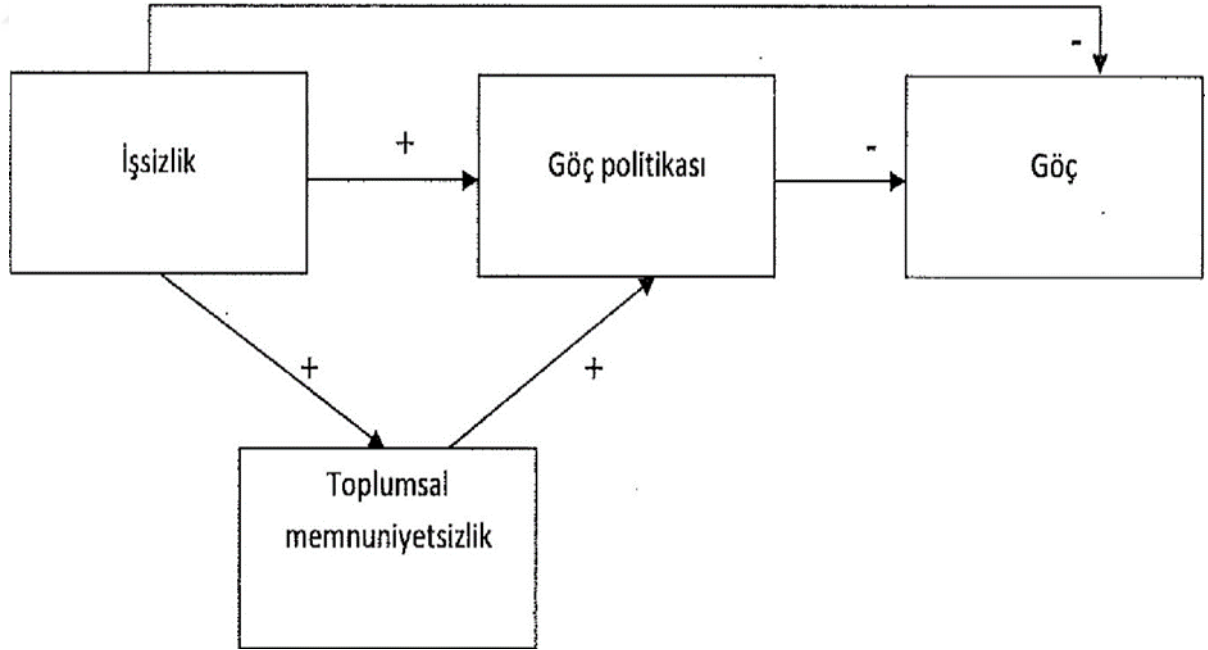
⁶⁹Yusuf Murat Kızılkaya, Türkiye’ de İç Göçün Sosyal Ekonomik Nedenleri: Ardahan İl Örneği, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan 2014, s. 6-7.

⁷⁰ Mahmut Tezcan, *Dış Göç ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 115.

kullanmak amacı ile yabancı ülkelere göç edilmesidir.⁷¹ Buna en iyi örnek Almanya'ya fabrikalarda vasıfsız işçi olarak çalışmak üzere giden Türklerdir. İkincisi ise beyin göçüdür. Beyin göçü ise yetiştirilmeleri için oldukça fazla zaman ve kaynak harcanan ancak imkânsızlıklar ve ilgisizlik sebebiyle, hekim, bilim insanı, mühendis gibi vasıflı iş gücünün gelişmiş ülkelere göçüdür. Beyin göçünün gerçekleştiği ülkeler arasında imkânlar ve gelişmişlik açısından farklılıklar vardır. Bu kapsamda beyin göçü gelişmiş ülkeler ve gelişmemiş ülkeler arasında ki kaynak olarak insanın kullanıldığı bir aktarım olarak değerlendirilebilir.⁷²

En çok beyin göçü veren ülkeler arasında Türkiye 11. Sırada yer almaktadır. İyi eğitim almış bireylerin %59' u ülkesinden göç etmektedir. Siyasi, ekonomik, teknoloji ve bilimde uygulanan yanlış politikalar, geri kalmışlık, işsizlik, eğitim sisteminde var olan yanlışlar ve dil eğitimini yerinde alma isteği gibi faktörler beyin göçünün sebepleri arasında sayılabilir.⁷³

1.5.Göç Süreci

⁷¹Murat Özdemir, Türkiye' de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edime, 2008, s. 21.

⁷²<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%B6% C3%A7% C3%BC>, Erişim Tarihi: 29.03.2018.

⁷³<http://enginsalli.blogcu.com/beyin-gocu-ve-nedenleri/7810945>, Erişim Tarihi: 29.03.2018.

Şekil 7. Göç Politikalarını Açıklayan Bir Göç Modeli

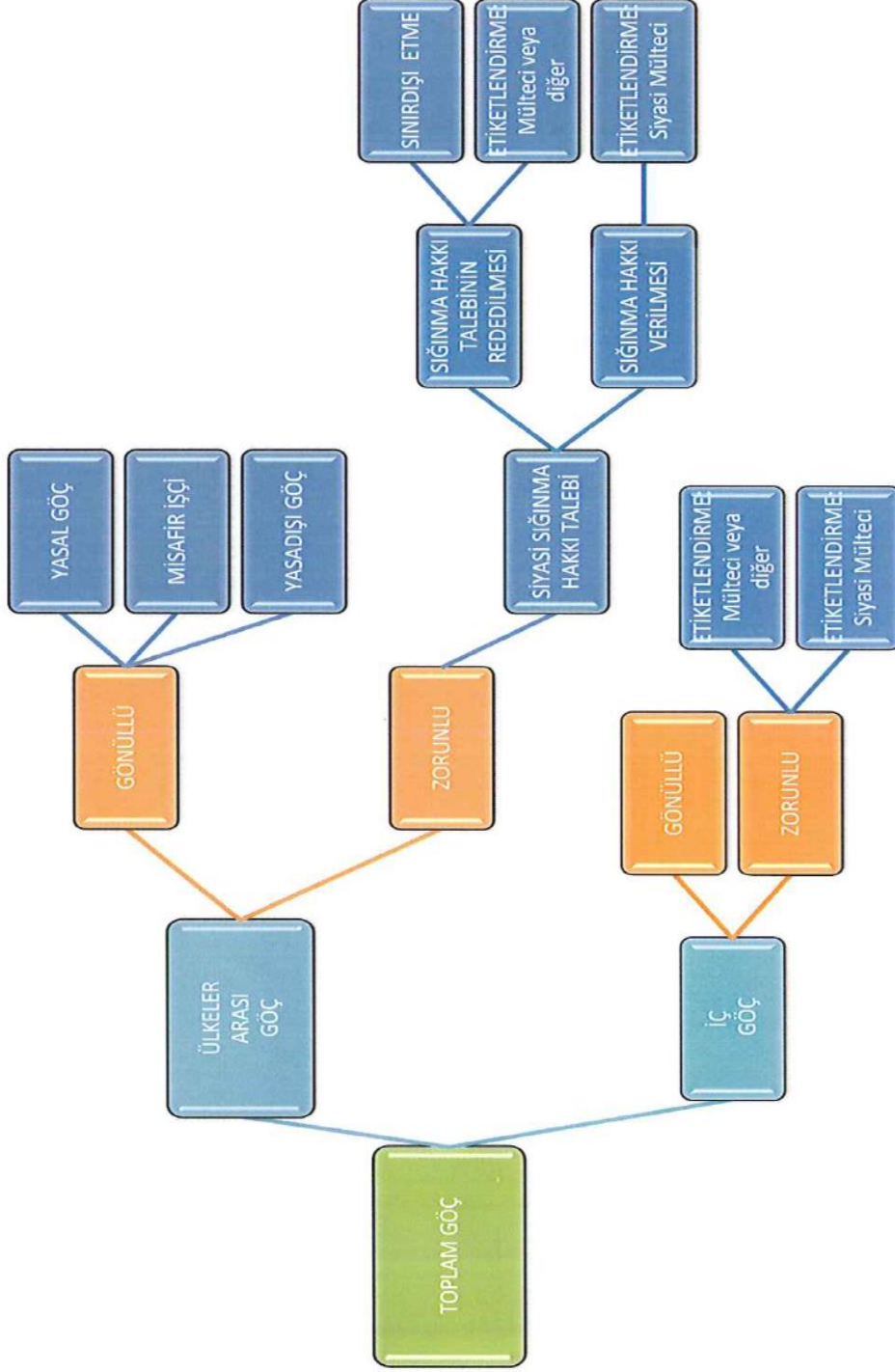
Şekil 7’de görmekte olduğumuz 3 tane dikdörtgen ve orada varsayılan haller, ikili iş gücü piyasası teorisini göstermektedir. Açıklayıcı ve uygulamalı olan bu model, duyarlı göç politikalarını ve niteliksiz işgücünü çeken faktörleri anlatmaktadır. İşsizliğin ve sosyal memnuniyetsizliklerin göç politikalarına doğrudan etki etmesi, etnik göç ya da aile göçünden daha çoktur.⁷⁴

Şekil 8’de ise göç anlayışı dâhilindeki en mühim kategorileri içeren bir model yer almaktadır. Gösterilmekte olan bu modelde dikey çizgilerle belirtilen göçler arasında olan temel farklardır. Literatür göçü genelde iki kimi zamanda da üç temel gruba ayırma eğilimi göstermektedir. Bunlardan biri mülteci göçü, biri mülteci göçüne yakın özellikler taşıyan diğer isteksiz yapılan göçler, biri de istekli göçlerdir. Bu sınıflandırma, göçe sebep olan politik ve ekonomik nedenlere paralel olarak yapılmaktadır. Bu göç hareketini uygulayanlar; zorunlu siyasi mülteciler ve gönüllü ekonomik göçmenlerdir. Zorunlu mülteciler (gönülsüz göçmenler), çeken faktörlerin aksine iten faktörlerin etkisiyle göç etme kanaatine varmış ve sonunda eve geri dönme arzusuna sahip olan göçmenlerdir. Gönüllü göçmenler ise, hayat şartlarının daha üstün olduğu herhangi bir ülkeye göç ederek, bu üstün hayat şartlarına ulaşabilmek için göç hareketini uygulayan göçmenler olarak nitelendirilir.⁷⁵

⁷⁴ Roel Jenissen, "Economic Theories of International Migration and The Role of Immigration Policy," çevrimiçi, www.epc2006.princeton.edu, 18.11.2017

⁷⁵ Susanne Schmeidl, "International Mass Migration: A Challenge for Quantitative Assessment," *Third Annual Meeting of The International Research and Advisory Panel for Refugee Studies in Oxford, England, 2-5 January 1992*, s.4-5.

Şekil 9. Göç Akışının Kavramsal Modeli

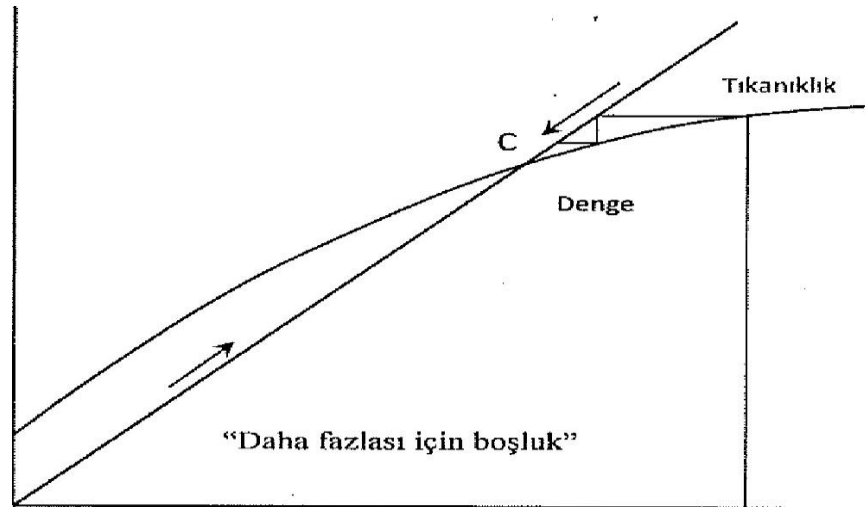

Kaynak: Schmidt, International Mass Migration: A Challenge for Quantitative Assessment, 1992, s.5

Şekil 8. Göç Akışının Kurumsal Modeli⁷⁶

Coğrafi açıdan göç sürecini inceleyecek olursak, göç bağlamında, kritik kitle hareketleri kayda değer biçimde yükselme gösterebilmektedir. Aynı zamanda bununla birlikte göç ile beraber dengeleyici dinamikler de meydana gelmektedir. Şekil 9’da görmekte olduğumuz gibi eğer fazla nüfuslu bir Avrupa’dan az nüfuslu Kuzey Amerika’ya yapılmış olan tarihi Kuzey-Kuzey göçlerini ele alırsak, dengeleyici dinamikleri açıklayabilmemiz kolaylaşır. Şayet 19. Yüzyılda Avrupa’yı (ya da bazı bölümlerini) temsil etmesi için X% alırsak, kıyı kesimlerden kalabalık ve yorgun toplulukların Amerika’ya yapmış olduğu göç, göçü veren kesimdeki tıkanıklığı ve kalabalığı azaltacak ve böylece itici olan faktörleri de hafifletecektir. Uygulanan bu göç neticesinde, Kuzey Amerika’nın boş bölgeleri kalabalıklaşacak ve bu durum karşısında göçmenler tarafından kalabalıklaşan alanlardaki çekici faktörlerde azalma olacaktır. Böylelikle göç her iki tarafta da oluşan baskıları dengeli hale getirecektir.

Kuzey-Kuzey göçünde, göç veren ülke bakımından ekonomik bir zarar söz konusu olmaz. Çünkü göçmenleri gönderen ülke ya da bölge oldukça daha fazla gelişim göstermiştir. Üst kısımda da açıklamış olduğumuz gibi göç, baskıları (iki kap arasında akan su gibi) dengeler ve hiçbir dengesizliğe yol açmaz.

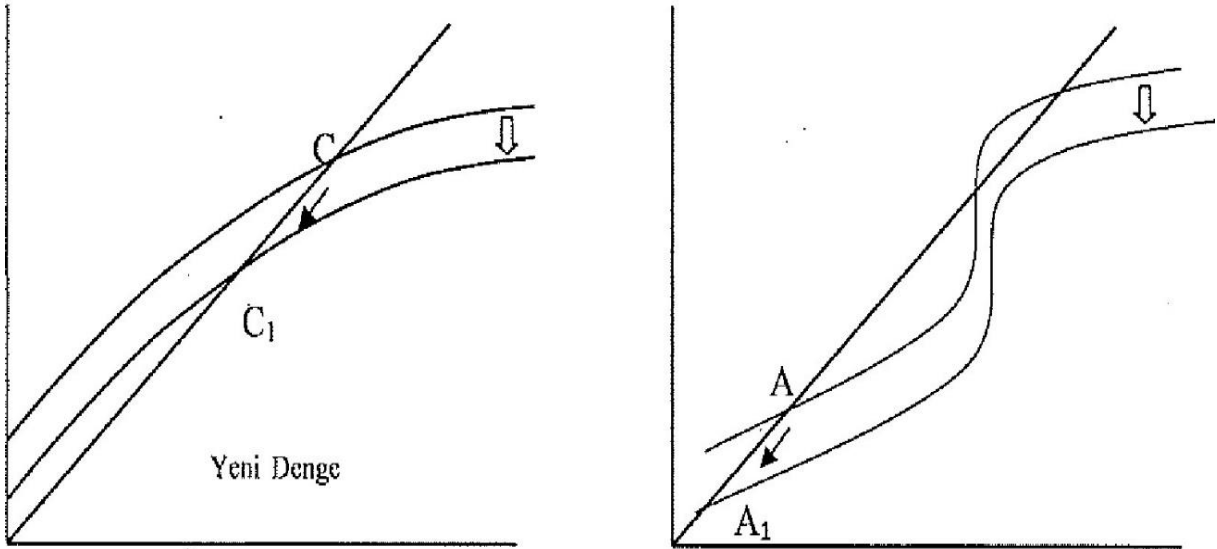

⁷⁶ Schmeidl, International Mass Migration: A challenge for Quantitative Assessment, 1992, s: 5.

Şekil 9. Normal Göç⁷⁷

Güney-Güney göçünü coğrafi açıdan inceleyecek olursak, Güney-Güney göçü nispeten gelişim göstermemiş ülkeler ya da bölgeler içerisinde ya da arasındaki akışları açıklamak için faydalanılabilir (coğrafi açıdan göç kuzeyde olsa bile). Örneğin, eski Sovyetler Birliği'nin kutuplara yakın olan kuzey kesiminde aşırı nüfus suni olarak desteklenmiştir. Rus Devleti'nin ekonomik bakımdan makul bir nedeni olmaması sebebi ile kutup bölgelerini finanse etmek için kuzey kutup bölgesinden dışa doğru göç başlatılmış ve ihya edilmiştir.

Bu bölgelerde kalanlara yapılacak destekleme ve yardımlardaki düşüş, reaksiyon fonksiyonunun şüphesiz ki aşağıya doğru yönelmesine sebep olacaktır. Verilmiş olan her yüzdede, desteklemenin düşürülmesinden önceki sayısından daha azı kalmayı isteyecektir. Böylelikle, her iki dinamikte, daha düşük bir dengeye iten dinamikler olacaktır.

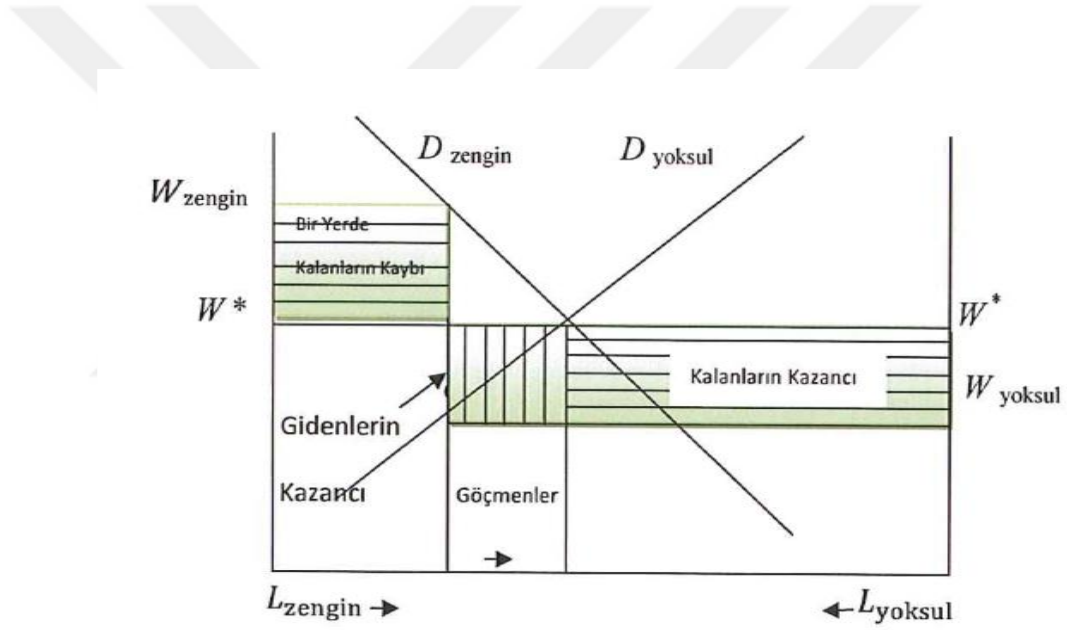
% Gönderen Bölgede Kalma

% Gönderen Bölgede Kalma

⁷⁷Ellerman, *Policy Research on Migration*, s.9.

Şekil 10. Reaksiyon Eğrisinin Her iki Durumda Aşağıya Doğru Kayması⁷⁸

Söz konusu normal dengeleyici dinamiklerin olması halinde, reaksiyon eğrisinde aşağı doğru bir kaymanın olması, devamlı daha düşük dengelere geçişe sebep olurdu (örneğin, Şekil 10'da C'den C1'e). Buna karşın, kritik kitle dinamikleri halinde, reaksiyon fonksiyonunda yeterince aşağıya doğru kayma, kritik kitleyi ve yüksek dengelemeyi ortadan kaldırılabildi ki böylece her şey yeni bir düşük dengelemeye doğru çekilirdi.⁷⁹

Şekil 11. Dünya Göçü Yoksulluğu Nasıl Azaltır?⁸⁰

Şekil 11'de de görüldüğü üzere, yaşanmış olan göç aşamalarının neticesinde, göç bir denge biçimi olarak karşımıza gelebilmektedir. Bunu iki işgücü talep eğrisi kullanılmış olan bir tabloda, ücret açısından farklı olan iki bölge (fakir ve zengin) arasındaki denge grafiğiyle açıklayabilmek olası bir durumdur.

⁷⁸Ellerman, *Policy Research on Migration*, s.10.

⁷⁹ Ellerman, *Policy Research on Migration*, s.10.

⁸⁰ Ellerman, a. g. e. , s. 11.

Sağdaki dikey eksen, yoksul ülkedeki ücret baremi (cetveli) ve iş gücü olan L, sağdan sola doğru artan dikey bir eksenle gösteriliyor. Böylece, yoksul ülkedeki iş gücü için talep eğrisi Dyoksul, sağdan sola ve geriye aşağıya doğru eğimler gösteriyor. İki ülke arasındaki toplam iş gücü yatay eksenin uzunluğudur. İlk ön göç dengesinde ücret, zengin ülkede W_{zengin} , yoksul ülkede de W_{yoksul} olarak verilmiştir. İki emek havuzu arasındaki kapı açıldığında, yoksul ülkeden zengin ülkeye doğru gerçekleşen dengeleyici işgücü akışı, her iki ülkedeki ücret oranını dengeleyen göçü W^* ile belirtmektedir, Göç öncesi ve göç sonrası dengeleri karşılaştırarak, zengin ülkenin kendi vatandaşı olan işçiler için Yerleşik Sakinlerin Kaybını, göçmenler için Hareket Edenlerin Kazancını ve fakir ülkede kalan işçiler için ise Kalanların Kazancını hesaplayabiliriz.

Yukarıda çizilmiş bulunan diyagram, iki dengeyi temsil eden karşılaştırmalı statik bir diyagramdır (aradaki dinamikleri değil). Bu diyagramda, her iki ülkede de yığılmacı bir ekonomi (yığın ekonomisi) veya tam tersi, yığılmacı olmayan bir ekonomi mevcut değildir. Nüfus miktarında orta vadede bir ülkeden diğerine önemli oranda kayma olmasına rağmen, emek eğrileri için talebin temsil edildiği kısmi dengede somutlaşan varsayım, iki ülke için de durumun aynı olduğunu göstermektedir.⁸¹

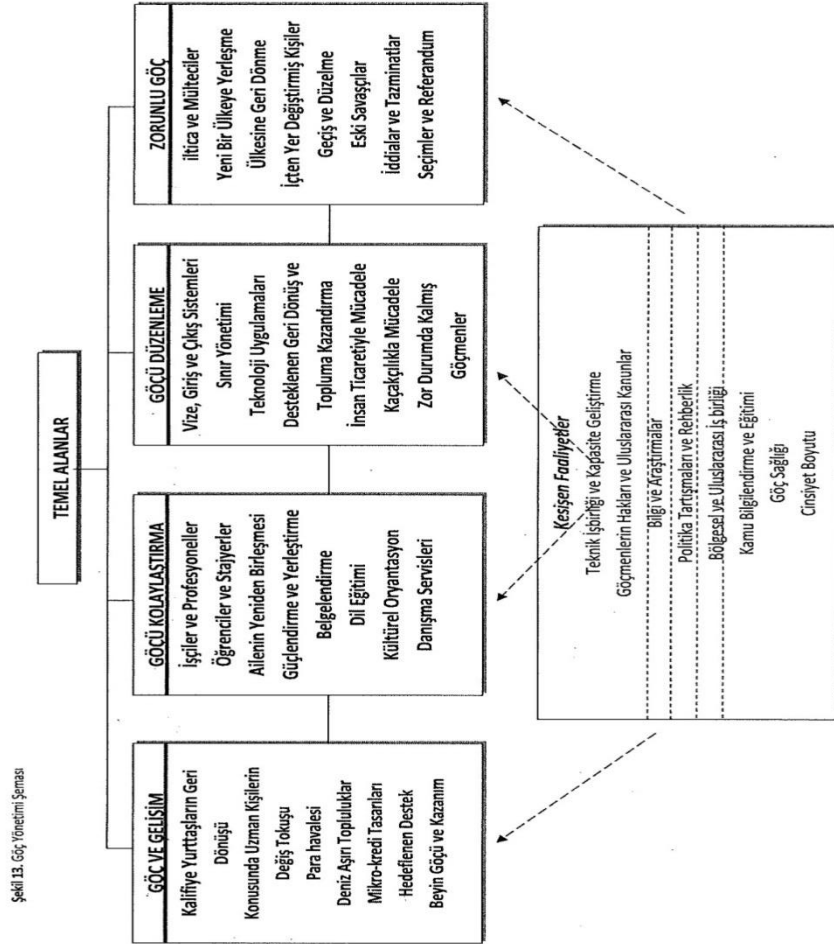
Günümüzde ulusal iç göçün ve uluslararası dış göçün faydalı bir hale getirilebilmesi için bazı organizasyonlar ve programlar tarafından yönetilmesi gerekmektedir. Göç yönetimi ulusal ve uluslararası organizasyonların göçü idare etme çabalarını kapsayan bir içerik barındırmaktadır. Kaynak, geçiş ve varılacak ülkeyi kapsayan göçmen ağları ve yeni yeni filizlenen kaçakçılık endüstrisi de bu içerikte kendine yer bulmuştur.⁸²

Yukarıda bahsedilen ve göçün ülkeler açısından nasıl faydalı hale getirilebileceğine yönelik olarak, göçün yönetilmesi üzerine, IOM (Uluslararası Göç Organizasyonu) tarafından bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonucunda aşağıda şekil 12' de yer alan dört kutu katlı olarak bilinen analitik şema ortaya

⁸¹ Ellerman, *Policy Research on Migration*, s.52.

⁸² Nicholas Van Hear, *New Diasporas: The Mass Exodus Dispersal and Regrouping of Migrant Communities*, London, GBR, UCL Press Limited, 1998, s.21.

çıkılmıştır. Bu grafikte, göç yönetiminin temel alanları dört ana başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar; göç ve gelişim, göçü kolaylaştırma, göçü düzenleme ve zorunlu göçtür. Her ana başlık altında ele alınması gereken unsurlar ve uygulanması gereken politikalar ayrı ayrı belirtilmiştir. Bunların dışında ise kesişen faaliyetler olarak, teknik işbirliği ve kapasite geliştirme, göçmenlerin hakları ve uluslararası kanunlar, bilgi ve araştırmalar, politika tartışmaları ve rehberlik, bölgesel ve uluslararası işbirliği, kamu bilgilendirme ve eğitimi, göç sağlığı ve cinsiyet boyutu ele alınmıştır.

Şekil 12: Göç Yönetimi Şeması⁸³

Göç sürecinin başlangıcı, idare edilmesi, göç edenler ile göçmen kabul edenler bakımından neticeleri gibi mevzular ile ilgili uğraşmalar ve bu uğraşmalar neticesinde meydana gelen birden fazla teoriler mevcuttur. Oldukça geniş bir içeriğe sahip olan bu teorilerin bir kısmı aşağıda ekonomik ve sosyal göç teorileri başlığı altında incelenmiştir.

⁸³ Migration: Managing Migration, Editör: Jean Philippe Chauzy, International Organization for Migration, 2004, p: 3- 4.

İKİNCİ BÖLÜM

2.GÖÇÜN EKONOMİK VE SOSYAL ETKİLERİ

Çalışmanın ikinci bölümünde göçün ekonomik ve sosyal etkileri; Türkiye’ de uygulanan göç politikaları, ekonomik ve sosyal göç kuramları, göçün ekonomik etkileri,göç ve gelişme, döngüsel göç, uluslararası göç ve Türkiye’ de göç olgusunun ekonomik ve sosyal etkileri üzerine yapılmış çalışmalar başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.Türkiye’ de Uygulanan Göç Politikaları

Cumhuriyet’ in ilanından günümüze uygulanan göç politikaları çalışmanın bu kısmında dönemlere ayrılarak incelenmiştir. 1923- 1960 Dönemi, 1960- 1980 Dönemi, 1980- 1999 Dönemi ile 1999 ve sonrası Dönem başlıkları ile konu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

2.1.1.1923- 1960 Dönemi Uygulanan Göç Politikaları

Türkiye Cumhuriyeti ulus- devlet anlayışı ile uzun süren savaşlar sonucunda kurulmuş bir devlettir. Ülkede bulunan gayrı Müslim insanların ülkeden gönderilmesi amacı ile Türk-Yunanmübadelesi başlamıştır.

Lozan Konferansında nüfus mübadelesi Yunanistan ile Türkiye arasında önemli problemlerden biri olmuştur. 30 Ocak 1923 senesinde Yunanistan ile Türkiye’ nin imzaladığı Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol ile sorun çözülmüştür. Söz konusu Sözleşmenin 1. Maddesi gereğince Türkiye’ de yaşayan Ortodoks Rumlar ile Yunanistan’ da yaşayan Müslüman Yunan uyrukları 1 Mayıs 1923 gününden itibaren zorunlu göçe tabitutulacaklar ve göç

edenler Yunan ve Türk makamlarının izni olmadıkça geldikleri ülkelere yerleşmek maksadıyla geri dönemeyeceklerdi.⁸⁴

Mübadele yolu ile göç eden bireyler geldikleri ülkede işsizliğin artmasına sebep olmuştur bunun en büyük sebebi ise mübadele yolu ile göç eden bu bireylerin sahip oldukları mesleklerin göz ardı edilmesidir.

Mübadele yalnızca mübadiller açısından değil, aynı zamanda Yunanistan ve Türkiye' nin ekonomik, siyasi ve sosyal hayatlarında da oldukça önemli etkiler yaratmıştır. Türkiye'nin Yunanistan' dan gelen göçmenler için uyguladığı iskân politikaları yeni gelen göçmenlerin toplumsal yaşama daha çabuk adapte olmalarını sağlamıştır. Fakat giden göçmenlerin birçoğunun Türkiye ekonomisindeki yerigöz önüne alındığında ekonomik açıdan çok ağır bedeller ödendiği de ortadadır. Ayrıca iskân politikasındaki hatalar çok sayıda göçmenin uzun seneler zorluk içerisinde hayatlarını sürdürmelerine neden olmuştur.⁸⁵

Türkiye' nin kuruluşundan itibaren farklı dönemlerde ulaşım, sanayileşme, dış ilişkiler, eğitim konularında uygulanan ve benimsenen politikaları kentleşme üzerinde önemli etkileri olmuştur. Söz konusu bu etkiler göç sürecini biçimlendirmiştir. Yine bu dönemde özel sektörü destekleyen bazı politikalar sayesinde kırsal alanlardan kentsel alanlara olan göç kolaylaşmıştır.

Mesela 1950' lerden sonra gerçekleştirilen liberal ekonomi politikaları ve sanayikuruluşlarının daha ziyade büyük kentlerde ve bu kentlerin çevresinde kurulması göçolgusunun yönünü belirleyen önemli bir faktör olduğu gibi kentleşmeyi de etkileyen bir gelişme olmuştur.⁸⁶

Desteklenen özel sektör sayesinde teknoloji giderek artmış dolayısıyla bu gelişme tarım alanında da makineleşmeyi sağlamıştır. Tarım alanında gerçekleşen

⁸⁴ Baskın Oran, *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, İletişim* Yayınları, 2002, s.272.

⁸⁵ Yücel Bozdağlı, *Türk Yunan Nüfus Mübadelesi Ve Sonuçları*, Ocak 2014, s.15.

⁸⁶ İbrahim Arslan ve Yusuf Akan, *Göç Ekonomisi Türkiye Üzerine Bir Uygulama*, Ekin Basım Yayın Kitapları, 2008, s31.

makineleşme sonucu ise bu alanda duyulan iş gücü ihtiyacı azalmıştır. Tarımsal alanda gerçekleşen bu gelişme süreci kırsal alanlarda hayatını sürdüren nüfusun çözülmesine ve kırsal alanlardan kentsel alanlara göçü ortaya çıkarmıştır.

1923- 1960 Dönemi politika açısından değerlendirildiğinde pek önem taşımamaktadır. Bu dönemde göç politikaları anlamında en önemli unsur mübadeledir. Bu durum Türkiye' nin ulus- devlet olma amacı için kullanılmıştır.

2.1.2.1960- 1980 Dönemi Uygulanan Göç Politikaları

Devlet olma sürecinde ilk basamaklar çıkmış olsa da bu dönem büyük darbeye neticelenmiştir. Darbe sonucu ortaya çıkan işgücü fazlası ekonomiyi oldukça zor duruma sokmuştur. Giderek fazlaşan işgücü diğer bir ifade ile işsizlik için bir politika hazırlanmıştır. Bu politika kapsamında mevcut işsizlik sorununu çözebilmek için işgücü göçünü desteklemiş hatta Almanya ile 1962 senesinde bir antlaşma imzalanmıştır.

Türkiye' den Federal Almanya' ya göç 1961 senesinde Almanya ile imzalanan İş Gücü Alımı Anlaşması ile başlamıştır. Bu anlaşmaya göre; 1960' lı yıllarda başlayan Türkiye' den yurt dışına işçi göçü ilk senelerde yavaş bir seyir seyrettiyse de 1963 senesinde Türkiye ve o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında imzalanan Ortaklık Anlaşmasından itibaren ivme kazanmıştır. Türkiye' nin o dönemde yurt dışına iş gücü gönderme isteği bazı sebeplere dayanmaktaydı. Öncelikle Türkiye 1960' lı ve 1970' li senelerde ithalatta ikameci bir sanayileşme politikası izlemekteydi ve ekonomik gelişmenin önündeki en önemli engellerden biri ödemeler dengesindeki açık olarak görülüyordu. 1960' lı senelerde başlayan Türk göçü 1973 senesinde işçi göçü alımının durdurulmasıyla 1974' ten sonra aile birleşimi yolu ile göç yoğun bir şekilde gündeme geldi ve bununla beraber işçi göçü boyut değiştirdi. İstatistikler 1961 senesinde Federal Almanya' da 6800 Türk vatandaşının yaşadığını bildırıyordu. Bu rakam 1975 senesinde ilk defa 1 milyon sınırını, 2004

senesinde de 3,5 milyonu aşmıştır. Günümüzde Türkiye' den Federal Almanya' ya ve diğer Avrupa ülkelerine göç ağırlıklı olarak evlilik kanalıyla gerçekleşmektedir.⁸⁷

İlk senelerde işsizlik baskısı altında (1960'da %3.1 olan işsizlik oranı 1965'de %3.6, 1970'de %5.8, ve 1980'de %8.1 olmuştur) yurtdışına işçi göndermek, işçi arzında bir azalma meydana getirecek ve bu yoldan istihdam sorununun çözümüne katkıda bulunulacaktır diye düşünülmüştür. 1973 senesindeki enerji krizinden sonra Batıya işçi göçü gözle görülür bir biçimde azalmış, buna karşın bozulan dış ekonomik ilişkilerden ötürü işçi dövizleri büyük bir önem arz etmeye başlamıştır. 1972 senesine göre yurtdışına giden işçiler toplam işgücü fazlasını %40,8 oranında hafifletmiştir. Aynı seneye göre işçi dövizleri gelirleri-ihracat gelirleri oranı %99'dur.

İşgücü göndermelerinin, yurtiçi işgücü fazlasına rağmen, giden işgücü içinde nitelikli işgücünün artması sebebiyle üretimde darboğazlar oluşturması ve özellikle teknik insan gücü açıkları meydana getirmesi söz konusu olmuştur. 1977 senesinde giden işçiler içinde nitelikli işçi oranının %35 dolayında olduğu tespit edilmiştir.⁸⁸

Beyin göçünün de kısmen de olsa kendini gösterdiği bu dönemde devletin göç politikası bir manada işsizliği azaltmak ve ekonomiyi hareketlendirmek maksadıyla yapılmıştır. Gerçekleşen göçler işgücü göçü olması sebebiyle ekonomik manada ülke refaha kavuşmuş olsada kişilerin nitelikli ve kalifiye olmaması sebebiyle de sorunlara yaşanmıştır.

⁸⁷www.mynet.com/trend/cevaplar/somlar-cevaplar/...federal...is-gucu/6766296, Erişim Tarihi: 25.03.2018.

⁸⁸Hakan Yıldırımoğlu, Uluslararası Emek Göçü “Almanya’ ya Türk Emek Göçü” *Kamu-İş*; C:8, S: 1/2005.s.7.

2.1.3.1980- 1999 Dönemi Uygulanan Göç Politikaları

1980 senesinde Türkiye’ de askeri darbe yaşanmıştır. Söz konusu bu darbe hem siyasi hem de ekonomik alanda Türkiye’ yi oldukça etkilemiştir. Bu dönem müdahalesizlik dönemi şeklinde adlandırılabilir.

1980’ li ve 1990’ lı senelerde Türkiye, özelleştirme ve serbest piyasa ekonomisi gibi kavramlarla karşılaşmıştır. Ayrıca küreselleşme ile Türkiye’ nin bir taraftan uluslararası düzeyde, diğer taraftan ulusal düzeyde yeni problemlerle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. İletici faktörlerle açıklanan göç tipi daha çok bu dönemde ortaya çıkmıştır. Ayrıca yine bu dönemde Doğu ve Güneydoğu’ dan mevcut olan terör sebebi ile can ve mal güvenliği olmadığı gerekçesiyle birçok insan göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göç kapsamında önemli ölçüde nüfus, öncelikle daha güvenli olduğu düşünülen Van, Diyarbakır gibi civar şehirlere, sonrasında Adana, İstanbul, Mersin, Bursa ve İzmir başta olmak üzere, Batı ve Orta Anadolu’ ya göç ederek, bu şehirlerin hali hazırda var olan kentsel problemlerini artırmıştır.⁸⁹

1980- 1999 Döneminde devlet göç konusunda bir politika izlememiştir. Dolayısıyla bu dönem göçler kişilerin ekonomik, eğitim, siyasi ve güvenlik(terör) gibi sebeplerle göç ettiği bir dönem olmuştur.

2.1.4.1999 ve Sonrası Dönem Uygulanan Göç Politikaları

1999 ve sonrası dönem Türkiye için oldukça önemli bir dönem olmuştur. Bu dönemin önemli olmasının en büyük etkeni Türkiye’ nin Avrupa Birliği’ ne girme süreci ile karşı karşıya kalmış olmasıdır. Türkiye’ nin sahip olduğu stratejik konum ve kaynak zenginliği Avrupa Birliği’ nin ilgisini arttırmıştır. AB’ nin zorladığı ve direttiği birçok alanda gelişim göstermeye çalışan Türkiye’ nin göç kapsamında gerçekleştirdiği önemli gelişmeler kaçak göçü engellemek için sınır kontrollerini arttırmak olmuştur.

⁸⁹Ahmet İçduygu, İbrahim Sirkeci ve İsmail Aydınğün, *Türkiye’ de İç Göç ve İç Göçün İşçi Hareketlerine Etkisi*, İstanbul. Tarih Vakfı Yayınları, .s.205.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 04.04.2013 tarihinde TBMM GenelKurulunda kabul edilerek Cumhurbaşkanlığına gönderilmiştir. 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 10.04.2013 tarihinde onaylanmış ve 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Yabancıların çalışma izinlerini düzenleyen 4817 sayılı kanun kapsamında yabancıların ikamet izin ve süreleri büyük önem taşımaktadır. Çalışma izinlerinin başvuru şekli, çalışma izin türleri, istisnalar, izin ve uzatma başvurularının değerlendirilmesi, çalışma izinlerinin geçerlilikleri gibi birçok önemli maddesinde, 4817 sayılı kanun, yabancıların ikamet izinlerini ve ikamet sürelerini dikkate almaktadır. Bağımsız çalışma izni, süresiz çalışma izni ya da yerleşik yabancılara uygulanabilen istisnai izin gibi izin türleri için yapılabilecek başvurularda, yabancının ülkemizde kanuni ve kesintisiz ikamet şartı aranmaktadır. Tasarı, yabancıların çalışma izinleri sistemine, daha önce ülkemizde çalışmalarına izin verilmeyen yabancılara çalışma hakkı verilmesi, çalışma izinlerinin ikamet izni olarak kullanılabilirliği, izinsiz çalışan yabancıların sınır dışı edilmelerinin hükme bağlanması gibi değişiklikler getirmektedir.⁹⁰

Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak ve gerekli işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2013 senesinde kurulmuştur.

Kurumun görevleri aşağıda belirtilmiştir;⁹¹

- Türkiye' nin göç politika ve stratejilerini belirlemek, uygulanmasını takip etmek,
- Göç alanında strateji belgeleri ile program ve uygulama belgelerini hazırlamak,

⁹⁰ www.goc.gov.tr, Erişim tarihi: 30.03.2018.

⁹¹ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.

- Kitlesele akın durumunda uygulanacak yöntem ve tedbirleri belirlemek,
- İnsanı mülahazalarla toplu hâlde Türkiye'ye kabul edilecek yabancılar ile bu yabancıların ülkeye giriş ve ülkede kalışlarıyla ilgili usul ve esasları belirlemek,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının önerileri çerçevesinde, Türkiye'nin İhtiyaç duyduğu yabancı İş gücü İle Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının da görüşleri doğrultusunda tarım alanlarındaki mevsimlik işler için gelecek yabancılarla ilişkin esasları belirlemek,
- Yabancılarla verilecek uzun dönem ikamet iznine ilişkin şartları belirlemek.
- Göç alanında yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla etkin iş birliği ve bu alandaki çalışmaların çerçevesini belirlemek.
- Göç alanında görev yapan kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonun sağlanmasına yönelik kararlar almak.

1999 ve sonrası dönemde devletin göç konusunda ki politikaları, göç ve yabancılar hukuk sisteminde demokratikleşme olarak değerlendirilebilir.

2.2.Ekonomik ve Sosyal Göç Kuramları

Ekonomik ve sosyal göç teorileri üç başlık altında incelenmiştir. Bu teoriler; Neo-klasik göç teorisi, Marksist teorisi, Yapısalcı yaklaşım ve yapılandırma teorisidir.

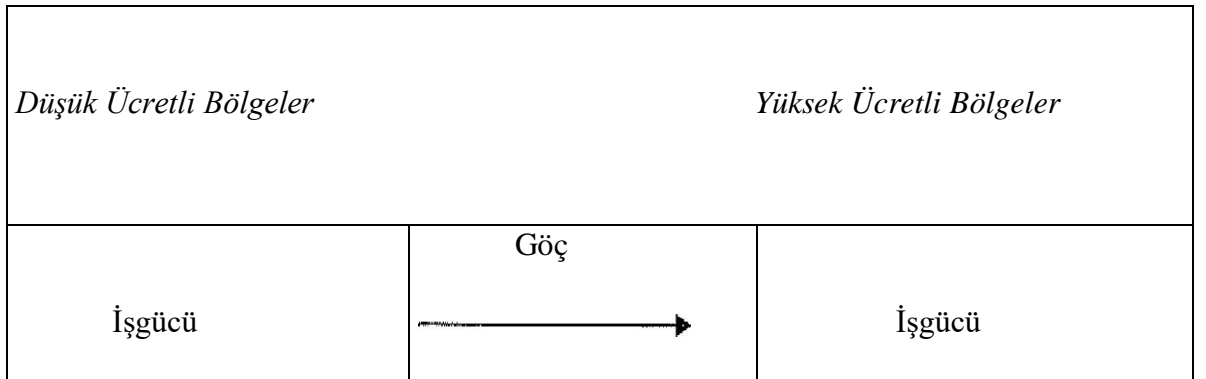
2.2.1.Neo- Klasik Göç Teorisi

Neo-klasik makroekonomik göç teorisi, iki kapitalist ekonomi arasındaki bilinen fiyat değişikliklerine aydınlık getirmeyi çabalayan bir teoridir. Söz konusu olan bu ekonomilerin bir tanesinde sermaye fazlalığı bir diğesinde ise işgücü fazlalığı (işsizlik) var olmaktadır. Hem işgücü ve sermayenin bu da demek oluyor ki üretim faktörlerinin zıt taraflı hareketleri, hem de gelir aşamalarının nispi yalanlaştırılması,

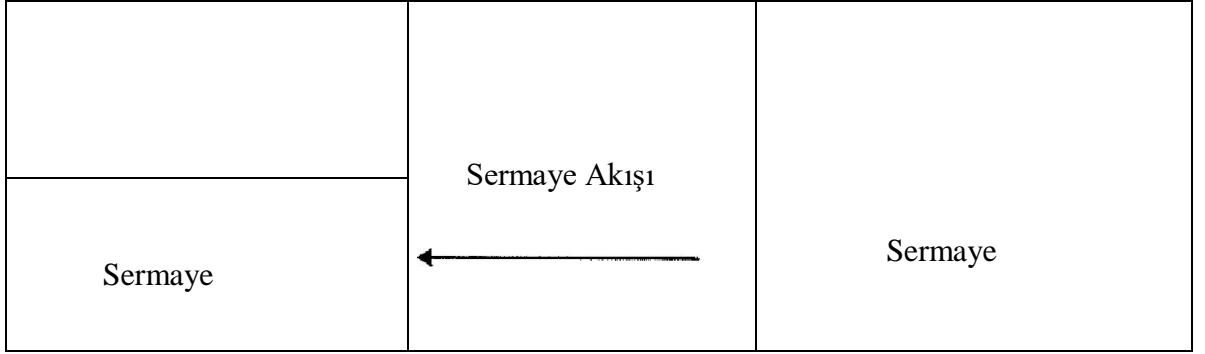
bir ekonomik denklige geri dönüş ihtimali olacaktır. Sözü edilen denklik içindeki fiyat değişiklikleri sadece göç girişimi giderlerini yansıtacaktır.⁹²

Ülkeler arasındaki hudutların genişletilmesine ihtiyaç olduğunu ileri süren neo-klasik ekonomi teorisi olmuştur. Nedeni şu ki uluslararası işgücü pazarının işleyişi üzerinde rasgele bir kısıtlama yapmanın, ekonomik kararlar alma aşamasında kusurlar meydana getireceğini ve üretimin daha önce saptanmış olmasından dolayı, global olarak refah maliyeti ve bunun neticesinde de gerçekleştirme yapılamamış yarar beklentisi meydana getireceğini ileri sürmektedir.

Neo-klasik ekonomi teorisine göre, ülkeler arasındaki fiyat değişiklikleri iki akıma neden olmaktadır. Sözü geçen ilk akım, alt gelirli ülkelere üst gelirli ülkelere, nitelikli olmayan işgücü akışıdır. Bir diğer akım ise, üst gelirli ülkelere alt gelirli ülkelere doğru gerçekleştirme gösteren sermaye akışıdır. Asıl olarak bu sermaye akışı, emek yoğun endüstriyel sermayeden meydana gelir. Bu akışa engel olabilmek için, bütün ülkelerde olan asıl gelirin aynı aşamada olmasını hedefleyen yeni bir uluslararası istikrar oluşturulmalıdır. Bu istikrar elde edildiğinde, sermaye akışı ile net iş gücü göçü sıfırla eşdeğer olacaktır. Bu sebeple, Neo-klasik teoriye göre, uluslararası net iş gücü göçü devamı olmayan bir olaydır. Ülkeler arasındaki göç akımını duyurmak için kullanılmış olduğu öne sürülen Neo-klasik ekonomik teoriler, ayrıca iç göç için de kullanılabilecek bir teori olma ayrıcalığı taşımaktadır.

⁹² Jakub Bijak, "Forecasting International Migration: Selected Theories Models and Methods," *Central European Forum For Migration Research*, CEFMR Working Paper 4, 2006, s.8.

Şekil 13. Dengeye Yol Açan Neo-klasik Mekanizmalar⁹³

Emeğin yoksul ülkelere zengin ülkelere ve sermayenin zengin ülkelere yoksul ülkelere doğru akışı teorik anlamda eleştiriye kapalı ve kusursuz bir hareketlilik olarak kabul görmektedir. Yurt içinde kırsal bölgelerden şehirlere doğru ilerleyen göç hareketlerini de bu teori çerçevesinde ele almak doğru bir karar olacaktır.⁹⁴

Neo-klasik bir görüş açısına göre, şayet şehirler ve bölgeler ticaret ile eşit ölçüde alakalı olmaz ve benzeri üstünlüklerden faydalanmaz ise, dış ticaret mekânsal eşitsizliği fazlaştıracaktır. İhracat yapabilmek için avantajlara (kıyılarına, taşıma ağlarına ve nehirler yakınlık gibi) ve doğal kaynaklara ehil olan şehir ve bölgeler dış ticaretten fayda sağlarken, buralara uzak olan yerler bu avantajlardan faydalanamama olanağına ehil olamayacaktır. Bunların neticesinde de bölgelerarası eşit olmayan ve işgücü hareketliliklerinin meydana gelmesi vazgeçilmez olarak ortaya çıkacaktır.⁹⁵

Neo-klasik yaklaşım, göçü alan ve göçü veren mevkiler arasındaki fiyat değişikliği mantığına dayandığı gibi, göçmen topluluklarının göç ettikleri ülkelerde daha fazla gelir elde etme beklentilerine de dayanır. Bu sebeple, ilk aşamada elde edileceği umutlanan gelirlerin elde edilememesi ile neticelenen başarısız göçlerin bir neticesi olarak geri dönüş göçleri gerçekleşecektir. Bir başka ifade ile, Neo-klasik bir

⁹³Michael J. Trebilcock, "The Law and Economics of Immigration Policy," *American Law and Economics Review*, vol.5, no.2, 2003, s.276.

⁹⁴Cohen, *Migration and Its Enemies*, s.8.

⁹⁵Robert M. Buckley, *Urbanization and Growth*, USA, The World Bank Publishing, 2008, s.141.

perspektifle incelendiğinde, eve dönüş göçlerinin geniş oranda göç edilen mevkideki hayatın maliyet hesabını yanlış tasarlamış ve umduğu yüksek fiyatı alamayan göçmenleri kapsamıştır. Eve dönüş, onların yurt dışında başarısız deneyimler yaşamaları veya umut ettiklerine ulaşamamış olmalarının neticesi olarak oluşmaktadır. İlaveten, Neo-klasik teori göçmen olanları sadece daha çok gelir ele edebilmek değil, aynı zamanda, göç ettikleri ülkelerde vatandaşlık hakkına da sahip olmak isteyen ve ailelerini de göç ettikleri ülkeye taşıyabilmeleri için, yurt dışında kalabilme zamanlarını maksimize etmeye çalışan kişiler olarak görmektedirler.⁹⁶

Bu teorinin üstün bilgi ve yeteneğine sahip olan ekonomistlerin göçü, meydana getireceği bedeller, kazançlar, şimdiki ve gelecek zamandaki iş alanı açma fırsatları açısından, ekonomik bir olgu olarak ele almışlardır. Bu teorinin üstün bilgi ve yeteneğine sahip olan ekonomist Todaro' nun 1960'lı senelerin ortalarında Kenya' da yapmış olduğu incelemeler doğrultusunda uygulamaya geçirdiği **Beklenen Gelir Modeli**⁹⁷ göç incelemeleri için bir evre olarak kabul görmüştür. Todaro' nun bu uğraşı, göç incelemeleri için ekonometrik bir kasnak oluşturması bakımından olabildiğince kayda değer katkılar sağlamıştır. Todaro' nun uyguladığı bu modelde göç esnekliği, kırsal ve kentsel fiyat değişiklikleri ve kentsel iş alanları açma imkânları temelinde ele alınmıştır.⁹⁸

⁹⁶Jean-Pierre Cassarino, ' "Theorising Return Migration: The Conceptual Approach to Return Migrants Revisited," *International Journal on Multicultural Societies*, vol.6, no.2, 2004, s.255.

⁹⁷ Fung Mey Huang "Globalization and Urban-Rural Migration in Taiwan," *American Agriculture Economics Association Annual Meeting*, Portland, USA, 29 Temmuz-01 Ağustos 2007

⁹⁸*Survey of Agricultural Economics Literature, Volume 4: Agriculture in Economic Development 1940s to 1990s*, editör: Martin Lee R., Minneapolis, USA, University of Minnesota Press, 1991, s.193.

2.2.2.Marksist Teorisi

Karl Marks⁹⁹, sanayileşmedeki maddi verimliliğin devam ettirilebilmesi ve para karşılığı tam zamanlı çalışmakta olan işçilerin (proletarya) beslenebilmeleri için tüm mahsul yıllarında mutlaka bir yiyecek bolluğu bulunmasına ihtiyaç olduğunu ileri sürmüştür. Marks' ın bu ifadesinde anlatmaya çalıştığı; yiyecek fazlalığının her daim oluşabileceğini, nedeni şu ki, tarım ile uğraşan emekçiler de tıpkı mal üretimi yapan fabrika çalışanları gibi, yiyecek üretimi yapacaktır. Fakat Marks, yine de köylüleri ticari yiyecek üreticiler haline dönüştürebilmek için gerekli olan siyasi gücü bütünüyle az bulmuştur.¹⁰⁰ Marks, üretim araçlarını sabit sermaye, işgücünü değişken sermaye olarak belirtmiştir. Üretim araçları değişmez çünkü yatırımları meydana getirdikleri ve ekonomik problemlerin olduğu dönemlerde çalışmaya gerek duymadan da durabildikleri için devamlılığı vardır. Diğer taraftan, işgücü değişkendir çünkü çalışanlar, iş ve mevsimsel dönemlere bağlı olarak işe alımları yapılabilir ya da işten çıkartılabilirler.¹⁰¹

Çeşitli öğelerden oluşmakta olan Marksist yaklaşımı inceleyecek olursak; ilk olarak işgücü göçünün anamalcılığın yapısal bir unsuru olduğu ve bunun zengin, yöneten sınıflara hizmet verdiği düşüncesindedir. Bu sebeple kapitalistler, kapitalist gelişim süresince, aynı miktarda gelişim göstermeyen ülkeler arasındaki göçü kısırtmışlardır ve neticesinde işgücü göçünün uzun dönemde büyüebilmesi sürpriz olmamalıdır. İkinci olarak, kısa dönemde ekonomik dönüşüm ve işsizlik oranlarında olan kıpırdanmalar kısa dönemde göç üzerinde etkisini gösterecektir. Hükümetler, ekonomik sıkıntıların olduğu dönemlerde bu sıkıntıların nakdi sıkışıklıklara neden olmaması için göçü sonlandırmak ve ayrıca tersine döndürmek için türlü türlü stratejiler yürütmekten geri kalmayacaklardır. Üçüncü olarak da, zengin kısmın ayrı bölümlerinin çıkarlarının daha az kar marjına sahip olan endüstrilere yatırım yapılan

⁹⁹ Ahmet Cevizci, "Marx, Karl," Felsefe Sözlüğü, gözden geçirilmiş ilaveli beşinci baskı, İstanbul, *Paradigma yayınları*, Ekim 2002, s.687.

¹⁰⁰ Ronald E. Seavoy, *Subsistence and Economic Development*, Westport CT, USA, Greenwood Publishing Group, Incorporated, 2000, s.19.

¹⁰¹ Harald Bauder, *Labor Movement: How Migration Regulates Labor Markets*, USA, Oxford University Press Incorporated, 2006, s.19.

sermaye ile mi yoksa tekelci sermaye ile mi ilişkili olduğuyla alakalıdır. Bu durumun neticesinde; tekelci sermaye göçün biçimlendirilmesini seçerken, diğerleri fazlasıyla çıkar sağlayacakları kanundışı göçmenleri çalıştıracak ve hatta uzun zaman alan işsizlik dönemlerinde bile göçü fazlalaştırmaya çalışacaktır.

Neticede; Marksist yazarların birçoğu, zenginlerin işçi birliklerine önemli bir görev vermeyerek göçü fazlalaştırma ve kısıtlamadaki görevine yoğunlaşmaktadır. Fakat yazarların bazıları, işçi birliklerinin göç eden emekçilere karşı gelmesini eleştirmektedir. Çünkü bu türdeki ayrımcı politikaların uluslararası anlamda, işçi gruplarını böleceğini savunmaktadır.

Marksist teoriye göre toplum ili gruba ayrılmaktadır. Bu gruplardan biri işçi grubu, bir diğeri kapitalist burjuva grubudur. Bir kişinin bağlı bulunduğu grup, üretim araçları ile olan bağıyla tespit edilir. Göç; ülkeler, bölgeler ve sektörler arasındaki eşit olmayan sosyal ve ekonomik gelişimin ve emekçilerin sermaye tarafından zorlukla kabul ettirilen üretim araçları sistemine teslim olmasının bir neticesi olarak meydana gelmektedir. Göç tekelci kapitalizmin var olan halinin yapısal bir karakteridir, sadece ileri kapitalist ülkelerin değişiklik gösteren insan günü gereksinimleri tarafından üretilmez. Netice itibarı ile kısa süre istihdam hali göç aşamasındaki değişiklikler ile hemen yansıtılır iken, uzun süre eğilim gösteren işgücü göçü büyümesi ile sürdürülecektir.

Bu tutuma istinaden, gelen göç birçok şekillerde, hükmeden kapitalist grup için çalışmaktadır. Bu yaklaşımın nasıl meydana geldiğini ögeler halinde tanımlayacak olursak;

* İlk olarak, her şeyden evvel, kapitalist toplumlar emek gücü göçünü, emekçi grubu ücretlerini baskı yaparak daraltan bir yedek sanayi takımı olarak kullanmaktadırlar.

* İkinci olarak, göç ekonomik çalışmalardaki ani olan dalgalanmalara engel olur.

* Üçüncü olarak, göç yapısal enflasyonların etkisini ortadan kaldıran bir tesir oluşturmaktadır.

* Dördüncü olarak, gelmekte olan göç kapitalist toplumlara büyüyen bir anapara birikimi aşaması sağlamaktadır.

* Beşinci olarak, göç kârların düşme eğilimini kontrol altına alır.

* Altıncı olarak, göç işçi grubunu ayırır. Kapitalist toplumlar bu son hedefe ulaşabilmek için medya ve eğitim sistemi vasıtası ile halk arasındaki ırk ayrımcılığı eğilimini özendirilmektedir. Örneğin, Marks ve Engels İrlanda ve İngiltere işçi grupları arasında var olan ve kapitalizmin güçlülüğünü sürdürmesine yardımcılık eden düşmanlıktan (antagonizm) bahsetmektedir.

* Yedinci olarak, göç kapitalist sistem ve ırkçılık içindeki sınıf oluşumuna fayda sağlar. Bunu kişileri sınıflandırarak, onları gruplara bölerek ve sonrasında onları üretim araçları ile ilgili yapısal konumlara bölmek suretiyle, sınıf yapılanmasını basitleştirerek gerçekleştirdiği savunulmaktadır.¹⁰²

2.2.3.Yapısalcı Yaklaşım ve Yapılandırma Teorisi

Yapısalcı yaklaşım olarak nitelendirilen bu yaklaşım 1970’li yıllarda ortaya çıkan ve uluslararası göçü tanımlamak için çalışan seçenekli bir yaklaşım türüdür. Yapısalcı yaklaşım bilgi ve kültür temellerini Marksist Politik Ekonomi ve Dünya Sistemi Teorisinden alan, hem dünyadaki siyasal güç dağılımında hem de dünya ekonomisinde var olan eşitsizlikle alakalı vurgulamalar yapmaktadır. Yapısal yaklaşıma göre, emeğin kabul edilmesi hem savaşın ve Avrupa’daki bölgesel eşitsizliklerin bir neticesi hem de sömürgeciliğin bir yapıtıdır.¹⁰³

Göçmenleri akıllıca karar veren bireylerden çok, kurbanlar olarak belirten yapısalcı göç yaklaşımıdır. Sebebi ise, hareketin tarihsel, diyalektik ve makro-sosyal

¹⁰² Eytan Meyers, Theories of International immigration Policy A Comparative Analysis,” *International Migration Review*, vol.34, no.4, Winter 2000, s.1248-1249.

¹⁰³ Stephen Castles, Mark J. Miller, *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, çevirenler: Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Göç Çalışmaları, 8 Şubat 2008,s.34-35.

aşamalar tarafından belirlenmiş olmasıdır. Tıpkı üretimin küresel ve ulusal aşamalarda mekânsal olarak baştan inşa edilmesi gibi. Burada iten-çeken etkenler, göç ile alakalı bir kutuplaşma ve kaynaklara ulaşabilme olarak gözükmektedir.¹⁰⁴

Son senelerde, tekrardan popüler olan kişi yönlü teorilerin değişik formları ile birleşim gösteren yapısal ekolün kusur bulunan geleneksel bölümleri, sosyal bilimlerde dahilinde bir dizi yeni seçenekli yaklaşımın meydana gelmesine sebep olmuştur. Bu yaklaşımlar, bilhassa kişi ve sosyal yapı içerisindeki ilişki ile ilgilidir. Çoğunlukla da buna yoğunlaşma yapılır.

Giddens'in¹⁰⁵ Yapılandırma Teorisi buna örnek olarak gösterilebilir. Bu teori Yapısal Ekol dâhilinde seçenekli bir yaklaşım oluşturmuştur. Özet olarak Giddens bu modelde, insan faktörü ya da insan etkinliğine daha çok önem verilmesine ihtiyaç olduğunu öne sürmektedir. Giddens modelinde, sosyal sistem içinde insan etkinliği kayda değer bir göreve sahiptir. Bu modelde insan etkinliği ya da öznenin, yaşamakta olduğumuz gerçeklik ve toplumla alakalı mükemmel bir bilgi birikimine sahip olmadığı göz önünde bulundurulur. Bu modelde her bir kişinin hareketlerinin ardında bir rasyonellik olduğu fakat bu rasyonelliğin, kişinin toplum ve onu kapsayan dünya hakkındaki bilgi ve kanaati ile kısıtlı olduğunu anlatmaktadır.¹⁰⁶

Yapılandırma teorisi, kabiliyetli ve bilgili sosyal temsilciler ve dâhil oldukları daha yaygın sosyal sistem ve yapıların birleştiği noktalar ile alakadar olan bir sosyal teori tutumu olarak önümüze gelmektedir. Giddens'in göç tutumunu kabullenmenin yararları birden çok çalışmada belirtilmektedir. Sebebi ise, birçok yönlü biçimlerde çözebilecekleri nedenleri anlayabilmek için nitel yaklaşımlardan faydalanılması gerektiğidir. Nedeni şu ki; örtük bilgilerden etki altında kalan gerekçeleri nicel yaklaşımlar gölgeleyebilmektedir. Burada adı geçen örtük bilgi, göçmenlerin ifade edemeyecekleri, akla uygun olmayan göç hareketi benzeri bilgileri belirtmektedir.

¹⁰⁴ Cecilia Tacoli, "Rural-Urban Interaction: A Guide to the Literature," *Environment and Urbanization*, vol.10, no.1, April 1998, s.154.

¹⁰⁵ Anthony Giddens, www.e-sosyoloji.com, 18.11.2017

¹⁰⁶Olof Stjernström, "Theory and Migration Towards A Framework of Migration and HumanActions," *Cybergeo European Journal of Geography*, no.254, 03.02.2004, s.4.

Giddens, üzerinde konuşulan sosyal teorisinde mekânın ve zamanın toplumun oluşumunda mühim olduğunun altını çizmiştir. Giddens, sosyal teoride olan başlıca kusurlardan birinin, bir yerin ona ait özelliklerine ve yerin tarihine gerekli olan ilginin gösterilememesi olduğunu açık bir şekilde belirtmiştir. Giddens'e göre, mekân ve zaman ilişkisine odaklanmak kendine ait teorisi için ana tema olma niteliği göstermektedir. Toplumun çağdaştırılması ya da oluşturulması sadece toplumun yapısına ve bireylere tâbi değildir. Fakat toplumun yapılandırılması bir topluma etki eden coğrafi ve tarihi aşamalardan da etkilenmektedir. Giddens'in bu mekân ve zaman bileşkesi, Sosyal Teoriye en mühim yararlarından bir tanesi olarak kabul edilmektedir.¹⁰⁷

2.3.Göçün Ekonomik Etkileri

Göçün ekonomik etkileri ücrete, işsizliğe, refaha ve büyümeye gibi birçok gösterge üzerinden incelenebilir. Ancak bu etkiler göç veren ve göç alan ülke açısından farklılıklar göstermektedir. Dolayısıyla göçün ekonomik etkileri; göç veren ülke açısından ekonomik etkileri ve göç alan ülke açısından ekonomik etkileri başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.1.Göç Veren Ülke Açısından Ekonomik Etkileri

Nüfus azalması göç veren ülkelerin en belirgin ve temel sonucudur. Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde nüfus azalması ülke adına ilk olarak olumlu olarak düşünülebilir. Bunun sebebi kamu hizmetlerine (yol, belediye, hastane, okul vb.) olan talebin azalmış olması ve hizmet sunumunun azalmasıdır. Ülkenin bütçesinde kamu hizmetlerine ayrılan kaynakların azalması anlamına gelen bu durum bütçenin yükünü hafifletir. Öyle ki nüfusta meydana gelen düşüş çok yüksek olursa ülkenin belirli bölgelerindeki (kırsal alanlar) bazı kamu kurumları (Hastane, okul gibi) kapanabilir. Fakat ülkede ki nüfusun azalması ile gerçekleşen yatırımların birey başına düşecek maliyetleri artacaktır. Daha ziyade oldukça büyük sermaye ile gerçekleştirilebilecek altyapı hizmetlerinin birey başına düşecek maliyetini

¹⁰⁷ Richard L. Wolfel, "Migration in the New World Order: Structuration Theory and Its Contribution to Explanations of Migration," www.siu.edu, 18.11.2017, s.20.

arttıracaktır. Bu durum kamu alanında gerçekleştirilecek yatırımların azalmasına sebep olurken, özel sektör alanında da geçerli olacaktır.

Kamu gelirleri açısından bakıldığında göç veren ülkelerde azalma görülür. Bunun sebebi nüfusun azalması ile vergi ödeyecek birey sayısı da doğru orantılı olarak azalacaktır. Söz konusu durum tamamen kamuya ait mal ve hizmetlerin üretimi için gereken finansmanında negatif etkiye sebep olabilir. Ayrıca göç eden bireylerin sahip olduğu nitelikler de vergi kaybı konusunda oldukça önemli bir yere sahiptir. Şayet göç eden bireyler eğitilmiş ve kalifiye bireyler ise bu durum da beyin göçü gerçekleşmiştir denilebilir ve göçün bu ülke için olumsuz sonuçlar doğurduğu söylenebilir.

Desai, Kapur ve Mchale tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, “Amerika’ya göç eden Hintli göçmenlerin oldukça büyük bir bölümünün H-1B vizesine sahip olan üniversite mezunu, eğitilmiş ve kalifiye bireylerden oluştuğu ve yalnızca bu göçmenlerin Hindistan maliyesine vergi kayıplarının kişisel vergilerin toplamının % 12’ sine eşit olduğu ortaya konulmuştur”.¹⁰⁸

Robert E. Park’ ın öne sürdüğü asimilasyon teorisine göre,¹⁰⁹ göçmenler; göç ettikleri ülkenin yaşam tarzını, kültürünü, davranış biçimlerini ve gelenek göreneklerini de zamanla ve fark etmeden benimseyeceklerdir. Yaşanan göçlerin genel olarak az gelişmiş ülkelere doğru olduğu düşünüldüğünde göç edenlerin kendi ülkelerine geri döndüklerinde ülkelerinden gelişmiş ülkelere edindikleri refah seviyesini, hizmet düzeyini ve yaşam tarzını isteyeceklerdir. Göç ettikleri ülkelere geri dönen göçmenlerin iş deneyimlerinin artması, yeni yetenekler kazanmaları ve sosyalleşmeleri işgücü sermayesini arttırarak sosyal kapitalin

¹⁰⁸ A. Mihir Desai, Devesh Kapur and John Mchale, *International Tax and Public Finance*, March 23, 2004, p: 13.

¹⁰⁹ Robert, Park, “Racial Assimilation in Secondary Groups with Particular Reference To The Negro”, *American Journal of Sociology (AJS)*, Vol. 19, No. 5 (Mar, 1914): pp. 606-623.

güçlenmesini ve ülkenin Gayri Safi Milli Hasılası' na olan etkilerinin artmasını sağlayacaktır.

Göç veren ülkelerde istihdam imkânlarının azalması, çalışan ücretleri ve maliyetlerinin artması problemleri ile karşılaşmakta, dolayısıyla dışsallıkların da etkisiyle ülkedeki üretim seviyesini negatif yönde etkilemektedir.

Göçün neticesinde birey başına düşen iç ve dış borç toplamında da artış oluşacaktır. Ülkeden göç edenler kendi bireysel borçları olmayan bu yükten kurtulurken, göç veren ülkedeki nüfusun azalmasıyla beraber bu kamu borcunun yükünü geride kalan ve daha da azalan bireyler taşımak zorunda kalacaktır.

Çalışan dövizleri; göç eden bireylerin ülkelerine sağladığı en önemli katkılardan biridir. Şayet göç eden bireyler iş göçü yani labour migration şeklinde göç etmişlerse göçün neticesinde ülkeleri ile bağlarını koparmamakta ve geri dönüş gerçekleştirdiklerinde daha rahat ve güvenli bir hayat sağlamak amacıyla döviz aktarmaktadırlar bu duruma economic remittance denilebilir. Söz konusu dövizler ekonomik bakımdan göç veren ülke için önemli bir kamusal finansmandır. Ülkede yatırım maliyetleri oldukça yüksek olan alt yapı hizmetlerinin güçlendirilmesi, daha kaliteli sağlık hizmeti sunulması, kriz zamanlarında ve borçlanmalara karşı teminat olarak kullanılması, üretime dönük sektörlerdeki yatırımlarla iş olanakları doğurulması, haneler arasındaki eşitsizliğin yoksul kesimler lehine azaltılması gibi yararlar sağlamaktadır.¹¹⁰

Sayılan bu özelliğinden ötürü göçün çeşitli Kuzey Afrika, Latin Amerika, Doğu Avrupa, Ortadoğu, Güney ve Güney-doğu Asya ülke hükümetleri tarafından “işsizliği venüfusu azaltacak, işçi dövizini girdisi sağlayacak bir fırsat olarak görüldüğü” iddia edilmektedir. Dünya Bankası verilerine göre 2012 senesinde “gelişmekte olan” ülkelere gönderilen yurtdışı çalışan gelirlerinin, bir önceki seneye göre % 5.3 artarak, toplam 401 milyar ABD doları olduğu görülmektedir. Yurtdışı

¹¹⁰Abdurrahman Yılmaz, Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/2 Winter 2014, p. 1685-1704.

çalışan gelirlerinin “gelişmekte olan” birçok ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’ sının % 10’ una eşit olduğu düşünüldüğünde durum çok daha net anlaşılmaktadır.¹¹¹

Göç eden bireylerin genç nüfusu içermesi durumunda ülkede kalan genç nüfus oranı düşerken, yaşlı nüfus oranında da artış söz konusudur. Oluşan bu oran ise sosyal güvenlik sisteminin finansmanında oldukça önemli problemlere yol açabilir. Bunun sebebi çalışan genç nüfusun hem yaşlı hem de 18 yaş altı nüfusun prim ve vergilerini karşılamaktadır. Genç nüfusun azalması durumunda “Aktüaryal Denge” bozulacaktır. Devlet sosyal sigorta primlerini arttırmak durumunda kalacak, gerekirse sübvansiyon şeklinde desteklemek zorunda olacak ve vergileri artırma yoluna gidecektir.

Özetlenecek olursa; göç edenlerin gittikleri ülkelere anında ve oldukça önemli ekonomik faydaları olacak bu bireyler, geldikleri ülkeler açısından olumsuz etkiler yapacaklardır. Göç edilen ülke hayat standartlarını aynı tutabilmek adına prim oranlarını arttırmak durumunda kalacak ancak göç edilen ülke söz konusu vergi ve prim oranlarını düşürebilme imkânına kavuşarak göç baskısını zamanla arttırabilecektir.¹¹²

2.3.2. Göç Alan Ülke Açısından Ekonomik Etkileri

Göç neticesinde göçmen nüfus oranının artması kamu harcamaları, vergiler ve kamu hizmetlerinin sunumunda çeşitli yeni ekonomik problemlerinde yaşanmasına neden olabilmektedir.

Göç alan ülkede nüfus artarken, nüfus artış hızı da yükselir. Söz konusu bu nüfus artışı düzensiz kentleşmeye ve gecekondulaşmaya sebep olurken, altyapı hizmetlerinin de yetersiz kalmasına sebep olur. Göç alan ülke de işsizlik artar, sağlık, eğitim gibi kamu hizmetlerinin ulaştırılmasında da problemler oluşur ve ülke artan nüfusun gereksinimlerinin giderilmesinde yetersiz kalabilir. Değişik kültürlerle sahip bireylerin bir arada yaşaması zaman zaman sosyal problemlerin yaşanmasına sebep

¹¹¹ Yılmaz, a.g.e., 1692.

¹¹² Mithat, Tosun, “*Beyin Göçü*”, <http://www.mithattosun.com/?p=229>.

olabilir. Bu etkiler neticesinde kamu hizmet arzında yetersizlikler olması ve kamu harcamalarının artışı kaçınılmazdır.

Uluslararası göç eğitim ve sağlık gibi yarı kamusal malların tüketim seviyesini etkilerken diplomasi, ulusal savunma gibi tamamen kamusal malların tüketim seviyesi üzerinde bir etkiye sebep olamamaktadır. Göç sebebiyle artan nüfusun yarı kamusal mallara olan talebinin karşılanması devlet bütçesi üzerinde önemli bir yük oluşturabilmektedir. Bu ülkelerde yaşayan göçmenlerin vergi yolu ile devlet bütçesine olan faydalarının yetersiz olması durumunda, devlet bu harcamaların finansmanını kendi vatandaşlarından daha çok vergi almak yoluyla karşılamak durumunda kalabilmektedir.

Prof. Christian Dustmann ve Tommaso Frattini “göçmenlerin genelinin sosyal yardım ve kamu hizmeti turistleri olduğu” şeklindeki genel görüşü ortadan kaldırdığını; fakat çok uzun zaman dilimi söz konusu olduğunda, İngiltere’ye gelen göçmenlerin devlete yük olduğunun görüldüğünü bildirmektedir.¹¹³

Vergi gelirlerini arttıran göçmenler göç alan ülkenin tamamen kamusal mal ve hizmet arzını arttırma becerisini olumlu yönde etkilerler. Göçmenlerin tamamen kamusal olan malların ve hizmetlerin tüketim seviyesi üzerinde bir etki oluşturmadığı varsayımı kabul edilse de, bir tamamen kamusal mal olan güvenlik hizmetlerinin yoğunlaştırılması ve yaygınlaştırılması için savunma hizmetinin arzının arttırılmasını gerektirebilir. Çünkü yasa dışı ve kontrolsüz oluşan göç neticesinde; etnik şiddet, suç oranlarında artış ve terör sorunlarının artmasına neden olabilir. Kültür farklılıklarından oluşan düşmanlıklar ve gerginlikler doğabilir. Öyle ki uluslararası diplomatik krizler dahi söz konusu olabilir. Tüm bunların neticesi olarak ülkede tam kamusal hizmet ve mal grubunda olan güvenlik, emniyet ve diplomasi hizmetlerinin maliyetinde artış gerçekleşebilir.

¹¹³<http://www.bbc.com>, “Yeni AB göçmenleri İngiltere’ye 5 Milyar Sterlin Kazandı” 5 Kasım 2014, http://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2014/11/141105_ab_ingitere_goc.

Göçmenler göç ettikleri ülkelerin vergi oranları üzerinde değişikliklere sebep olurlar. “1974-1992 senelerinde 11 Avrupa ülkesinde yapılan bir çalışmada, bu ülkelerin işgücü üzerindeki vergi yükünün toplam nüfusun dışındaki göçmenlerin payı ile azaltıldığı saptanmıştır. Fakat eğitim seviyesi düşük göçmen nüfusunun artışı ile düşük vergi oranları oluşmakta, buna karşılık orta ve yüksek eğitim seviyesine sahip, kalifiye göçmenlerin artışı ile de yüksek vergi oranları oluşmaktadır.”¹¹⁴

Göç aynı zamanda kayıt dışı ekonomiyi arttırmak suretiyle vergi gelirlerinin azalmasına sebep olan oldukça önemli bir etkidir. Kaçak ya da yasa dışı yollarla gelen göçmenlerin kaçak ve sigortasız yani kayıtsız çalışmaları ülke açısından fazladan maliyetlere neden olmakta çok sayıda işveren de söz konusu göçmenleri ucuz iş gücü sebebiyle çalıştırabilmektedir.

Göç alan ülke de sosyal güvenlik sistemine fon girişi de artmaktadır. Özellikle son senelerde ülke nüfusunun yaşlı ve nüfusun yeterli seviyede artmadığı ülkelerde, sosyal güvenlik kurumlarının etkinliklerini devam ettirebilmesi için yeni katılımcılara gereksinim duymaktadırlar. Bu ülkeler ülke dışından göçü teşvik etmek durumunda kalmaktadır.

Göçmen nüfusunun artması ülkelerin entegrasyon politikalarına da ağırlık vererek bu alana önemli kamu fonları ayırmasını gerektirmektedir. Çünkü göçmenler geldikleri ülkedeki geleneklere, göreneklere, çevreye ve kültüre uyum sağlayamamakta, işgücü piyasasına entegrasyonda zor durumda kalmakta, kentsel hizmetlerde yetersizlikle karşılaşmakta, gecekondulaşma ve suç oranlarında artma gözlenebilmektedir. Entegrasyon politikalarına ayrılan fonlar ve verilen ağırlık ülkeden ülkeye oldukça önemli değişiklikler göstermektedir. Bazı ülkeler entegrasyon girişimlerine önemli kamu kaynakları yatırırken, diğer ülkeler ekonomik kısıtlamalar ve durgunluk sebebiyle önemli kısıtlamalar yapmaktadırlar.¹¹⁵

¹¹⁴Assaf Razan, Efraim Sadka and Phillip Swagel (2002), “Tax Burden and Migration: a Political Economy Theory and Evidence”, *Journal Of Public Economics*, 2002, p: 169.

¹¹⁵ OECD, International Migration Outlook 2013, Multilingual Summaries.

Göç neticesinde oluşan nüfus artışı, var olan nüfus için yeterli olan kamu hizmetlerinin yetersiz kalmasına, çarpık kentleşme neticesi kentsel yatırım maliyetlerinin artmasına ve verimsiz kullanımına, altyapı vb. problemlere yol açarak kamu hizmetleri maliyetini arttırmaktadır. Göç alan ülkeler, sosyal hizmetler, sağlık, konut, eğitim, yoksullukla mücadele konularında oldukça yoğun ve yaygın hizmet sunumu sağlanmasına olanak verecek politikalar yapmak durumunda kalmakta bu durumda devletin bütçesi üstündeki yükün artmasına sebep olmaktadır.

2.4.Göç ve Gelişme

Göç ve gelişme karşımıza günden güne büyümekte olan bir ilgi alana olarak gelmektedir. Göçün gelişme üzerinde olan olumlu ve olumsuz etkileri ile ilgili oldukça fazla tartışma söz konusu olmuştur. Yapılan bu tartışmalar bir taraftan, az gelişmiş olmanın göçün bir sebebi olduğunu savunurken, diğer taraftan, göçün gelişim göstermekte olan ülkelerin nitelikli vatandaşlarını yitirmesine sebep olduğunu belirtmektedir.

Sözü edilen her iki iddianın da doğru tarafları bulunmaktadır. Yeterli bir biçimde organize edilen ve denetlenen uluslararası göçün ülkelerin gelişim göstermesine önemli bir faydası bulunmaktadır. Göç eden kişilerin geride bıraktıkları kişilere gönderdikleri ve resmi kalkınma yardımlarının üstünde rakamlara ulaşmış olan para aktarımları, gelişim göstermekte olan ülkeler için olabildiğince kayda değer bir dış kaynak olma özelliği göstermektedir.100 milyar Amerikan doları, 2003 senesinde, göç edenler tarafından, gelişim göstermekte olan kendi ülke ekonomilerinin devamlılığını sağlayabilmek için memleketlerine gönderilmiştir. Gerçi havale yapılan bu paranın miktarı tespit edilip açıklanan resmi olan rakamlardan iki veya üç katından daha da fazla olabilir, şu nedenle ki; gönderilen bu para transferlerinin büyük bir bölümünün yasal olmayan kanallarla gerçekleşmiş olmasıdır. Göç, yoksulluğun yerel ve ulusal seviyede azalmasına bu şekilde gerçekleşen para akımları sayesinde katkı sağlayabilmektedir.

Bir de farklı açıdan bu durumu ele alacak olursak, şayet işgücü piyasası en nitelikli ve üretken üyelerinin göç etmesi ile birlikte nitelikli eleman arzı açısından tedirginlik yaşamaya başlar ise, yaşanan bu vasıflı işgücü sıkıntıları, göçü gönderen topluma zarar verebilir. Olumsuz etki eden vasıflı göçe rağmen, göç hareketini gerçekleştiren ve yurt dışında yeteneklerini geliştiren göçmenler sahip oldukları teknolojik, bilgi ve beceri birikimlerini kendi memleketlerine aktarabilirlerse bu sebeple oluşan zararları en az seviyeye indirebilirler. Bu durum, göçü gönderen toplum bakımından iki taraflı bir netice içermektedir.¹¹⁶

Göç, göçmen gönderen ülke ekonomileri üzerindeki çok yönlü denge etkilerinin meydana çıkmasına da sebep olabilir. Örneğin, şayet göçün sebep olduğu iş gücü kaybı kaynak ülkedeki maaşları arttırsa, işgücü kıtlığı yaşamakta olan bölgeler çevresinde kırsal ekonomiler tekrardan yapılanacak, daha fazla sermaye yoğunluklu ve daha az iş gücü yoğunluklu üretim teknolojilerine ve faaliyetlere kayacaktır. Bu hareketlenme neticesinde, kırsal ekonomi içinde talep bağlantıları gelir çarpanları oluşturabilecek ve bu gelir çarpanlarının tesiri gelecek zamanlardaki göçleri biçimlendirici bir etki oluşturabilecektir.¹¹⁷

Göç ve uzun vadeli büyüme arasında olan ilişki karışık bir sorundur. Nedensellik konusu bu konuda önümüze gelen ilk sorundur. Buna göre, göç almakta olan ülkelerdeki hızlıca büyüme daha fazla göçü davet eder mi? Tersine, göç veren ve alan ülkelerin büyüme oranlarının göçte tesiri nedir? Benzeri sorular ile karşı karşıya gelebilmekteyiz. Örnek verecek ve tarihsel olarak inceleyecek olursak; 19. Yüzyılın ikinci yarısı ve 20. Yüzyılın başlarında, kaynak zengini, büyüyen Yenidünya ülkeleri Avrupa'nın işgücü fazlalığı olan ülkelerinden göç alan kuvvetli bir çekim noktası boyutuna gelmişti. Buradaki tarihsel tecrübeden yola çıkarak rahatlıkla şunu söyleyebiliriz ki, genellikle göçü teşvik eden, göç alan ülkedeki fırsatlar ve hızlı büyümedir.

¹¹⁶ "Migration: Migration and Development," ed.:Chauzy, age:5.

¹¹⁷J. Edward Taylor, George A. Dyer, "Migration and the Sending Economy, A Disaggregated Rural Economy Wide Analysis," *Journal of Development Studies*, vol.45, no.6, July 2009, p.969.

İşgücü piyasasından bir örnek ile bu durumu açıklayacak olursak; uluslararası göç, işgücü piyasasında var olan eksikleri karşılayabilme özelliği taşımaktadır. Bu sebeple, işgücü eksikliğini büyüme için ortadan kaldırmak, genelde, oldukça işgücü kıtlığı olan ekonomilerde sunulan bir davranış biçimidir. 1990'ların sonlarından beri ABD'de bulunmakta olan iletişim ekipmanları sektörü ve bilgi sektöründeki şirketler hızlı büyüme gösteren ve kendilerinin de bulunduğu bu sektörlerdeki nitelikli işgücü ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yoğun olarak Çin, Hindistan ve diğer gelişim göstermekte olan ülkelerden yabancı bilgi uzmanları ve bilgisayar mühendisleri istihdam etmektedir. Buna ilave olarak, yeniden tarihsel aşamaya baktığımızda, girişimci kapasitelerin uyguladığı risk almaya elverişli insanların göçü, sömürgeleştirme, zenginliğin meydana getirilmesi ve Yenidünya ülkelerindeki değişimler gibi gelişmelere ilk küreselleşme dalgası boyunca önemli katkılar sunmuştur.¹¹⁸

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, genel inanışın aksine, uluslararası göç ekonomik kalkınma ve büyümenin olmamasından değil, kalkınmanın bizzat kendisinden kaynaklanmaktadır. 1800'den sonra, Avrupa'da sanayi yaygınlaşırken, bununla beraber göç dalgalarını ülke ülke harekete geçirmeye başlamıştır. Günümüzde de en fazla uluslararası göçmen gönderen toplumlar en az gelişmiş ve en yoksul olanlar değildir. Daha doğrusu, hiçbir ulus, kitlesel nüfus hareketleri (genellikle kırsal alanlarda yaşamakta olan geleneksel geçim kaynakları kullanan insanların hareketi) olmadan, gelişmiş bir piyasa ekonomisine geçiş dönemi yaşamamıştır.¹¹⁹

Kalkınma ve göç arasında olan ilişki değişken ve karmaşıktır. Bu konu hakkında yapılan bilimsel faaliyetlerle ulaşılmış olan sonuçların çeşitliliği, genelleme yapılmasına mâni olmaktadır. Bu bilimsel faaliyetler neticesinde genellikle, dört farklı etkileşim türüne ulaşılmıştır. Bu etkileşim türlerinden birincisi; gidilen yerdeki

¹¹⁸Andres Solimano, "International Migration and The Global Economic Order", *The World Bank, Policy Research Working Paper*, no.2720, November 2001, p.15.

¹¹⁹Douglas S. Massey, "Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century," *Conference on African Migration in Comparative Perspective*, conference paper, Johannesburg, South Africa, 4-7 June 2003, p.25.

gelişim (kalkınma) göçmeni ne türlü etkilediği, ikinci etkileşim; köken bölgedeki gelişim göçmeni ne türlü etkilediği, üçüncü etkileşim; göçmenlerin gittikleri yerdeki gelişimi ne türlü etkiledikleri, dördüncü etkileşim; göçün, köken bölgede olan etkilerinin ne olduğudur.

En kolay olan birinci etkileşim açıklamasıdır. Şu nedenle, çeken faktörler uluslararası ve ulusal göç hareketlerini tanımlamaya çok destek olur. Daha yoksul kesimlerin oluşmasında göçmenlerin sorumluluklarının olduğu ile alakalı birtakım görüşler olsa da, çoğu incelemeler, göçmenlerin gelişen ve yeni olanaklara tepki olarak göç ettiklerini belirtmektedir. Daha önce olan göç modellerine göre de, göçe daha eğimli kişilerin yaşadığı alanlar en az gelişim göstermiş olan alanlardır. Etkileşimlerden ikincisini inceleyecek olursak, gelişim uzmanlarının birçoğu, göç baskısını kırsal gelişimin azalttığını öne sürmektedir. Fakat yapılmış olan detaylı çalışmalar bize (örneğin, yakın zamanda Çin ile alakalı olarak yapılan), dışa göçün sebepleri için birden fazla ögenin yer aldığı çok nedenli bir tablo sergilemektedir.

Etkileşimlerden üçüncü ve dördüncüyü inceleyecek olursak; üçüncü etkileşim açısından ele aldığımızda, göç alan ülkedeki ekonomik refahı uluslararası göçün iyileştirdiği görülmektedir. Dördüncü etkileşim açısından ele aldığımızda ise, çoğu incelemeler, göçün köken ülkedeki işsizlik oranını düşürdüğü ve göç edenlerin gelirlerinin bir kısmını geride bıraktıklarına para havalesi yolu ile göndermelerinden dolayı, gidilen ülkeler ile köken ülke arasındaki eşitsizliklerin azalmasına yardımcı olduğunu ortaya çıkarmaktadır.¹²⁰

Bu etkileşim, politikalara ve varsayımlara rağmen Teitelbaum ve Russell (1992) adında araştırmacıların yapmış oldukları çalışmalar neticesinde elde ettikleri verileri bir araya topladıklarında, uluslararası göç ve ekonomik gelişme arasında var olan ilişkinin birden fazla özelliğinin oldukça basitleştirilmiş olduğunu ve bu ilişkinin bazı paradoks ve tutarsızlıklar içerdiğini bildirmişlerdir.

¹²⁰De Haan, 'Livelihoods and Poverty,' p.19-20.

İlk paradoks, ekonomik gelişimin göç üzerindeki uzun ve kısa dönemli etkileri arasındaki tutarsızlıkta bulunmaktadır. Uzun dönem, nesiller ya da birkaç 10 yıllık zamanı içerirken, kısa dönem 10 ya da 20 yıllık zamanı kapsamaktadır. Paradoks şöyledir: Uzun dönemde, gelir düzeyi düşük olan ülkelerdeki hızlı ekonomik gelişimin, günümüz ve gelecek zamanda, göçe yönelik oldukça fazla istek yaratan baskıları hafifletmesi beklenir. Birkaç 10 yıldan fazla devam eden hızlı ekonomik gelişim, hızla çoğalan işgücü sayısı için iş olanakları sunabilir, yeterli becerideki iş adamları ve yüksek eğitim görmüş profesyoneller için kariyer olanaklarını genişletip artırabilir, hükümetlere sağlık, altyapı, sosyal ve eğitim hizmetleri geliştirmek için lazım olan finansal kaynakları sağlayabilir. Ayrıca, sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kazanımları arasındaki yüksek olan değişiklikleri azaltabilir ve birden çok ülkede göçü tetikleyen nüfus baskılarını azaltmaya yardım edebilir. Fakat daha kısa sürede hızlı ve başarılı gelişmenin etkileri tam tersine olmaktadır. Şu nedenle, kısa sürede gerçekleşmiş olan ekonomik büyüme, göçe eğilimi artıran bir etkiye sebep olmaktadır.

İkinci paradoksu özetleyecek olursak; tüm sanayileşmiş ülkeler yoksul olan ülkelerdeki ekonomik gelişmeleri sürdürebilmek için resmi mekanizmalar ve açık politikalar kabullenmelerine rağmen uygulamada, genelde dolaylı olarak ya da doğrudan bu gayretleri etkisiz hale getirmeye meyillidir. Sanayileşmiş ülkelerin çoğu, gelişim göstermekte olan ülkelere finansal destek sunmakta ve kendi ülke piyasalarına imtiyazlı ticaret geçişleri sağlamaktadır. Ancak ayrıcalıklı verilmiş olan yardımlar ekonomik bir gelişme sunamayacak kadar azdır. Bununla birlikte kendi menfaatlerini savunabilme açısından tedirgin olan iç baskı grupları, sanayileşmiş olan birçok ülkede ticaret politikası üzerinde olabildiğince etkili durumdadır. Bu sebeple yoksul olan ülkeler yararına uygulandığı söylenen bu politikaların yoksul olan ülkeler bakımından fiilen önemli bir yararı söz konusu olmamaktadır.

Genellikle sanayileşmiş ülkelerdeki iç politika baskıları neticesinde, gelir düzeyi düşük olan ülkelerin gizli gelişimine zarar veren neticeler meydana gelmektedir. Buna bir örnek verecek olursak; Karayip Havza Girişimi ve Lome Konvansiyonları gibi açık bir biçimde ayrıcalıklar veren ticaret anlaşmaları bile, daha

az gelişim göstermiş olan ülkelerin açıkçası daha fazla avantajlı olduğu işçiliği fazla olan ürünleri (tarımsal ürünler, ayakkabı ve giyecek gibi) bu ticari anlaşmalar içerisine dâhil edilmemekte ya da kısıtlanmaktadır. Bu yolla az gelişmiş olan ülkelerin avantajlı olan ürünlerinin kendi pazarlarına girişine engel olmaktadır. Bu durumu bir başka örnekle daha açıklamak gerekirse; ABD, şeker grupları topluluğunun baskıları neticesinde, Karayıpler'den ithal ettiği şekerin miktarında yaklaşık olarak %75 oranında indirim gitmek zorunda kalmıştır. Bu baskıların neticesinde ortaya çıkan talep düşüşü, en büyük tedarikçi olan Dominik Cumhuriyeti'nde gerçek bir dışa göç baskısı meydana getirmiştir.¹²¹

Sonuç olarak bütün bu paradoks ve etkileşimleri ele alıp açıklama getirdikten sonra şunları söylemek mümkün; politik ve ekonomik yapılarda var olan mekânsal eşitsizlikler, nüfusun az ücretli yerlerden fazla ücretli yerlere doğru ilerlemesine sebep olmaktadır. Klasik bir ekonomist olan David Ricardo¹²² ise, bunun gibi bir hareketliliğin kalkınma için kesinlikle olması gereken bir faktör olduğunu ileri sürmüştür.¹²³

2.5.Döngüsel Göç

Döngüsel göç kavramı, pek yeni olmayan ve on yıllardır bilinmekte olan bir kavramdır. İlk defa 1970'li senelerde kullanılmaya başlanmıştır. Graeme Hugo Endonezya'daki iç göçü tanımlayabilmek için bilimsel anlamda ilk defa 1982 yılında döngüsel göç kavramını kullanmıştır. Bu kavram daha sonraları, farklı birçok modeli ifade etmek için kullanılmaya başlamıştır. Kavramsal olarak döngüsel göç günümüzde, daha çok ekonomik işbirliği örgütleri kuran ülkeler arasında meydana gelen, akışkan ve uzun vadeli programlara dayanmaktadır. Bu programlar hiçbir zorlama ve sınırlama bulundurmeyen uyarlanabilir programlardır. Programların gerçekleştirilmesinde bulunan ana karakterler çeşitlilik arz etmektedir. Bu ana karakterler içerisinde sadece yöneticiler değil, sayıları gün geçtikçe artmakta olan

¹²¹Cohen, *Migration and Its Enemies*, s.10-11.

¹²²Ali Özgüven, *İktisadi Düşünceler Doktrinler ve Teoriler*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 3. baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s.101-102-103.

¹²³David Carr, "Population and Deforestation: Why Rural Migration Matters," *Progress in Human Geography*, vol.33, 2009, p.363

özel sektör kuruluşları, göçmenlerin kendileri, uluslararası toplum ve sivil toplum da yer almaktadır. Göçmenler burada sadece pasif katılımcı olarak değil, kendi hareketliliklerinin aktif temsilcileri konumundadırlar.¹²⁴

Göçle alakalı olarak uygulanmış olan çalışmaların meydana getirdiği göç kaynaklarında, geri dönüş göçlerinin oldukça seçici ve dikkate değer oldukları gözükmektedir. İlk taşınma hareketleri gerçekleştirildikten sonra göçmenler yeniden taşınmaya daha da eğimli bir hal alırlar. Gerçekleştirilmiş olan her bir hareket mecburi olarak göçe özel sermayenin birikmesi neticesinde, kendi kendini sürdüren bir döngüsel göç hareketliliği kurar ve bundan dolayı, döngüsel göç gelişim gösteren bir hareket özelliği kazanır.

Dönüş göçü, esasta göç ile alakalı olarak alınmış olan kararların ideal olmadığının hissedilmesi sebebi ile ardından düzeltici bir mekanizma olarak veya uygulama öncesi planlanmış ve belirlenmiş geri dönüş kararlarından dolayısıyla meydana çıkabilir. Döngüsel göç, mutlak olmayan sürekli bir hareket profiline sahip olsa da bu, bir insanın kişisel, ekonomik ve sosyal halini her aşamada en düzgün duruma getiren ya da yeniden gerçekleştiğinde daha düzgün duruma getiren bir alternatif olarak değerlendirilebilir. Döngüsel göçü başka bir biçimde değerlendirecek olursak, hem köken ülke hem de ağırlayan ülkedeki imkânlardan faydalanmanın bir alternatifi olarak da düşünülebilir. Aynı zamanda bu geri dönüş göçleri, çıkarları en üst düzeye taşıyabilmek için sıkça konumsal değişimler yapmayı seçmek anlamı da taşımaktadır.

Döngüsel göç bir bakıma, göçmenlerin hem köken ülke hem de ev sahibi ülke alternatiflerini açık tutmasına destek olmakta ve uzun dönemli bir bağlanma riskini de hafifletmektedir. Buna ilave olarak, ev sahibi olan ülkeye yapılan ilk göçte büyük ölçüde bir belirsizlik mevzubahisken, geri dönüş kararları, daha bütün bilgi sahibi

¹²⁴Dovelyn Ranaveig Agunias, Kathleen Newland, "Circular Migration and Development: Trends Policy Routes and Ways Forward," *Migration Policy Institute*, Policy Brief, April 2007, p.2.

olarak alınan kararlar özelliği taşıdıkları için dolayısı ile yerleşme ve araştırma maliyetleri ve hatta ödenecek duygusal bedelin ölçüsünü de hafifletmektedir.¹²⁵

Döngüsel göç, göçmenlerin kendileri, göçmen kabul eden ülkeler ve göçmen gönderen ülkeler için, üç kazananı olan bir çıkar yolu olarak idrak edilir. Bu duruma açıklık getirmek gerekirse; göç alan ülkeler bakımından ele aldığımızda, gidilen ülkeler bu göç hareketi yolu ile hem nitelikli hem de niteliksiz işlerde gereksinim duyulan iş gücü ihtiyacını devamlı olarak tedarik etme olanağına erişecektir. Göçmenler bakımından değerlendirecek olursak, göç edenler hem iş olanağına hem de daha fazla gelir temin etme olanağına sahip olacaklardır. Döngüsel göçü köken ülkeler bakımından değerlendirdiğimizde ise bu ülkeler, göçmenler geriye dönüş yapmadan önce göçmenlerin göndermiş oldukları para havaleleri sebebi ile, daha sonra da bu göçmenlerin sahip oldukları becerilerinin değerlendirilmesi ve yapacak oldukları yatırımlar nedeni ile kazanç elde edebileceklerdir. Anlatılanlar çerçevesinde değerlendirmek gerekir ise, bu hareketi gerçekleştiren göçmenler, misafir oldukları ülkeler ve memleketleri arasında yasal bir gidiş-geliş hareketini uygulamaktadır. Bu sebeple, döngüsel göç hareketinin, eşit olmayan tarafların arasındaki bir alışverişten çok, ortak olanlar arasındaki bir dayanışma olarak düzenleme yapıldığını gözetmek mümkün olmaktadır.¹²⁶

Döngüsel göç ile alakalı olarak yapılmış olan en çağdaş tanımlamaları dört ayrı boyut kapsamaktadır. Bu boyutlar; zamansal, uzamsal, gelişimsel ve tekrarlamalı boyutlardır. Bunları kısaca maddeler halinde açıklamak gerekir ise:

- Zamansal boyut (süreç): Kısa dönemli taşınmalar (sezonluk işçiler için birkaç ay kadar kısa ve vasıflı geçici işçiler için birkaç yıla kadar) ve yaşama dayalı dönüşümlerden oluşan kalıcı taşınmalar (örneğin emekli olmak ve sonrasında

¹²⁵Amelie Constant, Klaus F. Zimmermann, "Circular Migration: Counts of Exits and Years Away From the Host Country," *German Institute for Economic Research*, Discussion Papers 718, Berlin, August 2007, p.3-4.

¹²⁶Ahmet İçduygu, *Circular Migration and Turkey an Overview of the Past and Present Some Demographic Economic Implications*, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Circular Migration Series, 2008/10, s.2-4.

da orada yaşamlarını sürdürebilmek için kendi ülkelerine giden insanlar) biçiminde sınıflandırılır.

- Uzamsal boyut (coğrafya): En az iki kutup kapsar. Bunlar gidilecek yer ve köken ülkesidir. Döngüsel göçmenlerin az bir bölümü de ikiden daha fazla kutba yönelme gösterir. Örneğin; Lübnanlı sanayicilerin, Nijerya'da iş merkezleri, Lübnan'da tarihsel aile bağları ve Londra'da da ailelerine ait bir evlerinin olması durumu gibi.
- Tekrarlamalı boyut: Birden çok döngüyü kapsamaktadır. Ağırlayan ülke ile köken ülke arasındaki sadece bir gidiş-geliş yapan göçmenler normalde geri dönüş yapan göçmenler olarak tanımlanır. Döngüsel göçün ayırt edici bir özelliği de döngülerin tekrarını barındıran daha akıcı bir ileri geri hareket etme modelidir.
- Gelişimsel boyut: Hem göç alan hem de göç veren yerlerde yaşamakta olan insanların bu gidiş geliş hareketliliğinden fayda sağladığını ve yapılan düzenlemelerin bunu sağlayabilmek için planlandığını anlatmaktadır.¹²⁷

¹²⁷Steven Vervotec, "Circular Migration: The Way Forward in Global Policy," *James Martin 21st Century School University of Oxford*, working papers, paper 4, year 2007, p.9.

Tablo 2. Döngüsel Göç Politika Rotası¹²⁸

	Olağan Rota Köken Ülkelerle İlişkilerin Devam Ettirilmesi	Daha Az İzlenen Rota Gidilen Ülkelerle İlişkilerin Devam Ettirilmesi
Kalfa Göçmenler: (Diaspora Üyeleri Dahil)	Geri Dönüş Teşviklerinin Sağlanması: Daha Yüksek Vasıflı ve/veya iyi Finanse Edilenlere Odaklanma	Döngüden Caydırıcı Faktörlerin Ortadan Kaldırılması -Esnek Oturum ve Vatandaşlık Hakları -Taşınabilir Kârlar -Ulaşılabilir Bilgi
Geçici Göçmenler	Sınırlayıcı Özellikle Güçlü Geri Dönüş Hükümleri Olan Geçici İşçi Programları ve Gereğinden Fazla Kalma Durumunda Cezalar	Esnek ve Açık Çalışma Düzenlemeleri -Daha Esnek Kontratlar -Tekrar Giriş Seçenekleri -Vizelerin Taşınabilirliği -Beceriler ve Girişimcilik Kazandırma

Döngüsel göç, çifte vatandaşlığı, göçmen haklarının tanınmasını ve göçmenlerin daha saygın bir duruma gelmelerine imkân sağlayan bir göç hareketi olarak da önümüze gelmektedir. Döngüsel göç kavramı, yoksulluğu en aza indirme temel görüşüne dayanarak, göçün bilinmekte olan sebeplerini meydana çıkarmayı amaçlamakta ve sosyo-ekonomik gelişimin habercisi olarak ulusal ve uluslararası küresel insan hareketlerine gerekli olan ihtimamı sağlamaktadır.

Aşağıda döngüsel göçten meydana gelen avantajlar verilmiştir:

- Kanundışı göç eden göçmenleri kendi ülkelerine geri dönmeye zorlamak için uygulanan olumsuz tutumları azaltır.
- Döngüsel göç, işgücüne gereksinim duyan ülkelerde bulunmakta olan işverenlere, kendi yetişmiş işgücünün dolduramadığı sektörlerdeki işgücü açıklarını, karşılıklı olarak her iki ülkenin kanunlarını ve göçmenlerin haklarını hesaba katarak kapatma olanağı sağlayabilir.
- Döngüsel göç, iki alternatifle beyin göçünü telafi edebilir:

¹²⁸Dovelyn Rannveig Agunias, Kathleen Newland, "Circular Migration and Development: Trends Policy Routes and Ways Forward," *Migration Policy Institute*, 2007, p.9.

- Yoksul olan ülkelerdeki işsizlerin kendi ülkelerinde ihtiyaç fazlalığı olarak kalmalarının yerine, beyin rejenerasyonu amacı ile göç etmelerine imkan sunabilir.
- Göçmenleri, kendi yurtlarında iyi bir aile yaşantısı yaşatmak, başka işlerde çalışmak için geri dönüş yapmaya özendirilebilir.¹²⁹

Şunu da unutmamak gerekir ki, sosyo-ekonomik kalkınmayı uygulayabilmek için uluslararası göç tek başına yetersizdir. Bu ayrıca uygun olan politikalarla desteklenmeli, beslenmeli ve yönlendirilmelidir.

2.6.Uluslararası Göç

“Uluslararası göç, kişilerin ülkeler arası ölçütte, ekonomik durumu yoksul olanlardan daha zengin olanlara doğru uyguladıkları hareketlerdir.”¹³⁰ Uluslararası emek göçü birkaç evreye göre değişiklik meydana getirmiştir. Savaş sonrası devrede, statik neo-klasik modele dayanan, işgücü göçünün göç gönderen ülkelerin ekonomisi üzerindeki olumlu etkisi ile ilgili bilinen bir hoşgörülük var olmaktadır. Bu bakımdan ele alındığında, iş gücü göçü daha iyi istihdam olanakları içeren ülkelere taşınabilme fırsatları oluşturarak, göç veren ülkelerdeki işsizlikler için bir çeşit emniyet valfi vazifesi görüyordu. Bununla birlikte, uluslararası göçü, yüksek ve düşük gelire sahip olan ülkeler arasındaki gelir ve ücret farklılıklarını azaltarak, ekonomiler arasında yaklaştırmaya neden oluyordu. Neticede köken ülkelere gönderilmiş olan para havaleleri ile doğrudan yabancı yatırımlar göçü gönderen ekonomi için kayda değer bir parasal giridiye neden olmaktadır.

Tartışmanın ilerleyen evrelerinde Bağımlılık Teorisi¹³¹ yanlıları tarafından, uluslararası emek göçü ve kalkınma arasında olan olumlu ilişkiyle alakalı düşüncelere itirazlar günbegün artış göstermiştir. Bu teoriyi savunan kişiler, göçün

¹²⁹Betty Okott, "Migrant's Rights Double Citizenship and Circular Migration," *Europa-Africa Civil Society Forum*, Lisbon, Portugal, 15-17 November 2007,p.6-7.

¹³⁰Ian Bruff, "Migrants are not Variables: A Critique of the Migration Literature and Associated Policy Development," *Multicultural Center Prague*, Migrationonline.cz, May 2007, p.2.

¹³¹Leyla Dolun, A. Hakan Atik, "Kalkınma Teorileri ve Modern Kalkınma Bankacılığı Uygulamaları," *Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.*, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ekim 2006, Ankara, s.10.

gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerdeki yatırımlar ve ticaret ile ilgili, yapısal manada eşit olmayan şartlar nedeni ile meydana geldiğini iddia etmişlerdir. Uluslararası emek göçü, gelir ve ücret başlıklarını aşamalı olarak yok etmek yerine aslında göç gönderen ekonomilerin yapısal hatalarını daha çok yükseltmekteydi. Bağımlılık Teorisi yanlıları açısından bu durum, beyin göçü olarak bilinen aşama nedeni ile ender bulunan idareci, bilim adamları ve mühendislerin kaybedilmesi yoluyla gerçekleştiriyordu.¹³²

Michael Hardt ve Antonio Negri, *Empire (İmparatorluk)* adlı kitaplarında; toplu göç üretim için gerekli hale gelmiştir düşüncesini öne sürmüşlerdir. Bu konuyla alakalı olarak yapılmış olan diğer incelemelerin bir bölümü de uluslararası göçün ekonomiler için yapısal mecburiyet olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır. Uluslararası göç, bu uzmanlara göre, işgücü piyasasının düzenlenmesinde riskli bir öge olma özelliği taşımaktadır. Bu görüş, göçün yalnızca sermaye birikimi nedeniyle meydana gelmediğini, tersine, göçmenlerin isteklendirmeleri ve göç sürecinde etkisini gösteren diğer etkenlerin karmaşık olduğunu ve üretimin yanı sıra diğer boyutları da bünyesine aldığını bildirmişlerdir.¹³³

Uluslararası göçmen gönderen ülkenin işgücü arzını değiştirerek o ülkenin mali hesabını etkileyebilir. Bu durum iyi eğitim görmüş göçmenlerin başka ülkelere göç etmesi neticesinde, köken ülkelerin yüksek gelirli vergi mükelleflerinden mahrum kalması nedeni ile meydana gelmektedir. Göçmenlerin göç etmeden önceki sağlık ve eğitim giderlerinin devlet tarafından karşılandığı düşünüldüğünde, gönderen devletin bu bireylere aslında önceden yatırım yaptığı fakat bu yatırımların karşılığını ise göç alan ülkelerin aldığı neticesine varılabilir.¹³⁴

¹³²Jeroen Johannes Klink, "Cities International Labor Migration and Development: Towards an Alternative Research Agenda," *Habitat International*, vol.32, 2008, p.238.

¹³³*Refugees and Forced Displacement, International security Human Vulnerability and the State*, editör: Edward Newman, United Nations University Press; 2003, p.15.

¹³⁴Gordon H. Hanson, "The Economic Consequences of the International Migration of Labor," *National Bureau of Economic Research, NBER Working Paper Series*, working paper: 14490, November 2008, p.26.

Günümüzde, ekonomistler uluslararası göçün bilincine git gide daha fazla varmaya başlamışlardır. Gelişmiş ülkelerde, uygun göç politikaları hakkındaki tartışmalar yoğunlaşmaktadır. Kalkınma ekonomistleri arasında ise asıl ilgi göç ve kalkınma arasındaki bağlara odaklanmıştır. Örneğin, yoksulluğun hafiflemesinde göç ve para aktarımının rolü, göç ve insan gelişimi, beyin göçü, ticaret ve yatırım arasındaki bağlar gibi konularda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Göçe duyulan bu artan ilgiye rağmen, araştırmacıların ülkeler ve bölgeler arasındaki uluslararası göç modellerine küresel bir bakış açısıyla yaklaşmalarını oldukça şaşırtıcıdır. Bu yetersizlik, esasında iki taraflı göç akımları hakkında kapsamlı ve güvenilir bilgi yokluğundan kaynaklanmaktadır.

Bu eksikliği gidermek için OECD, örgüt içerisinde bulunan ülkelerde mevcut göçmenler hakkında ayrıntılı stok ve akış bilgisi üreten çalışmalar yapmaktadır. Bu bilgi üretme işini kendi organizasyonu dışındaki sadece birkaç ülkeyi de içine alarak gerçekleştirmektedir. Toplanan bu bilgiler, göç ile ilgili analizler için kullanılmaktadır. OECD dışında, BM' de, uluslararası göçmen hareketlerini küresel olarak ele alan çalışmalar yapmaktadır. Ancak bu çalışmalar her ülke için yalnızca toplam göçmen stokunu içermektedir.¹³⁵

Her biri, sınırlarını kimin geçip kimin geçemeyeceğini belirli politika ve kurullarla düzenlemiş bulunan 200 civarında egemen ulus devletini barındıran dünyada, hesaplamalara göre, 2000 yılında 175 milyon göçmen vardı ki bunların 110 milyonu yani %63 'ü daha gelişmiş olarak nitelendirilen bölgelerdedi. Bu gelişmiş bölgeleri; Japonya, Yeni Zelanda, Avrupa, Kuzey Amerika, Avustralya ve eski Sovyetler Birliği şeklinde sınıflamamız mümkündür. 1960'tan bu yana daha az gelişmiş ülkelerdeki göçmen payı azalmışken, daha gelişmiş ülkelerdeki göçmen payı artmıştır. Bunun en büyük nedeni, göç için daha gelişmiş ülkelerin tercih edilmesi ve bu ülkelerdeki yavaş nüfus artışıdır.

¹³⁵*International Migration and Economic Development*, editör: Özden Çağlar, The World Bank 2007, s.17-18.

Göçmen sayısı çok fazla mı, az mı, yoksa tam olması gerektiği gibi mi? Bu tartışmaya açık bir konu olma özelliğini sürdürmektedir. Dünyada çok fazla göçmen olduğunu düşünenler, Dünyanın 175 milyon göçmenin bir araya gelmesi durumunda, bu topluluğun Brezilya, ABD, Çin, Hindistan ve Endonezya'dan sonra Dünya'daki altıncı en kalabalık nüfus olacağını belirtmektedirler. Bir başka bakış açısıyla, eğer daha gelişmiş ülkelerdeki 110 milyon göçmen bir topluluk oluştursa, bu topluluk, ABD, Rusya ve Japonya'dan sonra, Almanya'nın da önünde en kalabalık dördüncü endüstriyel topluluk olma özelliği taşıyacaktır.

Göçmenlerin sayısı dünya nüfusundan daha hızlı bir şekilde artmaktadır, bu da komünizmin çöküşüne, Afganistan ve Yugoslavya'da olduğu gibi mültecilerin ortaya çıkmasına neden olan savaşlara, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'nın kabulüne ve Asya'daki ekonomik kalkınma mucizesine bir yanıt teşkil etmektedir. Birçok endüstriyel ülkedeki göçmen sayısındaki artışta azalmalar görülmeye başlamıştır. Bunun temel sebebi hükümetlerin ülkeye giriş ve ülkede çalışma izni verme konusunda oluşturdukları engelleyici, denetleyici ve kısıtlayıcı politikalarıdır. Ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklar artmakta ve bu da daha yüksek gelir ve meslek sahibi olabilmek için yapılan göçleri teşvik edici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dünyanın toplam GSYİH (gayri safi yurt içi hasılası) 2000 Yılında 30 trilyon Dolar'dı. Bu rakamın dünya nüfusu arasında paylaşılması sonucunda ortaya çıkan ürün ve hizmetin ortalama değeri kişi başına yılda 5 bin Dolar olarak hesaplanmıştır. Fakat rakamsal olarak ülkeler açısından gözle görülür bir fark söz konusu olmaktadır. Çünkü kişi başına düşen milli gelir Etiyopya'da yılda 100 Dolarken bu rakam İsviçre'de 38 bin Dolar civarında olmaktadır. Ülkeler kişi başına düşen GSYİH'larına göre gruplandırıldıklarında, kişi başına düşen milli geliri yılda 9 bin 300 Dolar ya da daha fazla olan yüksek gelirli ülkelerle, kişi başına yılda 750 Doların altında milli gelire sahip düşük ve orta gelirli ülkeler arasındaki farkın artış gösterdiği görülmektedir. Bununla beraber, düşük ve orta gelirli ülkelere çok azı yüksek gelir seviyesindeki ülkeler arasına yükselebilmektedir.

1975'te yüksek gelirli ülkelerin kişi başına düşen milli geliri, düşük gelirli ülkelerinkinden 41 kat, orta gelirli ülkelerinkinden ise 8 kat daha büyüktü. Çeyrek yüzyıl sonra, yüksek gelirli ülkelerde kişi başına düşen milli gelir, düşük gelirli ülkelerinkinin 66 katı, orta gelirli ülkelerinkinin de 14 katıydı. Kişi başına düşen gelir farklılıklarının alması, her geçen gün yüksek gelirli ülkelere neden daha fazla göç ve göç girişiminin olduğunu bize açıklamaktadır.¹³⁶

Uluslararası göçü ortaya çıkaran küresel faktörleri ele alacak olursak bunlar; yeni ulaşım ve iletişim teknolojileri, batı tarzı yaşam şeklini pazarlayan küresel medya projeleri, göçmenlerin hareketliliğini kolaylaştıran ağlar ve uluslararası toplumun genişlemesidir.¹³⁷

Göç akışlarının yönü bize kültürel ve tarihsel bağlantıların önemi kadar coğrafi mesafeyi de göstermektedir. En büyük göç akımları en fakir ülkelere gelmez. Dahası, ülkelerin uluslararası göçlerdeki pozisyonu zaman içerisinde değişiklik gösterir. Değişen gelir seviyeleri göç alanında artış veya düşüş yaratmaktadır. Göç gönderen ülkeler zamanla göç alan ülkelere dönüşebilir örneğin, İtalyan göçmenler 1960'lı yıllarda Almanya'ya giderken, İtalya daha sonra Afrikalı göçmenler için bir göç ülkesi haline gelmiştir.¹³⁸

Modern göçteki en açıklayıcı değişim, 1960'ların ortasında Avustralya, Kanada ve ABD'nin kendi göç politikalarını tamamen yeniden gözden geçirmeleriyle gerçekleşmiştir. Bu reformlar sadece daha fazla göçmen akımına neden olmamış, aynı zamanda Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki işgücü kaynaklarından gelen göçlere de kapılarını açmıştır. Göç etme maliyetlerindeki belirgin düşüş ve kıtalararası ulaşım ve iletişim hızındaki artışla birlikte, göç kısıtlamaları konusunda yapılan reform, hem göçmen miktarında hem de göçmen çeşitliliğinde düzenli bir artış beraberinde getirmiştir.¹³⁹

¹³⁶Philip Martin, *Managing Labor Migration in the Twenty First Century*, USA, Yale University Press, 2006, p.3-4-9.

¹³⁷Stephen Castles, "Understanding Global Migration, A Social Transformation Perspective," *UNDP Human Development Report 2009 Staff Seminar*, New York, November 2008, p.24.

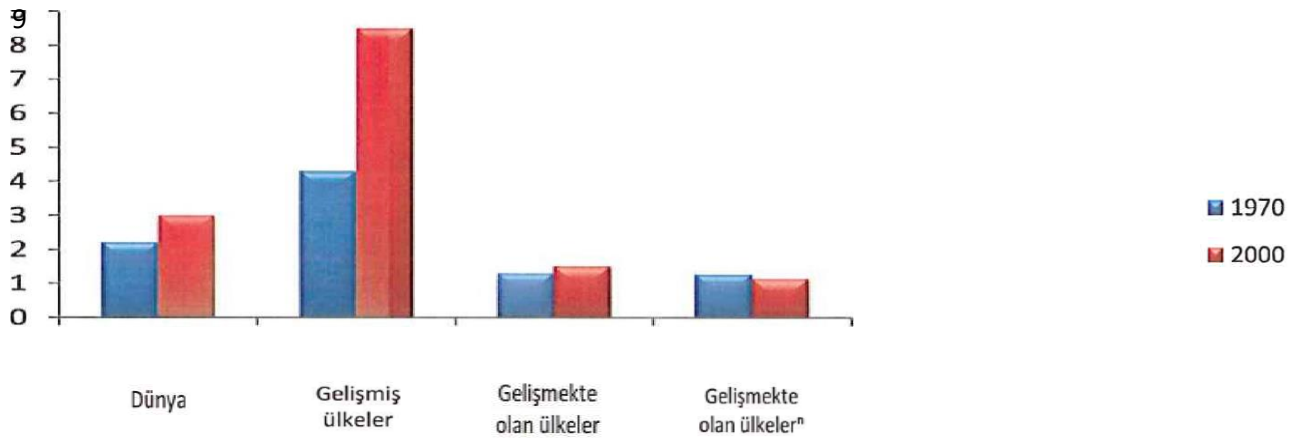
¹³⁸Ulrike Schuerkens, "Transnational Migrations and Social Transformations: A Theoretical Perspective," *Current Sociology*, vol.53, no.4, July 2005,p.537.

¹³⁹Ian Goldin, *Globalization for Development: Trade Finance Aid Migration and Policy*, USA, The World Bank, 2007, p.156.

**Tablo 3. Uluslararası Göçün Gidilen Ülkeler Yönünden Büyüklüğü
(1970-2000)¹⁴⁰**

Göçmen stoklarında yıllık yüzde değişiklikler			
	1970-1980	1982-1990	1990-2000
Dünya	2.0	4.4	1.3
Yüksekgelirliülkeler	2.4	2.9	3.1
Gelişmekteolan ülkeler	1.8	5.5	-0.1
Eski S.S.C.B. hariç	1.9	2.1	0.0
Eski S.S.C.B.	0.5	25.0	-0.3

Daha önce de belirttiğimiz gibi BM, 2000 yılında dünyadaki göçmen sayısının dünya nüfusunun %3 'ünü oluşturduğunu ve 175 milyon göçmen olduğunu hesaplamıştır. Göçmenlerin yüksek gelirli ülkelerdeki varlığı 1980 ve 2000 yılları arasında her yıl yaklaşık %3 oranında artmıştır ki bu oran 1970'lerde %2,4 seviyesindeydi. Yüksek gelirli ülkelerdeki göçmenlerin nüfustaki payı 30 yıllık süreçte neredeyse 2 katına ulaşmıştır. Dünyadaki nüfus artışı (göçmenler hariç) 1970'lerde %0,7 'den, her yıl düşerek, 1990'lı yıllarda %0,5'e kadar indi. Göç birçok yüksek gelirli ülkenin nüfus artışı üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, eğer göç olmasaydı Almanya, İtalya ve İsveç gibi ülkeler geçen yüzyılda nüfus azalmaları yaşamak durumunda kalacaklardı.

¹⁴⁰Economic Implications of Remittances and Migration 2006, The World Bank, s.27

Şekil 14. Göç Alan Ülkelerin Nüfuslarında Bir Pay Olarak Uluslararası Göçmenler¹⁴¹

Çoğu yüksek gelirli ülke 1980'den 2000'e kadar olan dönemde, yılda en az %2'lik bir göç artışı yaşamıştır. Bu artış kısmen, gelirleri artırmanın yanında, hizmete olan talebi ve teknolojik gelişmeler nedeni ile yüksek vasıflı işgücüne olan talebi artırdığından, yüksek vasıflı işçiler için küresel rekabeti, yüksek gelirli ülkelerdeki (yeni göçlerin olmasını kolaylaştıran) ağların büyümesini ve mülteci hareketlerini de büyük oranda artırmıştır. Göçteki bu artışın %70'lik bölümüne yakınına ABD ve Almanya ev sahipliği yapmıştır. Bu oran yüksek gelirli ülkelerin toplam nüfuslarının neredeyse %40'ına eşittir.

Sanayileşmiş ülkelerde göçmenlerin sayısında nüfusa bağlı bir artış görülmesine rağmen, bazı konularda son yıllarda uluslararası göç modelleri ve kompozisyonları sürekliliksergilemiştir. Örneğin, kadın göçmenlerin göç eden nüfus içerisindeki oranı neredeyse hiç değişmemiştir. Bu oran 1970 yılında küresel göçmen nüfusunun %47'si olurken, 2000 yılında ise %49'u olmuştur.¹⁴²

2.7. Türkiye' de Göç Olgusunun Ekonomik ve Sosyal Etkileri Üzerine Yapılmış Çalışmalar

Türkiye' de göç olgusunun ekonomik ve sosyal etkileri üzerine oldukça fazla çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmaların güncel olanlarının birçoğu yakın zamanda yaşanan zira halen yaşanmakta olan ve tüm dünyayı ilgilendiren Suriye iç savaşı neticesi ile oluşan göç ile ilgilidir.

Arslan, Bozgeyik ve Alancıoğlu' nun¹⁴³ 2016 senesinde gerçekleştirmiş oldukları Göçün Ekonomik ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep' teki Suriyeli Göçmenler Örneği adlı çalışmalarında; Suriyeli göçmenlerin genelde Türkiye özel de ise Gaziantep şehrindeki toplumsal ve ekonomik yansımalar analiz edilmiştir.

¹⁴¹Economic Implications of Remittances and Migration 2006, The World Bank p. 27

Not: n. Eski S.S.C.B. ülkeleri hariç.

¹⁴²The World Bank, *Economic Implications*, p.27.

¹⁴³ İbrahim Arslan, Yusuf Bozgeyik ve Erdal Alancıoğlu; Göçün Ekonomik ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep' teki Suriyeli Göçmenler Örneği, *İlahiyat Akademisi Dergisi*, 2016, s. 129-148.

Yapılan analiz sonucunda Suriyeli göçmenlerin hem ekonomik hem de toplumsal anlamda oldukça zorlandıkları ve sorun yaşadıkları ortaya konulmuştur.

Kaypak ve Bimay' ın¹⁴⁴ yine aynı sene de yani 2016 senesinde yaptıkları çalışmalarında göç olgusunun Batman genelinde ekonomik ve sosyo- kültürel etkilerini araştırmışlardır. Yapmış oldukları çalışmanın sonucunda; göçmenlerin belirli alanlarda uyum sağlama anlamında pek fazla zorluk çekmedikleri görülse de, göçmenlerin misafir olmaktan çıkıp kalıcı duruma geçmeleri sebebiyle çeşitli sosyo- kültürel ve ekonomik sorunla karşı karşıya kalmalarının yanı sıra kentte yaşayan halkta benzer şekilde oldukça önemli sorunlarla karşı karşıya kaldıkları ortaya çıkmıştır. Göçün başladığı ilk dönemde Suriyeli mültecilerin ekonomik açıdan olumlu yönde katkıları olmuştur. Göç sebebi ile gerçekleşen hızlı nüfus artışı perakende ve imalat sektöründe canlanmaya sebep olmuştur. Devlet tarafından mültecilere verilen hizmetlerin ve malların yerel tedarikçiler tarafından sağlanması yine yerel ekonominin canlanmasına sebep olmuştur. Mültecilerin göç ettikleri dönemde ellerinde bulundurdukları sıcak para da hem barınma hem de hizmet sektöründe olumlu etkiler yaratmıştır. Ancak zamanla mülteciler sebebiyle artan barınma kiralari yerel halkı zor durumda bırakmıştır. Yine mülteciler nedeniyle niteliksiz iş gücü artmış dolayısıyla yerel halkın işsizlik sorunu da artmıştır. Devlet tarafından Suriyelilere yapılan pozitif ayırım gerek ekonomik gerekse sosyo- kültürel olarak yerel halkı sıkıntıya sokmuştur. Yapılan çalışmada sosyo- kültürel açıdan yapılan değerlendirme de heterojen bir yapıya sahip olan Batman ilinde ilk zamanlarda önemli sayılabilecek sorunların yaşanmadığı ancak zamanla yerel halkta mültecilere karşı olumsuz tepkilerin oluştuğu saptanmıştır. Bu da huzursuzlukları ve sorunları beraberinde getirmiştir. Yine aynı problemler mültecilerin eğitim ve sosyal anlamda da sorun yaşamalarına sebep olmuştur.

¹⁴⁴ Şafak Kaypak, Muzaffer Bimay; Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Etkileri: Batman Örneği, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 2016, Cilt: 6, sayı: 1, s. 84- 110.

Öztürk' ün¹⁴⁵ 2017 senesinde yapmış olduğu çalışmasının örneklemini Adana' da yaşayan 400 Suriyeli göçmen oluşturmuştur. Söz konusu göçmenlere 25 sorudan oluşan anket uygulanmış, toplanan veriler SPSS programı ile değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmenin sonucunda; demografik, ekonomik ve sosyal faktörlerden yaş, cinsiyet, göç edilen yeri tercih sebebi ve memlekete dönme düşüncesi ile göç hareketliliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Büyükyılmaz¹⁴⁶ 2017 senesinde yapmış olduğu araştırmasında kırsal göçün nedenlerini ve sosyo- ekonomik etkilerini İstanbul ili Küçükçekmece ilçesi özelinde incelemiştir. Bu kapsamda Küçükçekmece ilçesinin beş farklı mahallesinde yaşayan 420 bireye anket uygulanmıştır. İstatistiki analiz sonuçlarına göre; göçlerin ekonomik sebepleri ile göç edenlere ekonomik etkileri arasında pozitif bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Göç edenlerin ekonomik etkilerindeki bir birimlik değişikliğin, genel ekonomik sebeplere de aynı oranda yansıtacağı saptanmıştır. Göçlerin ekonomik sebepleri ile göç edenlere sosyal etkileri arasında pozitif bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Göç edenlerin sosyal etkilenmelerindeki bir birimlik değişikliğin, genel ekonomik sebeplere de aynı oranda yansıtacağı saptanmıştır. Göçlerin, göç edenlere ekonomik etkileri ile göçlerin sosyal sebepleri arasında negatif bir korelasyonun yani ilişkisizliğin olduğu saptanmıştır. Göçlerin, göç edenlere sosyal etkileri ile göçlerin sosyal sebepleri arasında negatif bir korelasyonun yani ilişkisizliğin olduğu saptanmıştır.

Aydın¹⁴⁷ 2016 senesinde dış göçlerin Türk ekonomisine etkilerini Suriye özelinde incelemiştir. Gerçekleştirilen araştırmalar ve edinilen bulgular neticesinde Suriye kaynaklı dış göçün ve bunun kaynağı olan Suriye iç savaşının Türkiye' ye doğrudan ve dolaylı ekonomik etkileri olduğu görülmüştür. Suriye kaynaklı dış

¹⁴⁵ Zeynep Öztürk, “Suriye’ den Adana İline Gelen Göçmenlerin Sosyo- Ekonomik Durumunun Analizi”, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2017, s. iv.

¹⁴⁶ Yasin Büyükyılmaz, “Kırsal Göçün Nedenleri ve Sosyo- Ekonomik Etkileri: İstanbul Küçükçekmece Örneği”, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi ve Finans Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2017, s.150- 151.

¹⁴⁷ İbrahim Aydın, “Dış Göçlerin Türk Ekonomisine Etkileri: Suriye Kaynaklı Dış Göçün İktisadi Açından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi”, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2016, s. 140- 141.

göçün, Türk ekonomisine doğrudan olan etkisi nüfus üzerindedir. Suriye kaynaklı dış göç, 2015 yılında Türkiye' nin 78 milyon 741 bin 53 olan nüfusunu %3,49 oranında artırarak 81,5 milyona yükseltmiştir. Türkiye' nin 2003-2010 seneleri arasında sıfır sorun politikası bağlamında Suriye ile ekonomik, siyasi, kültürel ve eğitim alanlarında gerçekleştirilen işbirliği hem Türkiye' ye hem de Suriye' ye olumlu katkılar getirmiştir. Bu katkı özellikle 2010 senesive 2011 senesinin ilk aylarında Türkiye' nin dış ticaret kaleminde belirgin şekilde görülmüştür. 2010 senesinde Türkiye' nin Suriye ile dış ticaret hacmi 2.3 milyar dolardır. Bu durum, Türkiye-Suriye iktisadi ilişkilerinin altın çağını yaşadığını göstermektedir. Yine aynı dönemde Suriye de Türkiye ile dış ticaretini geliştirmiş ve Türkiye ile ihracat hacmini azami seviyeye çıkarmıştır. 2011 senesinden 2015 senesine kadar ki zaman dilimi değerlendirildiğinde Türkiye ve Suriye arasında siyasi ilişkilerin kutuplaşmaya dönüşmesi dış ticaret hacminin 2012 senesinde dip yapmasına sebep olmuştur. 2011-2013 yılları arasında Suriye'ye yapılan ihracat ve ithalat hacmi hızla gerilemiştir. İç savaştan önce Türkiye' ye turist olarak ziyarete gelen Suriyeli vatandaşlar bugün toplumsal ve sosyal yardımlarla yaşamaya çalışan sığınmacılar haline gelmiştir. Bu durum neticesinde turizm gelirlerinde oluşan kayıptan ziyade mültecilerin maliyetlerinin düşünülmesi oldukça yerinde olacaktır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde dış kaynaklı olan bu göç Türkiye' de turizm sektörünü doğrudan olumsuz yönde etkilemiştir. Yerli halkın ve Suriyeli mültecilerin işgücü konusunda karşı karşıya gelmeleri de bölgesel işsizlik, işsizlik oranı ve sayısı gibi ekonomik parametrelerde değişime sebep olmuştur. Ayrıca mülteciler; işgücü ücretlerinde düşüşe ve kayıt dışı istihdamda artışa sebep olmuştur. İç savaş sonrasında Suriye' de yaklaşık 206 milyar dolarlık tahribat Türkiye' nin desteği ile iki ülke arasındaki ilişkilerde dönüm noktası olarak düşünülebilir. Bu tahribat özellikle inşaat sektörü, elektrik dağıtım kanalları, alt yapı hizmetleri, eğitim, gıda ve sağlık kapsamında gerçekleşmiştir. Başka bir açıdan Türk iş adamlarının ve mühendislerinin Suriye' nin yeniden imarında yer alması Türkiye' ye döviz girişine sebep olacak ve carı işlemler açığının kapatılmasında önemli fonksiyon olacaktır. Bu da dış göçün doğrudan ve dolaylı ekonomik etkilerini göstermektedir.

Türkiye’ de göç ile alakalı yapılan çalışmalar daha çok konunun sosyolojik ve hukuki boyutları üzerinde odaklanmaktadır. Hâlbuki konunun sosyolojik itici faktörlerinden olan ekonomik unsurlar ve göç edilen bölgelerden ekonomik bağlamda beklenen refah, göçü meydana çıkaran en önemli öğelerindedir. Literatürde ortaya çıkan değerlendirme eksenli noksanlara örnekler vermeden önce göç ile ilgili literatürümüzde “düzenli ve düzensiz göç” ayrımlarında hatalar yapılmakta ve hatta bölgesel bazlı yapılan göç çalışmalarında saha çalışmalarında göçmenlerin gelecek planlarına dikkat çekilmemektedir. Abdurrahman Yılmaz’ın “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri” başlıklı çalışmasında, göç konusu tüm boyutlarıyla değerlendirilmiş ve literatüre tanımsal olarak önemli bir kaynak kazandırılmıştır. Fakat çalışmada, göç konusunun örnek olaylar bağlamında bir bölgeye, bir ülkeye etkilerinin değerlendirilmesi yerine göçün doktrinindeki yeri ve literatürdeki bağlamları vurgulanmıştır.¹⁴⁸ Şafak Kaypak ve Muzaffer Bimay’ın “Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve SosyoKültürel Etkileri: Batman Örneği” adlı çalışmada bir bölge bağlamında göçün etkileri kapsamlı şekilde değerlendirilmiş ve çalışma hem göçmenler tarafından hem de bölge sakinleri tarafından konuyu değerlendirmiştir. Bu açıdan, bu çalışma için sistematığın oluşturulmasında Kaypak ve Bimay’ın yayını önem taşımaktadır.¹⁴⁹ Ülkemizde saha çalışmalarıyla konunun bölgesel veya kentsel etkilerinden ziyade göçün teorik tabanı üzerine yayınlar daha dikkat çekici düzeydedir. Savaş Çağlayan’ın “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi” adlı çalışması ve E. Deniz Ela Özcan’ın “Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme” adlı çalışması göçün teorik tabanı ile ilgili etraflı çalışmalardır.¹⁵⁰ Bir diğer dikkat çeken konu ise gündemde çokça yer tutan “Suriye ve göç” konusu Türk akademisinde hem bölgesel çalışmalarda hem de göç ile ilgili genel çalışmalarda en az teorik konular kadar yer işgal etmektedir. Ayşe Şebnem Tunç’un “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki

¹⁴⁸<http://fefnew.maltepe.edu.tr/sites/default/files/files/FEFDergi20151%2B1bas%C4%B1m2.pdf#page=92>, 03.06.2018.

¹⁴⁹<http://earsiv.batman.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/1560#sthash.5kI5NUSn.dpbs>, 03.06.2018.

¹⁵⁰http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/45_cagdas_goc_teorileri_uzerine_bir_degerlendirme.pdf, 04.06.2018.

Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme” adlı çalışma¹⁵¹ ve Gökçesu Akşit, Mehmet Bozok ve Nihan Bozok’un “Zorunlu Göç, Sorunlu Karşılaşmalar: Hisar Köyü, Nevşehir’deki Suriyeli Göçmenler Örneği” adlı çalışma¹⁵²¹⁵³ hem Suriyeli göçmenlere hem de göç ile ilgili genel çalışmalara örnek teşkil etmektedir.

¹⁵¹file:///C:/Users/bidb/Downloads/1_INTERNATIONAL_MIGRATION_ITS_TYPES_CAUSES_AND_EFFECTS.pdf, 04.06.2018.

¹⁵²<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tesamakademi/article/view/5000131337>, 04.06.2018.

¹⁵³<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/217328>, 04.06.2018.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ERZİNCAN İLİNDE GÖÇÜN SOSYAL VE EKONOMİK ETKİLERİ UYGULAMASI YÖNTEMİ VE BULGULAR

3.1.Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Erzincan iline göç eden 6176 göçmen evreni temsil etmekte ve örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında anakütle sayısı bilindiğinde kullanılan formül aracılığıyla 400 olarak hesaplanmaktadır. Anket uygulanacak bireyler göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı Üzümlü bölgesinde basit rasgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Anakütle varyansı bilinmediğinde kullanılan formül;¹⁵⁴

$$n = \frac{N \cdot s^2 \cdot t_{\alpha, sd}^2}{(N - 1) \cdot d^2}$$

3.2. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama tekniklerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan anket soru formu rasgele seçilen 30 göçmen ile yüz yüze anketler uygulanarak ön test yapılmış ve anket sorularının anlaşılabilirliği test edilmiştir. Bireylerin net olarak anlayamadığı soru cümleleri üzerinde düzenleme yapılmıştır.

Anket yönteminde görüşü alınacak kişilere ulaşmak amacıyla telefon, mail, posta ve yüz yüze görüşme yöntemleri kullanılmaktadır. Çalışmada verilerin daha sağlıklı toplanması ve anketlere geri dönüş sayısının az olma durumunu yaşamamak için yüz yüze anket tekniği tercih edilmiştir. Yapılan 400 anketin 366'sında verilere analiz uygulanacak şekilde geri dönüş alınmıştır. Verilerin analizinde öncelikle göçmenlerin demografik özelliklerini, sosyal ve ekonomik durumunu en iyi şekilde

¹⁵⁴ Kazım Özdamar, *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir, Kaan Kitabevi, 2003, s: 117.

yansıtmak amacıyla betimsel istatistikler tablolar halinde detaylı olarak sunulmuştur. Demografik özelliklerin ilişkili olduğu öngörülen sosyal ve ekonomik faktörlere ilişkin hipotezler kurularak farklılık/ilişki testleri yapılmıştır ve bulgular değerlendirilmiştir.

3.3.Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirme

3.3.1. Göç Edenlerin Kişisel Özellikleri

Göç edenlerin cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, Erzincan' a geldikleri kaynak ülke, ailedeki birey sayısı, çocuk sayısı gibi kişisel özellikleri toplumsal, sosyal ve ekonomik farklılıklara neden olacağından kişisel özelliklerini değerlendirmeliyiz. Kişisel özelliklerin dağılımı aşağıdaki tablolarda verilmektedir. Göç edenlerin gelecek ile ilgili beklentileri ve ülkelerine geri dönme isteği durumlarında kişisel özelliklerin anlamlı etkisinin olup olmadığı çapraz tablolar ve ki-kare test istatistikleri aracılığıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4. Göç Edenlerin Cinsiyet Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	188	51,4	51,4
Kadın	178	48,6	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırma örnekleminin cinsiyet dağılımına bakıldığında, yakın oranlar sergilediği % 51,4'lük bölümünü erkeklerin, % 48,6 'lık bölümünü kadınların oluşturduğu tablo 4' de görülmektedir.

Tablo 5. Göç Edenlerin Yaş Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
15-24	90	24,6	24,6
25-29	89	24,3	48,9
30-34	85	23,2	72,1
35-39	51	13,9	86,0
40-44	21	5,7	91,8
45-49	12	3,3	95,1
50-54	7	1,9	97,0
55-59	9	2,5	99,5
60 ve üstü	2	0,5	100,0
Toplam	366	100,0	

Örneklemeledeki bireylerin yaş dağılımına baktığımızda % 48,9 unun 30 yaş altı olduğu görülmektedir. Tablo 5’ den görüldüğü üzere 40 yaş altı göç eden bireylerde örneklemin %86’sını oluşturmaktadır. Ankete katılan bireylerin en fazla olduğu yaş aralıkları 15-24, 25-29 ve 30-34 yaş gruplarıdır. Katılımcılar en az 50-54 yaş grubundan ve 60 ve üstü yaş grubundandır.

Tablo 6. Göç Edenlerin Eğitim Durumları

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Okur-yazar değil	77	21,0	21,0
İlkokul	48	13,1	34,1
Ortaokul	69	18,9	53,0
Lise	91	24,9	77,9
Yüksek Okul	30	8,2	86,1
Lisans	37	10,1	96,2
Yüksek Lisans	6	1,6	97,8
Doktora	8	2,2	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmada yer alan bireylerin eğitim durumları Tablo 6’ da görüldüğü üzere lise mezunu oranı % 24,9 ile yüksek orandadır. Lise mezunu bireyleri % 21,0 ile Okur-yazar olmayan bireyler takip etmiştir. Bireylerin %77,9 u lise ve altı eğitim düzeyindedir.

Tablo 7. Göç Edenlerin Geliş Yerlerine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Afganistan	125	34,2	34,2
Gürcistan/ Ahıska Türkü	197	53,8	88,0
Suriye	40	10,9	98,9
Diğer	4	1,1	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin Erzincan’ a göç etmeden önceki yerleşim yerlerine baktığımızda %53,8 lik oranla Gürcistan olduğu görülmektedir. İkinci sırada %34,2 ile Afganistan dan gelen göçmenler yer almaktadır. Suriye li göçmen %10,9 ve diğer ülkelerden gelen göçmenler ise %1,1 oranındadır.

Tablo 8. Göç Eden Ailedeki Birey Sayısı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
1	16	4,4	4,4
2	49	13,4	17,8
3	62	16,9	34,7
4	93	25,4	60,1
5	59	16,1	76,2
6 ve üzeri	87	23,8	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan göçmenlerin hanedeki birey sayılarına baktığımızda %25,4 ü “4” kişilik bir ailede yaşadığını bildirmiştir. Katılımcıların % 23,8 i ise 6 ve üzeri sayıda bireylerden oluşan ailelerdir. 5 kişilik aileler ve 3 kişilik aileler birbirine yakın orandadır. Tek başına göç eden bireyler ise %4,4 ile en az oranda yer almaktadır.

Tablo 9. Göç Edenlerin Medeni Durumları

Medeni Durum	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç evlenmedi	98	26,8	26,8
Evli	214	58,5	85,2
Eşi öldü	22	6,0	91,3
Boşandı	12	3,3	94,5
Birlikte yaşıyor	16	4,4	98,9
Evli fakat ayrı yaşıyor	4	1,1	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin %63,9 u evli, birlikte yaşayan ve evli fakat ayrı yaşayan bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların % 36,1 i ise bekâr olarak nitelendirebileceğimiz hiç evlenmeyen, eşi ölen ve boşanan bireylerden oluşmaktadır.

Tablo 10. Göç Eden Hanelerde Toplam Çocuk Sayısı

Toplam Çocuk Sayısı	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
0	84	23,0	23,0
1	49	13,4	36,3
2	108	29,5	65,8
3	78	21,3	87,2
4	30	8,2	95,4
5	11	3,0	98,4
7	4	1,1	99,5
8	2	0,5	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin % 23,0 ı çocuk sahibi olmadığını iletmiştir. % 29,5 i 2 çocuk sahibi, %21,3 ü 3 çocuk sahibi ve % 13,4 ü tek çocuk sahibidir. % 12,8 i se 4 ve üstü sayıda çocuklu ailelerdir.

Tablo 11. Göç Eden Hanede 0-6 Yaş Aralığı Çocuk Sayısı

0-6 Yaş aralığı Çocuk Sayısı	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
0	248	67,8	67,8
1	40	10,9	78,7
2	36	9,8	88,5
3	27	7,4	95,9
4	13	3,6	99,5
5	2	0,5	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerden çocuk sahibi olanların % 10,9 unun 0-6 yaş aralığında 1 çocuğu var. Katılımcıların %9,8 inin 0-6 yaş aralığında 2 çocuğu vardır. % 7,4 ünün 0-6 yaş aralığında 3 çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 12. Göç Eden Hanede 7-17 Yaş Aralığı Çocuk Sayısı

7-17 Yaş aralığı Çocuk Sayısı	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
0	226	61,7	61,7
1	17	4,6	66,4
2	73	19,9	86,3
3	38	10,4	96,7
4	5	1,4	98,1
5	7	1,9	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerden çocuk sahibi olanların % 19,9 unun 7-17 yaş aralığında 2 çocuğu var. Katılımcıların %10,4 ünün 7-17 yaş aralığında 3 çocuğu vardır.

Tablo 13. Göç Eden Hanede 18 Yaşından Büyük Çocuk Sayısı

18 Yaşından Büyük Çocuk Sayısı	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
0	319	87,2	87,2
1	9	2,5	89,6
2	13	3,6	93,2
3	12	3,3	96,4
4	5	1,4	97,8
5	8	2,2	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerden çocuk sahibi olanların % 3,6 sının 18 yaş üstü 2 çocuğu vardır. Katılımcıların % 3,3 ünün 18 yaş üstü 3 çocuğu vardır.

3.3.2. Göç Edenlerin Geliş Zamanları ve Geliş Yerlerine Göre Dağılımları

Araştırmanın bu kısmında ankete katılan bireylerin Erzincan' geliş yerleri ve geliş zamanlarına ilişkin bilgilere ve bu durumların bireylerin beklenti ve istekleriyle ilişkili olup olmadığını incelemek yönünde analizlere yer verilmiştir.

Tablo 14. Göç Edenlerin Geliş Yerlerine Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Afganistan	125	34,2	34,2
Gürcistan/ Ahıska Türkü	197	53,8	88,0
Suriye	40	10,9	98,9
Diğer	4	1,1	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin Erzincan' a göç etmeden önceki yerleşim yerlerine baktığımızda %53,8 lik oranla Gürcistan olduğu görülmektedir. İkinci sırada %34,2 ile Afganistan dan gelen göçmenler yer almaktadır. Suriye li göçmen %10,9 ve diğer ülkelerden gelen göçmenler ise %1,1 oranındadır.

Tablo 15. Göç Edenlerin Memleketine Geri Dönme İsteği Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	242	66,1	66,1
Hayır	124	33,9	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin % 66,1 i memleketlerine geri dönmek istemektedir. Aşağıdaki Tablo 15' de göçmenlerin memleketlerine geri dönme isteği ve geldikleri kaynak ülke arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 16. Göç Edenlerin Geliş Yerleri ve Geri Dönme İsteği Çapraz Tablosu

Geri Dönme İsteği	Göçten önceki kaynak ülke				Toplam
	Afganistan	Gürcistan /Ahıska	Suriye	Diğer	
Evet	77	142	20	3	242
	31,8%	58,7%	8,3%	1,2%	100,0%
Hayır	48	55	20	1	124
	38,7%	44,4%	16,1%	0,8%	100,0%
Toplam	125	197	40	4	366
	34,2%	53,8%	10,9%	1,1%	100,0%

Pearson Ki-Kare: 9,046 Df:3 Sig: 0,029

Ki-kare değerinin (9,046) istatistiksel anlamlılığı 0,029 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Yani göç etmeden önceki kaynak ülke ile yeniden oraya dönme isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır. Katılan bireylerin % 53,8 i Gürcistan/Ahıska Türkü % 34,2 si Afganistan, % 10,9 u Suriye ve % 1,1 diğer ülkelerden Erzincan' a göç etmiştir. Bireylerden geldiği ülkeye geri dönmek isteyenlerin %58,7 si Gürcistan/Ahıska Türkü olarak Tablo 16' da görülmektedir. Geri dönmek isteyenlerin % 31,8 ini ise Afganistan dan göç edenler oluşturmaktadır. Geldiği ülkeye geri dönmek istemeyenlerin % 44,4 ünü Gürcistan/Ahıska Türkü oluşturmaktadır. Geri dönmek istemeyenlerin % 38,7 sini ise Afganistan dan göç edenler oluşturmaktadır.

Tablo 17. Çalışma Fırsatı Olsa Memlekete Geri Dönme İsteği ve Göçten Önceki Kaynak Ülke Çapraz Tablosu

Çalışma Fırsatı Olsa Memlekete Geri Dönme İsteği		Göçten Önceki Kaynak Ülke				Toplam
		Afganistan	Gürcistan/Ahıska	suriye	Diğer	
Evet	Frekans	65	127	10	0	202
	% Çalışma fırsatı olsa memlekete geri dönme isteği	32,2%	62,9%	5,0%	,0%	100,0%
	% Toplam	17,8%	34,7%	2,7%	,0%	55,2%
Hayır	Frekans	60	70	30	4	164
	% Çalışma fırsatı olsa memlekete geri dönme isteği	36,6%	42,7%	18,3%	2,4%	100,0%
	% Toplam	16,4%	19,1%	8,2%	1,1%	44,8%
Toplam	Frekans	125	197	40	4	366
	% Çalışma fırsatı olsa memlekete geri dönme isteği	34,2%	53,8%	10,9%	1,1%	100,0%
	% Toplam	34,2%	53,8%	10,9%	1,1%	100,0%

Tablo 17’ de çapraz tablo verilerini incelediğimizde sorulara tam cevap sağlayan 366 katılımcının 202’ si (%55,2) memleketlerinde çalışma fırsatı olsa geri dönmek isteğinde olduklarını iletmiştir. Bu 202 bireyin 127’si (%62,9) Gürcistan/Ahıska’ dan gelen göçmenlerdir. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı % 34,7’ dir. Memleketlerinde çalışma fırsatı olsa geri dönmek isteğinde olmayan 164 bireyin 70’i (42,7) Gürcistan Ahıska dan gelen göçmenlerden oluşmaktadır. Afganistan dan göç eden katılımcılar ise memleketlerine geri dönmek isteyenlerin % 32,2’ sini oluşturmaktadır.

Tablo 18. Göç Edenlerin Geliş Zamanlarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yeni yerleşim	65	17,8	17,8
1-2 yıl önce	163	44,5	62,3
2-5 yıl önce	71	19,4	81,7
5-10 yıl önce	36	9,8	91,5
10-15 yıl önce	25	6,8	98,4
15-20 yıl önce	4	1,1	99,5
21 yıl ve üstü	2	0,5	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin % 44,5 i 1-2 yıl önce Erzincan'a göç etmiştir. %19,4 ü 2-5 yıl önce geldiğini, %17,8 i ise yeni yerleştiğini iletmiştir. 10 yıl ve daha öncesi yerleşen sadece %8,4 lük kısmı oluşturmaktadır. Tablo 18 verilerine göre Erzincan a göç 2016 ve sonrası çok yoğun şekilde yaşanmıştır.

Tablo 19. Göç Edenlerin Geliş Zamanları ve Geri Dönme İsteği Çapraz Tablosu

Geri Dönme İsteği	Geliş Zamanı						Toplam
	Yeni Yerleşim	1-2 yıl Önce	2-5 yıl önce	5-10 yıl önce	10-15 yıl önce	15 yıl ve üstü	
Evet	39	111	34	32	23	3	242
	16,1%	45,9%	14,0%	13,2%	9,5%	1,2%	100,0%
	60,0%	68,1%	47,9%	88,9%	92,0%	50,0%	66,1%
Hayır	26	52	37	4	2	3	124
	21,0%	41,9%	29,8%	3,2%	1,6%	2,4%	100,0%
	40,0%	31,9%	52,1%	11,1%	8,0%	50,0%	33,9%
Toplam	65	163	71	36	25	6	366
	17,8%	44,5%	19,4%	9,8%	6,8%	1,6%	100,0%

Pearson Ki-Kare: 28,410 Df: 5 Sig: 0,000

Ki-kare değerinin (28,410) istatistiksel anlamlılığı 0,000 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Yani göçmenlerin Erzincan a geliş zamanları ve ülkelerine geri dönme isteği arasında anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcıların % 66,1 i

ülkelerine geri dönmek istemektedir. Tablo 18’ den göçmenlerin geri dönme isteğinin Erzincan’ a geliş süreleri açısından farklılık gösterme durumuna baktığımızda; yeni yerleşen bireylerin % 60 ı geri dönmek istemektedir. 1-2 yıl önce göç eden bireylerin % 68,1 i geri dönmek istemektedir. 5-10 yıl önce yerleşen bireylerin % 88,9 u memleketine geri dönmek istemektedir.

Tablo 20. Gelecekle İlgili Beklenti ve Geliş Zamanı Çapraz Tablosu

Gelecekle İlgili Beklentiniz		Geliş Zamanı						Toplam
		Yeni Yerleşim	1-2 yıl Önce	2-5 yıl önce	5-10 yıl önce	10-15 yıl önce	15 yıl ve üstü	
Bugünden iyi	Frekans	52	95	50	32	13	2	244
	% Gelecekle ilgili beklenti	21,3%	38,9%	20,5%	13,1%	5,3%	,8%	100,0%
	% Toplam	14,2%	26,0%	13,7%	8,7%	3,6%	,5%	66,7%
Bugünden kötü	Frekans	4	53	11	4	12	2	86
	% Gelecekle ilgili beklenti	4,7%	61,6%	12,8%	4,7%	14,0%	2,3%	100,0%
	% Toplam	1,1%	14,5%	3,0%	1,1%	3,3%	,5%	23,5%
Bugünden farksız	Frekans	9	15	10	0	0	2	36
	% Gelecekle ilgili beklenti	25,0%	41,7%	27,8%	,0%	,0%	5,6%	100,0%
	% Toplam	2,5%	4,1%	2,7%	,0%	,0%	,5%	9,8%
Toplam	Frekans	65	163	71	36	25	6	366
	% Toplam	17,8%	44,5%	19,4%	9,8%	6,8%	1,6%	100,0%

Tablo 20’ de çapraz tablo verilerini incelediğimizde 366 katılımcının %44,5’i 1-2 yıl önce Erzincan’a yerleşmiştir. Katılımcıların %19,4’ü 2-5 yıl önce Erzincan’a yerleşmiştir. Gelecekle ilgili beklentilerine yönelik soruya katılımcıların 244’ ü (%66,7) geleceği bugünden daha iyi düşündüklerini iletmiştir. Bu 244 bireyin 95’i (%38,9) 1-2 yıl önce Erzincan’ a yerleşen göçmenlerdir. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı % 38,8’ dir. Katılımcıların %23,5 ‘inin gelecekle ilgili beklentisi bugünden kötü şeklindedir. Bu bireylerin %61,6’sı 1-2 yıl önce Erzincan’ a yerleşmiştir. Katılımcıların %9,8’i ise geleceğin bugünden farksız olacağı beklentisi içindedir. Tablo 20’ den diğer veriler de benzer şekilde yorumlanmaktadır.

3.3.3. Göç Edenlerin Ailelerindeki Birey, Çalışan Sayısı ve Gelir Durumu

Araştırmanın bu bölümünde, göçmen ailelerdeki birey sayısı, çalışan sayısı ve gelir durumları incelenmektedir. Ayrıca, ailenin gelir durumu ile gelecek ile ilgili beklentisi, memleketine geri dönme isteği, memleketinde çalışma durumu olsa geri dönme isteği arasında ilişki olup olmayacağı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 21. Göç Eden Ailedeki Birey Sayısı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
1	16	4,4	4,4
2	49	13,4	17,8
3	62	16,9	34,7
4	93	25,4	60,1
5	59	16,1	76,2
6 ve üzeri	87	23,8	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin %65,3 ü 4 ve üzeri birey sayısına sahiptir. Bu durumda göçmenlerin çoğunlukla kalabalık ailelerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 22. Göç Eden Ailedeki Çalışan Sayısı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
1	227	62,0	62,0
2	75	20,5	82,5
3	31	8,5	91,0
4	17	4,6	95,6
5	7	1,9	97,5
6 ve üzeri	9	2,5	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin ailede çalışan sayılarına Tablo 22' den baktığımızda %62 sinde tek birey çalışmakta ve % 20,5 inde 2 birey çalışmaktadır. %65,3 ü 4 ve üzeri birey sayısına sahiptir. Bu durumda göçmenlerin çoğunlukla kalabalık ailelerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 23. Göç Edenlerin Göç Ettikten Sonraki İstihdam Dağılımları

İstihdam Türü	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çalışmıyor	166	45,4	45,4
Eğitim sektörü	47	12,8	58,2
Sağlık sektörü	19	5,2	63,4
Kamu	3	0,8	64,2
Hizmet sektörü	15	4,1	68,3
Sanayi sektörü	20	5,5	73,8
İnşaat sektörü	39	10,7	84,4
Serbest meslek	44	12,0	96,4
Diğer	13	3,6	100,0
Toplam	366	100,0	

Tablo 23'den katılımcıların göç ettikten sonraki istihdam durumlarına baktığımızda, % 45,4'lük bir oranla işsizler ilk sıradadır. Katılımcıların % 12 lik oranını serbest meslek çalışanları oluşturmaktadır. Katılımcıların % 12,8 i eğitim sektöründe % 10,7 si inşaat sektöründe % 5,5 i sanayi sektöründe, % 5,2 si sağlık sektöründe çalışmaktadır. İşsizlik oranının dikkate değer ölçüde yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 24. Göç Edenlerin Göç Ettikten Sonraki İstihdam Dağılımları

İstihdam Türü	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çalışmıyor	166	45,4	45,4
Eğitim sektörü	47	12,8	58,2
Sağlık sektörü	19	5,2	63,4
Kamu	3	0,8	64,2
Hizmet sektörü	15	4,1	68,3
Sanayi sektörü	20	5,5	73,8
İnşaat sektörü	39	10,7	84,4
Serbest meslek	44	12,0	96,4
Öğrenci	13	3,6	100,0
Toplam	366	100,0	

Katılımcıların göç ettikten sonraki istihdam durumlarına baktığımızda, % 45,4'lük bir oranla işsizler ilk sıradadır. Katılımcıların % 12 lik oranını serbest meslek çalışanları oluşturmaktadır. Katılımcıların % 12,8 i eğitim sektöründe % 10,7 si inşaat sektöründe % 5,5 i sanayi sektöründe, % 5,2 si sağlık sektöründe çalışmaktadır. İşsizlik oranının dikkate değer ölçüde yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 25. Göç Eden Ailenin Gelir Durumu

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-500	92	25,1	25,1
501-1000	58	15,8	41,0
1001-1603	70	19,1	60,1
1604-2000	63	17,2	77,3
2001-4000	67	18,3	95,6
4000 den fazla	16	4,4	100,0
Toplam	366	100,0	

Tablo 25' de göç eden ailelerin gelir durumuna baktığımızda, katılımcıların % 41'inin aylık gelirinin ortalaması 1000 TL ve altındadır. Ortalama aylık geliri 1001-1603 TL olanların oranı % 19,1 ve 1604-2000 TL olanların oranı % 17,2 dir. 2001-4000 TL olanların ise % 18,3'dür. 4000 TL ve üzeri aylık ortalama geliri olanların oranı ise % 4,4'dür.

Tablo 26. Göç Edenlerin Sosyal Güvence Durumları

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
SSK	91	24,9	24,9
Bağkur	17	4,6	29,5
Genel Sağlık Sigortası	112	30,6	60,1
Emekli Sandığı	8	2,2	62,3
Hiçbiri	138	37,7	100,0
Toplam	366	100,0	

Katılımcıların sosyal güvence durumlarını gösteren Tablo 26' ya baktığımızda göçmenlerin % 37,7 sinin hiçbir güvencesi olmadığı görülmektedir.

Bireylerin % 30,6 ı Genel Sağlık Sigortası, % 24,9 u SSK na bağlı, %4,6 sı Bağkur ve % 2,2 si Emekli Sandığı güvencesine sahiptir.

Araştırmaya katılan göçmenlere herhangi bir kuruluştan yardım alıp almadıkları sorulmuş; alınıyorsa bu yardımın kaynağı ve niteliğini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 27de ve tablo 28’ de göçmenlerin aldığı yardım kaynağı ve niteliğine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 27. Göç Edenlerin Aldıkları Yardımın Kaynağı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Almıyor	112	30,6	30,6
Belediye	139	38,0	68,6
Valilik	86	23,5	92,1
Dernekler	10	2,7	94,8
Dini Kuruluşlar	6	1,6	96,4
Diğer	13	3,6	100,0
Toplam	366	100,0	

Tablo 27’ den görüldüğü üzere Göçmenlerin % 30,6 sı hiçbir yardım almamaktadır. % 38 i Belediyeden , % 23,5 i valilikten % 2,7 si derneklerden, % 1,6 sı dini kuruluşlardan ve % diğer yerlerden yardım aldığını iletmiştir.

Tablo 28. Göç Edenlerin Aldıkları Yardımın Niteliği

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Almıyor	112	30,6	30,6
Nakit Para	104	28,4	59,0
Gıda	44	12,0	71,0
Giyecek	50	13,7	84,7
Yakacak	22	6,0	90,7
Hepsi	34	9,3	100,0
Toplam	366	100,0	

Tablo 28’ den görüldüğü üzere göçmenlerin % 30,6 sı hiçbir yardım almamaktadır. Yardım alanların aldıkları yardımın % 28,4 ü nakit paradan % 12 si gıda yardımından % 13,7 si giyecek, % 6 sı yakacak yardımından oluşmaktadır. Katılımcıların % 9,3 ü ise tüm yardım kaynaklarından aldıklarını iletmiştir.

3.3.4 Göçmenlerin Göç Nedenleri

Araştırmanın bu bölümünde ankete katılan göçmenlerin Erzincan' a göç etmelerine neden olan çekici faktörler ve buldukları bölgeden göç etmelerine neden olan itici faktörler araştırılarak analiz edilmiştir.

3.3.4.1. Çekici Nedenler

Araştırma, göçmenleri göç eylemine iten nedenleri bulma amacı taşıdığından araştırmaya katılan göçmenlerin Erzincan' a göç etmelerine neden olan çekici faktörler detaylı şekilde değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında katılımcılara Erzincan'a göç etmelerine neden olan çekici faktörler sorulmuştur. Göç etmelerine neden olabileceği düşünülen literatürde sık sık kullanılan sekiz tane faktör sunulmuştur. Katılımcılardan bu faktörlerin her birini önem derecesi 1'den 5'e kadar, her bir faktör için ayrı ayrı faktörü derecelendirmesi istenmiştir. 366 katılımcının 282 si göç etme nedenlerini 1 den 5'e derecelendirerek iletmiştir. Tablo 3.24. de katılımcılara Erzincan' a göç etmelerinde ailesel nedenlerin önemi sorulmuş ve 282 kişiden soruya yanıt alınmıştır.

Tablo 29. Ailesel Nedenler (Hane Halklarından Birine Bağlı Göç) Dağılımı

Ailesel Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	80	28,4	28,4
Az Katılıyorum	21	7,4	35,8
Orta Düzeyde Katılıyorum	34	12,1	47,9
Çok Katılıyorum	6	2,1	50,0
Tamamen Katılıyorum	141	50,0	100,0
Toplam	282	100,0	

Tablo 29' dan görüldüğü üzere katılımcıların % 50 si Ailesel nedenleri göç eylemine neden olabilecek çekici faktör olarak görmektedir.

Katılımcıların % 28,4 ü ise ailesel nedenlerin çekici faktör olduğunu düşünmemektedir. Ailesel nedenleri % 12,1 lik bir kesim ise orta düzeyde çekici olarak görmektedir.

Tablo 30 .Siyasi Nedenler Dağılımı

Siyasi Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	114	40,4	40,4
Az Katılıyorum	20	7,1	47,5
Orta Düzeyde Katılıyorum	38	13,5	61,0
Çok Katılıyorum	40	14,2	75,2
Tamamen Katılıyorum	70	24,8	100,0
Toplam	282	100,0	

Araştırmada göçmenlere Erzincan' a göç etmelerinde siyasal nedenlerin önemi sorulmuştur. Tablo 30' dan görüldüğü üzere katılımcıların % 40,4 siyasal nedenleri göç eylemine neden olabilecek çekici faktör olarak görmemektedir. Katılımcıların %39 luk oranda kısmı siyasal nedenleri çekici olarak görme hususunda tamamen ve çok katılmıştır. Siyasi nedenleri çeken faktör olarak değerlendirme açısından katılımcılar çok farklı oranlarda görülmemektedir. Katılan ve katılmayan birey sayıları yakın oranlardadır.

Tablo 31. Çevreden Duyduğu İzlenimler Dağılımı

Çevreden Duyduğu İzlenimler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	108	38,3	38,3
Az Katılıyorum	10	3,5	41,8
Orta Düzeyde Katılıyorum	68	24,1	66,0
Çok Katılıyorum	2	0,7	66,7
Tamamen Katılıyorum	94	33,3	100,0
Toplam	282	100,0	

Araştırmada göçmenlere çevreden duyduğu izlenimlerin Erzincan' a göç etmenize neden olan çekici faktör olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Anket sonuçları Tablo 31'de görüldüğü gibi düzenlenmiştir. Tabloya göre katılımcıların % 38,3'ü çevreden duyulan izlenimlerin göçe neden olabilecek çekici faktör olma hususuna hiç katılmamaktadır. Katılımcıların % 40 civarı kısmı ise çevreden duyulan izlenimleri çekici faktör olarak değerlendirmektedir. Bu hususta %24,1 oranında katılımcı ise orta düzeyde katılmaktadır.

Tablo 32. Ekonomik Nedenler Dağılımı

Ekonomik Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	104	36,9	36,9
Az Katılıyorum	30	10,6	47,5
Orta Düzeyde Katılıyorum	48	17,0	64,5
Çok Katılıyorum	27	9,6	74,1
Tamamen Katılıyorum	73	25,9	100,0
Toplam	282	100,0	

Araştırmada göçmenlere ekonomik nedenlerin Erzincan' a göç etmelerinde çekici faktör olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Anket sonuçları Tablo 3.27. de görüldüğü gibi düzenlenmiştir. Tablo 32' ye göre katılımcıların % 36,9 u ekonomik nedenleri göçe iten çekici faktörler olarak değerlendirmemektedir. Katılımcıların % 10,6 sı bu faktörün çekici olabileceğine az katılmakta, % 17 si orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların yaklaşık % 35 lik kısmı ekonomik faktörlerin göç eylemine neden olabilecek çekici faktörler olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 33. Sosyal Nedenler (Şehrin Sağladığı Sosyal İmkânlar) Dağılımı

Sosyal Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	119	42,2	42,2
Az Katılıyorum	29	10,3	52,5
Orta Düzeyde Katılıyorum	51	18,1	70,6
Çok Katılıyorum	21	7,4	78,0
Tamamen Katılıyorum	62	22,0	100,0
Toplam	282	100,0	

Araştırmada göçmenlere sosyal nedenlerin Erzincan' a göç etmelerinde çekici faktör olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 33' e göre katılımcıların % 42,2 si sosyal nedenleri göç eylemi için çekici faktörler olarak değerlendirmemektedir. Katılımcıların % 10,3 ü bu faktörün çekici olabileceğine az katılmakta, % 18,1 i orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların yaklaşık % 29,5 lik kısmı sosyal nedenlerin göç eylemine neden olabilecek çekici faktörler olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 34. Coğrafi Konum Dağılımı

Coğrafi Konum	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	125	44,3	44,3
Az Katılıyorum	21	7,4	51,8
Orta Düzeyde Katılıyorum	49	17,4	69,1
Çok Katılıyorum	20	7,1	76,2
Tamamen Katılıyorum	67	23,8	100,0
Toplam	282	100,0	

Araştırmada göçmenlere Erzincan' a göç etmelerinde Erzincan'ın coğrafi konumunun çekici faktör olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 34'e göre katılımcıların % 44,3 ü şehrin coğrafi konumunu göç eylemi için çekici faktörler olarak değerlendirmemektedir. Katılımcıların % 7,4 ü bu faktörün çekici olabileceğine az katılmakta, % 17,4 ü orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların yaklaşık % 31 lik kısmı coğrafi konumun göç eylemine neden olabilecek çekici faktörler olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 35. Sağlık nedenleri Dağılımı

Sağlık nedenleri	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	132	46,8	46,8
Az Katılıyorum	25	8,9	55,7
Orta Düzeyde Katılıyorum	41	14,5	70,2
Çok Katılıyorum	22	7,8	78,0
Tamamen Katılıyorum	62	22,0	100,0
Toplam	282		

Araştırmada göçmenlere Erzincan' a göç etmelerinde sağlık nedenlerinin çekici faktör olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 35' e göre katılımcıların % 46,8 i sağlık nedenlerini göç eylemi için çekici faktörler olarak değerlendirmemektedir. Katılımcıların % 8,9 u bu faktörün çekici olabileceğine az katılmakta, % 14,5 i orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların yaklaşık %30 luk kısmı sağlık nedenlerinin göç eylemine için çekici faktörler olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 36. Diğer Nedenler Dağılımı

Diğer Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	152	53,9	53,9
Az Katılıyorum	23	8,2	62,1
Orta Düzeyde Katılıyorum	41	14,5	76,6
Çok Katılıyorum	17	6,0	82,6
Tamamen Katılıyorum	49	17,4	100,0
Toplam	282	100,0	

Araştırmada göçmenlere Erzincan' a göç etmelerinde diğer nedenlerin çekici faktör olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 36' ya göre katılımcıların % 53,9 u diğer nedenler seçeneğini göç eylemi için çekici faktör olarak değerlendirmemektedir. Katılımcıların % 8,2 si bu faktörün çekici olabileceğine az katılmakta, % 14,5 i orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların yaklaşık %24 lük kısmı göç eylemi için çekici faktörler olarak diğer nedenler olabileceğine tamamen ve çok katılmaktadır.

Çekici faktörler veri setindeki değişkenler hakkında daha ayrıntılı bilgi alabilmek için çekici faktörler değişkenlerine ilişkin betimleyici istatistikler hesaplanmıştır.

Tablo 37. Çekici Faktörlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Çekici Faktörler	N	Ortalama	Standart Sapma
Ailesel Nedenler	282	3,3794	1,75997
Çevreden Duyduğu İzlenimler	282	2,8723	1,70347
Ekonomik Nedenler	282	2,7695	1,63374
Siyasi Nedenler	282	2,7589	1,66565
Coğrafi Konum	282	2,5851	1,64507
Sosyal Nedenler	282	2,5674	1,60207
Sağlık nedenleri	282	2,4929	1,63425
Diğer Nedenler	282	2,2482	1,56089

Tablo 37' ye göre; katılımcılar Erzincan'a göç etmede çekici faktörler olarak kendilerine sunulan faktörler arasında ailesel nedenler olduğuna diğer faktörlerden

daha fazla katılmaktadır (3,3794). Çevreden duyduğu izlenimlerin göç etmelerine neden olabilecek çekici faktör olma hususuna ise az veya orta düzeyde katılmaktadır (2,8723). Diğer faktörler de benzer şekilde yorumlanabilmektedir.

Göçmenler tüm çekici faktörleri kendileri için önem derecelerine göre değerlendirmişlerdir. Bu durumda birden fazla faktör göçe çeken neden olarak görüleceğinden katılımcıların bu faktörlerden diğerlerine görece daha fazla önem derecelendirdikleri arasındaki dağılımlara bakmakta yararlı olmaktadır.

Göçmenleri Erzincan 'a göçe çeken faktörlerden önem derecesi ilk sıralarda yer alan ailesel faktörler, çevreden duyduğu izlenimler, ekonomik nedenler ve siyasi nedenlere ilişkin detaylı bilgiler aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 38. Ailesel Nedenler İle Çevreden Duyduğu İzlenimler Çapraz Tablosu

Ailesel nedenler		Çevreden duyduğu izlenimler					Toplam
		1	2	3	4	5	
1	Frekans	55	4	13	0	8	80
	% Ailesel nedenler	68,8%	5,0%	16,2%	,0%	10,0%	100,0%
	% Toplam	19,5%	1,4%	4,6%	,0%	2,8%	28,4%
2	Frekans	10	4	4	0	3	21
	% Ailesel nedenler	47,6%	19,0%	19,0%	,0%	14,3%	100,0%
	% Toplam	3,5%	1,4%	1,4%	,0%	1,1%	7,4%
3	Frekans	2	0	26	0	6	34
	% Ailesel nedenler	5,9%	,0%	76,5%	,0%	17,6%	100,0%
	% Toplam	,7%	,0%	9,2%	,0%	2,1%	12,1%
4	Frekans	1	0	0	2	3	6
	% Ailesel nedenler	16,7%	,0%	,0%	33,3%	50,0%	100,0%
	% Toplam	,4%	,0%	,0%	,7%	1,1%	2,1%
5	Frekans	40	2	25	0	74	141
	% Ailesel nedenler	28,4%	1,4%	17,7%	,0%	52,5%	100,0%
	% Toplam	14,2%	,7%	8,9%	,0%	26,2%	50,0%
Toplam	Frekans	108	10	68	2	94	282
	% Ailesel nedenler	38,3%	3,5%	24,1%	,7%	33,3%	100,0%
	% Toplam	38,3%	3,5%	24,1%	,7%	33,3%	100,0%

Tablo 38 çapraz tablo verilerini incelediğimizde bu bölümdeki sorulara tam cevap sağlayan 282 katılımcının 141 i (%50) ailesel nedenlerin göç etmede çekici faktör olabileceğine tamamen katılmaktadır. Bu 141 bireyin 74'ü (%52,5) aynı zamanda çevreden duyulan izlenimlerin de çekici faktör olduğuna tamamen katılmaktadır. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı % 26,2 dir. Ailesel nedenlerin çekici faktör olduğuna orta düzeyde katılan 34 bireyin 26 sı (%76,5) aynı zamanda çevreden duyulan izlenimlerin de çekici faktör olduğuna orta düzeyde

katılmaktadır. Ayrıca 282 katılımcının 80'i yani %28,4 'ü ailesel nedenlerin göç etmede çekici faktör olabileceğine kesinlikle katılmamaktadır. Bu kişilerin 55'i (%68,8) de çevreden duyduğu izlenimlerin çekici faktör olduğuna da kesinlikle katılmamaktadır. Toplam katılımcılar içinde hem ailesel faktörlerin hem de çevreden duyulan izlenimlerin çekici faktör olduğuna kesinlikle katılmayanların oranı % 19,5'dir.

Diğer taraftan ailesel nedenlerin çekici faktör olduğuna tamamen katılan 141 katılımcının %28,4 ü çevreden duyulan izlenimlerin çekici faktör olduğuna hiç katılmamaktadır. Bu katılımcıların toplam katılımcılar içinde oranı %14,2'dir.

Tablo 39. Ailesel Nedenler İle Ekonomik Nedenler Çapraz Tablosu

Ailesel Nedenler		Ekonomik nedenler					Toplam
		1	2	3	4	5	
1	Frekans	47	11	7	8	7	80
	Ailesel nedenler	58,8%	13,8%	8,8%	10,0%	8,8%	100,0%
	% Toplam	16,7%	3,9%	2,5%	2,8%	2,5%	28,4%
2	Frekans	14	1	4	0	2	21
	Ailesel nedenler	66,7%	4,8%	19,0%	,0%	9,5%	100,0%
	% Toplam	5,0%	,4%	1,4%	,0%	,7%	7,4%
3	Frekans	6	0	26	0	2	34
	Ailesel nedenler	17,6%	,0%	76,5%	,0%	5,9%	100,0%
	% Toplam	2,1%	,0%	9,2%	,0%	,7%	12,1%
4	Frekans	0	2	3	1	0	6
	Ailesel nedenler	,0%	33,3%	50,0%	16,7%	,0%	100,0%

	% Toplam	,0%	,7%	1,1%	,4%	,0%	2,1%
5	Frekans	37	16	8	18	62	141
	Ailesel nedenler	26,2%	11,3%	5,7%	12,8%	44,0%	100,0%
	% Toplam	13,1%	5,7%	2,8%	6,4%	22,0%	50,0%
Toplam	Frekans	104	30	48	27	73	282
	Ailesel nedenler	36,9%	10,6%	17,0%	9,6%	25,9%	100,0%
	% Toplam	36,9%	10,6%	17,0%	9,6%	25,9%	100,0%

Tablo 39'ün verilerini incelediğimizde bu bölümdeki sorulara tam cevap sağlayan 282 katılımcının 141 i (%50) ailesel nedenlerin göç etmede çekici faktör olabileceğine tamamen katılmaktadır. Bu 141 bireyin 62'si (%44) aynı zamanda ekonomik nedenlerinde çekici faktör olduğuna tamamen katılmaktadır. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı % 22 dir. Ailesel nedenlerin çekici faktör olduğuna orta düzeyde katılan 34 bireyin 26 sı (%76,5) aynı zamanda ekonomik nedenlerin de çekici faktör olduğuna orta düzeyde katılmaktadır.

Diğer taraftan ailesel nedenlerin çekici faktör olduğuna tamamen katılan 141 katılımcının %26,2 si ekonomik nedenlerin çekici faktör olduğuna hiç katılmamaktadır. Bu katılımcıların toplam katılımcılar içinde oranı %13,1'dir.

Tablo 40. Ailesel Nedenler İle Siyasi Nedenler Çapraz Tablosu

Ailesel nedenler		Siyasal Nedenler					Toplam
		1	2	3	4	5	
1	Frekans	42	17	2	0	19	80
	% Ailesel nedenler	52,5%	21,2%	2,5%	,0%	23,8%	100,0%
	% Toplam	14,9%	6,0%	,7%	,0%	6,7%	28,4%
2	Frekans	14	0	4	0	3	21
	% Ailesel nedenler	66,7%	,0%	19,0%	,0%	14,3%	100,0%
	% Toplam	5,0%	,0%	1,4%	,0%	1,1%	7,4%
3	Frekans	2	0	32	0	0	34
	% Ailesel nedenler	5,9%	,0%	94,1%	,0%	,0%	100,0%
	% Toplam	,7%	,0%	11,3%	,0%	,0%	12,1%
4	Frekans	0	2	0	2	2	6
	% Ailesel nedenler	,0%	33,3%	,0%	33,3%	33,3%	100,0%
	% Toplam	,0%	,7%	,0%	,7%	,7%	2,1%
5	Frekans	56	1	0	38	46	141
	% Ailesel nedenler	39,7%	,7%	,0%	27,0%	32,6%	100,0%
	% Toplam	19,9%	,4%	,0%	13,5%	16,3%	50,0%
Toplam	Frekans	114	20	38	40	70	282
	% Ailesel nedenler	40,4%	7,1%	13,5%	14,2%	24,8%	100,0%
	% Toplam	40,4%	7,1%	13,5%	14,2%	24,8%	100,0%

Tablo 40 çapraz tablo verilerini incelediğimizde bu bölümdeki sorulara tam cevap sağlayan 282 katılımcının 141' i (%50) ailesel nedenlerin göç etmede çekici faktör olabileceğine tamamen katılmaktadır. Bu 141 bireyin 46'sı (%32,6) aynı zamanda siyasi nedenlerinde çekici faktör olduğuna tamamen katılmaktadır. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı % 16,3 dür. Ailesel nedenlerin çekici faktör olduğuna orta düzeyde katılan 34 bireyin 32 si (%94,1) aynı zamanda siyasi nedenlerin çekici faktör olduğuna orta düzeyde katılmaktadır.

Diğer taraftan ailesel nedenlerin çekici faktör olduğuna tamamen katılan 141 katılımcının %39,7 si siyasi nedenlerin çekici faktör olduğuna hiç katılmamaktadır. Bu katılımcıların toplam katılımcılar içinde oranı %19,9'dur.

3.3.4.2. İtici Nedenler

Ankete katılan göçmenlerin, buldukları bölgeden göç etmelerine neden olan itici faktörlerin bilinmesi önem arz etmektedir. Araştırmada katılımcılara buldukları yerden ayrılmalarına neden olabilecek on faktör sunulmuş ve bu faktörlerin her birinin önem derecesinin 1'den 5'e kadar belirtilmesi istenmiştir. Ankete katılan 366 bireyden 281'i göç etmelerine neden olan itici faktörlere ilişkin sorulara geri dönüş yapmıştır.

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktör olarak ailesel nedenlerin derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 3.36.ya göre katılımcıların % 41,6 sı ailesel nedenleri göç eylemi için itici faktör olarak değerlendirmemektedir. Katılımcıların % 13,5 i bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların %42 si kısmı göç eylemi için itici faktörün ailesel nedenler olduğuna tamamen katılmaktadır.

Tablo 41. Ailesel Nedenler (Hane Halklarından Birine Bağlı Göç) Dağılımı

Ailesel Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	117	41,6	41,6
Az Katılıyorum	3	1,1	42,7
Orta Düzeyde Katılıyorum	38	13,5	56,2
Çok Katılıyorum	5	1,8	58,0
Tamamen Katılıyorum	118	42,0	100,0
Toplam	281	100,0	

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktör olarak siyasi nedenlerin derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 41' e göre katılımcıların % 26 sı siyasi nedenleri göç eylemi için itici faktör olarak değerlendirmemektedir. Katılımcıların % 18,9 u bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların yaklaşık % 48 i göç eylemi için itici faktörün siyasi nedenler olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 42. Siyasi Nedenler (Güvenlik) Dağılımı

Siyasi Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	73	26,0	26,0
Az Katılıyorum	21	7,5	33,5
Orta Düzeyde Katılıyorum	53	18,9	52,3
Çok Katılıyorum	36	12,8	65,1
Tamamen Katılıyorum	98	34,9	100,0
Toplam	281	100,0	

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktör olarak doğal afetlerin derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 42' ye göre katılımcıların yaklaşık % 57 si doğal afetleri göç eylemi için itici faktör olduğuna hiç veya az katılmamaktadır. Katılımcıların % 21 i bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Katılımcıların yaklaşık % 24 ü göç eylemi için itici faktörün doğal afetler olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 43. Doğal Afetler (Deprem, Sel vb.) Dağılımı

Doğal Afetler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	128	45,6	45,6
Az Katılıyorum	28	10,0	55,5
Orta Düzeyde Katılıyorum	59	21,0	76,5
Çok Katılıyorum	9	3,2	79,7
Tamamen Katılıyorum	57	20,3	100,0
Toplam	281	100,0	

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktör olarak ekonomik nedenlerin derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 43' e göre katılımcıların yaklaşık % 42 si ekonomik nedenlerin göç eylemi için itici faktör olduğuna hiç veya az katılmamaktadır. Katılımcıların % 18,9 u bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Katılımcıların % 37 si göç eylemi için itici faktörün ekonomik nedenlerin olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 44. Ekonomik Nedenler Dağılımı

Ekonomik Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	93	33,1	33,1
Az Katılıyorum	31	11,0	44,1
Orta Düzeyde Katılıyorum	53	18,9	63,0
Çok Katılıyorum	24	8,5	71,5
Tamamen Katılıyorum	80	28,5	100,0
Toplam	281	100,0	

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktör olarak sosyal nedenlerin derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 44' e göre katılımcıların % 58 i sosyal nedenlerin göç eylemi için itici faktör olduğuna hiç veya az katılmamaktadır. Katılımcıların % 16,4 ü bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Katılımcıların % 25,6 sı göç eylemi için itici faktörün sosyal nedenler olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 45. Sosyal Nedenler Dağılımı

Sosyal Nedenler	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	138	49,1	49,1
Az Katılıyorum	25	8,9	58,0
Orta Düzeyde Katılıyorum	46	16,4	74,4
Çok Katılıyorum	14	5,0	79,4
Tamamen Katılıyorum	58	20,6	100,0
Toplam	281	100,0	

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktörün tayin nedeni olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 45' e göre katılımcıların % 58 i tayin nedeninin göç eylemi için itici faktör olduğuna hiç veya az katılmamaktadır. Katılımcıların % 18,5 i bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Katılımcıların % 23,5 i göç eylemi için itici faktörün tayin nedeni olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 46. Tayin Nedeni Dağılımı

Tayin	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	120	42,7	42,7
Az Katılıyorum	43	15,3	58,0
Orta Düzeyde Katılıyorum	52	18,5	76,5
Çok Katılıyorum	10	3,6	80,1
Tamamen Katılıyorum	56	19,9	100,0
Toplam	281	100,0	

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktörün eğitim nedeni olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 46' ya göre katılımcıların yaklaşık % 43 ü eğitim nedeninin göç eylemi için itici faktör olduğuna hiç veya az katılmamaktadır. Katılımcıların % 20,6 sı bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Katılımcıların % 36,3 ü göç eylemi için itici faktörün eğitim nedeni olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 47. Eğitim Nedeni Dağılımı

Eğitim	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	98	34,9	34,9
Az Katılıyorum	23	8,2	43,1
Orta Düzeyde Katılıyorum	58	20,6	63,7
Çok Katılıyorum	14	5,0	68,7
Tamamen Katılıyorum	88	31,3	100,0
Toplam	281	100,0	

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktörün evlilik nedeni olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 47'ye göre katılımcıların % 56,2 si evlilik nedeninin göç eylemi için itici faktör olduğuna hiç veya az katılmamaktadır. Katılımcıların % 16,7 si bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Katılımcıların % 27,1 i göç eylemi için itici faktörün evlilik nedeni olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 48. Evlilik Nedeni Dağılımı

Evlilik	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	125	44,5	44,5
Az Katılıyorum	33	11,7	56,2
Orta Düzeyde Katılıyorum	47	16,7	73,0
Çok Katılıyorum	16	5,7	78,6
Tamamen Katılıyorum	60	21,4	100,0
Toplam	281	100,0	

Araştırmada göçmenlerden buldukları bölgeden Erzincan' a göç etmelerine neden olan itici faktörün sağlık nedenleri olma derecesini belirtmeleri istenmiştir. Tablo 48'e göre katılımcıların % 60,2 si sağlık nedenlerinin göç eylemi için itici faktör olduğuna hiç veya az katılmamaktadır. Katılımcıların % 10,3 ü bu faktörün itici olabileceğine orta düzeyde katılmaktadır. Katılımcıların % 29,6 sı göç eylemi için itici faktörün sağlık nedenleri olduğuna tamamen ve çok katılmaktadır.

Tablo 49. Sağlık Nedenleri Dağılımı

Sağlık nedenleri	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	137	48,8	48,8
Az Katılıyorum	32	11,4	60,1
Orta Düzeyde Katılıyorum	29	10,3	70,5
Çok Katılıyorum	19	6,8	77,2
Tamamen Katılıyorum	64	22,8	100,0
Toplam	281	100,0	

İtici faktörler veri setindeki değişkenler hakkında daha ayrıntılı bilgi alabilmek için itici faktörleri oluşturan veri setinin betimsel istatistikleri incelenmiştir. Anket verilerine göre göçerler buldukları yerlerdeki siyasi olaylardan dolayı göç etmektedirler. İkinci sırada göçe iten faktör olarak ailesel nedenler gelmektedir. Diğer faktörler önem sıralamasına göre Tablo 49' da belirtilmiştir. Erzincan a göç etmelerinde en az önemli görülen faktör sosyal nedenler olarak görülmektedir.

Tablo 50. İtici Faktörlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

İtici Faktörler	N	Ortalama	Standart Sapma
Siyasi Nedenler	281	3,2313	1,61020
Ailesel Nedenler	281	3,0142	1,83998
Eğitim		2,8968	1,66691
Ekonomik Nedenler	281	2,8826	1,62912
Evlilik	281	2,4769	1,59475
Sağlık nedenleri	281	2,4342	1,65295
Tayin	281	2,4270	1,54082
Doğal Afetler	281	2,4270	1,56383
Sosyal nedenler	281	2,3915	1,60239

Göçmenler tüm itici faktörleri kendileri için önem derecelerine göre değerlendirmişlerdir. Bu durumda birden fazla faktör göçe iten neden olarak görüleceğinden katılımcıların bu faktörlerden diğerlerine görece daha fazla önem derecelendirdikleri arasındaki dağılımlara bakmakta yararlı olmaktadır.

Göçmenleri Erzincan 'a göçe iten faktörlerden önem derecesi ilk sıralarda yer alan siyasi nedenler, ailesel nedenler, eğitim ve ekonomik nedenlere ilişkin detaylı bilgiler aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

Tablo 51. Siyasi Nedenler ile Ailesel Nedenler Çapraz Tablosu

Siyasi Nedenler (Güvenlik)	Ailesel Nedenler					Toplam
	1	2	3	4	5	
1 Frekans	34	1	1	0	37	73
% Siyasi nedenler	46,6%	1,4%	1,4%	,0%	50,7%	100,0%
% Toplam	12,1%	,4%	,4%	,0%	13,2%	26,0%
2 Frekans	13	0	8	0	0	21
% Siyasi nedenler	61,9%	,0%	38,1%	,0%	,0%	100,0%
% Toplam	4,6%	,0%	2,8%	,0%	,0%	7,5%
3 Frekans	11	2	22	4	14	53

	% Siyasi nedenler	20,8%	3,8%	41,5%	7,5%	26,4%	100,0%
	% Toplam	3,9%	,7%	7,8%	1,4%	5,0%	18,9%
4	Frekans	4	0	0	0	32	36
	% Siyasi nedenler	11,1%	,0%	,0%	,0%	88,9%	100,0%
	% Toplam	1,4%	,0%	,0%	,0%	11,4%	12,8%
5	Frekans	55	0	7	1	35	98
	% Siyasi nedenler	56,1%	,0%	7,1%	1,0%	35,7%	100,0%
	% Toplam	19,6%	,0%	2,5%	,4%	12,5%	34,9%
Toplam	Frekans	117	3	38	5	118	281
	% Siyasi nedenler	41,6%	1,1%	13,5%	1,8%	42,0%	100,0%
	% Toplam	41,6%	1,1%	13,5%	1,8%	42,0%	100,0%

Tablo 51 çapraz tablo verilerini incelediğimizde bu bölümdeki sorulara tam cevap sağlayan 281 katılımcının 98' i (%34,9) siyasi nedenlerin göç etmede itici faktör olabileceğine tamamen katılmaktadır. Bu 98 bireyin 35'i (%35,7) aynı zamanda ailesel nedenlerinde itici faktör olduğuna tamamen katılmaktadır. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı % 12,5 dir. Siyasi nedenlerin itici faktör olduğuna orta düzeyde katılan 53 bireyin 22 si (%41,5) aynı zamanda ailesel nedenlerin de çekici faktör olduğuna orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan siyasi nedenlerin itici faktör olduğuna tamamen katılan 98 katılımcının %56,1 i ailesel nedenlerin itici faktör olduğuna hiç katılmamaktadır. Bu katılımcıların toplam katılımcılar içinde oranı %19,6'dır. Tablo 51' den diğer veriler de benzer şekilde yorumlanarak detaylı bilgiler edinilebilmektedir.

Tablo 52. Siyasi Nedenler ile Eğitim Çapraz Tablosu

Siyasi Nedenler(Güvenlik)	Eğitim					Toplam	
	1	2	3	4	5		
1	Frekans	35	4	2	2	30	73
	% Siyasi nedenler	47,9%	5,5%	2,7%	2,7%	41,1%	100,0%
	% Toplam	12,5%	1,4%	,7%	,7%	10,7%	26,0%
2	Frekans	8	2	9	2	0	21
	% Siyasi nedenler	38,1%	9,5%	42,9%	9,5%	,0%	100,0%
	% Toplam	2,8%	,7%	3,2%	,7%	,0%	7,5%
3	Frekans	9	5	26	8	5	53
	% Siyasi nedenler	17,0%	9,4%	49,1%	15,1%	9,4%	100,0%
	% Toplam	3,2%	1,8%	9,3%	2,8%	1,8%	18,9%
4	Frekans	8	6	16	2	4	36
	% Siyasi nedenler	22,2%	16,7%	44,4%	5,6%	11,1%	100,0%
	% Toplam	2,8%	2,1%	5,7%	,7%	1,4%	12,8%
5	Frekans	38	6	5	0	49	98
	% Siyasi nedenler	38,8%	6,1%	5,1%	,0%	50,0%	100,0%
	% Toplam	13,5%	2,1%	1,8%	,0%	17,4%	34,9%
Toplam	Frekans	98	23	58	14	88	281
	% Siyasi nedenler	34,9%	8,2%	20,6%	5,0%	31,3%	100,0%
	% Toplam	34,9%	8,2%	20,6%	5,0%	31,3%	100,0%

Tablo 52 çapraz tablo verilerini incelediğimizde bu bölümdeki sorulara tam cevap sağlayan 281 katılımcının 98' i (%34,9) siyasi nedenlerin göç etmede itici faktör olabileceğine tamamen katılmaktadır. Bu 98 bireyin 49'u (%50) aynı zamanda eğitimin de itici faktör olduğuna tamamen katılmaktadır. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı % 17,4 dür. Siyasi nedenlerin itici faktör olduğuna orta

düzye katılan 53 bireyin 26 sı (%49,1) aynı zamanda eğitimin de itici faktör olduğuna orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan siyasi nedenlerin itici faktör olduğuna tamamen katılan 98 katılımcının %38.8 i eğitimin itici faktör olduğuna hiç katılmamaktadır. Bu katılımcıların toplam katılımcılar içinde oranı %13,5'dir. Tablo 52' den diğer veriler de benzer şekilde yorumlanarak detaylı bilgiler edinilebilmektedir.

Tablo 53. Siyasi Nedenler ile Ekonomik Nedenler Tablosu

Siyasi Nedenler		Ekonomik Nedenler					Toplam
		1	2	3	4	5	
1	Frekans	39	2	3	4	25	73
	% Siyasi nedenler	53,4%	2,7%	4,1%	5,5%	34,2%	100,0%
	% Toplam	13,9%	,7%	1,1%	1,4%	8,9%	26,0%
2	Frekans	5	4	6	4	2	21
	% Siyasi nedenler	23,8%	19,0%	28,6%	19,0%	9,5%	100,0%
	% Toplam	1,8%	1,4%	2,1%	1,4%	,7%	7,5%
3	Frekans	9	8	24	8	4	53
	% Siyasi nedenler	17,0%	15,1%	45,3%	15,1%	7,5%	100,0%
	% Toplam	3,2%	2,8%	8,5%	2,8%	1,4%	18,9%
4	Frekans	4	14	10	4	4	36
	% Siyasi nedenler	11,1%	38,9%	27,8%	11,1%	11,1%	100,0%
	% Toplam	1,4%	5,0%	3,6%	1,4%	1,4%	12,8%
5	Frekans	36	3	10	4	45	98
	% Siyasi nedenler	36,7%	3,1%	10,2%	4,1%	45,9%	100,0%
	% Toplam	12,8%	1,1%	3,6%	1,4%	16,0%	34,9%
Toplam	Frekans	93	31	53	24	80	281
	% Siyasi nedenler	33,1%	11,0%	18,9%	8,5%	28,5%	100,0%
	% Toplam	33,1%	11,0%	18,9%	8,5%	28,5%	100,0%

Tablo 53 çapraz tablo verilerini incelediğimizde bu bölümdeki sorulara tam cevap sağlayan 281 katılımcının 98' i (%34,9) siyasi nedenlerin göç etmede itici faktör olabileceğine tamamen katılmaktadır. Bu 98 bireyin 45'i (%45,9) aynı zamanda ekonomik nedenlerin de itici faktör olduğuna tamamen katılmaktadır. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı % 16 dır. Siyasi nedenlerin itici faktör olduğuna orta düzeyde katılan 53 bireyin 24 ü (%45,3) aynı zamanda ekonomik

nedenlerin de itici faktör olduğuna orta düzeyde katılmaktadır. Diğer taraftan siyasi nedenlerin itici faktör olduğuna tamamen katılan 98 katılımcının %36,7 si ekonomik nedenlerin itici faktör olduğuna hiç katılmamaktadır. Bu katılımcıların toplam katılımcılar içinde oranı %12,8'dir. Tablo 53' den diğer veriler de benzer şekilde yorumlanarak detaylı bilgiler edinilebilmektedir.

3.3.5. Göçmenlerin Yaşam Memnuniyeti

Araştırmada göçmenlerin Erzincan' a göç ettikten sonra gelecekle ilgili beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığı belirlemek için sorular yöneltilmiştir. Geldikleri bölgeye geri dönme isteği sorgulanıp Erzincan da yaşamaktan memnuniyeti belirlenmeye çalışılmıştır. Ankette bu bölüme ait sorulara katılımcıların tümü yanıt vermiştir. Tablo 3.49. da 366 katılımcının geleceğe ilişkin beklentilerine dair soruya verdiği yanıtların dağılımı görülmektedir.

Tablo 54. Göç Edenlerin Gelecek Beklentileri Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Bugünden iyi	244	66,7	66,7
Bugünden kötü	86	23,5	90,2
Bugünden farksız	36	9,8	100,0
Toplam	366	100,0	

Tablo 54' den görüldüğü üzere katılımcıların % 66,7 si geleceğin bugünden daha iyi olacağını düşünmektedir. Diğer taraftan katılımcıların % 23,5 i geleceğin bugünden kötü olacağını düşünmektedir. Tablo 54' de göçmenlerin geldiği bölgenin gelecekle ilgili beklentilerinin oluşmasında ilişkili olup olmayacağı analizine yönelik sonuçlar verilmiştir:

Tablo 55. Göçten Önceki Kaynak Ülke ve Gelecekle İlgili Beklenti Çapraz Tablosu

Göçten Önceki Kaynak Ülkeniz?	Gelecekle İlgili Beklentiniz?			Toplam
	Bugünden iyi	Bugünden kötü	Bugünden farksız	
Afganistan	102 81,6%	19 15,2%	4 3,2%	125 100,0%
Gürcistan/Ahıska	112 56,9%	63 32,0%	22 11,2%	197 100,0%
Suriye	26 65,0%	4 10,0%	10 25,0%	40 100,0%
Diğer	4 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	4 100,0%
Toplam	244 66,7%	86 23,5%	36 9,8%	366 100,0%
Pearson Ki-Kare: 37,143 Df: 6 Sig: 0,000				

Ki-kare değerinin (37,143) istatistiksel anlamlılığı 0,000 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Yani göçmenlerin gelecek ile ilgili beklentileri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Kaynak ülkeye göre gelecek beklentileri anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Afganistan bölgesinden gelen göçmenlerin %81,6 sı geleceğin bugünden daha iyi olacağını düşünmektedir. Bu oran Gürcistan/Ahıska için biraz daha düşmüştür. Gürcistan bölgesinden gelenlerin % 56,9 u bugünden daha iyi bir gelecek beklerken, % 32 si bugünden daha kötü olacağını düşünmektedir. Suriye bölgesinden gelen göçmenler içinde geleceği bugünden daha iyi görenlerin oranı % 65 ile yüksek sayılabilir.

Araştırmada göçmenlerin ülkelerine geri dönme isteği taşıyıp taşımadığı da incelenmiştir. Tablo 55’ de görüldüğü üzere katılımcıların % 66,1 i ülkelerine geri dönmek istemektedir.

Tablo 56. Cinsiyet ve Gelecekle İlgili Beklenti Çapraz Tablosu

Cinsiyet	Gelecekle İlgili Beklenti			Toplam
	Bugünden İyi	Bugünden Kötü	Bugünden Farksız	
Erkek Frekans	122	44	22	188
% Cinsiyet	64,9%	23,4%	11,7%	100,0%
% Toplam	33,3%	12,0%	6,0%	51,4%
Kadın Frekans	122	42	14	178
% Cinsiyet	68,5%	23,6%	7,9%	100,0%
% Toplam	33,3%	11,5%	3,8%	48,6%
Toplam Frekans	244	86	36	366
% Cinsiyet	66,7%	23,5%	9,8%	100,0%
% Toplam	66,7%	23,5%	9,8%	100,0%

Pearson Ki-Kare: 1,552 Df: 2 Sig: 0,460

Tablo 56' dan görüldüğü üzere Ki-kare değerinin (1,552) istatistiksel anlamlılığı 0,460 olup, anlamlılık düzeyinin üstündedir (0,05). Yani göçmenlerin gelecek ile ilgili beklentileri ve cinsiyetleri arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Cinsiyete göre gelecek beklentileri anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. 366 katılımcının % 51,4'ü erkek bireylerdir. Bu bireylerin %64,9' u geleceğin bugünden daha iyi olacağını düşünmektedir. Katılımcı kadın bireylerin de %68,5'i geleceğin bugünden daha iyi olacağını düşünmektedir. Erkek katılımcıların %23,4'ü geleceği bugünden daha kötü değerlendirirken, kadın katılımcıların da % 23,6'sı geleceğin bugünden daha kötü olacağını iletmiştir.

Tablo 57. Yaş ve Gelecekle İlgili Beklenti Çapraz Tablosu

Gelecekle ilgili Beklenti	Yaş Aralıkları							Toplam
	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-54	55 ve üstü	
Bugünde Frekans n iyi	66	51	56	34	16	15	6	244
% Gelecekle ilgili beklenti	27,0%	20,9%	23,0%	13,9%	6,6%	6,1%	2,5%	100,0%
% Yaşımız	73,3%	57,3%	65,9%	66,7%	76,2%	71,4%	66,7%	66,7%
% Toplam	18,0%	13,9%	15,3%	9,3%	4,4%	4,1%	1,6%	66,7%
Bugünde Frekans n kötü	10	28	23	11	5	6	3	86
% Gelecekle ilgili beklenti	11,6%	32,6%	26,7%	12,8%	5,8%	7,0%	3,5%	100,0%
% Yaşımız	11,1%	31,5%	27,1%	21,6%	23,8%	28,6%	33,3%	23,5%
% Toplam	2,7%	7,7%	6,3%	3,0%	1,4%	1,6%	,8%	23,5%
Bugünde Frekans n farksız	14	10	6	6	0	0	0	36
% Gelecekle ilgili beklentini z?	38,9%	27,8%	16,7%	16,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
% Yaşımız	15,6%	11,2%	7,1%	11,8%	,0%	,0%	,0%	9,8%
% Toplam	3,8%	2,7%	1,6%	1,6%	,0%	,0%	,0%	9,8%
Toplam Frekans	90	89	85	51	21	21	9	366
% Gelecekle ilgili beklenti	24,6%	24,3%	23,2%	13,9%	5,7%	5,7%	2,5%	100,0%
% Yaşımız	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
% Toplam	24,6%	24,3%	23,2%	13,9%	5,7%	5,7%	2,5%	100,0%

Gelecekle ilgili Beklenti	Yaş Aralıkları							Toplam
	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-54	55 ve üstü	
Bugünde Frekans n iyi	66	51	56	34	16	15	6	244
% Gelecekle ilgili beklenti	27,0%	20,9%	23,0%	13,9%	6,6%	6,1%	2,5%	100,0%
% Yaşımız	73,3%	57,3%	65,9%	66,7%	76,2%	71,4%	66,7%	66,7%
% Toplam	18,0%	13,9%	15,3%	9,3%	4,4%	4,1%	1,6%	66,7%
Bugünde Frekans n kötü	10	28	23	11	5	6	3	86
% Gelecekle ilgili beklenti	11,6%	32,6%	26,7%	12,8%	5,8%	7,0%	3,5%	100,0%
% Yaşımız	11,1%	31,5%	27,1%	21,6%	23,8%	28,6%	33,3%	23,5%
% Toplam	2,7%	7,7%	6,3%	3,0%	1,4%	1,6%	,8%	23,5%
Bugünde Frekans n farksız	14	10	6	6	0	0	0	36
% Gelecekle ilgili beklentini z?	38,9%	27,8%	16,7%	16,7%	,0%	,0%	,0%	100,0%
% Yaşımız	15,6%	11,2%	7,1%	11,8%	,0%	,0%	,0%	9,8%
% Toplam	3,8%	2,7%	1,6%	1,6%	,0%	,0%	,0%	9,8%
Toplam Frekans	90	89	85	51	21	21	9	366
% Gelecekle ilgili beklenti	24,6%	24,3%	23,2%	13,9%	5,7%	5,7%	2,5%	100,0%
% Yaşımız	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Pearson Ki-Kare: 20,601 Df: 12 Sig: 0,057

Tablo 57'den görüldüğü üzere Ki-kare değerinin (20,601) istatistiksel anlamlılığı 0,057 olup, anlamlılık düzeyinin üstündedir (0,05). Yani göçmenlerin gelecek ile ilgili beklentileri ve yaşları arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır. 366 katılımcının 90'ı (%24,6) 15-24 yaş grubundadır. Bu bireylerin %73,3'ü geleceğe dair beklentilerinin bugünden iyi olduğu, %38,9'u bugünden farksız, % 11,1'i ise bugünden kötü olduğu yanıtını vermiştir. 25-29 yaş aralığı bireylerin %57,3'ü bugünden iyi, 30-34 yaş aralığı bireylerin de %65,9'u bugünden iyi bir gelecek beklentisi olduklarını iletmiştir. Genel olarak değerlendirdiğimizde tüm katılımcıların %66,7' si bugünden iyi bir gelecek beklentisi içindedir.

Tablo 58. Eğitim Durumu ve Gelecekle İlgili Beklenti Çapraz Tablosu

Gelecekle İlgili Beklenti	Eğitim Durumu								Toplam
	Okur-yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Lisans	Y.lisans	Doktora	
Bugünden Frekans iyi	64	27	48	53	16	27	5	4	244
% Gelecekle ilgili beklenti	26,2%	11,1%	19,7%	21,7%	6,6%	11,1%	2,0%	1,6%	100,0%

% Eğitim durumu	83,1%	56,2%	69,6%	58,2%	53,3%	73,0%	83,3%	50,0%	66,7%
% Toplam	17,5%	7,4%	13,1%	14,5%	4,4%	7,4%	1,4%	1,1%	66,7%
Bugünden Frekans kötü	11	13	14	27	12	6	1	2	86
% Gelecekle ilgili beklenti	12,8%	15,1%	16,3%	31,4%	14,0%	7,0%	1,2%	2,3%	100,0%
% Eğitim durumu	14,3%	27,1%	20,3%	29,7%	40,0%	16,2%	16,7%	25,0%	23,5%
% Toplam	3,0%	3,6%	3,8%	7,4%	3,3%	1,6%	,3%	,5%	23,5%
Bugünden Frekans farksız	2	8	7	11	2	4	0	2	36
% Gelecekle ilgili beklenti	5,6%	22,2%	19,4%	30,6%	5,6%	11,1%	,0%	5,6%	100,0%

	% Eğitim durumu	2,6%	16,7%	10,1%	12,1%	6,7%	10,8%	,0%	25,0%	9,8%
	% Toplam	,5%	2,2%	1,9%	3,0%	,5%	1,1%	,0%	,5%	9,8%
Total	Frekans	77	48	69	91	30	37	6	8	366
	% Gelecekle ilgili beklenti	21,0%	13,1%	18,9%	24,9%	8,2%	10,1%	1,6%	2,2%	100,0%
	% Eğitim durumu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	21,0%	13,1%	18,9%	24,9%	8,2%	10,1%	1,6%	2,2%	100,0%

Pearson Ki-Kare: 26,611 Df: 14 Sig: 0,022

Tablo 58'den görüldüğü üzere Ki-kare değerinin (26,611) istatistiksel anlamlılığı 0,022 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Yani göçmenlerin gelecek ile ilgili beklentileri ve eğitim durumları arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Tablo 58' e göre, katılımcıların %66,7' si bugünden iyi bir gelecek beklentisinde olduğu cevabını vermiştir. Bu oranın eğitim durumlarına göre dağılımına baktığımızda %17,5 ile ilk sırada okur-yazar olanlar yer almaktadır. Ardından %14,5 ile lise mezunu olanlar gelmektedir. Katılımcıların %23,5' inin gelecek beklentisi bugünden kötü olacağı yönündedir. Bu oranın eğitim durumlarına göre dağılımına baktığımızda % 7,4 ile ilk sırada lise mezunu katılımcılar yer almaktadır. İkinci sırada %3,8 ile ortaokul mezunu katılımcılar gelmektedir.

Araştırmada göçmenlerin ülkelerine geri dönme isteği taşıyıp taşımadığı da incelenmiştir. Tablo 58'de görüldüğü üzere katılımcıların % 66,1 i ülkelerine geri dönmek istemektedir.

Tablo 59. Göçmenlerin Ülkelerine Geri Dönmek İsteği Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Kümülatif yüzde
Evet	242	66,1	66,1
Hayır	124	33,9	100,0
Toplam	366	100,0	

Araştırmada ayrıca göçmenlerin cinsiyet, yaş gibi kişisel özellikleri ile ülkelerine dönme isteği arasında anlamlı ilişkiler kurulup kurulamayacağı incelenmiştir. Tablo 59’ da göçmenlerin yaş ve geri dönme isteği çapraz tablosu üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 60. Göçmenlerin Ülkelerine Geri Dönme İsteği ve Yaş Çapraz Tablosu

Geri Dönme İsteği	Yaş Aralıkları							Toplam
	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-54	55 ve üstü	
Evet	64 26,4%	51 21,1%	63 26,0%	27 11,2%	19 7,9%	15 6,2%	3 1,2%	242 100,0%
Hayır	26 21,0%	38 30,6%	22 17,7%	24 19,4%	2 1,6%	6 4,8%	6 4,8%	124 100,0%
Toplam	90 24,6%	89 24,3%	85 23,2%	51 13,9%	21 5,7%	21 5,7%	9 2,5%	366 100,0%
Pearson Ki-Kare: 20,614 Df: 6 Sig: 0,002								

Ki-kare değerinin (20,614) istatistiksel anlamlılığı 0,002 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Yani göçmenlerin yaş aralığı ile ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Yaş aralıklarına göre geri dönme istekleri anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Geri dönmek isteyen 242 kişinin % 26,4 ü 15-24 yaş aralığında % 21,1 i 25-29 yaş aralığında ve % 26 sı 30-34 yaş aralığındadır. 35 yaş altı göçmenlerde diğer yaş gruplarına kıyasla ülkelerine dönme isteğinin daha yoğun olduğu görülmektedir. Tablo 60’ da cinsiyet ve geri dönme isteği arasında ilişki kurulabileceği incelenmiştir.

Tablo 61. Göçmenlerin Ülkelerine Geri Dönme İsteği ve Cinsiyet Çapraz Tablosu

Geri dönme isteği	Cinsiyet		Toplam
	erkek	kadın	
Evet	112	130	242
	46,3%	53,7%	100,0%
Hayır	76	48	124
	61,3%	38,7%	100,0%
Toplam	188	178	366
	51,4%	48,6%	100,0%

Pearson Ki-Kare:7,394 Df: 1 Sig: 0,007

Ki-kare değerinin (7,394) istatistiksel anlamlılığı 0,007 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Yani göçmenlerin cinsiyeti ile ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcıların cinsiyetine göre geri dönme istekleri anlamlı şekilde farklılaşmıştır. 366 katılımcının % 51,4 ü erkek, % 48,6 sı kadınlardan oluşmaktadır. Geri dönmek isteyen 242 kişinin % 46,3 ü erkek, %53,7 si kadındır. Geri dönmek istemeyen bireylerde ise erkek oranı %61,3 ve kadın oranı % 38,7 dir. Kadın göçmenlerin ülkelerine geri dönme isteğinin erkeklere oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Ayrıca katılımcılara ülkelerinde çalışma fırsatı olsa geri dönmek isteyip istemediği sorulmuştur. Tablo 61' de cinsiyet ve çalışma fırsatı olsa dönme isteği çapraz tablosu verilmiştir.

Tablo 62. Göçmenlerin Ülkelerine Geri Dönme İsteği ve Eğitim Durumu Çapraz Tablosu

Geri İsteği	Dönme	Eğitim durumu								Toplam
		Okur-yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Lisans	Y.lisans	Doktora	
Evet	Frekans	44	37	45	64	26	15	6	5	242
	% Geri dönme isteği	18,2%	15,3%	18,6%	26,4%	10,7%	6,2%	2,5%	2,1%	100,0%
	% Toplam	12,0%	10,1%	12,3%	17,5%	7,1%	4,1%	1,6%	1,4%	66,1%
Hayır	Frekans	33	11	24	27	4	22	0	3	124
	% Geri dönme isteği	26,6%	8,9%	19,4%	21,8%	3,2%	17,7%	,0%	2,4%	100,0%
	% Toplam	9,0%	3,0%	6,6%	7,4%	1,1%	6,0%	,0%	,8%	33,9%
Toplam	Frekans	77	48	69	91	30	37	6	8	366
	% Toplam	21,0%	13,1%	18,9%	24,9%	8,2%	10,1%	1,6%	2,2%	100,0%
Pearson Ki-Kare:25,672 Df: 7 Sig: 0,001										

Tablo 62’de görüldüğü üzere, Ki-kare değerinin (25,672) istatistiksel anlamlılığı 0,001 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Yani göçmenlerin eğitim durumu ile ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcıların %66,1’i ülkelerine geri dönmek istemektedir. Bu oranın eğitim durumuna göre dağılımında % 17,5 ile Lise mezunu katılımcılar ilk sıradadır. İkinci sırada % 12,3 ile ortaokul mezunu katılımcılar gelmektedir. Ülkelerine geri dönmek isteğine hayır yanıtı veren 124 katılımcı (%33,9) içinde ise okur-yazar olanların oranı %9 ile ilk sırada yer almaktadır.

Ayrıca katılımcılara ülkelerinde çalışma fırsatı olsa geri dönmek isteyip istemediği sorulmuştur. Tablo 63’ de cinsiyet ve çalışma fırsatı olsa dönme isteği çapraz tablosu verilmiştir.

Tablo 63. Çalışma Fırsatı Olsa Memleketinize Geri Dönme İsteği ve Cinsiyet Çapraz Tablosu

Geri Dönme İsteği	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Evet	91	111	202
	45,0%	55,0%	100,0%
	24,9%	30,3%	55,2%
Hayır	97	67	164
	59,1%	40,9%	100,0%
	26,5%	18,3%	44,8%
Toplam	188	178	366
	51,4%	48,6%	100,0%

Pearson Ki-Kare:7,200 Df: 1 Sig: 0,007

Tablo 63' de görüldüğü üzere katılımcıların % 55,2 si çalışma fırsatı olsa ülkelerine dönmek isterken, % 44,8 lik kısmı çalışma fırsatı olsa da ülkelerine geri dönmek istememektedir. Erkeklerin %24,9 u ülkelerine dönmek isterken % 26,5 i dönmek istememektedir. Kadınların %30,3 lük kısmı ülkesine geri dönmek isterken %18,3 lük kısmı ülkesine geri dönmek istememektedir. Erkekler çalışma fırsatı olsa ülkelerine dönme hususunda kadınlardan daha az istekli görülmektedir. Ki-kare değerinin (7,200) istatistiksel anlamlılığı 0,007 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Test istatistiği göçmenlerin cinsiyeti ile çalışma fırsatı olsa ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tablo 64' de göçmenlerin yaşı ile çalışma fırsatı olsa ülkelerine geri dönme isteği arasındaki dağılımı göstermektedir.

Tablo 64. Çalışma Fırsatı Olsa Memleketinize Geri Dönme İsteği ve Yaş Çapraz Tablosu

Memlekete Geri Dönme İsteği	Yaş Aralıkları							Toplam
	15-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-54	55 ve üstü	
Evet	48	43	58	28	10	10	5	202
	23,8%	21,3%	28,7%	13,9%	5,0%	5,0%	2,5%	100,0%
	13,1%	11,7%	15,8%	7,7%	2,7%	2,7%	1,4%	55,2%
Hayır	42	46	27	23	11	11	4	164
	25,6%	28,0%	16,5%	14,0%	6,7%	6,7%	2,4%	100,0%
	11,5%	12,6%	7,4%	6,3%	3,0%	3,0%	1,1%	44,8%
Toplam	90	89	85	51	21	21	9	366
	24,6%	24,3%	23,2%	13,9%	5,7%	5,7%	2,5%	100,0%
	24,6%	24,3%	23,2%	13,9%	5,7%	5,7%	2,5%	100,0%
Pearson Ki-Kare:8,651 Df:6 Sig: 0,194								

Tablo 64 verilerini incelediğimizde ülkesine geri dönme isteği taşıyan 202 katılımcının % 68,2 si 30-34 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Onun dışındaki yaş aralıklarında homojen bir dağılım görülmektedir. Ki-kare test istatistiğine baktığımızda da Ki-kare değerinin (8,651) istatistiksel anlamlılığı 0,194 olup, anlamlılık düzeyinin üstündedir (0,05). Test istatistiği göçmenlerin yaşı ile çalışma fırsatı olsa ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir.

Tablo 65. Çalışma Fırsatınız Olsa Memleketinize Geri Dönme İsteği ve Eğitim Durumu Çapraz Tablosu

Memlekete Geri Dönme İsteği		Eğitim Durumu								Toplam
		Okur-yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Lisans	Y.lisans	Doktora	
Evet	Frekans	30	35	44	51	21	9	4	8	202
	% Geri dönme isteği	14,9%	17,3%	21,8%	25,2%	10,4%	4,5%	2,0%	4,0%	100,0%
	% Eğitim durumu	39,0%	72,9%	63,8%	56,0%	70,0%	24,3%	66,7%	100,0%	55,2%
	% Toplam	8,2%	9,6%	12,0%	13,9%	5,7%	2,5%	1,1%	2,2%	55,2%
Hayır	Frekans	47	13	25	40	9	28	2	0	164
	% Geri dönme isteği	28,7%	7,9%	15,2%	24,4%	5,5%	17,1%	1,2%	,0%	100,0%
	% Eğitim durumu	61,0%	27,1%	36,2%	44,0%	30,0%	75,7%	33,3%	,0%	44,8%
	% Toplam	12,8%	3,6%	6,8%	10,9%	2,5%	7,7%	,5%	,0%	44,8%
Toplam	Frekans	77	48	69	91	30	37	6	8	366
	% Geri dönme isteği	21,0%	13,1%	18,9%	24,9%	8,2%	10,1%	1,6%	2,2%	100,0%
	% Eğitim durumu	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	21,0%	13,1%	18,9%	24,9%	8,2%	10,1%	1,6%	2,2%	100,0%
Pearson Ki-Kare:40,109 Df:7 Sig: 0,000										

Tablo 65' den görüldüğü üzere geldiği ülkede çalışma fırsatı olsa katılımcıların %55,2'si geri dönme isteği içindedir. Geri dönme isteğinde olan bireylerin % 25,2 si lise ve % 21,8'i ortaokul mezunudur. Lise mezunu katılımcılar arasında geri dönme isteği içinde olanların oranı %56' dır. Bu bireylerin toplam katılımcılar içinde oranı %13,9'dur. Okur-yazar bireylerin %61 'i geri dönme isteğine hayır yanıtı vermiştir. Lise mezunu bireylerin de % 44'ü geri dönme isteği içinde değildir. Ki-kare test istatistiğine baktığımızda da Ki-kare değerinin (40,109) istatistiksel anlamlılığı 0,000 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Test istatistiği göçmenlerin eğitim durumu ile çalışma fırsatı olsa ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Eğitim durumlarına

göre göçmenlerin geldikleri ülkede çalışma fırsatı olsa geri dönme istekleri farklılaşmaktadır.

Tablo 66. Gelecek İle İlgili Beklenti ve İstihdam Durumu Çapraz Tablosu

Gelecekle İlgili Beklenti	İstihdam Durumu									Toplam
	Çalışmıyor	Eğitim Sektörü	Sağlık Sektörü	Kamu Sektörü	Hizmet Sektörü	Sanayi Sektörü	İnşaat Sektörü	Serbest Meslek	Diğer	
Bugünden Frekans iyi	123	21	13	0	11	11	19	37	9	244
% gelecekle ilgili beklenti	50,4%	8,6%	5,3%	,0%	4,5%	4,5%	7,8%	15,2%	3,7%	100,0%
% Toplam	33,6%	5,7%	3,6%	,0%	3,0%	3,0%	5,2%	10,1%	2,5%	66,7%
Bugünden Frekans kötü	16	22	6	2	2	7	20	7	4	86
% gelecekle ilgili beklenti	18,6%	25,6%	7,0%	2,3%	2,3%	8,1%	23,3%	8,1%	4,7%	100,0%
% Toplam	4,4%	6,0%	1,6%	,5%	,5%	1,9%	5,5%	1,9%	1,1%	23,5%
Bugünden Frekans farksız	27	4	0	1	2	2	0	0	0	36
% gelecekle ilgili beklenti	75,0%	11,1%	,0%	2,8%	5,6%	5,6%	,0%	,0%	,0%	100,0%
% Toplam	7,4%	1,1%	,0%	,3%	,5%	,5%	,0%	,0%	,0%	9,8%
Toplam Frekans	166	47	19	3	15	20	39	44	13	366
% Toplam	45,4%	12,8%	5,2%	,8%	4,1%	5,5%	10,7%	12,0%	3,6%	100,0%
Gelecekle İlgili Beklenti	İstihdam Durumu									Toplam
	Çalışmıyor	Eğitim Sektörü	Sağlık Sektörü	Kamu Sektörü	Hizmet Sektörü	Sanayi Sektörü	İnşaat Sektörü	Serbest Meslek	Diğer	
Bugünden Frekans iyi	123	21	13	0	11	11	19	37	9	244
% gelecekle ilgili beklenti	50,4%	8,6%	5,3%	,0%	4,5%	4,5%	7,8%	15,2%	3,7%	100,0%
% Toplam	33,6%	5,7%	3,6%	,0%	3,0%	3,0%	5,2%	10,1%	2,5%	66,7%
Bugünden Frekans kötü	16	22	6	2	2	7	20	7	4	86
% gelecekle ilgili beklenti	18,6%	25,6%	7,0%	2,3%	2,3%	8,1%	23,3%	8,1%	4,7%	100,0%
% Toplam	4,4%	6,0%	1,6%	,5%	,5%	1,9%	5,5%	1,9%	1,1%	23,5%
Bugünden Frekans farksız	27	4	0	1	2	2	0	0	0	36
% gelecekle ilgili beklenti	75,0%	11,1%	,0%	2,8%	5,6%	5,6%	,0%	,0%	,0%	100,0%
% Toplam	7,4%	1,1%	,0%	,3%	,5%	,5%	,0%	,0%	,0%	9,8%
Toplam Frekans	166	47	19	3	15	20	39	44	13	366
% Toplam	45,4%	12,8%	5,2%	,8%	4,1%	5,5%	10,7%	12,0%	3,6%	100,0%

Tablo 66'dan görüldüğü üzere, gelecek beklentisi bugünden iyi olan 244 katılımcının %50,4'ü çalışmamaktadır. %15,2'si serbest meslek, %8,6'sı eğitim sektöründe, %7,8'i inşaat sektöründe çalışmaktadır. Gelecek beklentisi bugünden kötü olan 86 katılımcının %25,6'sı eğitim sektöründe, %23,3'ü inşaat sektöründe istihdam edilmektedir.

Tablo 67. Memlekete Geri Dönme İsteği ve İstihdam Durumu Çapraz Tablosu

Geri Dönme İsteği	İstihdam Durumu									
	Çalışmıy or	Eğitim Sektörü	Sağlık Sektörü	Kamu Sektörü	Hizmet Sektörü	Sanayi Sektörü	İnşaat Sektörü	Serbest Meslek	Diğer	Topla m
Evet Frekans	96	42	14	2	11	15	35	18	9	242
% Geri dönme isteği	39,7%	17,4%	5,8%	,8%	4,5%	6,2%	14,5%	7,4%	3,7%	100,0 %
% Çalışma şekli	57,8%	89,4%	73,7%	66,7%	73,3%	75,0%	89,7%	40,9%	69,2%	66,1%
% Toplam	26,2%	11,5%	3,8%	,5%	3,0%	4,1%	9,6%	4,9%	2,5%	66,1%
Hayır Frekans	70	5	5	1	4	5	4	26	4	124
% Geri dönme isteği	56,5%	4,0%	4,0%	,8%	3,2%	4,0%	3,2%	21,0%	3,2%	100,0 %

% Çalışma şekli	42,2%	10,6%	26,3%	33,3%	26,7%	25,0%	10,3%	59,1%	30,8%	33,9%
% Toplam	19,1%	1,4%	1,4%	,3%	1,1%	1,4%	1,1%	7,1%	1,1%	33,9%
Topla Frekans m	166	47	19	3	15	20	39	44	13	366
% Geri dönme isteği	45,4%	12,8%	5,2%	,8%	4,1%	5,5%	10,7%	12,0%	3,6%	100,0%
% Çalışma şekli	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
% Toplam	45,4%	12,8%	5,2%	,8%	4,1%	5,5%	10,7%	12,0%	3,6%	100,0%
Pearson Ki-Kare: 40,219 Df: 8 Sig:0,000										

Tablo 67 verilerini incelediğimizde memleketine geri dönme isteği olan 242 katılımcının %39,7'si çalışmamakta, % 17,4'ü eğitim sektöründe, %14,5'i inşaat sektöründe istihdam edildiğini bildirmiştir. Memleketine geri dönme isteği sorusuna hayır cevabı veren 124 bireyin %56,5'i çalışmamakta, %21'i serbest meslekle uğraşmaktadır. Ki-kare test istatistiğine baktığımızda da Ki-kare değerinin (40,219) istatistiksel anlamlılığı 0,000 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Test istatistiği göçmenlerin istihdam durumu ile ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. İstihdam durumlarına göre göçmenlerin geldikleri ülkeye geri dönme istekleri farklılaşmaktadır.

Tablo 68. Gelecekle İlgili Beklenti ve Çalışma Şekli Çapraz Tablosu

Gelecekle ilgili beklenti		Gelir (TL)						Toplam
		0-500	501-1000	1001-1603	1604-2000	2001-4000	4000 den fazla	
Bugünden iyi	Frekans	82	45	46	38	22	11	244
	% Gelecekle ilgili beklenti	33,6%	18,4%	18,9%	15,6%	9,0%	4,5%	100,0%
	% Toplam	22,4%	12,3%	12,6%	10,4%	6,0%	3,0%	66,7%
Bugünden kötü	Frekans	4	4	16	13	44	5	86
	% Gelecekle ilgili beklenti	4,7%	4,7%	18,6%	15,1%	51,2%	5,8%	100,0%
	% Toplam	1,1%	1,1%	4,4%	3,6%	12,0%	1,4%	23,5%
Bugünden farksız	Frekans	6	9	8	12	1	0	36
	% Gelecekle ilgili beklenti	16,7%	25,0%	22,2%	33,3%	2,8%	,0%	100,0%
	% Toplam	1,6%	2,5%	2,2%	3,3%	,3%	,0%	9,8%
Toplam	Frekans	92	58	70	63	67	16	366
	% Gelecekle ilgili beklenti	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%
	% Toplam	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%

Pearson Ki-Kare:1,073 Df:10 Sig: 0,000

Tablo 68'den görüldüğü üzere ücret karşılığı ve devamlı çalışan 91 katılımcının %70,3'ünün gelecek beklentisi bugünden iyi olacak şeklindedir. Ücret karşılığı ve sözleşmeli çalışan katılımcıların ise gelecek beklentisi iyi ve kötü olanlar

arasında çok daha az oranda fark vardır. Bu katılımcıların % 51,1'i geleceğin bugünden iyi olacağı yanıtını verirken, % 44,6'sı bugünden kötü olacağını iletmiştir.

Gelecek beklentisi bugünden iyi olan 244 katılımcının %19,7'si çalışmamaktadır. %26,2 'si ücret karşılığı ve devamlı, %19,3'ü ücret karşılığı ve sözleşmeli, %16'sı geçici veya mevsimlik işlerde çalışmaktadır.

Tablo 69. Geri Dönme İsteği ve Çalışma Şekli Çapraz Tablosu

Geri Dönme İsteği		Çalışma Şekli					Toplam
		Çalışmıyor	Ücret karşılığı ve Devamlı	Ücret karşılığı ve sözleşmeli	Geçici veya mevsimlik	Diğer	
Evet	Frekans	39	57	57	34	55	242
	% Geri dönme isteği	16,1%	23,6%	23,6%	14,0%	22,7%	100,0%
	% Çalışma şekli	60,0%	62,6%	62,0%	66,7%	82,1%	66,1%
	% Toplam	10,7%	15,6%	15,6%	9,3%	15,0%	66,1%
Hayır	Frekans	26	34	35	17	12	124
	% Geri dönme isteği	21,0%	27,4%	28,2%	13,7%	9,7%	100,0%
	% Çalışma şekli	40,0%	37,4%	38,0%	33,3%	17,9%	33,9%
	% Toplam	7,1%	9,3%	9,6%	4,6%	3,3%	33,9%
Toplam	Frekans	65	91	92	51	67	366
	% Geri dönme isteği	17,8%	24,9%	25,1%	13,9%	18,3%	100,0%
	% Çalışma şekli	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	17,8%	24,9%	25,1%	13,9%	18,3%	100,0%

Tablo 69 verilerini incelediğimizde memleketine geri dönme isteği olan 242 katılımcının %16,1'i çalışmamakta, % 23,6'sı ücret karşılığı ve devamlı, %23,6'sı ücret karşılığı ve sözleşmeli çalışmaktadır.% 14' ü geçici veya mevsimlik işlerde

çalışmaktadır. Memleketine geri dönme isteğine hayır cevabı veren 124 katılımcının %28,2'si ücret karşılığı ve sözleşmeli çalışmaktadır. %27,4'ü ücret karşılığı ve devamlı işte çalışmaktadır. %21'i ise çalışmamaktadır. Ki-kare test istatistiğine baktığımızda da Ki-kare değerinin (9,926) istatistiksel anlamlılığı 0,042 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Test istatistiği göçmenlerin çalışma şekli ile ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çalışma şekillerine göre göçmenlerin geldikleri ülkeye geri dönme istekleri farklılaşmaktadır.

Tablo 70. Göçten Önceki Kaynak Ülke ve Gelir Çapraz Tablosu

Göçten önceki kaynak ülke		Gelir (TL)						Toplam
		0-500	501-1000	1001-1603	1604-2000	2001-4000	4000 den fazla	
Afganistan	Frekans	69	18	17	13	6	2	125
	% Göçten önceki kaynak ülke	55,2%	14,4%	13,6%	10,4%	4,8%	1,6%	100,0%
	% Gelir	75,0%	31,0%	24,3%	20,6%	9,0%	12,5%	34,2%
	% Toplam	18,9%	4,9%	4,6%	3,6%	1,6%	,5%	34,2%
Gürcistan/Ahıska	Frekans	18	29	44	33	60	13	197
	% Göçten önceki kaynak ülke	9,1%	14,7%	22,3%	16,8%	30,5%	6,6%	100,0%
	% Gelir	19,6%	50,0%	62,9%	52,4%	89,6%	81,2%	53,8%
	% Toplam	4,9%	7,9%	12,0%	9,0%	16,4%	3,6%	53,8%
Suriye	Frekans	5	8	9	16	1	1	40
	% Göçten önceki kaynak ülke	12,5%	20,0%	22,5%	40,0%	2,5%	2,5%	100,0%
	% Gelir	5,4%	13,8%	12,9%	25,4%	1,5%	6,2%	10,9%
	% Toplam	1,4%	2,2%	2,5%	4,4%	,3%	,3%	10,9%
Diğer	Frekans	0	3	0	1	0	0	4
	% Göçten önceki kaynak ülke	,0%	75,0%	,0%	25,0%	,0%	,0%	100,0%
	% Gelir	,0%	5,2%	,0%	1,6%	,0%	,0%	1,1%
	% Toplam	,0%	,8%	,0%	,3%	,0%	,0%	1,1%
Toplam	Frekans	92	58	70	63	67	16	366
	% Göçten önceki kaynak ülke	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%
	% Gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%

Tablo 70' den görüldüğü üzere geliri 500 TL ve altı olan göçmenlerin %75'inin geldiği ülke Afganistan, Geliri 1001-1603 TL olan göçmenlerin %62,9'u Gürcistan/Ahıska kökenlidir. Geliri 2001-4000 TL olan göçmenlerin % 89,6'sı Gürcistan/Ahıska ve geliri 4000 ve üzeri olan göçmenlerin %81,2'si de Gürcistan/Ahıska kökenlidir. Diğer taraftan Afganistan'dan gelen göçmenlerin %55,2'inin geliri 500 TL ve altıdır. Gürcistan/Ahıska' dan gelen göçmenlerin %30,5'i 2001-4000 TL, Suriye den gelen göçmenlerin %40'ı 1604-2000 TL gelir düzeyindedir.

Tablo 71. Eğitim Durumu ve Gelir Çapraz Tablosu

Eğitim durumu	Gelir (TL)						Toplam	
	0-500	501-1000	1001-1603	1604-2000	2001-4000	4000 den fazla		
Okur-yazar	Frekans	42	12	11	6	4	2	77
	% Eğitim durumu	54,5%	15,6%	14,3%	7,8%	5,2%	2,6%	100,0%
	% Toplam	11,5%	3,3%	3,0%	1,6%	1,1%	,5%	21,0%
İlkokul	Frekans	14	6	3	7	14	4	48
	% Eğitim durumu	29,2%	12,5%	6,2%	14,6%	29,2%	8,3%	100,0%
	% Toplam	3,8%	1,6%	,8%	1,9%	3,8%	1,1%	13,1%
Ortaokul	Frekans	13	11	18	15	10	2	69
	% Eğitim durumu	18,8%	15,9%	26,1%	21,7%	14,5%	2,9%	100,0%
	% Toplam	3,6%	3,0%	4,9%	4,1%	2,7%	,5%	18,9%
Lise	Frekans	7	12	27	18	24	3	91
	% Eğitim durumu	7,7%	13,2%	29,7%	19,8%	26,4%	3,3%	100,0%
	% Toplam	1,9%	3,3%	7,4%	4,9%	6,6%	,8%	24,9%
Yüksekokul	Frekans	6	2	4	4	14	0	30
	% Eğitim durumu	20,0%	6,7%	13,3%	13,3%	46,7%	,0%	100,0%
	% Toplam	1,6%	,5%	1,1%	1,1%	3,8%	,0%	8,2%
Lisans	Frekans	8	13	3	9	1	3	37
	% Eğitim durumu	21,6%	35,1%	8,1%	24,3%	2,7%	8,1%	100,0%
	% Toplam	2,2%	3,6%	,8%	2,5%	,3%	,8%	10,1%
Y.lisans	Frekans	0	2	2	2	0	0	6
	% Eğitim durumu	,0%	33,3%	33,3%	33,3%	,0%	,0%	100,0%
	% Toplam	,0%	,5%	,5%	,5%	,0%	,0%	1,6%
Doktora	Frekans	2	0	2	2	0	2	8
	% Eğitim durumu	25,0%	,0%	25,0%	25,0%	,0%	25,0%	100,0%
	% Toplam	,5%	,0%	,5%	,5%	,0%	,5%	2,2%
Toplam	Frekans	92	58	70	63	67	16	366
	% Eğitim durumu	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%
	% Toplam	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%

Tablo 71' den görüldüğü üzere 366 katılımcının 91'i (%24,9) lise mezunudur. Lise mezunu göçmenlerin %26,4'ü 2001-4000 tl gelir düzeyindedir.

Ortaokul mezunu 69 (% 18,9) katılımcının %26,1'i 1001-1603 tl gelir düzeyindedir. Okur-Yazar 77 katılımcının %54,5'i 500 tl ve altı gelir düzeyindedir. Benzer şekilde Tablodan diğer verilerde yorumlanabilmektedir.

Tablo 72. Gelecekle İlgili Beklenti ve Gelir Çapraz Tablosu

Gelecekle ilgili beklenti	Gelir (TL)						Toplam
	0-500	501-1000	1001-1603	1604-2000	2001-4000	4000 den fazla	
Bugünden iyi	82	45	46	38	22	11	244
Frekans							
% Gelecekle ilgili beklenti	33,6%	18,4%	18,9%	15,6%	9,0%	4,5%	100,0%
% Toplam	22,4%	12,3%	12,6%	10,4%	6,0%	3,0%	66,7%
Bugünden kötü	4	4	16	13	44	5	86
Frekans							
% Gelecekle ilgili beklenti	4,7%	4,7%	18,6%	15,1%	51,2%	5,8%	100,0%
% Toplam	1,1%	1,1%	4,4%	3,6%	12,0%	1,4%	23,5%
Bugünden farksız	6	9	8	12	1	0	36
Frekans							
% Gelecekle ilgili beklenti	16,7%	25,0%	22,2%	33,3%	2,8%	,0%	100,0%
% Toplam	1,6%	2,5%	2,2%	3,3%	,3%	,0%	9,8%
Toplam	92	58	70	63	67	16	366
Frekans							
% Gelecekle ilgili beklenti	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%
% Toplam	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%

Pearson Ki-Kare:1,073 Df:10 Sig: 0,000

Tablo 72'den görüldüğü üzere geleceğe ilişkin beklentisi iyi olan 244 katılımcının %33,6'sının gelir düzeyi 500 tl ve altıdır. Gelecek beklentisi bugünden kötü olan 86 göçmenin %51,2 sinin geliri 2001-4000 tl düzeyindedir. Geleceğe ilişkin beklentileri bugünden farksız olan 36 katılımcının %33,3 ünün geliri 1604-2000 tl düzeyindedir. Ki-kare test istatistiğine baktığımızda Ki-kare değerinin (1,073) istatistiksel anlamlılığı 0,000 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Test istatistiği göçmenlerin gelir düzeyi ile gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Gelir durumuna göre göçmenlerin gelecek beklentileri farklılaşmaktadır.

Tablo 73. Geri Dönme İsteği ve Gelir Çapraz Tablosu

Geri Dönme İsteği	Gelir						Toplam
	0-500	501-1000	1001-1603	1604-2000	2001-4000	4000 den fazla	
Evet	41	45	43	36	64	13	242
Frekans							
% Geri dönme isteği	16,9%	18,6%	17,8%	14,9%	26,4%	5,4%	100,0%
% Gelir	44,6%	77,6%	61,4%	57,1%	95,5%	81,2%	66,1%
% Toplam	11,2%	12,3%	11,7%	9,8%	17,5%	3,6%	66,1%
Hayır	51	13	27	27	3	3	124
Frekans							
% Geri dönme isteği	41,1%	10,5%	21,8%	21,8%	2,4%	2,4%	100,0%
% Gelir	55,4%	22,4%	38,6%	42,9%	4,5%	18,8%	33,9%
% Toplam	13,9%	3,6%	7,4%	7,4%	,8%	,8%	33,9%
Toplam	92	58	70	63	67	16	366
Frekans							
% Geri dönme isteği	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%
% Gelir	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
% Toplam	25,1%	15,8%	19,1%	17,2%	18,3%	4,4%	100,0%

Tablo 73' den görüldüğü üzere ülkelerine geri dönme isteği olan 242 katılımcının %26,4'ünün geliri 2001-4000 tl düzeyinde, %18,6'sı 501-1000 tl düzeyinde, %17,8'i 1001-1603 tl düzeyindedir. Gelir düzeyi 2001-4000 olan 67 katılımcının %95,5'i ülkelerine geri dönme isteği sorusuna evet yanıtını vermiştir. Benzer şekilde Tablodan diğer verilerde yorumlanabilmektedir. Ki-kare test istatistiğine baktığımızda da Ki-kare değerinin (52,930) istatistiksel anlamlılığı 0,000 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Test istatistiği göçmenlerin gelir düzeyi ile ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Gelir durumlarına göre göçmenlerin geldikleri ülkeye geri dönme istekleri farklılaşmaktadır.

Tablo 74. Geri Dönme İsteği ve Sosyal Güvence Çapraz Tablosu

Geri Dönme İsteği		Sosyal Güvence					Toplam
		SSK	Bağkur	GSS	Emekli Sandığı	Hiçbiri	
Evet	Frekans	65	12	99	8	58	242
	% Geri dönme isteği	26,9%	5,0%	40,9%	3,3%	24,0%	100,0%
	% Toplam	17,8%	3,3%	27,0%	2,2%	15,8%	66,1%
Hayır	Frekans	26	5	13	0	80	124
	% Geri dönme isteği	21,0%	4,0%	10,5%	,0%	64,5%	100,0%
	% Toplam	7,1%	1,4%	3,6%	,0%	21,9%	33,9%
Toplam	Frekans	91	17	112	8	138	366
	% Toplam	24,9%	4,6%	30,6%	2,2%	37,7%	100,0%

Pearson Ki-Kare:65,951 Df:4 Sig: 0,000

Tablo 74'den görüldüğü üzere Sosyal güvencesi SSK olan 91 göçmenin 65'i ülkelerine geri dönme isteğinde iken, Hiçbir sosyal güvencesi olmayan 138 göçmenin 80'i ülkelerine geri dönme isteği sorusuna hayır cevabını vermiştir. Sosyal güvencesi Genel sağlık sigortası olan 112 göçmenin 99'u da ülkelerine geri dönme isteğindedir. Ki-kare test istatistiğine baktığımızda da Ki-kare değerinin (65,951) istatistiksel anlamlılığı 0,000 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Test istatistiği göçmenlerin sosyal güvenceleri ile ülkelerine geri dönme istekleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sosyal güvencelerine göre göçmenlerin geldikleri ülkeye geri dönme istekleri farklılaşmaktadır.

Tablo 75. Gelecekle İlgili Beklenti ve Sosyal Güvence Çapraz Tablosu

Gelecekle İlgili Beklenti	Sosyal Güvence					Toplam	
	SSK	Bağkur	GSS	Emekli sandığı	Hiçbiri		
Bugünden iyi	Frekans	71	6	57	2	108	244
	% Gelecekle ilgili beklenti	29,1%	2,5%	23,4%	,8%	44,3%	100,0%
	% Toplam	19,4%	1,6%	15,6%	,5%	29,5%	66,7%
Bugünden kötü	Frekans	14	6	53	6	7	86
	% Gelecekle ilgili beklenti	16,3%	7,0%	61,6%	7,0%	8,1%	100,0%
	% Toplam	3,8%	1,6%	14,5%	1,6%	1,9%	23,5%
Bugünden farksız	Frekans	6	5	2	0	23	36
	% Gelecekle ilgili beklenti	16,7%	13,9%	5,6%	,0%	63,9%	100,0%
	% Toplam	1,6%	1,4%	,5%	,0%	6,3%	9,8%
Toplam	Frekans	91	17	112	8	138	366
	% Toplam	24,9%	4,6%	30,6%	2,2%	37,7%	100,0%

Pearson Ki-Kare:95,202 Df: 8 Sig: 0,000

Tablo 75’den görüldüğü üzere gelecekle ilgili beklentisi bugünden iyi olan 244 katılımcının %44,3’ünün sosyal güvencesi bulunmamaktadır. %29,1’inin sosyal güvencesi SSK, %23,4 ünün GSS’ dir. Gelecek beklentisi bugünden kötü olan 86 katılımcının %61,6’sı GSS güvencesindedir. Gelecek beklentisi bugünden farksız olan 36 katılımcının % 63,9’unun hiçbir sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Ki-kare test istatistiğine baktığımızda da Ki-kare değerinin (95,202) istatistiksel anlamlılığı 0,000 olup, anlamlılık düzeyinin altındadır (0,05). Test istatistiği göçmenlerin sosyal güvenceleri ile gelecek beklentileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sosyal güvencelerine göre göçmenlerin gelecek beklentileri farklılaşmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Göç olgusu ülkelerinden savaştan kaçan birçok sığınmacıya kucak açan Türkiye'yi son yıllarda fazlaca ilgilendirmektedir. Dış göçler Türkiye için maddi ve manevi bir yük olmaktadır. Göç olayına planlı, sistematik ve stratejik yaklaşılması önem arz etmektedir. Göçün sosyal, ekonomik ve politik etkilerini ortaya koyan birçok çalışma mevcuttur. Bazı çalışmalar göçlerin ekonomik sebepleri ile göç edenlere sosyal etkileri arasında pozitif bir korelasyon olduğunu saptamıştır. Yapılan değerlendirmenin sonucunda; demografik, ekonomik ve sosyal faktörler ile göç hareketliliği arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya konulmuştur.

Neo-klasik yaklaşım bağlamında baktığımızda çalışmanın analizlerinden elde edilen verilerin, yaklaşımın ortaya koyduğu temel savlarla örtüştüğü ortaya çıkmaktadır. Neo-klasik yaklaşım yoksul ülkelere zengin ülkelere doğru emeğin yöneldiğinin altını çizmiştir. Bu doğrultuda çalışmamızdan elde edilen verilerde de göç edenlerin daha iyi bir standarda ulaşmak amacıyla bu yola girdikleri görülmektedir. Fakat en dikkat çeken verilerden biri ise çalışmada göçe neden olan itici faktörlerde siyasi nedenler % 34,9 ile ilk sırada yer almaktadır. Bu sonuç, Yapısalcı yaklaşımın, göçmenleri kurban olarak değerlendirmesiyle doğru orantılı veridir. Bu bağlamda, çalışmaya konu olan göçmenler, Yapısalcı yaklaşımın hem dünyadaki siyasal güç dağılımında hem de dünya ekonomisinde var olan eşitsizlikle alakalı vurgulamalarının vücut bulmuş örnekleridir. Bu çalışma, Giddens'in Yapılandırma Teorisinin insan merkezli değerlendirmelerinde olduğu gibi bahsi geçen göçmenlerin yaş, cinsiyet, iş gücü, sosyal çevre gibi insani hallerinin altını çizmiştir. Ayrıca, değerlendirdiğimiz grup açısından da konuya baktığımız zaman Yapısalcı yaklaşımın mağdur yaklaşımı doğruluk yüzdesi yüksek olmasına rağmen bizi sınırlandırması bağlamında yetersiz bir analiz düzeyi oluşturmaktadır. Yapılandırma teorisinin vurgulamış olduğu, göç hareketi içerisinde olan her birey sınırlı bir rasyonellik ile seçimlerini yapması tutumu çalışmanın da ortaya koyduğu insanların siyasi baskılardan ve ekonomik buhranlardan kendilerini ve ailelerini koruma reflekslerini onların rasyonelleştirdikleri seçimleri olarak karşımıza

çıkartıyor. Bu noktada, Marksist Teorinin göçü anlamada ve anlamlandırmada ki yetersizliği ortaya çıkıyor. Salt ekonomik kaygılarla göçün meydana geleceği fikrine odaklanan Marksist Teori, sosyolojik, politik ve askeri(güvenlik) nedenlerin göç içerisinde ki itici rolünü göz ardı etmektedir. Teoriler bağlamında bir öneride bulunacak olursak, her teori kendi içinde tutarlılık barındıran göç değerlendirmeleri yapmaktadır, fakat günümüzde göç kavramını anlamak için salt ekonomik değerlendirmeler yeterli değildir. İncelemeler, farklı teorik yaklaşımların harmanlanmasıyla yürütülmelidir. Örnek verecek olursa, Marksist teorinin salt ekonomik kaygılara dayanan önermeleri Yapılandırma Teorisinin kişilerin göç hareketine dâhil oluşlarını rasyonelleştiren bir unsurdur. Nitekim diğer bir değişle iki farklı yaklaşımı harmanlayarak şu önermede bulunabiliriz ki; insanların ekonomik sıkıntılar yaşamaları onları göçü akıllıca bir seçim olarak değerlendirmeye iter. İşte bu önermedeki gibi göç olgusunu anlamlandırmaya yönelik yaklaşımlar iki veya daha fazlasının bir araya gelmesiyle daha akademik, daha dengeli ve daha kapsayıcı değerlendirme imkânlarını bize sunar.

Bu açıdan çalışmamızda genelde Türkiye ve özelde Erzincan ili örneği üzerinden göç olgusunun göçmenler üzerindeki sosyal ve ekonomik etkileri araştırılmıştır. Çalışmada Erzincan iline yerleşen göçmenlerden 400 kişilik bir örneklem ile veriler sağlanarak göçmenlerin demografik özellikleri ortaya konulmuş ve bireyleri Erzincan a göç etmeye çeken ve iten faktörler incelenmiştir. Göçten sonra kaynak ülkelerine geri dönme isteği oluşup oluşmadığı incelenmiştir. Göçmenlerin yaşam standardı belirlenmiş ve yaşamdan beklentilerinin iyi mi, kötü mü olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmaya 188 erkek ve 178 kadın toplam 366 göçmen katılmıştır. Göçmenlerin % 48,9 u 30 yaş altıdır ve 40 yaş altı göç eden bireylerde örneklemin %86'sını oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan göçmenlerin eğitim durumuna ilişkin lise mezunu % 24,9 ile yüksek orandadır. İkinci sırada % 21,0 ile Okur-yazar olmayan bireyler gelmektedir. Göçmenlerin %77,9 u lise ve altı eğitim düzeyindedir. Araştırmaya katılan göçmenlerin en fazla geldiği ülke % 53,8 ile Gürcistan' dır. Onu %34,2 ile Afganistan takip etmektedir. Göçmenlerin % 10,9 u da Suriye den gelmiştir. Katılımcıların %25,4 ü "4" kişilik bir ailede yaşadığını

bildirirken % 23,8 i ise 6 ve üzeri sayıda bireylerden oluşan ailelerdir. Bireylerin % 23,0 1 çocuk sahibi olmadığını iletmiştir. % 13,4 ü tek çocuk sahibi, % 29,5 i 2 çocuk sahibi, %21,3 ü 3 çocuk sahibi ve % 12,8 i se 4 ve üstü sayıda çocuklu ailelerdir.

Katılımcıların % 66,1 i memleketlerine geri dönme istemektedir. Göç edenlerin geldiği yer ve geliş zamanları ile geri dönme istekleri arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Gürcistan/ Ahıska Türklerinin %58,7 si memleketlerine dönmek istemektedir. Yeni yerleşen bireylerin % 60 1 ülkelerine geri dönmek istemektedir. 1-2 yıl önce göç eden bireylerin % 68,1 i ve 5-10 yıl önce yerleşen bireylerin % 88,9 u memleketine geri dönmek istemektedir. Ailelerin gelir durumuna baktığımızda, katılımcıların % 41'inin aylık gelirin ortalaması 1000 TL ve altındadır. Çalışmada ankete katılan göçmenlerin, buldukları bölgeden göç etmelerine neden olan itici faktörlerin ve Erzincan' a göç etmelerine neden olan çekici faktörlerin bilinmesi de amaçlanmıştır. Bu kapsamda göçmenler çekici faktörler olarak kendilerine sunulan faktörler arasında % 50 ile ailesel nedenleri en çok göç etmeye neden olan çekici faktör olarak bildirmiştir. Göçmenlere ayrıca yaşamdan beklentilerinin ne yönde olduğu sorulduğunda % 66,7 si bugünden daha iyi olacağını belirtmiştir. Araştırmanın ki-kare farklılık/ilişki testleri sonuçlarına göre ise göçmenlerin cinsiyeti ve yaş aralığı ile memleketlerine geri dönme isteği arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Memleketlerinde çalışma fırsatı olsaydı geri dönme isteği ile cinsiyet arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur. Ancak Memleketlerinde çalışma fırsatı olsaydı geri dönme isteği ile yaş aralıkları arasında anlamlı ilişki görülmemiştir.

Çalışmamızda Erzincan ili özelinde ortaya koymaya çalıştığımız göç olgusunun sosyal, ekonomik etkileri başka iller için veya aynı il içinden başka örneklemeler seçilerek yapılabilir. Örneklem grupları çeşitlendirilerek çıkan sonuçlar karşılaştırılırsa daha sağlıklı sonuçlar elde edilebilmektedir. Ayrıca Erzincan ili için göçmenlerin sosyo-ekonomik durumunun analizi başka değişkenlerle de incelenerek yeni bilgiler ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

“Migration: Managing Migration,” editör: Jean Philippe Chauzy, *International Organization for Migration*, December 2004, p.3-4.

AÇMA Bülent, "Economic Consequences of International Migration: Case Study of Turkey," *ISA's 49th Annual Convention Bridging Multiple Divides*, conference paper, San Francisco, 26. 03. 2008, s.2.

AGUNIAS, Dovelyn Ranaveig; Newland, Kathleen, "Circular Migration and Development: Trends Policy Routes and Ways Forward," *Migration Policy Institute*, Policy Brief, April 2007, p.2- 9.

ARSLAN, İbrahim ve Yusuf Akan, *Göç Ekonomisi Türkiye Üzerine Bir Uygulama*, Ekin Basım Yayın Kitapları, 2008, s31.

ARSLAN, İbrahim; Bozgeyik, Yusuf ve Alancıoğlu, Erdal; Göçün Ekonomik ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep’ teki Suriyeli Göçmenler Örneği, *İlahiyat Akademisi Dergisi*, 2016, s. 129- 148.

AYDIN, İbrahim, “Dış Göçlerin Türk Ekonomisine Etkileri: Suriye Kaynaklı Dış Göçün İktisadi Açından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi”, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2016, s. 140- 141.

BAUDER Harald, *Labor Movement: How Migration Regulates Labor Markets*, USA, Oxford University Press Incorporated, 2006, s.19.

BIJAK, Jakub, "Forecasting International Migration: Selected Theories Models and Methods," *Central European Forum For Migration Research*, CEFMR Working Paper 4, 2006, s.8.

- BOZDAĞLI, Yücel, Türk Yunan Nüfus Mübadelesi Ve Sonuçları, Ocak 2014, s.15.
- BROWN, Oli, 'Climate Change and Forced Migration: Observations Projections and Implications,' *UNDP*, Human Development Report Office, Human Development Report 2007-2008, 17/2007, s.11-14.
- BRUFF, Ian, "Migrants are not Variables: A Critique of the Migration Literature and Associated Policy Development," *Multicultural Center Prague*, Migrationonline.cz, May 2007, p.2.
- BUCKLEY, Robert M., *Urbanization and Growth*, USA, The World Bank Publishing, 2008, s.141.
- BÜYÜKYILMAZ, Yasin, "Kırsal Göçün Nedenleri ve Sosyo- Ekonomik Etkileri: İstanbul Küçükçekmece Örneği", İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonomi ve Finans Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2017, s.150- 151.
- CARR, David, "Population and Deforestation: Why Rural Migration Matters," *Progress in Human Geography*, vol.33, 2009, p.363.
- CASSARINO, Jean Pierre, "Theorising Return Migration: The Coseptual Approach to Return Migrants Revisted," *International Journal on Multicultural Soeities*, vol.6, no.2, 2004, s.255.
- CASTLES, Stephen, "Migration and Community Formation Under Conditions of Globalization," *International Migration Review*, vol.36, no.4, Winter 2002, s.1152.
- CASTLES, Stephen, *Here For Good: Western Europe's New Ethnic Minorities*, Londra, Pluto Press, 1984, s.16.

CASTLES, Stephen, Miller Mark J., *Göçler Çağı, Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, çevirenler: Bülent Uğur Bal, İbrahim Akbulut, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Göç Çalışmaları, 8 Şubat 2008, s.34-35.

CASTLES, Stephen, "Understanding Global Migration, A Social Transformation Perspective," *UNDP Human Development Report 2009 Staff Seminar*, New York, November 2008, p.24.

CEVİZCİ, Ahmet, "Marx, Karl," Felsefe Sözlüğü, gözden geçirilmiş ilaveli beşinci baskı, İstanbul, *Paradigma yayınları*, Ekim 2002, s.687.

COHEN, Robin, *Migration and Its Enemies: Global Capital Migrant Labour and The Nation State*, Ashgate Publishing, 2006, s.45.

CONSTANT, Amelie; Zimmermann, Klaus F., "Circular Migration: Counts of Exits and Years Away From the Host Country," *German Institute for Economic Research*, Discussion Papers 718, Berlin, August 2007, p.3-4.

DESAI, A. Mihir, Devesh Kapur and John Mchale, *International Tax and Public Finance*, March 23, 2004, p: 13.

Devlet Planlama Teşkilatı, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Nüfus, Demografi ve Göç İhtisas Komisyonun Raporu, 2001, s. 31.

DOCQUIER, Frederic, Rapoport Hillel, *Skilled Migration: The Perspective of Developing Countries*, The World Bank.

DOLUN, Leyla; Atik, A. Hakan, "Kalkınma Teorileri ve Modern Kalkınma Bankacılığı Uygulamaları," *Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.*, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ekim 2006, Ankara, s.10.

- DUDLEY, Kirk, "Demographic Transition Theory", *Population Studies*, vol.50, 1996, s.361-362.
- DUFOIX, Stephane, *Diasporas*, Berkeley, USA, University of California Press, 2008, p.4.
- EDMUNS, June, "Migration Studies: New Directions," *Ethnicities*, vol.6(4), 2006, s.557.
- ELLERMAN, David, *Policy Research on Migration and Development*, The World Bank, Policy Research Working Paper no: 3117, August 2003, s.9- 10- 52- 54.
- ERKAL, Mustafa E., *İktisadi Kalkınmanın Kültür Temelleri*, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, Der Yayınları, 2000 Yayın no.266, s.124.
- ERKAL, Mustafa E., *Sosyoloji (Toplumbilimi)*, ilaveli on üçüncü basım., İstanbul, Der Yayınları, yayın no:84, 2006, s.300.
- ETZO, Ivan, "Internal Migration: A Review of The Literature", *Munich Personal RePec Archive*, MPRA Paper no.8783, May 2008, s.2.
- FIX, Alan G., *Migration and Colonization in Human Microevolution*, New York, Cambridge University Press, 1999, s.1.
- GEZİCİ, Ferhan, Keskin Berna, "Interaction Between Regional Inequalities and Internal Migration in Turkey," *ERSA Conference Papers*, 2005, s.2.
- GOLDIN, Ian, *Globalization for Development: Trade Finance Aid Migration and Policy*, USA, The World Bank, 2007, p.156.
- GÜRAK, H., *Ekonomik Büyüme ve Küresel Ekonomi*, Ankara, Ekin Kitabevi, 2006, s.344.
- GÜRAN, Tevfik, *İktisat Tarihi*, İstanbul, Acar Basım San. Tic. A.Ş., 2003, s.139-140.

HAAN, De Arjan, "Livelihoods and Poverty The Role of Migration", *Journal of Development Studies*, vol.36, no.2, 1999, s.9-10.

HANSON, Gordon H., "The Economic Consequences of the International Migration of Labor," *National Bureau of Economic Research*, NBER Working Paper Series, working paper: 14490, November 2008, p.26.

HAYTER, Teresa, , *Open Borders: The Case Against Immigration Controls*, London, Pluto Press, 2000, s.8- 9- 10.

HILL, Kenneth, "Migration; Definitions and Measurement" *Jhon Hopkins Bloomberg School of Public Health*, Jhon Hopkins University, 2006, s.4.

HINES, Jr. James R., "Applied Public Finance Meets General Equilibrium: The Research Contributions of Arnold Harberger," *University of Michigan and National Bureau of Economic Research*, working paper, January 2002, s.2.

HOERDER, Dirk, Moch Page Leslie, *European Migrants: Global and Local Perspectives*, Boston, Northeastern University Press, 1996, s.1- 2.

HUANG, Fung Mey, "Globalization and Urban-Rural Migration in Taiwan," *American Agriculture Economics Association Annual Meeting*, Portland, USA, 29 Temmuz-01 Ağustos 2007.

HUNTER, Lori M., v.d., "Environmental Hazards, Migration and Race," *Population and Environment*, vol.25, no.1, September 2003, s.24-25.

International Migration and Economic Development, editör: Özden Çağlar, The World Bank 2007, s.17-18.

İÇDUYGU, Ahmet, *Circular Migration and Turkey an Overview of the Past and Present Some Demo Economic Implications*, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, Circular Migration Series, 2008/10, s.2-4.

- İÇDUYGU, Ahmet, İbrahim Sirkeci ve İsmail Aydınğün, *Türkiye' de İç Göç ve İç Göçünİlşçi Hareketlerine Etkisi*, İstanbul. Tarih Vakfı Yayınları, .s.205.
- JENISSEN, Roel, "Economic Theories of International Migration and The Role of Immigration Policy," çevrimiçi, www.epc2006.princeton.edu, 18.11.2017.
- JORGE, Mora Jorge, Taylor J. Edward, *International Migration, Remittances and the Brain Drain*, editör: Maurice Schiff, Washington DC, USA, - World Bank Publications, 2005, s. 152.
- KAYPAK, Şafak; Bimay, Muzaffer; Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Etkileri: Batman Örneği, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 2016, Cilt: 6, sayı: 1, s. 84- 110.
- KELEŞ, Ruşen, "Göç", *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı, İstanbul, İmge Yayınevi, 1998, s.58.
- KIZILKAYA, Yusuf Murat, Türkiye' de İç Göçün Sosyal Ekonomik Nedenleri: Ardahan İl Örneği, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2014.
- KLINK, Jeroen Johannes, "Cities International Labor Migration and Development: Towards an Alternative Research Agenda," *Habitat International*, vol.32, 2008, p.238.
- KOLMANNKOG, Vikram Odedra, "Future Floods of Refugees, A Comment on Climate Change Conflict and Forced Migrations," *Norwegian Refugee Council*, April 2008, s.8.
- KOTHARI, Uma, "Staying Put and Staying Poor?," *Journal of International Development*, vol.15, 2003, S.647.

- KUBURSI, Atif, "The Economics of Migration and Remittances Under Globalization," *United Nations Economic and Social Council Meetings*, 4-5 April 2006, New York, USA, s.3.
- MARTIN, Philip, "Migration and Development," *International Migration Review*, vol.26, no.3, Oct.1 1999, s.1003-1004.
- MARTIN, Philip, *Managing Labor Migration in the Twenty First Century*, USA, Yale University Press, 2006, p.3-4-9.
- MASSEY, Douglas S., "Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century," *Conference on African Migration in Comparative Perspective*, conference paper, Johannesburg, South Africa, 4-7 June 2003, p.25.
- MEILAENDER, C.Peter, *Toward A Theory of Immigration*, New York, USA, Palgrave Macmillan, 2001, s.1-2-4-9-10.
- MENDOLA, Mariapia, "Rural Out Migration and Economic Development at Origin," *University of Sussex*, Sussex Centre for Migration Research, Sussex Migration Working Paper• no:40, May 2006, s.3.
- MEYERS, Eytan, "Theories of International immigration Policy A Comparative Analysis," *International Migration Review*, vol.34, no.4, Winter 2000, s.1248-1249.
- MORAWSKA, Eva, "International Migration: Its Various Mechanisms and Different Theories That Try to Explain It," *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations*, 2007, s.5.
- NIELSEN, L. Perch Sabine, Batting B. Michele, Imboden Dieter, "Exploring The Link Between Climate Change and Migration," *Climatic Change*, vol.91, 2008, s.377-378-385.
- OECD, *International Migration Outlook 2013, Multilingual Summaries*.

OKOTT, Betty, "Migrant's Rights Double Citizenship and Circular Migration," *Europa-Africa Civil Society Forum*, Lisbon, Portugal, 15-17 November 2007, p.6-7.

ORAN, Baskın, Türk Dış Politikası: *Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, İletişim Yayınları, 2002, s.272.

ORIS, Michel, "The History of Migration as A Chapter in The History of The European Rural Family; An Overviev", *History of the Family*, vol.8, 2003, s.189.

BODVARSSON, Ö.B, Ö.B., Van den Berg H., "The Determinants of International Migration: Theory The Economics of Immigration", *Springer-Verlag*, 2009, s.44-45.

ÖZDAMAR, Kazım, *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir, Kaan Kitabevi, 2003.

ÖZDEMİR, Murat, Türkiye' de İç Göç Olgusu, Nedenleri ve Çorlu Örneği, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edime, 2008.

ÖZGÜVEN, Ali, *İktisadi Düşünceler Doktrinler ve Teoriler*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s.101-102-103.

ÖZTÜRK, Mustafa, Nihat Altıntepe, "Türkiye'de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması", Yaşar Üniversitesi'Dergisi. 2008, s. 1567 – 1596.

ÖZTÜRK, Zeynep, "Suriye' den Adana İline Gelen Göçmenlerin Sosyo- Ekonomik Durumunun Analizi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2017, s. iv.

PARK, Robert, "Racial Assimilation in Secondary Groups with Particular Reference To The Negro", *American Journal of Sociology (AJS)*, Vol. 19, No. 5 (Mar, 1914): pp. 606-623.

PAZARLIOĞLU, Vedat, "İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonomik Analizi", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2007, Cilt:14, s.112-145.

POLIAN, Pavel, *Against Their Will: The History and Geography of Forced Migrations in the USSR*, New York, USA, Central European University Press, 2003, s.17.

Policy Research Working Paper Series, 2007, no.3382, s.5.

PORTES, Alejandro, "Immigrations and Metropolis, Reflections on Urban History," *Journal of International Migration and Integration*, vol.1, no.2, Spring 2000, s.155.

RAZAN, Assaf, Efraim Sadka and Phillip Swagel (2002), "Tax Burden and Migration: a Political Economy Theory and Evidence", *Journal Of Public Economics*, 2002, p: 169.

Refugees and Forced Displacement, International security Human Vulnerability and the State, editör: Edward Newman, United Nations University Press; 2003, p.15.

SAIER, Milton H. Jr., "Desertification and Migration," *Water Air and Pollution*, vol.205, 2010, s.31.

SCHMEIDL, Susanne, "International Mass Migration: A Challenge for Quantitative Assesment," *Third Annual Meeting of The International Research and Advisory Panel for Refugee Studies in Oxford, England*, 2-5 January 1992, s.4-5.

- SCHNEPF, Sylke Viola, "Immigrants Educational Disadvantage An Examination Across Ten Countries and Three Surveys," *Journal of Population Economics*, vol.20, 2007, s.529.
- SCHUERKENS, Ulrike, "Transnational Migrations and Social Transformations: A Theoretical Perspective," *Current Sociology*, vol.53, no.4, July 2005, p.537.
- SEAVOY, Ronald E., *Subsistence and Economic Development*, Westport CT, USA, Greenwood Publishing Group, Incorporated, 2000, s.19.
- SEMMINGSEN, Ingrid, *Norway to America: A History of the Migration*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1978, s.4.
- SEZAI, İhsan, *Göçler ve Şehirleşmeden Şehirler Toplum ve Göç Bildiriler*, DİE Yayınları, Ankara, 1997. s. 150.
- SIEBERT, Horst, *World Economy*, London, GBR, Routledge, 1993, s.50.
- SOLIMANO, Andres, "International Migration and The Global Economic Order", *The World Bank*, Policy Research Working Paper, no.2720, November 2001, p.15.
- STALKER, Peter, *The Work of Strangers: A Survey of International Labour Migration*, Geneva, ILO, 1994, s.10.
- STIERNSTRÖM, Olof, "Theory and Migration Towards A Framework of Migration and Human Actions," *Cybergeo European Journal of Geography*, no.254, 03.02.2004, s.4.
- Survey of Agricultural Economics Literature, Volume 4: Agriculture in Economic Development 1940s to 1990s*, editör: Martin Lee R., Minneapolis, USA, University of Minnesota Press, 1991, s.193.

SWAIN, Lili, Garasky Steven, "Migration Decisions of Dual-earner Families: An Application of Multilevel Modeling," *Journal of Family Economics Issue*, vol.28, 2007, s.153.

TACOLI, Cecilia, "Crisis or Adaptation? Migration and Climate Change in a Context of High Mobility," *Environment and Urbanization*, vol.21, 2009, s.519.

TACOLI, Cecilia, "Rural-Urban Interaction: A Guide to the Literature," *Environment and Urbanization*, vol.10, no.1, April 1998, s.154.

TAYLOR, J. Edward; Dyer, George A., "Migration and the Sending Economy, A Disaggregated Rural Economy Wide Analysis," *Journal of Development Studies*, vol.45, no.6, July 2009, p.969.

TEKELİ, İlhan, Erder Leila, *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, D-26, 1978, s.62.

TEZCAN, Mahmut, *Dış Göç ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 115.

The World Bank, *Economic Implications of Remittances and Migration 2006*, Washington, USA, Global Economic Prospects, The International Bank for Reconstruction and Development, no.34320, 2006, p.27-67.

TOPBAŞ, Ferhat, *İç Göçün Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Model Çalışması; 2000 Türkiye Örneği*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon, 2007.

TREBILCOCK, Micheal J., "The Law and Economics of Immigration Policy," *American Law and Economics Review*, vol.5, no.2, 2003, p.276.

VAN, Hear Nicholas, *New Diasporas: The Mass Exodus Dispersal and Regrouping of Migrant Communities*, London, GBR, UCL Press Limited, 1998, p.21.

VERGUNST, Petra J. B., ' Whose Socialisation? Exploring the Social Interaction Between Migrants and Communities of Place in Rural Areas," *Population Space and Place*, vol.15, 2009, p.255.

VERVOTEC, Steven, "Circular Migration: The Way Forward in Global Policy," *James Martin 21st Century School University of Oxford*, working papers, paper 4, year 2007, p.9.

WADDINGTON, Clare, "Livelihood Outcomes of Migration for Poor People," Development Research Centre on Migration Globalisation and Poverty, *Sussex Centre for Migration Research*, Working paper T1, December 2003, p.9-10.

WILLIAMS, Anne S., Patrick C. Jobs, C. Jack Gilchrist, "Gender Roles Marital Status and Urban Rural Migration," *Sex Roles*, vol. 15, no.11-12, 1986, p.628.

WOLFEL, Richard L., "Migration in the New World Order: Structuration Theory and Its Contribution to Explanations of Migration," www.siue.edu, 18.11.2017, p.20.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.

YILDIRIMOĞLU, Hakan, Uluslararası Emek Göçü "Almanya' ya Türk Emek Göçü" *Kamu-İş*;C:8,S:1/2005.s.7.

YILMAZ, Abdurrahman,Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/2 Winter 2014, p. 1685-1704.

YÜKSEKER, Deniz, v.d., *Coming to Terms With Forced Migration: Post Displacement Restitution of Citizenship Rights in Turkey*, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, 2007, s.81.

İNTERNET KAYNAKLARI

“What is Forced Migration?” çevrimiçi www.forcedmigration.org, 18.11.2017.

GIDDENS, Anthony, www.e-sosyoloji.com, 18.11.2017.

TOSUN, Mithat, “*Beyin Göçü*”, <http://www.mithattosun.com/?p=229>, 13.05.2018.

<http://enginsalli.blogcu.com/beyin-gocu-ve-nedenleri/7810945>, 29.03.2018.

<http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?jsessionid=Y7MNVKShvNftF48jnHp0nwSJ6Lr%20Cs3mhnHcjQ>, 28. 03. 2018.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Beyin_g%C3%B6%C3%A7%C3%BC, 29.03.2018.

<http://earsiv.batman.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/1560#sthash.5kI5NUSn.dpbs>, 03.06.2018.

<http://fefnew.maltepe.edu.tr/sites/default/files/files/FEFDergi20151%2B1bas%C4%B1m2.pdf#page=92>, 03.06.2018.

http://www.sekeris.org.tr/dergi/multimedia/dergi/45_cagdas_goc_teorileri_uzerine_bir_degerlendirme.pdf, 04.06.2018.

www.goc.gov.tr, 30.03.2018.

www.mvnet.com/trend/cevaplar/somlar-cevaplar/...federal...is-gucu/6766296, 25.03.2018.

file:///C:/Users/bidb/Downloads/1_INTERNATIONAL_MIGRATION__ITS_TYPE_S__CAUSES_AND_EFFECTS.pdf, 04.06.2018.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tesamakademi/article/view/5000131337>, 04.06.2018.

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/217328>, 04.06.2018.

<http://www.bbc.com>, “Yeni AB göçmenleri İngiltere'ye 5 Milyar Sterlin Kazandırdı”

5

Kasım

2014,

http://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2014/11/141105_ab_ingitere_goc, 13.05.2018.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Değerli Katılımcılar; Bu anket, “Göç Hareketlerinin Sosyal ve Ekonomik Etkilerinin Analizi: Erzincan İli Örneği” adlı çalışmaya veri oluşturması amacıyla yapılmaktadır. Çalışma Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim dalında yürütülmekte olan yüksek lisans tezi kapsamında kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Erzincan iline yapılan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan oluşturduğu sonuçları belirlemeye yönelik bir ankettir. Ankette kesinlikle isim belirtilmeyecektir ve elde edilen bilgilerden sadece akademik amaçlı olarak yararlanılacaktır. Anketteki soruları cevaplarken sizin için en uygun seçeneği doğru şekilde işaretlemeniz çalışmanın önemi açısından önem arz etmektedir.

Katıldığınız için teşekkür ederim.

Demografik Sorular

1. Cinsiyet:

Erkek Kadın

2. Yaşınız:

15-24 25-29 30-34 35-39 40-44 45-49 50-54 55-59 60 ve üstü

3. Kaynak Ülke:

Afganistan Gürcistan/Ahıska Türkü Suriye Diğer

.....

4. Eğitim Durumunuz:

Okur-yazar İlkokul Ortaokul Lise Yüksek Okul Lisans Y.Lisans (Doktora

5. Hane halkı (ailenizde siz dahil toplam kişi) sayısını belirtiniz:

Tek yaşıyorum 2 3 4 5 6 ve üzeri

6. Hanede çalışan sayısı:

1 2 3 4 5 6 ve üzeri

7. Medeni durumunuz:

Hiç evlenmedi Evli Eşi öldü Boşandı Birlikte yaşıyor Evli fakat ayrı yaşıyor

8. Göçten önce geçim kaynağınız neydi?

Yok Tarım Hayvancılık
 Diğer belirtiniz.....

9. Varsa çocuk sayısını aşağıdaki yaş gruplarını dikkate alarak belirtiniz.

0-6 yaş arası 7-17 yaş arası 18 yaşından büyük
[] 1 [] 2 [] 3 [] 4 [] 5 [] 1 [] 2 [] 3 [] 4 [] 5 [] 1 [] 2 [] 3 [] 4 [] 5

Sosyal Sorular

1. Gelecekle ilgili beklentiniz nedir?

Bugünden iyi olacak Bugünden kötü olacak Bugünden farkı olmayacak

2. Oturduğunuz evin niteliği nedir?

Toprak müstakil Betonarme Müstakil Apartman Dairesi
Baraka

3. Evlendiği halde bu hanede yaşamaya devam eden çocuk var mı?

Evet Hayır

4. Sosyal güvenceniz nedir?

SSK Bağ-Kur Genel Sağlık Sigortası (Yeşil kart) Emekli sandığı
) Hiçbiri

5. Erzincan'a göç etmeden önceki yerleşim yerinizi belirtir misiniz?

İl merkezi İlçe Köy

6. Erzincan'a göç etmeden önce araştırma yaptınız mı?

Evet Hayır Cevap yok

7. Erzincan' a ne kadar süre önce göç ettiniz?

Yeni yerleştim 1-2 yıl önce 2-5 yıl önce
 5-10 yıl önce 10-15 yıl önce 15-20 yıl önce 21 yıl ve
+

8. Boş zamanları değerlendirme şekli nedir?

Ev bakımı – bahçe işleri Mahallede gezinti Kent merkezinde gezinti
 Kahveye gitme – oyun Dinlenme – uyuma Spor
 TV seyretme Akraba – arkadaş ziyareti
 Diğerleri

9. Geldiğiniz yer ile sağlık koşullarını Türkiye ile kıyaslayarak değerlendirir misiniz?

Çok daha iyi Daha iyi Ne daha iyi, ne daha kötü Daha kötü Çok daha kötü

10. Geldiğiniz yer ile eğitim koşullarını Türkiye ile kıyaslayarak değerlendirir misiniz?
() Çok daha iyi () Daha iyi () Ne daha iyi, ne daha kötü () Daha kötü () Çok daha kötü

11. Türklerin ve Türkiye'nin yaşadığınız toplumda yarattığı imaj sizin yaşantınızı nasıl etkiliyor?
() Olumlu () Olumsuz () Duruma Göre Değişken () Etkilemiyor

12. Daha önce yaşadığınız yere geri dönmek istiyor musunuz?
() Evet () Hayır

13. Göç ettikten sonra en çok hangi konuda zorlandınız?
() İşsizlik () Barınma () Beslenme () Güvenlik () Eğitim () Sağlık
() Kent yaşamına uyum () Diğer belirtiniz

14. Erzincan'a göç etmenize neden olan çekici faktörler:
5= Kesinlikle katılıyorum 1= Kesinlikle katılmıyorum

	5	4	3	2	1
Ailesel nedenler (hane halklarından birine bağlı göç)					
Siyasi nedenler					
Çevreden duyduğu izlenimler					
Ekonomik nedenler (iş imkanlarının çokluğu)					
Sosyal nedenler (şehrin sağladığı sosyal imkanlar)					
Coğrafi konum					
Sağlık nedenleri					
Diğer					

15. Bulduğunuz bölgeden göç etmenize (ayrılmanıza) neden olan itici faktörler nelerdir?
5= Kesinlikle katılıyorum 1= Kesinlikle katılmıyorum

	5	4	3	2	1
Ailesel nedenler					
Siyasi nedenler (güvenlik)					
Doğal afetler (deprem, sel vb.)					
Ekonomik nedenler (iş imkanlarının yokluğu, işsizlik)					
Sosyal nedenler					
Tayin					
Eğitim					
Evlilik					
Sağlık nedenleri					

Ekonomik Sorular

1. Hangi sektörde çalışıyorsunuz:

- Çalışmıyorum Eğitim sektörü Sağlık sektörü Kamu Hizmet sektörü
 Sanayi sektörü inşaat sektörü Serbest meslek
Diğer.....

2. İşinizdeki durumunuz nedir:

- işveren Yönetici Büro Elemanı Vasıflı işçi
 Vasıfsız işçi Kendi hesabına çalışan Diğer

3. Çalışma şekliniz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır:

- Ücret karşılığı ve devamlı Ücret karşılığı sözleşmeli
 Geçici veya mevsimlik Diğer (belirtiniz).....

4. Halen çalışmakta olduğunuz iş dışında ücret karşılığı başka işler yapıyor musunuz:

- Hayır Evet Belirtiniz.....

5. Tasarruf yapabiliyor musunuz ve tasarruflarınızı nasıl Değerlendiriyorsunuz?

- Bankada Değerlendiriyorum Yatırım yapmıyorum Kazancım geçimime ancak yetiyor
 Aileme gönderiyorum Kazancım yetmiyor Yeni iş sahaları açıyorum

6. Eğer memleketinizde çalışma fırsatınız olsaydı geri döner miydiniz?

- Evet Hayır

7. Hane reisi işsizse nedeni nedir?

- İş olmaması Hastalık Yaşlılık Eğitim Yetersizliği Çalışmak istemiyor
 Diğer belirtiniz

8. Hane reisi dışında çalışan var mıdır? (birden çok seçenek seçilebilir)

- Eşi Oğlu Kızı Kardeş / Ağabey Gelini
 Damadı Babası Annesi Yok

9. Düzenli geliriniz var mıdır?

- Evet Hayır

10. Ortalama aylık hane halkı geliriniz ne kadardır?

- 0-500 501-1000 1001-1603 1604-2000 2001-4000 4000'ten fazla

11. Oturduğunuz evin mülkiyeti kime aittir?

- Kira Kendimin Diğer belirtiniz

12. Evinizde olmayan ya da yetersiz olan eşyalar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Televizyon Buzdolabı Çamaşır makinesi Bulaşık makinesi
Şofben
 Elektrikli süpürge Koltuk-kanepe Telefon Bilgisayar-internet

13. Kendinizi yoksul hissediyor musunuz?

- Evet Hayır

14. Kendinizi en çok hangi konuda yoksul hissediyorsunuz?

- Gıda Sağlık Barınma Eğitim Eğlence Ulaşım

15. Sizce yoksulluğunuzun temel nedeni nedir?

- İşsizlik Düşük gelir Yaşlılık Eğitimsizlik Hükümet politikaları
 Kimsesizlik Tembellik Savurganlık Kader

16. Elinize para geçse bu parayla ne yaparsınız?

- Borçlarımı öderim Gelecek için saklarım Bir iş kurarım ev/arsa/araba alırım

17. Herhangi bir kuruluştan yardım alıyor musunuz, alıyorsanız bu yardımın kaynağı nedir?

- Almıyorum Belediye Valilik Dernekler Dini kuruluşlar Diğer

18. Yardım alıyorsanız bu yardımın niteliği nedir?

- Nakit para Gıda Giyecek Yakacak Diğer-Hepsi

19. Esnafa veya akrabalara borcunuz var mı?

- Evet Hayır

20. Geliriniz yetmediği zaman hangi harcama kalemlerinden vazgeçersiniz?

- Gıda Giyim Sağlık Eğitim

Ankette kullanılan kaynaklar:

CANAN, Sibel, *Yoksulluk ve Göç İlişkisi: Yüksekova Örneği*, Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Bölgesel Kalkınma İktisadı, Tezli Yüksek Lisans Programı, Siirt.

GÖKER, Mehmet (2017), *Türkiye’ de Göçün Belirleyicileri; Bandırma İlçesi ile İlgili Bir Uygulama*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

GÜZEL, Yasemin (2018), *Doğrudan Yabancı Yatırımcıların Yatırım Yapacakları Ülkeyi Seçme Kriterleri ile Yüksek Nitelikli İş Gücü Göçünde Ülke Seçim Kriterlerinin Analizi: Cezayir Örneği*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İşletmecilik Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.